

15711

LVI

C.

60.

BIBLIOTECA NAZ.

Vittorio Emanuele III

LVI

C

60

NAPOLI

11471

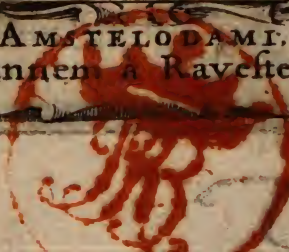

OLAI MAGNI
GENTIVM
SEPTENTRIONALIV
HISTORIÆ
BREVIARIVM.

AMSTELODAMI.
Apud Ioannem a Ravestejn. A. 1669.

Aer

Æ Q U O
L E C T O R I

Editores Librarii S.

DAmus in præsens novam hanc HISTORIÆ OLAI MAGNI DE GENTIBUS SEPTENTRIONALIBUS Editionem; Historiæ quæ ut in rerum natura temporali maneat, dignissimæ. Huic Editioni nostræ, quantum fieri posset, sedulo excolendæ, exemplar Editionis Plantinianæ, alterumque vetustius Forsterianæ, adhibuimus. Fidem illud mereri videbatur quod tutò sequeremur. Alterum istud in haud paucis nominibus, & dictione magis idoneum rei videbatur. Ea quando in reliquis rarius aliquid-piam differebant, cujusdam viri judiciosem, qui in tali literatura subactos habet & exercitatos sensus, commisimus. Quem tantum, quan-

tum per tempus & operas licuit,
præstitisse autumamus. Linguæ
fœdus habitus, orthographiæ syn-
tacticæ & periodorum atque sen-
suum stupor, hoc est, molestissima
lectoribus interpunctio, amplius
quid exigere, imo extorquere, vide-
batur; id nempe, quod tam multa
ætate à nemine obtinere potuit.
Quis iste Nemo? Illi, qui nimis lon-
ge distant à permagno sæculi nostri
viro, qui in Monumentis suis ela-
boratissimis frequenter urget, *Libros
non minus atque, liberos, indies fieri
debere meliores.* Instas: Qui nam hi?
Ii qui verentur bene agere quando
usus est, aut qui usum non habent.
Num-ne huic laudatissimo Operi,
(sic enim cogitabis forsitan, ô æquis-
sime lector.) Nunquid huic lauda-
tissimo Operi, veste Septentrionali
horridâ que induto, vis facta est?
Minime gentium. Politio non
contemnenda vestem hanc ei libera-
vit ab ingrato statu, cui hætenus,
seu inter provectos, seu incipien-
teis lectores, inter omneis obno-
xium

xium fuit. Vestis ipsa manet salva ;
lingua, verba, periodi, sensus.
Ut nos capias, Lector, si que diffi-
dis ; percurrere caput aut locum, qui
tibi in aliis Editionibus molestus
est in legendo ; & quem, si forte,
bis ter-ve recurris cum tædio, eun-
dem apud nos legito semel ; certum
est, te studiis nostris favituum.
Summa ; Vestem non abstulimus,
sed excoluimus, exterius ; à
fortibus unguium, quibus hæc ab
inscitis à manu operis inhumaniter
tractata fuit, expurgavimus. Ac-
cedit veterum in scribendo abbre-
viaturarum consuetudo. Ubi in-
doctæ operæ, exscribentes, no-
tulas particularum, *per, præ, pro,*
item *qui, quid, quo, quod,* ut & ca-
sum, modorum atque temporum,
facillime nonnunquam confun-
dunt. Quibus omnibus heic atten-
te invigilatum. Ut adeo hanc no-
stram Editionem omnibus antero-
ribus antecellere, asseverare possi-
mus. De reliquo, siquæ literaria
sphalmata inter festinationes opera-

rum irrepserunt (à quâ conditione
nullus liber immunis) tam minuta
erunt, tamque pauca, credas, ut ea
aut non sis animadversurus, aut illa
te non turbatura; quæ-que ipse ullâ
absque molestiâ, si voles, emenda-
bis. Indicem Capitum, Rerumque
item; cum Elencho Regnorum,
Provinciarum, Regionum, Domi-
niorum, Insularum; & cum Cata-
logo Gothorum Sueonumque Re-
gum, quales invænimus, tales addi-
dimus. Vale.

ELEN-

E L E N C H U S R E G N O R U M,

*Provinciarum, Regionum, Dominiorum, ac
Insularum principaliorum, in Septentrione
consistentium.*

A Landiæ insulæ.	Gothlandia insula.
Angermania olim regnum.	Groenlandia, in qua olim IIII. Episcopatus, sub Archiepiscopo Nidrosiensi regni Norvegiæ.
Biormia olim regnum.	Hallandia.
Blechingia.	Helsingia olim regnum.
Bothnia Occidentalis.	Hetlandia insula.
Bothnia Septentrionalis, in qua ultima Ecclesia S. Andreæ.	Hetmarchia.
Carelia.	Hybernia regnum populosum.
Curonia.	Iemphthia olim regnum.
Dalecarlia.	Islandia insula.
Dalia.	Iuthia.
Dania, five Dacia, regnum insulare & potens.	Lapponia Occidentalis.
Esthia.	Lapponia Orientalis.
Faroë insula.	Livonia.
Finlandia olim regnum.	Moringia.
Finmarchia olim regnum.	Middelpadia.
Gestricia.	Nericia.
Giffemarchia.	Norvegia regnum vastissimum.
Gothia regnum fortissimum.	Nylandia.

Oplandia.	Scricfinnia olim re-
Orcades insulæ	gnum.
XXIII. olim re-	Selandia.
gnum sub Norve-	Smalandia.
gia.	Sudermannia.
Ostrogothia.	Suecia regnum latif-
Prussia.	simum.
Russia alba.	Tavestia.
Samogethia olim re-	Tylemarchia.
gnum Gepidarum.	Vermelandia olim re-
Schoningia.	gnum.
Scotia regnum am-	Vestrogothia.
plissimum.	Vichia olim regnum.

Sunt & aliæ regiones quam plurimæ & latissimæ : è quibus tumultuarie 5. 10. 15. 20. millia sagittariorum tempore hostili ingruente educi possunt : sed earum nomina hic non sunt expressa, partim quod non occurrebant, partim quod minime necesse videbatur, ne videlicet lector superflua nomen clatura obrueretur.

GOTHORUM SUEONUMQUE

Regum tam externorum quàm internorum

CATALOGUS.

Interni, qui domi & in patria regnarunt.

M Agogus, Noæ ex	3 Gethar sive Gogus.
filio Japheto nepos, primus Gothorum Rex internus.	4 Ubbo.
	5 Siggo.
	6 Ericus.
2 Suenna.	7 Uddo.

8 Alo.

CATALOGUS REGUM.

8 Alo.	38 Lindormus , sive
9 Othen.	Lidorus.
10 Carolus.	39 Gestillus , sive Ge-
11 Biorne.	stibлиндus.
12 Gethar.	40 Ericus disertus.
13 Siggo.	41 Getricus.
14 Berico , internus	42 Haldanus.
& ab egressu pri-	43 Vilmerus.
mus.	44 Nordianus.
15 Humulphus.	45 Sivardus.
16 Humulus.	46 Carolus.
17 Gothilas.	47 Ericus.
18 Sigthunius , sive	48 Haldanus.
Sigtrugus.	49 Euginus , sive Ugi-
19 Scarinus.	rus.
20 Sibdagerus.	50 Ragnaldus.
21 Asmundus.	51 Amundus.
22 Uffo.	52 Hacho.
23 Hunnigus , sive	53 Sivardus.
Hundingus.	54 Ingo.
24 Regnerus.	55 Nearchus.
25 Hothebrotus.	56 Frotho , sive Froë.
26 Attilus.	57 Urbarus.
27 Hotherus.	58 Ostenus.
28 Rōdericus.	59 Eliolmus , sive
29 Attilus.	Siolmus.
30 Botuildus.	60 Suercherus.
31 Carolus.	61 Valander.
32 Grimmerus.	62 Visbur.
33 Tordo.	63 Domalder.
34 Gotharus.	64 Domarus.
35 Adulphus.	65 Attilus.
36 Algothus.	66 Dignerus.
37 Ericus.	67 Dagerus.

CATALOGUS REGUM.

68	<i>Alaricus, sive Al-</i> <i>verus.</i>	98	<i>Biornus.</i>
69	<i>Ingemarus, sive</i> <i>Ingo.</i>	99	<i>Alaricus.</i>
70	<i>Ingellus.</i>	100	<i>Biornus, sive Bero.</i>
71	<i>Germundus.</i>	101	<i>Bratemundus</i> <i>Fro.</i>
72	<i>Haquinus Ringo.</i>	102	<i>Sivardus Fro.</i>
73	<i>Egilus Vendilkraca.</i>	103	<i>Herotus.</i>
74	<i>Gotharus.</i>	104	<i>Carolus, sive Sor-</i> <i>lus.</i>
75	<i>Fasto.</i>	105	<i>Biornus.</i>
76	<i>Gudmundus.</i>	106	<i>Ingevallus, sive</i> <i>Ingellus.</i>
77	<i>Adelus.</i>	107	<i>Olaus Tretelia.</i>
78	<i>Ostannus.</i>	108	<i>Ingo.</i>
79	<i>Ingemarus.</i>	109	<i>Ericus à ventoso</i> <i>pileo cognominatus.</i>
80	<i>Holstannus.</i>	110	<i>Ericus Sergerfel,</i> <i>cognomento Vi-</i> <i>ctoriosus.</i>
81	<i>Biorno.</i>	111	<i>Ericus Aorsel, si-</i> <i>ve Stenchillus.</i>
82	<i>Ravaldus.</i>	112	<i>Olaus Schotko-</i> <i>nung.</i>
83	<i>Suartmannus.</i>	113	<i>Amundus anno-</i> <i>sus, sive Carbo-</i> <i>narius.</i>
84	<i>Tordo.</i>	114	<i>Amundus.</i>
85	<i>Rodulphus.</i>	115	<i>Haquinus Rodo,</i> <i>sive Rufus.</i>
86	<i>Hathinus.</i>	116	<i>Stenchillus.</i>
87	<i>Attilus.</i>	117	<i>Ingo.</i>
88	<i>Tordo.</i>	118	<i>Halstannus.</i>
89	<i>Algothus.</i>	119	<i>Philippus.</i>
90	<i>Gostagus, sive O-</i> <i>stannus.</i>	120	<i>Ingo.</i>
91	<i>Arthus.</i>		
92	<i>Haquinus.</i>		
93	<i>Carolus.</i>		
94	<i>Carolus.</i>		
95	<i>Birgerus.</i>		
96	<i>Ericus.</i>		
97	<i>Torillus, sive To-</i> <i>tillus.</i>		

CATALOGUS REGUM.

121	Raguwaldus Knap- hofde.	232	Magn. Ladalaos.
122	Magnus.	133	Birgerus.
123	Suercherus.	134	Magnus Smeech.
124	S. Ericus.	135	Albertus.
125	Carolus.	136	Margareta Re- gina.
126	Canutus.	137	Ericus Pomeranus.
127	Suercherus.	138	Christoph. Bava- rus.
128	Ericus.	139	Carolus Canuti.
129	Joannes cognom. luvenis, sive Pius.	140	Steno Sture senior.
130	Ericus cognomen- to Blasus, sive Balbus.	141	Suanto.
131	Valdemarus.	142	Steno Sture junior.
		143	Gostavus nostro seculo Rex.

Externi qui foris & extra patriam regnarunt,

B	Erico primus Go- thorum Rex ex- teruns.	15	Anthinus.
2	Gaptus.	16	Antheas.
3	Augis.	17	Gothilas.
4	Amalus.	18	Sitalchus.
5	Baltus.	19	Drongethes.
6	Gadaricus dictus Magnus.	20	Tanabonta.
7	Philmerus.	21	Boroista.
8	Tannausius.	22	Commositus.
9	Zentes Philosophus.	23	Corillus.
10	Sagillus.	24	Dorpaneus.
11	Penaxagoras.	25	Decibalus.
12	Telephus.	26	Ostrogotha.
13	Euriphilus.	27	Sinna, quem alii Echinam, alii Om- bram vocant.
14	Thamyris Regina.	28	Cannabas, sive Cannabandes.

CATALOGUS REGUM.

29	<i>Hildericus.</i>	58	<i>Thorismundus.</i>
30	<i>Gebericus.</i>	59	<i>Theodoricus.</i>
31	<i>Armanaricus.</i>	60	<i>Euricus.</i>
32	<i>Vinnitarius.</i>	61	<i>Alaricus.</i>
33	<i>Hunimudus.</i>	62	<i>Amalricus.</i>
34	<i>Torismundus.</i>	63	<i>Gesalaricus.</i>
35	<i>Valamirus.</i>	64	<i>Teudes, sive Teuda.</i>
36	<i>Theodemirus.</i>	65	<i>Teudiscus, sive</i> <i>Teudegillus.</i>
37	<i>Vindemirus senior.</i>	66	<i>Agilans.</i>
38	<i>Vindemirus junior.</i>	67	<i>Atanagildus.</i>
39	<i>Theodoricus.</i>	68	<i>Luiba.</i>
40	<i>Amalafuenta Re-</i> <i>gina.</i>	69	<i>Leonegildus.</i>
41	<i>Atalaricus.</i>	70	<i>Recaredus.</i>
42	<i>Theodatus, sive</i> <i>Theodeatus.</i>	71	<i>Luiba.</i>
43	<i>Vitiges.</i>	72	<i>Vitericus.</i>
44	<i>Ildovadus, sive Il-</i> <i>dibaldus.</i>	73	<i>Gundemarus, sive</i> <i>Gunnarus.</i>
45	<i>Ataricus.</i>	74	<i>Sisebutus.</i>
46	<i>Totilas.</i>	75	<i>Ricardus.</i>
47	<i>Teias.</i>	76	<i>Cintila.</i>
48	<i>Fridigernus.</i>	77	<i>Sisenandus.</i>
49	<i>Alatheus.</i>	78	<i>Cintila.</i>
50	<i>Safra.</i>	79	<i>Tulgas.</i>
51	<i>Atanaricus.</i>	80	<i>Cindasuindus.</i>
52	<i>Radagasius.</i>	81	<i>Recinsuindus.</i>
53	<i>Alaricus.</i>	82	<i>Bamba.</i>
54	<i>Athaulphus.</i>	83	<i>Eurigijs.</i>
55	<i>Sigericus.</i>	84	<i>Egita.</i>
56	<i>Vallia.</i>	85	<i>Vitisa.</i>
57	<i>Theodoricus.</i>	86	<i>Acosta.</i>
		87	<i>Rodericus.</i>

OLAI MAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALENSIS,

DE

Rita Gentium, & natura rerum,
ac usu bellandi populorum
Septentrionalium.

EPITOME LIBRI PRIMI.

C A P. I.

Biarmie descriptio.

BIARMIA est regio Septentrio-
nalis, cujus zenith est in ipso polo
arctico, ejusque horizon est idem
cum circulo æquinoctiali: qui Zo-
diacum in duas partes æquales in-
tersecans, efficit, ut una medietas totius anni
sit unus dies artificialis, & altera medietas una
nox: & ita totus annus esset ibi unus dies natu-
ralis. Dividitur autem Biarmia, secundum
Saxonem Sialandicum, in ulteriorem, & cete-
riorem. In hac citeriore sunt montes perpe-
tuis, sed innocuis nivibus offusi, æstivique ar-
doris expertes, inter quos inviis nemoribus &
saltibus abundat, pascuorum feracissima, inusi-
tatisque alibi bestiis frequens. Crebri in ea flu-
vii, ob insitas alveis cautes, stridulo spumanti-
que volumine proferuntur. In ulteriore vero

A

Biarm-

Biarmia sunt quidam monstrosæ novitatis, populi, ad quos aditus invidius & insuperabilibus periculis obfusis est, nec facile mortalibus patere potest. Major siquidem itineris pars præaltis nivibus perenniter obsidetur: quas si quis superare velit, cervis jugalibus (quorum maxima copia illic est, ut apud Italos atinorum) currum instruit, cujus incredibili celeritate, eximio gelu rigentia juga transcendat. Meminit, Saxo, Memmingum quendam sylvarum Satyrum, insignibus divitiis præditum illic mansionem tenuisse: ad quem Hotherus Suetiæ Rex dominorum cervorum cursu perveniens, maximorum spoliis, opumque adeptione ditatus & felix evasit. Utraque tamen hæc terra vallibus, campisque distincta, fruges, si seminarentur, haud negaret: sed inexhausta piscium ubique copia, & ferarum frequentissima venatio, efficit, ne ibi panis usus magnopere concupiscatur. Pugnaturi Biarmienfes, arma armatibus plerunque permutant, carminibusque in nimbos, solvere cœlum, ac lætam aëris faciem tristi imbrium aspergine confundere consueverunt. Sunt Biarmi idololatræ & Hamaxobii, Scytharum more, atque in fascinandis hominibus instructissimi. Quippe aut oculorum aut verborum, aut alicujus alterius rei maleficio, homines ita ligant, ut liberi non sint, nec, mentis compotes, sæpeque ad extremam maciem deveniant, & tabescendo, dispereant.

C A P. II.

Finmarchiæ descriptio.

FInmarchia regio est Septentrionalis, partis Norvegiæ, olim ob sui amplitudinem Regio titulo decorata. Hæc rigidioris orbis parte, culturam ac mansionem sortita est, attamen homines robustis corporibus, & animo magno habet, qui ab hostium incurſu se strenue defendere solent. Aer illius regionis, sicuti & vicinarum, semper frigidus est, serenus, innocuus tamen humanis corporibus, rarissimas pluvias tempore æstivo admittens: tantaque est illic aeris temperies, ut pisces nullo sale conditi, sed solo aëre siccati, toto decennio à putrefactione durent. Ab octavo Calend. Aprileis, usque ad sextum Idus Septembris, est illic continuus dies, nullis intervenientibus tenebris, videturque sol à IIII. Nonas Maji usque ad Calend. Augusti, nulla intercedente nocte. Ab hac Finmarchia Septentrionali ad Australiora Gothorum ultra cccL. miliarium Gothicorum est distantia: ubi mediis noctibus solstitii æstivalis in distinctis locis, Lincopiæ, videlicet, & Scaris, minutissimæ litteræ sine lumine legi, ac scribi, imo pecuniæ numerari possunt. Quibus etiam in locis sub elevatione poli Arctici gradibus 60. à principio Maji ad initium Augusti, nullæ penitus conspiciuntur stellæ, præter lunare corpus, quod in plenilunio veluti ardens rubus penes terræ superficiem paululum, eo temporis intervallo (omnium admiratione, & horrore) pervidetur.

C A P. I I I.

Scricfinnia descriptio.

Scricfinnia regio est inter Biarmiam, ac Finmarchiam sita, angulum tamen longiorem versus Austrum, & mare Bothnicum mittens, quasi cauda sit principaliter appellata, quia incolæ ejus admirabili quadam celeritate, certis planis lignis instar arcuum in anteriori parte curvatis, ac pedibus affixis, directione manualis baculi utuntur, quibus sese arbitraria voluntate sursum deorsumque vel oblique, super nivium cacumina transferunt: eo tamen modo servato, ut unum lignum altero sit longius mensura unius pedis, juxta virorum, vel mulierum proceritatem: utpote si vir, vel mulier sit octo pedum longitudine, lignum unius pedis totidem habebit pedes in longitudine justa, reliquum vero novem. Præterea provident, quo ligna illa subducta sint tenerrima pelle vituli Rangiferorum: cujus forma & color cervino colori assimilatur, sed longe procerior, & major est. Cur autem pellibus tam teneris hæc ligna subducantur, variæ redduntur causæ, ut videlicet celeriori lubricitate sese transferant per altas nives, ut expeditius rupium voragines, & præcipitia transverso motu evient, ut sursum dirigentes cursum, retrorsum non excidant: qua pili instar sudium, echinorum se erigunt, miraque naturæ potentia, ne relabantur, obsistunt. Talibus igitur instrumentis cum ingenio currendi instructi, montium inaccessa, valliumque ima, hyberno præsertim tempore asse-

assequuntur. Sed non æque facile in æstate, licet habeant nives: quia impressioni lignorum citissimè cedunt. Neque etiam ulla rupes ad eo prominet, quin ad ejus fastigium callida cursus ambage perveniant. Primo siquidem vallium profunda relinquentes, scopulorum radices tortuosa gyratione perlabuntur: sicque meatum crebræ declinationis obliquitate perflexunt, donec per sinuosos collium anfractus destinatum loci cacumen exuperent: id ipsum interdum venationis ardore facientes, nonnunquam de ingenio, & artis magisterio contententes, veluti stadiorum cursores constitutum bravium suscepturi.

C A P. I V.

De vehementia venti Circii.

Portus est in Islandia (terra scilicet mari Glaciali vicina, sub dominio regni Norvegiæ, vulgari sermone *Vestrabort*) Occidentalis dictus, penes quem in littoralibus spatiis & campis, obequitantes armati, potenti flati hujus venti Circii quasi stupa prosternuntur in terram. Similiter penes portucrypticos, id est, in cavernosis rupibus, & antris habitantes, eo præcipuæ tempore brumæ, quo Sol regreditur ad solstitialia signa, quando in marinis fluctibus venti sunt temperiores. Sunt præterea montes in Hybernia mediocri sublimitate in pluribus locis eminentes: in quibus, si quis iter hoc Circio vento flante perficere tentaverit, nedum periculum, & ruinam expectare cogetur, sed spiritus suffocationem in præcipitiis voraginos-

sis. Prætereà quam formidabiles & noxii sint venti, in occident alioribus Norvegiæ ripis, ipsi incolæ, imo & alienigenæ eo confluentes, non ignorant. Nullum enim lignum, neque fruticem, ob violentiam hujus venti, ibidem germinare intuentur. Quo fit, ut obeorum defectum, ignibus instruendis cibusque coquendis, ossibus magnorum piscium utantur. Quantum etiam sæviat ventus iste in Occidentalioribus Bothniæ littoribus, ipsi habitantes magno incommodo suo sæpius experiuntur. Rapit enim integra tecta domorum, eaque per immensa terrarum spatia dissoluta dispergit.

C A P. V.

De Septentrionalium ventorum violentia.

Turbines ac tempestates Septentrionalium locorum, vim habere terribilem ac periculosam, nemo qui secreta naturæ didicit aut scrutatur, ignorat: præsertim cum multiplex ac indeficiens ejus originis causa materiaque reperiatur. Ex mari itaque sæpe auferunt aquas sub navibus, navesque subvehunt in sublime: etiam ex terra lapides ac alia animalia, & paululum erepta dimittunt. Nec solum ea, sed plumbea tecta templorum ac ædium diversarum, imo & fortissima tigna, quæ ad aëra rapiunt, atque alio accidente spiritu vehementiore, transvehunt in spatia longiora. Sæpissimè etiam integra molendina ventorum, cum ingentibus faxis turbine involuta, salvis hominibus in loca remota evehuntur: imo adeo ingens turbo descendit, ut urbes, castella, & villas involvens, tecta

teſta longius (ut dictum eſt) ad campos diſpergat. Æſtate ab occidente, Septentrioneque, perflant tanta vi impetuque venti, ut lapides, quantos manus poſſit continere, à terra rapiant, ac veluti arenæ, lapillorum acervos haud parvos cumulent: &, ut aliquando ab hominibus arma, & veſtes, quandoque aſcenſorem vi ab equo auferant. Quinimo in Vichia Norvegiæ aliquando accidit, ut aëre, Soleque maximi piſces torrendi, è perticis inſtar tabularum, ut turbinum, in magna congerie à divitum piſcatorum locis in ædes pauperum ejeçti, tanquam donum divinitus datum recipiantur.

C A P. VI.

Diverſi effectus tonitruum, fulminum, & coruſcationum in locis Septentrionalibus.

Formidabilem vim, & effectum habent tonitrua, fulmina, atque coruſcationes in Septentrionalibus terris, præſertim verſus loca oppoſita Meridiei. Apparent sæpiſſime in partibus Aquilonis, ſub ſereno cœlo, totis noctibus, in Septembri, clara atque continua fulmina, quæ magis minantur, quam lacerant inſpectores. Fulmen vero natura nubium exortum, tonitruque elapſum, graviffima damna mortalibus, aliisque rebus ibidem infert. Plures etenim homines ſublimiora loca inhabitantes, cum jumentis interimit: excelfas etiam turres, & ædes dura pice linitas (quod mirum non eſt, inextinguibili flamma conſumit: altas arbores, vel ex ſummo vertice directe findit: vel obliqua corroſione contundit.

C A P. VII.

De frigoris asperitate.

Quantam potentiam gelu, seu frigus, in Septentrione tanquam proprio loco possideat, multis rationibus potius, quam autoritatibus per sensum ostendi potest. Sentit enim vim & uredinem ejus, trepida animantium multitudo, pluribus stadiorum millibus inde distans, corpusque & reliqua membra modico ejus allapsu comprimit, & perhorret. Quid non faceret, ubi propriis viribus, & naturæ legibus imperat ipsum frigus? Sub quo quia natus, & versatus sum, (etiam circa elevationem graduum poli Arctici 86) arbitror me posse hoc, & multis sequentibus capitulis nonnihil cæteris vaga opinione scribentibus clarius demonstrare, quam vehemens & horrendum sit illic frigus: quod inde successive, veluti, radii ex centro tandem per totum orbem ampliatur, quemadmodum omnes nationes, quas penetrat, ejus asperitate commotæ attestantur.

C A P. VIII.

De pruinis, & casu nivium.

Tanta est plerumque in Aquilonaribus terris vis pruinae & casus nivium, tamque dira tempestas, vehementesque caligines aërem obscurantes, ut viatores proximum quemque obvium, etiam si amicus vel inimicus sit, agnoscere vel evitare non possint. Quod omnimodam parit difficultatem, eo quod in utroque latere,

tere, vel alta præcipitia imminent, vel condensatæ nives tam elevatæ sint, ut ferentes sarcinas dextrorsum vel sinistrorsum vix sese extricare possint. Attamen quia contra præcipitia raro conceditur optabile remedium, pro statione jumentorum mutuo labore nives exolvunt, plaustraque super eas evertunt, ut institutum iter absolvant: hocque ea celeritate faciunt, quasi rapido incendio, molestissimoque periculo celerissime avertendo urgerentur: ne longiore interveniente mora, ex subito casu nivium, & pruinarum, repletio fiat itinerum, & sylvarum, ut quæ sit via, vel campus, difficilius agnosci possit. In glacie vero nulla, vel rara difficultas occurrit, eo quod omnia placabili æqualitate itinerantibus offeruntur, salvo quo caveant à ruptura glacierum per opposita signa ad os rupturæ. Quæ signa, vel crustatis glaciei particulis ad os aperturæ relictis, vel virentibus abietum seu juniperorum ramis in glacie congelatis & eminentibus ostenduntur: idque longo ordine, & miliaribus multis, sumptu & diligentia piscatorum, ne viatores aberrare contingat, fideliter observatur. In sylvis autem non levia quandoque mutuo sibi obviantibus obstacula è ruptura, seu motione arborum occurrunt. Stant enim præfertim populeæ arbores, ob densitatem nivium, veluti arcus extenti, nivibus oneratæ: quarum levissimo motu maxima nivium moles in viatores descendens, eos non parum retardat: imo & ipsæ arbores cancellato casu, gravitate nivis, abruptæ, viam omnino immeabilem faciunt, ut non nisi securibus ad eum usum comportatis, sibi exitum parare possint,

possint, prout mihi, meoque comitatuī sæpius accidisse contestor.

C A P. I X.

De nivium & vitrorum varietate.

UNo eodemque die, ac nocte, xv. vel xx. aut plures quandoque distinctæ nivium formæ reperiuntur. Præterea non minor varietas in vitris contingit, quæ arcendi frigoris causa, æstuariorum fenestris imponuntur. Dum enim loca hujusmodi, caloribus contra immersum gelu tepidius instaurantur, forinfeco frigore, atque miro naturæ artificio sub diversis imaginibus ita depicta videntur illa vitra, ut quivis artifex talibus inspectis, naturæ excellentiam potius possit admirari, quam imitari. Ingenio tamen adhibito, plurima ex his pro domestico ornatu, ac decore, artificum industria excogitantur, ac perficiuntur, qualia ab aliis nationibus prece, vel pretio vix acquiruntur. Unde evenerat, ut eo ingenio plurimi argentei crateres excellenter fabricati, viderentur. Prætereà lanæ, lineæque texturæ pretiosæ, atque picturæ mirabiles, & decentes, quemadmodum inferius nonnihil dicetur de pictoribus, ac texturis.

C A P. X.

De castellis nivalibus juvenum.

MOs est Septentrionalium populorum, provida quadam sagacitate adolescentes, diversis bellandi exercitiis & artibus castella impu-

pugnandi exercere, & excitare, qui præsertim tirocinia sine cæde, & sanguine, ac quovis vitæ periculo, hæc aggredi putant voluptuosum: & ob id quotannis hyeme durantibus nivibus, loco aliquo eminenti turmatim à majoribus excitati congregiuntur adolescentes, conformi labore immensas nivium moles comportantes: è quibus propugnacula ad formam castrensiū mœniorum, feriatis saltem diebus sollicitè fabricant, aqua structuram hujusmodi fenestris distinctam continuò aspergentes, ut nix cum aqua taliter congesta, accedente frigore validius induretur. Qua diligentia adeo fortificantur, ut non solum leves ictus, sed æreos globos, atque impulsum testudinum (quatenus opus esset) possent sustinere. Quibus paratis, adolescentes prædicti in diversas turmas segregati, pars mœnia ingreditur contuenda, pars foris remanet ad eadem impugnanda. Nec desunt in candidis castris atra seu fusca vexilla, aut virides Juniperorum rubi: sub quibus non pecuniæ, sed solius laudis appetitu, voluptuosum ingrediuntur certamen: quod aliis armis utrobique non committitur, nisi niveis globis in alterutrum è manibus projectis. Statuta enim pœna est nudi corporis in gelidam aquam immergendi, ne quis globis hujusmodi nivalibus saxum, ferrum, lignum, aut glaciem projecturus involvat. Sunt præterea inter oppugnantes, qui more cuniculorum inferiores nivium bases perforant, ac ingrediuntur, ut propugnaculi defensores coërceant à stationibus suis. Nec segnior intercedit mora, qua pugnis certatur cominus, donec vexillo raptō pars victa succumbat, alio tempore restau-

rato prælio contra partem victricem in eisdem castellis (si poterit) triumphatura. Neque, se-
gnius, aut debilius ludos hujusmodi commit-
tunt, aut perferunt, quam si pro patria, pro le-
gibus, pro focus (ut dicitur) & aris, publico spe-
ctaculo in agone certarent. Profugos vero, &
meticulosos pugnam excedentes, nivibus dor-
sotenus inter cutem, vestemque immissis, ubi
deprehensi fuerint, insolentibus verbis ac voci-
bus punitos, absolvunt, ut alias fortius reversuri
persistant, & acrius defendant castra. Quos-
dam aquis congelatis, in caput & collum tem-
pore horrendi frigoris guttatim demissis, casti-
gant, prout inferius, de pœnis glacialibus ma-
nifestius exponetur. Et hæc omnia veluti vo-
luptuosa spectacula, ad irrogandum rebellibus
& stupidis mitiores pœnas.

C A P. XI.

De cursu glaciali equorum pro pallis.

Olim apud veteres Gothos mos erat, bru-
mali tempore ad finem mensis Decem-
bris (dum nivibus & frigore lacus, stagna, at-
que terræ omnes validissima glacie constringe-
rentur) optimos quosque equos, forda elegan-
tiores, in singulis provinciis ad emenda publica
spectacula colligere: quantum verò ad volu-
ptuosa spectacula attinet, die 26. Decembris
super stagna, ac flumina congelata, instar spe-
culi micantia, infiniti terrarum incolæ in qua-
libet provincia (distinctis licet communitati-
bus) pro bravio ac gloria, in agilioribus equis
certaturi congregiuntur. Terminus verò, seu
me-

meta cursus hujusmodi, longitudinem quatuor, aut sex miliarium continet Italicorum. Bravium autem aliquot mensuræ, seu modii annonæ seminandæ, & nova vestimenta apponuntur, & denique, ut equus metam non attingens, victori cedat. Verùm hæc spectacula nullibi frequentius in toto Septentrione super glaciem, quam apud Ostrogothos, ac Vestrogothos committunt. Abundat enim terra eorum uberrimis pascuis pro equitiis ad multa millia, in electissimis herbis naturaliter convenientibus equis enutriendis, licet valde spaciosis, & dispersis campis, & non in uno prato.

C A P. XII.

De cursu glaciali hominum pro bravio.

Duo genera hominum ad stadia, & bravia, celerrime sub præsignatæ artis compendio currentium, in his locis reperiuntur. Primum sylvestre, seu Lapponicum, quod pandis trabibus, sive longis stipitibus plantis pedum affixis, supra nives in vallibus ac montibus flexuoso ac arbitrario motu cursum præcipitem dirigendo se transfert: idque perfectissima arte facit, sive adversis casibus congregiendum sit, sive venationibus voluptuosis, quarum quæstu vivunt, & fortuna assequuntur uberiores, sive bravii, aut gloriæ causa hoc ipsum sit attentandum. Hocque genus præcipuum inter Scricfinos. Hic satis est, dixisse, eos homines talem, tamque celerem in percurrendis cacuminibus nivolorum montium, etiam pro bravio, habere agilitatem, qualem vix reliqui planioribus; ac
bre-

brevioribus instrumentis innixi, in plana, & lubrica glacie pertingere valent. Quinimo qui nives calcant, & constitutam metam attingunt, feram occurrentem sagittis occidunt. Qui vero servat glaciale cursum, vix ab hiatibus subtus latentibus est securus, prout infra de glacialibus bellis dicetur. Aliud vero genus, quod ferro plano, & polito, sive planis ossibus cervinis vel bovinis, scilicet tibiis, naturalem lubricitatem ob innatam pingue dinem habentibus, pedali longitudine sub plantis affixis, in sola glacie lubrica cursum intendit velocissimum, quemque in glaciali æqualitate semper currendo continuat. In quo etiam genere ubique reperiuntur homines voluptuosè pro bravio cursitantes; quorum meta super congelatos lacus instar speculi glaridos, spatio VIII. vel XI. miliarium Italicorum ab utrisque partibus est constituta, vel minus. Bravium vero cochlearia argentea, amphoræ æræ, gladii & novæ vestes, ac juvenes equi: sed hi frequentius cæteris, bravium lucraturi, currendo præveniunt, qui cervinas tibias latè limatas plantis affigunt, porcina axungia perunctas, quia gelidis aquæ guttis velut per poros glaciei, in vehementi frigore surgentibus, tibiarum sic unctæ impediri, aut constringi non possunt, sicuti ferrum quantumcunque politum aut unctum. Nulla nempe unctio ferro conformior est, quam ossium tibiærum cervinarum, aut taurinarum, connaturalem habentium lubricitatem. Eoque modo quotiescunque glacies clara fuerit, ac nivibus dicooperta, duobusque, vel tribus digitis spissa, tunc hujusmodi spectacula facilius, securiusque exercentur.

Sed

Sed alias nequaquam ; quia nunquam periculiosior , mortique vicinior casus est , quam cursum intendere , dum glacies tenuissima nive sit cooperta , Amnes etenim , seu rivuli tacita celeritate è littoribus lacum intrantes , corrosione , & motu continuo agunt , ne glacies inspissari , solidarique possit , nisi gelu fortissimo constringatur . Sed interim contingit , temerarios cursores , glacierum naturam ignorantes vel contemnentes , audacius quam cautius occurrentes , glacie contracta (corpore deorsum , atque capite sursum , acumine glaciei velut securi , abscisso , misereque derelicto) submergi . Veruntamen eo periculo , vel simili , rarò pereunt indigenæ , sed peregrini terrarum exploratores : qui dum celerius prodicionibus perficiendis compendioso itineri inserviunt , subita glacierum dolositate ac fragilitate absumuntur .

C A P. XIII.

De glacialibus hospitiiis itinerantium.

U Sus habet , ut publicæ viæ tempestatibus lignorum sylvarumq; casu obstructæ , communi sumptu , & labore , dolabris ac securibus reficiantur : densitate verò nivium occlusæ , jumentorum vehiculorumque nivalium transitu viritim aperiantur , vel penes littora marina , aut super ipsum mare congelatum signis in glacie constitutis viæ generales deducantur , è quibus ad humanas habitationes pateat apertum iter . Ne autem simili ratione , inferiores Germani Vandalicas urbes ac regiones inhabitantes , magnitudine nivium sylvestres seu campestres
vias

vias replentium, in maximis commerciis negotiatorum impediuntur, hospitia super littus maris & planis scopulis, vel ipsa aperta glacie, mira quadam industria collocant. Trabes enim oblongas duorum vel trium pedum super glaciem elevatas ad fundamentorum & ædium distinctionem ordinant, ac desuper domos necessarias, hasque tabulatas lateraliter imponunt, foco carbonario in æstuariis abundanter (quemadmodum omnibus aliis ad læta convivia requisitis) utentes, nulliusque exploratoris, aut latronis, insidiatorisve versutias formidantes, quoniam plus securitatis in glacie quam palatio gaudent se adeptos: eoque securiores alacrioresque permanent, quo frigora furrexerint acriora, & venti fortiores: qui fundamenta hospitiorum subtus perflantes, firmiora efficiunt atque solidant, & conservant, donec calidis austri spiraculis tota hæc domorum machina circa vernale æquinoctium dissoluta, in continentem terram, nulla pensione localis hospitii persoluta, deportetur. De frigoribus autem illius Germanici, seu Getici maris, plura meminit Albertus Crantzius, diligentissimus harum regionum scriptor. Ait enim: Anno M. ccc. xxiii. gelidissimo frigore constringebatur mare, ut pedestri itinere per glaciem de littore Lubecensi in Daniam & in Prussiam mare transfiretur, dispositis per loca opportuna in glacie hospitibus. Anno Domini M. ccc. xcix. per brumam gelu terras ac maria constrinxit, ut sicco vestigio è Lubeca per mare in urbem Sundensem, & inde in Daniam perveniretur. Anno Dom. M. D. xxi. gelu fuit per brumam in-

comparabile & inauditum, quod equites è Gedano Pruffiæ in Lubecam per viam navigantium transfirent incolumes, & deinde, à Magnopoli per mare in Daniam, hospitia habentes in glacie. Anno M. c c. x c i i i i. congelatum est mare Cimbricum, ut à Juthia in Aflogiam equitaretur. Prætereà, etfi multis feculis poſtea ſecuta ſunt aſperrima frigora, & marinorum fluminum congelationes, tamen quia frequentius acciderant, vix annotata reperiuntur.

C A P. XIV.

De tranſitu glaciali inter voragines.

CUm ſuperiore capitulo de glacialibus hoſpitiis minus expreſſum ſit, quibus ſignis viatores nivolo aut pruinoſo tempore dirigantur, ut hoſpitia pertingant deſtinata: ex quo tam amplus & planus undique imminet tranſitus, ut nihil præter cælum, & glacies, ac nives, plerunque inſpiciatur, utputa dum eodem itinere ſub brumæ rigore jumentorum agilitate contendunt incedere, ubi æſtivo tempore maximæ claſſes ventorum impulſu celerrimè navigarunt: Idcirco advertendum eſt, quod glacie paululùm perforata, arbores Juniperorum, ſeu Abietum, ſingulo ſtadiorum ſpatio, ut erectæ ſtantes congelentur, mari ſecus viam imponi ſolent maximè ubi fortior ſit glacies à viarum ſcrutatoribus explorata. Et ubi hæc ſigna non eſſent, non minor formido, aut vitæ periculum inter glaciales voragines immineret, quam in aperto mari inermibus nautis inter crudeles piratas, aut in horrida ſolitudine inter beluas

tru-

truculentas. Lege ergo severissima cautum est, ne quis hujusmodi signa, nisi tempore hostili, propter proditores, ac exploratores, alteret aut exportet. Quàm prætereà periculosus fit hominum transitus inter voragines glaciales superius annotatas, sequentibus causis ostendetur. Ante omnia tamen præmittendum est, quod generaliter omnes lacus, & stagnales aquæ in mense Octobri incipiunt congelari, glaciesque aucto frigore in plerisque locis tantum condensari, ut ubi venæ lacus, & stagna viventis aquæ non intrant, pisces suffocati tempore resolutionis glaciei inspiciantur. Verum ne hæc suffocatio tam dispendiosa fiat, diligentia piscatorum continuè glacies ipsa perfringitur, ne congeletur, prout inferius libro de piscaturis hyemalibus ostendetur. Glacies itaque primæ, ac mediæ hyemis adeò fortis, & tenax est, ut spissitudine seu densitate duorum digitorum, sufferat hominem ambulans, trium verò digitorum equestrem armatum: unius palmæ & dimidiæ, turmas, vel exercitus militares: trium vel quatuor palmarum, integram legionem, vel myriadem populorum, quemadmodum inferius de hyemalibus bellis memorandum erit. Hæc glaciei fortitudo, etsi tam valida cernitur, naturalibus tamen venis, & exhalacionibus subtus in plerisque locis æstuantibus, ita diversis rimis, seu aperturis finditur, ut longissimo tractu hiatus relinquat quasi campestris viæ, vel plateæ: quam tamen fissuram prudens viator gyrando penetrat, ne institutum iter, & tempus amittat. Cum autem fissuræ hujusmodi, præcipuè de nocte, contigerint, non aliter, quàm sævâ tonitrua,

trua, vel sonorosi terræ motus à longè percipiuntur. Sed ob hoc sollicitus viator nihil intentatum relinquit, quin inter voragines conficiat iter. Liquefcente tamen glacie ad principium Aprilis, nullus ejus spissitudini, minus fortitudini, nisi in aurora ambulando, confidit: quia Solis diurno aspectu tam fragilis redditur, ut quæ equestres armatos paulo antè portaverat, vix hominem nunc sufferre possit inermem. Viæ autem hyemales, ob inductam frigoris duritiem, qua factæ sunt spissiores, ac solidiores, diutius tanquam pontes in lacubus manent. Descensuri tamen viatores à glacie in terram, vel è contrà, necessum erit, ut habeant tabulatum pontem. Sol enim calefacto littore, decoquit omnem glaciei connexionem. Nec prætereundum hic puto, lacum esse LX. miliarum in longitudine, & xx. in latitudine Italicorum, *Veter* appellatum, in regno Ostrogothorum: qui talis est naturæ, quòd, cum tempestuoso vento congelatus fuerit, & tempus resolutionis imminet, vehementissimo strepitu incipit in fundo ebullire, & commoveri, magnaque violentia prorumpere in parvas rimas, vel scissuras, quæ fiunt in glacie: & has in modico temporis spatio faciens valde latas, licet pro tunc glacies in spissitudine habuerit plusquam unum vel duo brachia. Tuncque cooperante superiore impetu, dividitur tota glacies in plures particulas: in quibus viatores constituti, vix aliter, quam Dei præfervatione ad littora dimittuntur, eo quòd ibi vis naturæ fecretius, & mirabilius quam alibi in lacubus operetur. Est etiam lacus prope Metropolitim regni Norvegiæ Nidrosiam, qui nunquam congelatur.

C A P. X V.

Deglacialibus instrumentis.

Quemadmodum calidæ , aut temperatæ regionis gentes à gelu, frigore, nive, pruina, glacie, & hyemali stridore videntur liberæ : ita vix deprehendere possunt , quam diversis artibus, remediis , & instrumentis adversus hujusmodi austeritates , sub ipso frigidissimo Septentrione habitantes se muniant , & dirigant, utpote cum impossibile sit, lubricam percurrere glaciem, aut per eam onera gravissima , sub maxima distantia , ad loca deducere destinata, nisi id arte fieret, pro viribus sublevandis. Apparent superius calcei lignei, ferreis subducti cuspidibus, quoniam viatorum, piscatorum, ac bellantium congruunt usibus opportunis. Præterea tricuspides, seu trianguli ferreos stylos habentes, tribus angulis, pro firmiori gressu fabricati : demum circuli flexibiles undique aculeos habentes, dentato more acuatos : quibus omnibus, ut pedibus adhæreant, fortissime ligulæ sunt annexæ, ut ea firmitate quivis cursus vel transitus sit securior, & onus quodlibet, unius vel duorum hominum vi ducibilius : quod alioquin in arena vel nivibus, fortitudine equorum non traheretur. Sunt & dolabræ, sive secures, omni glaciei perfingendæ prima atque aptiora instrumenta : quia talibus instrumentis aperiuntur gelata flumina plurium stadiorum, dum classica fieri debeat expeditio in piratas : vel quod Republicæ, ita videntur urgere negotia, ut nuntii ultra maria emittantur. Quo
 etiam

etiam casu, navigia jumentorum opera, in vehiculis ab urbibus, & castellis super glaciem ad apertum mare repente educuntur, ut agilitate ventorum, ac velorum, subito cursu iter aquarum absolvant, quod plurimis diebus haud perficerent in jumentis. Videntur prætereà ferrei ligones certa ratione fabricati, quia his spissa, atque indurata glacies, cæteris instrumentis ferreis non cedens, facilius infringitur, dum aliæ securus, chalybe permixtæ, in vehementi frigore, ad solum glaciei vel virentis arboris ictum, instar vitri rumpuntur, ubi ligones prædicti si-ve ferreæ hastæ, fortissimi manent. Cæterum videntur harpagines ad unco mucrone formatæ, quibus glacialia frustra prædictis instrumentis fracta, quo opus fuerit, facilius trahantur, vel extrudantur, etiam in aperto mari tempore hyemalis solstitii, quando non tantum contra molem glaciale arcendam, ne naves rumpat, providendum erit, sed contra latentia saxa, sed denique contra crudeles inimicos sit congregiendum. Cernuntur deinde sotularia, vel foculi, quibus aptius ad arbitrarium motum in glaciali pugna ad fortiter resistendum, vel cautè fugiendum, lubrica glacies securius calcari possit.

C A P. XVI.

De bellicis Gothorum obeliscis, & erectis saxis.

Veterum Gothorum, ac Suconum antiquissimus mos erat, ut ubi acriores in campis seu montibus institissent & perfecissent pugnas, illic erectos lapides quasi Ægyptiacas

pyramides collocare soliti sint : quibus hujusmodi præclara gesta brevissimo aliquo titulo insculpentes , memoriam nominis & gestorum suorum perpetuari putabant , prout eorundem temporum usitatæ cantiones rhythmicis compendiis compositæ , continuatisque seculis in præsentem usque diem derivatæ , hanc rem ad posterorum memoriam propagarunt. Extant enim in Septentionalibus locis , durissimi montes cinericii coloris , marmoream duriciem longe exuperantes : hi plerunque terræ motu , fulgure vel alio naturæ impulsu ita concuti solent , ut excisa , deorsumque cadentia saxa partim formam pyramidis , partim quadrataram columnarum , partim quadrangulorum , & obeliscorum , quasi insigni naturæ opificio forent fabricatæ , suscipiant , ut inutile vanumque aliquid his superaddere videatur. Sed hæc pyramides seu columnæ , apud Helsingos plures quam alibi reperiuntur in Aquilone. Obelisci vero , seu sublimia saxa , viribus gigantum ac pugilum erecta , nullibi frequentius , quam apud Ostrogothos , & Vestrogothos , ac superiores Sueones , in biviiis seu triviis conspiciuntur : atque etiam in vastis solitudinibus , quæ dudum peste , fame , & bellis , habitatoribus evacuatæ , nec dum ob inertiam seu negligentiam incolarum , ad pristinum cultum (terra ultro exultante hæctenus , nisi rarissimè , in formam novallium) sunt reductæ. Habent itaque hæc saxa in plerisque locis erecta longitudinem x. vel xv. xx. aut xxx. & amplius , ac latitudinem quatuor , vel sex pedum , mirabili situ , sed mirabiliiori ordine , ac mirabilissimo caractere , ob
 plu-

plurimas rationes collocata : literato, rectoque, & longo ordine, videlicet pugilum certamina : quadrato turmas bellantium : & sphaerico familiarium designantia sepulturas : ac cuneato, equestrium ac pedestrium acies ibidem, vel propè fortunatius triumphasse : Scripturae verò à dextro latere in pede saxorum inchoatae, usque in verticem, & tandem reflectendo in sinistro pede finitæ, vel iterum eodem ordine interius elevatæ, depressæque, terminantur. Habentque singulæ literæ spissitudinem atque longitudinem digiti majoris humani. Licet verò imbrium atque luti injuria, multæ earum in imo saxorum, ob immemorabilem antiquitatem, sint exesæ, attamen similes earum effectus clarissime eo modo leguntur : Ego Uffo pro patria certans, 32 .pugiles occidi, & tandem à Rolvone pugile occisus hic requiesco. Præterea : Domitor violentorum, ac defensor oppressorum, cicatricibus, & senecture plenus, gladioque cinctus, hic situs sum Ingolvus. Cum alii bellicis rebus gloriam quærent, ego Halstenus paci operam navans, laudem merui immortalem.

C A P. XVII.

De obeliscis sepulchralibus.

SEd neque veteribus Gothis, aliisque gentibus in Septentrione defuit memoria majorum, quin & eis exhiberent, quos humi recondere placuit, honorabiles statuas lapidum excelsorum, prout hodie cernuntur mira compagine

pagine immensa saxa, in modum altissimæ latissimæque januæ, fursum transversum que viribus gigantum erecta, præsertim duobus miliaribus magnis à civitate Scarenfi ad rupalem Ecclesiam *Kelby* proficiscendo. Ibi enim in quodam trivio tria ingentissima saxa (ut præmittitur) characteribus Gothicis pulcherrimè sculpta videntur. Si quis etiam curiosus indagator de similibus saxis, tam solitudines, quam apertos campos scrutandi gratia peragrarè voluerit; infinita spectacula comperiet, quæ præsentibus haud opus est tædiosius insinuare. Una tamen causa promptior esse possit, quod non longa distantia ab ea vetustissima urbe Scarenfi erat arx regia *Aaranes* dicta, (de qua specialiter alibi dicetur) circa quam successivis seculis, & generationibus, committebantur acerrima bella: de quibus charissimus frater & antecessor meus Joannes Archiepiscopus Upsaliensis mirifica scripsit. Sunt & apud Ostrogothos itidem, & superiores Sueones, magnatum ac nobilium arces latè per regiones in locis natura munitis extructæ: penes quarum muros, & agros, veterum ingentia saxa, cuneato, rotundo, oblongo, & erecto situ terris infixæ cernuntur: quorum sublimiora Gothicis scriptis insignita, quasi viventis alicujus Ducis imperio edocent, quid sequi, vel fugere debeant eorum successores, virtutem scilicet amplecti, & vitia detestari, &c. Nec dubitandum est, quin eo ævo edictum simile servatum sit in Aquilonaribus regnis contra malignorum principum & tyrannorum condienda corpora, ne honesta potirentur sepultura. Bonorum principum obelisci, &

saxa,

saxa, multis seculis ante plantatam fidem Catholicam in Septentrionalibus regnis signo Crucis insignita adhuc apertè videntur, similem habentia inscriptionem: Postquam dæmonum fallacia seductus erraveram, ad Christianorum Deum conversus morior, & hic sepultus iudicium ejus expecto Germundus. Præterea alibi in saxo hæc verba reperiuntur: Relicta idolorum cultura mortuus, & in Christi fide vivus, sub hoc lapide requiesco Holmstanus.

C A P. XVIII.

De saxis figuratis, &c.

Reperiuntur etiam alibi lapideæ tabulæ admodum latæ, & excelsæ, gigantum robore terris impressæ, imagines habentes draconum, serpentum, ac urforum insculptas: contra quos non minores sumpsere triumphos, quam hostes armatos, prout inferius lib. de gigantibus & pugilibus ostendetur. Præterea insignes petreæ sunt in littoribus aquarum immissæ, quæ veteri caractere monstrant, ibidem illustres personas vario eventu fluminum, tempestatum, fulgurum, turbinum, vel insidiatorum, impulsu fuisse necatos. Indeque nomen inditum ævo perpetuo perseverat. Sunt & lapides alti, quorum aspectu & signo provinciarum, præfecturarum, arcium, communitatum, nobilium, ac plebejorum antiquissimæ possessiones, sine legibus, sine litibus, sine iudiciis unicuique pacificæ permittuntur: documento cæteris nationibus ostenso,

quod inter has simplices gentes plus juris, & æquitatis ex limitaneis faxis habetur, quam alibi in multis legum voluminibus, ubi hominis se reputant doctiores, & civiliores. Sunt & lapidis littorales satis sublimes, sine scripturis majorum industria versus infidos portus reflexi, notabili signo nautas informantes, ut naufragia evitent. Est etiam lapis ingens, & rotundus, circa duodecim minores adjacentes habens, cuneatis petris paululum è terra elevatus, non procul à metropoli Upsaliensi, *Moraſten* dictus: super quem novus Rex eligendus infinita populi multitudine præſente ſuſcipitur, ac poſtmodum ſacrioribus ceremoniis à Catholicis Episcopis, juramento defendendæ fidei præmiſſo, confirmatur.

C A P. XIX.

De horologiis umbroſis.

SCiendum eſt, incolas, extremi Septentrionis ultra gradum elevationis poli Arctici 86. habitantes, nullum habere ſolaris horologii uſum, quale Anaximenes Mileſius Lacedæmonienſis primum (teſte Plinio) inveniffe dicitur: neque alterius cujuſvis horologii ponderum, rotarum, aquarum, menſurarum, per lineas & interſtitia fabricati: ſed tantummodo eos uti præaltis, ac depreſſis rupium cautibus, partim natura, partim ingenio diſpoſitis, qui radios ſolares infallibili conjectura obumbrant, partesque dierum diſtinguunt, veluti hieme, noctibus & diebus (luna non ſplendente) volatilium & campeſtrium animalium vocibus & geſtis

gestis (quorum copia illic est infinita) clarissime per experientiam temporum rationem metiuntur. Talibusque, velut obeliscis, aut sylvestribus signis sunt contenti.

C A P. XX.

De baculis temporum designatoribus.

Quemadmodum Latini, & Græci authores asserunt, Gothos in armis, & millitaribus disciplinis consummatam habere experientiam, & cautelam: ita & Gothici scriptores ajunt, eos domi forisque multarum & utilium rerum tenere notitiam, & experimentum, & præsertim astrorum scientiam, qua plurimum possint divinare futura. Gothi enim cum senes tum, adolescentes, baculum Gothicis characteribus insignitum habent, tali ratione insculptum, ut videatur, quibus instrumentis vetustissimo tempore, dum librorum usus non esset, Lunæ, Solisve & cæterorum syderum virtutes & influentias infallibili eventu cognoverint, prout hoc tempore ferè incolæ omnes agnoscunt. Baculus itaque humana longitudine formatus est, utroque latere numero hebdomadarum anni, pro qua qualibet hebdomada Gothicas literas septem habens, quibus aurei numeri, & literæ Dominicales (post acceptum Christianismum) patria voce, ac figuris distinguuntur. Nec aliis libris multiplici temporum circulo in astrorum interpretationibus utebantur. Cæterum parentes filios suos laicos, imo matres filias, vel domi feriatis diebus, vel in accessu Ecclesiarum, ita instruunt, ut non minus eruditione, quam experien-

perientia artis indies efficiantur perfectiores. Vetusta enim gentis consuetudine, baculis his rurales Ecclesias visitando in prolixis itineres laici se sustentant, atque pariter convenientes, certis adductis rationibus, verioribus venturi anni indicant qualitates, quam forsitan alii speculativis scientiis, aut præstigiosis prognosticationibus inhærentes. Præterea polum Arcticum mirè observant, uti gnomonem totius coelestis horologii. Item Plaustra, seu Urfas, Colum ac Fusum Veneris, tanquam familiaria antiqui Numinis signa: quorum natura inspecta, mire provident casibus eventuris.

C A P. XX.

De Alphabeto Gothorum.

AB antiquissimo tempore cum essent gigantes in Septentrionalibus terris, hoc est longè ante inventas literas Latinas, & antequam Carmenta ex Græcia ad ostia Tyberis & Romanum solum cum Euandro perveniret, expulsisque Aboriginibus, gentem illam rudem, ac plane sylvestrem mores & literas docerent, habuerunt Aquilonaria regna suas literas. Cujus rei indicium præstant eximiae magnitudinis saxa, veterum bustis ac specubus affixa. Quod si quis vi gigantea, & vetustissimo seculo patratum ambigat, eò accedat, mira que majora ad stuporem usque videat, quam scriptura aliqua polliceatur, vel præstet. His itaque (ut in historia charissimi fratris mei Joannis Magni antecessoris. Archiepiscopi Upsa-

A b c d e f g h i k l m
 N B V P T P P X I Y T Y Y
                   n o p q r f t
 T T X T T A B Q R M T
 u x y z et.
 N P A T T Y K M T X
 ALPHABETVM
 GOTHICVM.

Upsaliensis libro primo capite septimo habetur) res gestas lapidibus imprimentes, sempiternæ memoriæ tradiderunt. Nonnulli etiam pro privatis computis instar Ægyptiorum, variis animalium figuris pro literis utebantur, & adhuc domestica sagacitate utuntur, ut inferius mox dicetur: quarum similes adhuc Romæ in veteribus obeliscis conspici licet, in quibus singulæ litteræ singula nomina exprimebant, ut puta, lupus avarum, vulpes insidiosum: apis Regem: quia moderatorem populorum oportet cum justitiæ aculeo, clementiæ mel habere commixtum. Præterea, ut epistolæ papyro inscriptæ nunc inter homines mittuntur, ita olim Aquilonares incolæ, literas ligno insculptas pro celebri genere chartarum ad invicem destinabant: imò & nunc non suppetente papyro, in militaribus castris, aut obsidione urbium, cortice seu codice arboris Betullæ, in laminas, imò subtiles bractæas discisso, pro scribendis epistolis opportunè utuntur, eoque securius,

quo cortex hujusmodi nulla imbrium aut nivium injuria devastatur. Reperiuntur etiam homines Septentrionalis plagæ ædeò sagacis ingenii, ut cum neque Gothicas, neque Latinas literas unquam didicerint, sibi ipsis ex rerum figuris & instrumentis alphabeta componant: eisque pro sublevanda memoria in pelle, charta, vel cortice singulariter scribendo utuntur. Hocque secretum nullis nisi domesticis communicant, atramentum fieri jubentes ex carbone trito, & lacte, vel communi aqua.

O L A I M A G N I,
G O T H I, A R C H I E P I S C O P I
U P S A L E N S I S,

D E

Mira natura rerum Septentrio-
nalianum.

E P I T O M E L I B R I S E C U N D I.

C A P. I.

*De venis sulphureis, & combustione aqua-
rum.*

Sunt quædam sulphuræ venæ rivis
a quarum vicinæ, plerunque accensæ
latius, in modum flammarum, cuncta
in circuitu depopulaturæ vagantur. Quod spe-
ctaculum in Islandia, & Scotia, terris frigidissi-
mis, continuo ardoris incremento habitatores
intuentur. Præterea in Meridionali Gothia,
non procul à civitate Vexionensi, campestris &
limosus lacus est, qui ignea sua virtute, quod-
cunque coctile in eo dimissu, chordaque
extractum, quasi mumentaneo vel exiguo tem-
poris momento coctum vel adustum remittit.
Hancque naturam, lacum similem, prope me-
tropolim Nidrosiensem regni Norvegiæ, ha-
bere compertum est, eo præcipue argumento,
quod in mediis frigoribus nunquam congela-
tur.

C A P. II.

De quorundam montium admirabili natura.

IN Islandia qualis naturæ montes sint, jam arbitror fere toti mundo compertum, eo quod ultra veterum relationem, in charta nostra Gothica descriptionem Ptolemæi supplendo, horum montium situm & naturam ostendimus esse singularem, scilicet in eorum vertice nivem fere quasi perpetuam, & in base ignem sulphureum continuo sine sui consumptione exardescentem. Qui propius accedunt, vi pulveris & favillæ scaturientis facilè suffocantur, & maximè cum in multis locis torridæ voragine cum cinere apparent montium combustorum & vallium: quæ iterum tacitis incrementis sulphureis succrescentibus, quasi circulari temporum spatio disponuntur ad combustionem. Sunt etiam intra Norvegiæ limites vastissimi, altissimique montes: ipatio quatuor dierum ascensos, totidemque è vertice descensos admittentes.

C A P. III.

Islandiæ & ejus gentis descriptio.

ISlandia terra est subjecta polo Arctico ven-
to præsertim Circio opposita, ac mari Glaciali propinqua, atque ob id dici meretur Terra glacialis, seu ultima Thule, nulli veterum non celebrata: cujus incolæ è Saxone Sialandico continentissimi dicuntur, religio-
ne

ne satis Christiani, propriam scripturam, historiamque rerum magnificè gestarum habentes. Suique temporis adhuc acta conscribunt : quæ cantibus ac rhythmis recolunt, atque promontoriis, seu scopulis insculpunt, ut nulla, nisi cum naturæ injuria intercitant apud posteritatem. Situs insulæ extenditur inter Austrum, & Boream, longitudine centum milliarium Germanicorum. Pro majori parte montosa est, & inculta, præsertim versus plagam Septentrionalem, ob austera spiracula prædicti venti Circii, qui nec frutices elevare permittit. Insula est insolitis miraculis prædicanda. Rupes etenim, sive promontorium in ea est, quod instar Ætnæ perpetuis ignibus æstuat. Ibi que locus esse creditur pœnæ, expiationisque fordidarum animarum. Illic nempe spiritus, seu umbræ, comperiuntur, se exhibentes manifestos humanis ministeriis sive alio violento casu enectorum. Spectra sese offerunt congressibus notorum hominum tam manifesta, ut tanquam viventes accipiantur ab ignaris mortis illorum, data dextra. Nec deprehenditur error, priusquam disparuerint umbræ. Incolæ plurimum præfagiunt fata principum : quidve remotius in orbe peragatur, revelationibus apparentium spectrorum non ignorant.

C A P. I V.

De sonitu horribili littoralium cavernarum.

Est prætereà in Septentrionalibus plagis insignis quædam provincia Angermannia

appellata, cujus incolæ peritissimi sunt venatores: eo etenim quæstu, videlicet pellium pretiosarum venditione, ingentes divitias consequuntur. Sunt & agricultores optimi, ita ut præter planos ac declives agros, sublimia montium latera, beneficio ignis ac nivis, in naturam fertilissimorum agrorum adaptare norint. Ignem namque in densum fruticem, atque herbas, autumnali æquinoctio immittunt, cineremque, & pulverem exinde productum, supervenienti nivium casui studiose disponunt, ut ejus viscositate veluti bovino stercore pinguescant. Quo fit, ut latiore segetem, messemque uberiores exinde reportent. Sed de his inferius de agricultura dicetur. Habet etiam hæc provincia plures altissimos montes: quorum vertices continuo candore nivium, toto anni tempore, excelsum aspectum navigantibus in Bothnico inari præbent, ita ut eminentissimo signo perspecto, plurima portentosa pericula evadere, atque securiores portus attingere possint. Prætereà ubi ad bases eorum in profundissimo gurgite stantes, casu aliquo vel proposito naturæ accesserint, tantum horrorem ex alta fluctuum collisione percipiunt, ut nisi præcipiti remigio, aut valido vento evaserint, solo pavore ferè exanimés fiant, multoque dierum curriculo, ob capitis turbationem, pristinæ mentis, & sanitatis compotes evadant. Habent bases illorum montium in fluctum ingressu & regressu tortuosas rimas, sive scissuras, satis stupendo naturæ opificio fabricatas: in quibus longa voragine formidabilis ille sonitus quasi subterraneum tonitru generatur.

Cujus causam ut improba juvenus aliquando curiosius, quam securius scrutabunda, aggressa est, ita ilico oppletis aqua navigiis ex superioribus rimis, ac ventorum strepitu, cum admiratione vitam amisere. Ut tamen periculum hoc eviretur, immensa montium altitudo nivoso verticis sui candorem signum remotius navigantibus lucidè ostendit, monetque anticipare fugam, ne natura inscrutabilis soni parens, nullum remedium contra latens & insidiosum malum concessisse videatur. Imò etiam ad plura milliaria per aëre ab eisdem montibus exhalatus terribilis ille sonus navigantium allabitur, admonens tristissimæ garulitatis ejus ruinam procul effugere, quam cominus positi nequeant sustinere. Quid autem Vincentius in Spe. hist. lib. trigesimo primo capite vigesimoquarto de simili materia sentiat, verbis ejus, ut jacent, ostendetur. Apud Tartaros mons quidam exiguus est, in quo foramen quoddam esse dicitur, unde in hyeme tam magnæ tempestates ventorum exeunt, quo homines inde vix, & cum magno periculo transire possint. In æstate verò semper quidam ibi ventorum sonitus auditur, sed de foramine tenuiter egreditur. In Septentrionalibus autem lacubus congelatis sub ipsa glacie, ob ventum inclusum, non minor auditur sonus quam sævi tonitruï ex densitate nubium in lateribus coarctati. De quo infra capite de piscaturis glacialibus aliquid ostendetur.

C A P. V.

De rupe Monachi marini.

Sub dominio quondam ditissimi regni Nor-
 vegiæ prope insulam Farensem, mons est e-
 minens in Oceano, quem appellatione confor-
 mi navigantes Monachum vocant. Habet e-
 nim naturali suo situ, & incisione partium,
 præfertim verticis, cappam contextam, imò &
 proprietatem, ut omnes in dira tempestate ad
 eum confugientes, tutissimè susceptos con-
 soletur. Quinimò væ omnibus his, qui vi-
 ventorum agitati non attingunt fimbriam, vel
 finem ejus: quoniam ibidem adeò sæviunt
 venti Circii, & Septentrionales, ut ejus a-
 speritatem evasuri naturæ, cogantur inten-
 tissima arte, & viribus, labore, & summa
 experientia omni momento attendere, &
 vigilare, qualiter effugiant ad Monachum
 illum, tanquam portum securiorem. Præ-
 terea in Septentrionalibus aquis plurimi ex-
 celsi montes quasi signa securi portus, in qua-
 licunque tempestate vel tranquillitate peten-
 di videntur. Sed ante eorum introitum plu-
 ra latent cæca saxa, quæ ut remissiore ven-
 to plura navigia obruunt, ita tempestate pro-
 dita, ob elevatas undarum spumas, mira-
 bilius salvant. Sunt præterea montes falco-
 num, aquilarum, & corvorum, nautis re-
 cessuris securitatem, vel fugientibus caute-
 lam, ne appropinquent, ostendentes. Insu-
 per montes litium, imò arces fortissimæ, præ-
 fertim in orientali Finlandia, occasione prælio-
 rum

rum Muscoviticorum super fauces rupium erectæ, talique munitione artis & naturæ firmatæ, ut facilius montes, quàm ipsas arces, undecunque emergat insultis, intercipient obfidentes.

C A P. VI.

De rupe Coronata, & multitudine piscium.

NE ullum fileatur rerum naturæ opus, monstratur hic, in occidentali Bothnia versus extremas Septentrionis partes in parochia Lula Upsalienſis diœceſis, rupem eſſe maritimam, *Bivraklubben* vulgariter appellatam, quæ excelfo ſuo vertice à longè navigantibus tridentata, ſeu coronata videtur. Cujus aſpectu, umbra, aut portu, ſi non fruèrentur indigenæ, maris expertiſſimi piſcatores, neque tutam haberent viam, neque commodum victum invenirent. Sua etenim mira celſitudine, orta denſiſſima nubium caligine, proſpecta in mediis undis (prout anno Domini M. D. XIX. expertus fui) ſalvantur errantes. Tanta etenim condensati aëris ac caliginis ſolet eſſe obſcuritas, ut vix in exigua navi proram tenens è puppi reſpiciatur. Applicando tamen ad littus, tanta in baſe ejus piſcium multitudo hinc inde inſpicitur, ut magnum ſtuporem viſui generet, & omnimodam ſtomacho adferat ſacietatem. Pars etenim huiusmodi piſcium, marini laticis ſalſugine in planitie montani pedis aſperſa, ventoque torrefacienda, ſpatio duorum vel trium
juge-

jugerum dilatari solet super tellurem planam: pars hastis erigi, pergulisque extendi, præcipuè pisces majoris speciei, ut sole & aëre desiccentur. Omnes tamen vel domestico usui, vel negotiatorum lucroso quæstui, etiam ultramarinis necessitatibus ac voluptatibus reservantur, maxime ut horum commutatione copiam annonæ (quæ tenuiter ibidem ob circumstans frigus maturescit) acquirant, ac his, qui solitudines inhabitant. loco deliciarum, ut rursus sylvestres opulentias in pellibus pretiosis recipiant, valeant exhibere. In pede igitur hujus Coronati montis tantus odor suspensorum piscium exortitur, ut longo maris intervallo eundem adnavigantes sentiant præcurrentem. Eoque odore percepto, sub tempestuosa caligine laborantes, ab imminente naufragio se ipsos & bona præservare noverunt.

C A P. VII.

De fluxu & refluxu Oceani.

Sunt in charta mea Gothica, seu descriptione Septentrionalium regionum, certi sinus Oceani, littoribus Norvegicis hic insculpti, scilicet *Roest*, & *Loffoeth*: inter quos tantus est maris hiatus vel Charubdis, ut incaute appropinquantes nautas sua repentina circumvolutione, vi & industria gubernatoris adempta, absorbeat in momento, maxime naturam loci ignorantes, vel alias vi tempestatum appulsos, aut periculum imminens per contemptum parvipendentes. Quocirca volentes ex Germanicis oris eo navigare, peritissimos quosque

conducunt Naucleros, seu Gubernatores, qui longa experientia, quomodo obliquando dirigendoque tutius pericula evadere possint, didicerunt. Hicque longo maris spatio Gnomonis directione, ne in Charybdim incidant, iter variando instituire solent: & maxime circa populosissimas villas Andanes & Trondanes, & tres alias insulas, ubi pars maris *Mostastroom* appellantur: quo loco æstus est altior cæteris adjacentibus aquis. Mare etenim ibidem intra cavernas accedente fluxu inflatur, & effluxu reflatur, quanto maximo impetu deferuntur torrentes, vel rapidi fluctus. Navigatur hoc mare (ut dictum est) periculosissimo eventu, quia iniquo tempore navigantes subito rapiuntur in voragines circulares. Naufragiorum reliquæ perraro redduntur: & si redduntur, ita collisione scopulorum attrita robora videntur, ut quasi lanugine obducta appareant, & comminuta.

C A P. VIII.

De Charybdi, & mira natura glacierum.

Proxime præcedenti capite dictum est, quam periculosa sit navigatio Norvegici Oceani, maxime ubi inscrutabili ratione vasta Charybde, nisi valde præviderint, nautæ periclitantur. Hic igitur longissimæ noctes, frigora intensissima, rupes alicubi quasi turres latentes, beluæ triculentæ, & formidabiles, ut infra de monstris ostendetur. Præterea crustatæ glacies, quasi parietes ingentium domorum tempestatibus dirutarum, tanquam inevitabilia nau-

naufragia è proximo producturæ. Sed hæc omnia tolerabiliora sunt in quavis periclitatione subeunda, quam experiri commiserationem Hybernicæ gentis, quæ (ut plurimum probari potest exemplis hic omiſſis) per lachrymas invitare solet afflictos, ut bonis nudatos, semivivos dimittant ad laceras naves. Quantum vero admirari glacierum naturam attinet, hoc pro certo servatur, quod littori Islandico (teste Saxone) magnis molibus glacies appellitur: cujus si crusta in vase asservertur, quanvis magna diligentia, tamen dispareret statim, atque reliqua ejus generis glacies recedit à promontorio in altum. In vastis autem solitudinibus, maxime sub spinis Juniperorum, itidem & sub paleis ingentium horreorum, & scandulis picearum arborum, adhuc Sole in Leone stationem habente, conservatur: eaque inde extracta voluptuosi potatores, æstu Solis durante, in vino vel cervisia immersa utuntur. Nulli tamen nivem epotandis cibus cujuscunque liquoris, ob viscositatem ejus hæud depravatam, immiscent; tineas enim habet secretas, & cannatas, veluti lanei panni.

C A P. I X.

De scorteis, seu coriariis navibus piratarum Grunlandiæ.

Hinc ostendendum erit iter à portu *Vestrahord* ejusdem Islandiæ ad marinam excelſamque rupem *Hutisark* dictam, que mediam navigationem continet ad Grunlandium;
in

in qua genus pitatarum reperitur scorteis navibus utens, arbitrariaque navigatione non tam superne quam inferne, forinsecus sentinas negotiatorum terebrando insidians. Vidi ego binas hujusmodi naviculas coriarias Anno M. D. V. super Occidentalem portam intus in Ecclesia Cathedrali Afløensi, Divo Halvardo dedicata, quasi pro spectaculis muro appensas: quas ejusdem regni rex Haquinus, bellica classe littora Grunlandiæ pertransiens, dicebatur acquisivisse, fortè navigia sua suffocare mediantes. Incolæ enim illius regionis, non exilem spoliatorum quæstum sibi comparare solent, per has & similes artes insidiosas, per quas furtivo ingenio, tacitè tabulas navium inferius (ut dictum est) terebrando, aquæ ingressum procurant, & illico præsentissimam suffocationem.

C A P. X.

*De inscrutabili profunditate littorum
Norvegiæ.*

Tanta est in plerisque montosis littoribus Norvegiæ immensurabilis profunditas, ut funibus quantis repleri possit navis ingentissima, bolide plumbea infernè demissa, fundum aliquod nequeat inveniri: eaque naturæ vis est, ut quanto sublimius montes in excelsum promineant, tantò in eorum radicibus inscrutabilior profunditas appareat: licet eorum sublimitas respectu cœli minima super terram reputatur. Pedes etiam horum montium ita cavernosi, profundique, & obliqui sunt, ut funibus

nibus immixtis, quorum tendat eorum hiatus, difficillime cognosci possit. Præterea in insula *Bornholm* Regi Danorum subiecta, lacus non admodum ampli reperiuntur, quorum profunditas non invenitur. Demum apud montanos *Dalacarlos*, id est, viros vallum, lacus *Runden*, ideo rotundus dictus est, quia mensurable fundum non concedit. Deinde non longe à regia Holmenfi Suetiæ, locus in scopulis marinis est *Rundisvalia* vulgariter appellatus, id est, rotunda vorago, ut neque ibi rimari possit, quam altum sit ejus fundum. Putei præterea plures reperiuntur & exigui lacus, quorum profunditas sæpissime explorata investigari non possit. Apparent etiam longissimæ, sed valde angustæ rupium ac montium specus, quasi ferro cavatæ, vel excisa, in opacos currentes recessus: in quibus constrepentibus aquis, tranquillitate vel tempestate accedenti us, sonus terribilis excitatur: à quo nisi celeriter aures retraxerint appropinquantes, tam vehementi tinnitu obruantur, ut pluribus horis sine auditu, ob excelsissimum objectum, remaneant tabescentes.

C A P. XI.

De portibus annulorum ferreorum.

DICTO superiore capite, quam inscrutabilis in littoribus Norvegicis inter excelliores montes sit profunditas: nunc ostendendum erit, quomodo inter sinuosas scopulosasque voragines, adnavigantes securius absque anchoris invenire firmareque poterunt suas stationes.

tiones. Quocirca cernuntur hic annuli ferrei, clypeo militari ampliores, fuso plumbo lateribus multorum montium, successivo maris tractu, quondam bonorum Regum magnificentia, & sumptu, præcipue versus opulentam civitatem Bergensem, infixi, ut æstu vel tempestate vigente, subito funibus immixtis, quasi inter abditas cavernas solidentur navigia magna. Sed oportebit ut ignari viarum non sint, qui tam periculoso labyrintho sese committere velint. Littus enim scopulis & rupibus ita obvium est, ut inde egredi vel progredi nequaquam valeant inexperiti: imo propter ejus & similibus locorum (ut infra de inimicis classibus, specialius dicitur) difficultatem, & asperitatem, naufragabantur. Et si bellicæ naves eò vel piratarum hostili impetu, vel tempestatum impulsu appulerint, consiliis auxiliisque destitutæ, sæpissime tum fame, tum frigore, tum aggressu incolarum, miserabili spectaculo veluti contra elementa pugnaturæ consumuntur. Hujusque calamitosi eventus in simili, si quis legerit Norvegianorum Danorumque annales præsertim Regis Christiani Secundi, horribiles in omnibus reperiet infelicitatem. Ideoque sæpissime terrentur hostes ab ingressu horum scopulorum, ne severius & secretius ab apertis vel latentibus saxis inter montes, quàm patentibus inimicis, in gurgite conterantur.

C A P. XII.

De periculoso transitu montium Scars & Sula, inter Suetiam & Norvegiam.

Provincia est in Septentrionalibus regnis Jemphthia dicta, Archiepiscopo Upsalienfi cum *manerie* seu curia Vesterhusia appellata, ex immemoriali tempore subjecta. De qua Jemphthia per excelsissimos montes prædictos in titulo, non minus terribile quàm periculosum iter æstivo tempore conficiunt incolæ terrarum & peregrini viatores: qui alias hyeme per congelatas paludes, stagna & amnes brevioribus compendiis & semitis, quocunque placuerit proficiscuntur. Montes enim illi vastissimi, quales in Europa vix sunt, Orientali parte sub pedis ingressu portas seu aperturas habent durissimo filice, partim naturali scissura, partim antiquorum principum sumptu, pro publica utilitate excisas aut perforatas. Post quas inter montium latera tantum etiam in media æstate sentitur frigus, ut nisi viatores more hyemis multiplicato vestitu sese munierint, ferè irremediabile periculum subita aëris mutatione incurrant, donec ea montana viscera vallesque frigidæ exire contingat. Deinde à montibus plurium dierum itinere descendens, majus quandoque periculum imminet, ubi penduli pontes ligneis montium fulcimentis lateribus affixi, propter casum nivium ac tempestatem arborum evulsarum aut cadentia saxa contracti vel semirupti videntur. Nec alia perplexis spes suffragatur, quam quod pontium

tium reparationem communi opera incolarum expectent, cum nullus per altissimas valles viarum circuitus inveniatur. Hæc & similia cum viatores imminere providerint, expensas secum afferunt sufficientes, ac si castrensem aliquam obsidionem illicò subituri, ac servaturi essent: jumentorum alioquin paucam curam, ob herbarum copiam & aquarum commoditatem habentes. Scaturiunt enim toto viarum transitu ex brachiis montium abundantissimi fontes, satis grato sapore ab omnibus commendati. Quod vero tantam difficultatem illic patiuntur itinerantes, mirum non est: quia propter excelsa rupium præcipitia, quæ difficilime evitari, vel reparari possunt, omnia sagacissimo ingenio penetranda videntur, & maxime cum in uno situs sit invius, & in altero ruinis aut saxis oppletus. Præterea limites adeo angusti, ut viatoribus, ac jumentis, præsertim infuetis, vertiginem capitis, & oculorum caliginem afferant, & plerunque irreparabilem lapsum.

C A P. XIII.

De status viarum in montibus nivosis.

Montes etiam sunt alio vocabulo vulgari *Doffrasiel*, sive malucris, *Doffrini* appellati, Suetiam à Norvegia dividentes, tantæ molis, & sublimitatis, ut multorum dierum itinere versus Occidentem seu Orientem proficiscentibus, ob indigestas nives, perpetuo appareant albicantes, quasi candidæ nubes in altissimo aëre condensatæ. Quo evenire solet,
ut

ut eò itinerantes, ob repentinum casum nivium, per vias intueantur concludi, è quibus tandem laboriosis viribus non minus sese explicare contendunt, quam si inter glaciales undas constricti conarentur exire. Quocirca veterum Regum (qui quondam pussimi) in Norvegia erant, provida magnificentia factum est, ut excelsæ statuæ è vivis lapidibus excisæ per cacumina montium videantur erectæ, ac fortissimè, ne vi ventorum decidant, plumbo vel ferro firmatæ. Compertum etiam est in Sueticis terris, aviculas volatu excitasse globulos nivium, quorum augmento, casuque, flante Australi vento, arces, & villæ sunt prostratæ. Habetur tamen in his Doffrinis montibus hospitium, quo recreantur hujus periculosi itineris viatores: non tamen vino provisi.

C A P. XIV.

De transitu tenebroso.

QUandoque etiam utilitate, vel necessitate urgente, satis ingeniosum modum habent populi Septentrionales, in nemoribus nocturno tempore pertranseundis, imo & diurno, quando in remotioribus Aquilonis partibus ante & post Solstitium hyemale continuæ noctes habentur. Quique his remediis indigent, cortices quercinos inquirunt putres, eosque collocant certo interstitio itineris institui, ut eorum splendore, quo voluerint, perficiant iter. Nec solum hoc præstat cortex, sed & truncus putrefactus, ac fungus ipse Agaricus appellatus, in summitate arboris glandifere crescens:

scens : cujus virtus , & natura est , ut noctu reluceat , sicuti & vermes alati , volantes ad æquinoctium autumnale : hi tamen , quia frigore correpti mox deficiunt , ad nullum usum deputantur. Ideoque frequentius quercum putridam , agaricumque (se ipsos propria luce prodentes) colligunt , ad prædictum sylvestrem , imo domesticum usum , scilicet ut ejus luce tanquam ardenti lumine , securius accedant loca combustibili materia plena , ut sunt horrea hyemalia , matura inesse , scenoque repleta. Inveniuntur etiam homines eo acumine oculorum præditi , ut sine quovis lumine materiali fere omnia videre tractareque se posse gloriantur.

C A P. X V.

De luminibus , & tedis piceis.

POpulus Septentrionalis longissimis noctibus subjectus vario utitur genere luminum , quo necessaria exercent officia pro domestica commoditate. Igitur fatendum est , Suppolares homines tempore hyemali usu pinguedinis marinarum belluarum , in omni sua commoditate perficienda vivere. Quam quidem pinguedinem vulgari vocabulo *Traan* aut *lyse* vocant , à lucendo , quia lampadibus immissa , clarissimè ac amplissimè lucet , maxime in ædibus magnarum familiarum , & Ecclesiarum , ubi perpetuum pro reverentia corporis Domini requiretur luminare. Sed ne corvis nocturnis seu noctuis aut vespertilionibus absorbeat , ferreis craticulis os lampadum occlusum

48 DE MIRA NAT. RER. SEPT,
fum fervant. Præterea tedis pineis connatura-
lem picem habentibus, universali caritate
quemadmodum usualibus candelis in toto Se-
ptentrione utuntur, eo videlicet modo, ut am-
badus manibus occupatis, divisas subtiliter
scandulas piceas baltheis certo numero submis-
sas, ori vel capitis tegumento, à sine altero ar-
dentes imponant: sicque, quo libuerit nulla
ventorum injuria impediti proficiscuntur, at-
que alia quæcunque placuerit operantur. Pars-
que candelis communibus brachiali longitudi-
ne, juxta noctium prolixitatem, accensis u-
tuntur. Tempore autem bellorum, quæ fre-
quentius obscura longaque heyme, quam
æstiva committuntur, tædis exquisitæ picis, per
equestres pedestres turmas, facilius etiam abieti-
na resina confectis, incedunt.

C A P. XVI.

De irruptione aquarum stagnantium.

INter mirabilia Septentrionalis plagæ aqua-
rum spectacula unum est, non tam frequens
quàm noxium habitantibus in provincia Mid-
delpadensi versus Boreales partes Suetiæ supe-
rioris, ubi fere major pars virorum Huni nomi-
ne appellantur, tanquam populis clarius contra
Hnnos olim belligerantes ac triumphantes. In
ea provincia vastus amnis est, cujus aquæ lap-
sus tam præcipiti volumine defertur, ut ani-
malia nandi vigore defecta plerumque pessun-
dare soleat. Ex summis enim montium cacu-
minibus manans, dum per clivorum prærupta
saxis exceptus eliditur, in profunda vallium
mul-

multiplicato aquarum strepitu cadit. Verum continuo saxorum obstaculo repercussus, celeritatem impetus eadem semper æqualitate conservat. Itaque toto alvei tractu undis uniformiter turbidatis, spumeus ubique candor exuperat. Hæc tamen consideranda est ejus natura terribilis, quod singulis annis paululum ante Solstitium æstivale, tanta glacierum arborumque connexa congerie tribus locis opuletur & constringitur, ut inferiores alvei ejus ripas inhabitantes, imminente ejus irruptione, fugere cogantur ad loca elevatiora. Interea tamen nuntiis, quo in termino formidabilis ille lapsus maneat, explorant, ne rapidus ejus cursus improbas exerceat vires. Amnis itaque ipse, etsi in omni sua irruptione cunctis vicinis imminet, tamen ubertate electorum piscium salmonum scilicet ac aliorum, omnibus affert opulentum quæstum: qui nedum illius terræ incolis ad usum domesticum sufficiunt, sed & ultra marinas partes ingentibus navigiis exportantur. Hancque virtutem perpetuo retinet, ut quanto marinis alveis vicinior extenditur, tanto melioribus piscibus superabundet. Nec deest offerentium liberalis & grata piscium exhibitio ac donatio, si quis occurrerit hospes donaria recepturus.

C A P. XVII.

De tribus famosis lacubus Gothorum.

PLurimi insignes lacus sunt in Aquilonari-
bus terris, magnitudine, & situ mirabi-
les: quorum præcipuus est in regione Vestro-

gothorum *Vener* dictus, 130. miliaria Italica in longitudine, & fere totidem in latitudine habens, in multas variasque divisus infulas, & vastis illabentibus fluviis iisque maximis oneratus ultra viginti quatuor, unum solummodo exitum (de quo mox infra dicetur) continens. In hoc lacu, & circa hunc plures sunt magnificæ ædes nobilium: quarum præcipua est arx Lecchio in alta rupe, opera episcoporum Scarenfium fabricata, puteum habens saxo durissimo incisum super altitudinem 200. pedum. Incisio hæc facta non ferro tantum, sed flamma, trecentis porcorum pinguisis lateribus igne successivis diebus immisso & extracto enutrita. Nil enim celerius petrarum duriciem gentibus illis penetrare compertum est, quam laridum, vel axungiam porcellorum. Adjacent præterea huic lacui oppida vetustissima, Lindecopia, & Tinguallia, ex mineris electissimi ferri & chalybis retinentia quæstum opulentum. Est præterea lacus alius *Vether* dictus, adeo claras & perspicuas aquas habens licet virenti color conformes, ut obolus in profundo situ videri possit. Super hunc lacum est insigne monasterium divæ Brigittæ, alias Brigidæ, & filia ejus sanctæ Catharinæ, utriusque opulentia, & devotione fundatum, & dotatum. Præterea aliud oppidum Jonacopia dictum in Australiori parte, magnificis Regum comitiis memorabile in omni ævo secuturo. Extant & minere inexhaustæ hujus lacus versus littus oppositum Septentrioni. Demum monasterium Alvastra divi Bernardi temporibus sumptuose ædificatum, & dotatum. Pro-

pe hunc locum in villa Tolstada, Rex Suercherus in nocte natalis Christi à proprio stabulario, freno pro armis utente, occisus fuit. Tertius lacus *Meler* dictus: in cujus littoribus civitates, arces, & nobilium magnificæ ædes sitæ sunt. Præterea non longe inde in terra firma, mineræ argenti inexhaustæ, cuprique, ac ferri, ultra humanam æstimationem pretiosæ. Et hinc provenit, Regem Suetiæ, ac Gothiæ, reliquis Europæ principibus in omni thesauro & opulentia nunquam esse aut fuisse inferiorem. Sunt etiam lacus recentis aquæ in montibus Lapponiæ, *Lulatresch* dicti, longitudine 300. miliarium Italicorum, 120. latitudine. Præterea alia multa collateralia stagna, & lacus paullo breviores, ac latiores, adeo piscosi, ut in tota Europa, ne dicam orbe integro, vix habeant pares. Deinde famosissimus lacus Albus sub polo: demum *Pienthen* in Finlandia, cum similibus infinitis lacubus, stagnis, fluviis, & altis venis.

[C A P. XVIII.

De specubus insidiosis.

DICTUM est superiori capite, in unum lacum *Vener* altissimis montibus Norvegiæ & Suetiæ viginti quatuor maxima flumina ingredi. Et licet eorum introitus valde stridulus, & verticosus sit in omni descensu, tamen montibus tam amplo circuitu resistantibus nusquam nisi unicum inveniunt exitum: huncque tam rapidum, & sonorum, ut ultra viginti Italica miliaria audiri possit. Nomenque vulgare ha-

bet *Trolhetta*, hoc est, caputium dæmonis, forte propter horrorem, quem sono, fridoreque generat, in paludinosam planiciem cadens: vel quia sub ejus descensu præcipiti, reperitur insignis spelunca latronum: ad quam angusto tramite fit accessus, solum ab ipsis latronibus ac furibus frequentatus, eo quod fluvius ille rapidus, & verticosus sit, suspensionem omnibus adimens, quod nequaquam ibidem malefactorum collectio fiat, præsertim tempore æstatis. Sed hyeme ob exhalationem fumi deprehensi, velocissime rapiuntur ad pœnam, spoliaque pretiosissimæ supellectilis, argenti, auri, & pellium pretiosarum ad Principis fiscum. Unde nullo intra semestre tempus legitimo comparente accusatore, cui bonorum ablatorum, lege & consuetudine restitutio fiat, jussu Principis pro tuenda publica pace, exinde confecta navigia, fluminibus maris influentibus immittuntur, vel aliis munitionibus, fossarum, seu murorum, sagacitate præfectorum provincialium deputantur.

CAP. XVIII.

De excellenti antiquitate Regiæ arcis Vestrogothorum Aaranes.

ET si Gothicis Principibus major olim inerat bellorum ardor, quam delectatio quarumcunque aliarum voluptarum, cum summum animi corporisq; existimarent solatium, rigida arma tractare, ac arduissimis præliis varios comparare triumphos: attamen plerique eorum voluptati huic magnificentius aliquid
su-

superaddere meditantes, posteris sumptuosa simulque utilia ædificia reliquerunt, quemadmodum Scarinis quidam, totius Gothici principatus Monarcha potentissimus, singulari exemplo deprehenditur perfecisse, præsertim in Vestrogothorum regione, quam frequentiore sua præsentia illustrabat: idque ob vicinum Norvegiæ Regem Sidagerum: cui ut erat sanguine conjunctus, ita etiam terrarum situ, & amicitia propinquior esse volebat. Hic ex suo nomine Scaram civitatem Vestrogothorum in loco stagnis & paludibus admodum munito, tam prudenter erexit, quam imprudenter ejus successores ipsam desolari ac collabi permiserunt. Antiqua hæc erat regni Gothorum sedes. Verum non procul ab ea adhuc extant vestigia alterius Regiæ arcis *Aaranes* dictæ, cujus situs, muri, & structuræ quoslibet inspectores ita in admirationem alliciunt, ut firmiter judicent, nullum præstantius ædificium ea tempestate in toto Septentrione, vel Europa repertum fuisse: Sed quid non mutat ævi longæva vetustas? At saltem signa ruinarum posteritatem urgent magnificentiam meminisse heroum antiquorum. Habebat hæc arx in circuitu omnes commoditates, quas unquam felix mortalium sedes à superis impetrare potuerat, & obtinere. Siquidem uno latere versus Occidentem & Boream, vastum ac piscosum lacum *Vener* ante dictum pro regiis & mensalibus deliciis habuit: altero versus Meridiem longissimo spatio, pro perpetua securitate cœnosam ac limosam paludem, cujus superficies tenero vestita

gramme, ac frutice, non solum vestigia negat, sed modice calcantes absorbet. Nam limo funditus subsidente, in luteas voragines, sordidamque colluviem liquefcens, attrahit accedentes. Nec minus rivuli plures & profundi, uti venæ per plaudes discurrentes, arcis accessum denegant, ut in possibile esset, nisi multitudine pontium (qui olim quadraginta erant) longis ambagibus, veluti labyrintho, illuc pervenire. Eaque difficultas in asperrima hyeme perseverat. Nam rarissime propter calidas venarum sulphurearum exhalationes, paludes illæ congelantur. Ab Orientali vero latere ex opposito primæ portæ arcis, quæ unicum terrestri itinere habebat accessum, adeo amœna prata ac fertilitas agrî pro solatio castrensi erant, ut nihil amplius naturæ beneficio potuerit concupisci: etiam pascua & venationes in campis & saltibus optimæ, quod & præsens humi ejus facies ostendit. Quæ licet horrendam nemorum densitatem, in multis retroactis annis & seculis cultore vacua, ob bella, famem, pestem, & domesticam discordiam, induerat: tamen sulcorum vomerumque vestigia quibusvis eam intuentibus ultro ostentat, frequentesque lapidum congeries (quibus ægrî ob majorem feracitatem purgari ampliarique solent) ibidem inter altissimas arbores offert conspiciendas, argumento fideli ad posteros relicto, multo numerosiorem prioris ævi fuisse populum, strictioribusque agellis contentum, quam cernitur hac ætate præsentî. Hæc igitur arx felicius florere visâ est circa annum Domini nongentesimum, quinquagesimum quintum,

tum, quando magnificentissimus Rex Olaus cognomento *Schotkonung* baptizatus est à Sancto Sigfrido Eboracensi Archiepiscopo, ex Anglia, ob fidem Christi prædicandam, ad eundem Olaum Regem, Eldredi five Mildredi Regis Angliæ exhortatione ac petitione, proficiscente: qui & in hac arce paulisper moratus est, donec alia sedes regia *Husaby* dicta, pro usu ejusdem sancti Sigfridi & cleri ejus parari poterat & consecrari. Quo facto paganos ac idololatrias in fide Catholica instructos baptizabat: quod & tres nepotes ejusdem Archiepiscopi, Unamannus, Sunamannus, ac Vinamannus, (quorum unus fungebatur sacerdotis officio, secundus diaconi & tertius subdiaconatus) alibi in Verendia post tergum relictæ, faciebant. Omnes tamen, uti beatus Joannes Baptista, ob adulteræ mulieris indignationem, gladio interempti fuerunt: quorum corpora in Cathedrali Ecclesia Vexionensi magno honore ab omnibus venerantur. Sed de hac relatus in Historiis charissimi fratris, & antecessoris mei Jo. Magni Gothi, suis locis est ostensum.

C A P. X X.

De mirabili horto montis Kindaberg prope prædictam arcem.

Mons est eminentissimus apud Vestrogothos, non longe à prædicta arce Regia, & lacu *Vener*, vulgari gentis sermone *Kindakulle* dictus, tantæ altitudinis, ut à longe navigantibus ultra 40. miliaria Italica in eodem

lacu, quasi atra nubes inter cœli hiatus appa-
 reat. Ideoque multi tempestatibus, vique ven-
 torum agitati, summis viribus conantur ejus
 pedes attingere, ubi tranquillissimum portum
 adesse noverunt. In hujus montis summitate
 ea amœnitas frondium, herbarum, fructuum
 diversarum arborum (excepta vite) suapte
 sponte nascentium, non raritate magis, quam
 suavitate, velut satarum, aut plantatorum, re-
 peritur, ut vix delectabilior in tota Septen-
 trionali plaga investigari possit, aut inveniri.
 Illic suavitas inenarrabilis, etiam concentu
 variarum avium, præter Papagallos, multipli-
 cata. Sed valde paucis, iisque solum senibus
 notus est amœnissimus ille locus. Neque la-
 sciviori ætati perfacile monstrandus, ne forte
 severiori disciplina soluta, in omnem volupta-
 tem, vel verius spurcitiem sese prosterneret,
 difficillime vel nunquam ad honestatem &
 bonos mores reversura. Voluptas enim ipsa u-
 sum & consuetudinem: consuetudo necessi-
 tatem; necessitas desperationem inducit, &
 coarctat. Extra hunc montanum locum, imo
 & alibi latius per Aquilonem satis boni suave-
 que fructus priorum, pomorum, cerasorum,
 prunorum, sed nulli ante medium Julii, vix-
 que tunc in debita maturitate reperiuntur. I-
 mo quædam horum fructuum genera tam
 domestica, quam sylvestria solo frigore ac-
 cedente maturescunt, durantque pendentia
 majori parte hyemis etiam in ramis foliis om-
 nibus denudatis. Sed hi fructus quovis ace-
 to (pro gratiori sapore) sunt eligibiliores, li-
 cet exiguæ magnitudinis, ob frigus continue

circumstans. Exoticos vero fructus per mare à Germanicis oris, ut sunt poma, celerrime portatos, ob suavitatem inhærentis musti, quam avide manducant incolæ, ut nunquam, vel raro, sine discrimine variorum morborum (præsertim Gallicorum) vel mortis evadant.

C A P. XXI.

De pulchritudine, & Subertate insulæ Gothorum Elandia.

E Landia, sive Oelandia, una est ex insulis Gothici maris, brevissimo maris interjectu à Gothia meridionali divisa, omnium insularum pulcherrima. multis enim bonis adeo referta est, quo spatii brevitatem (duorum dierum itinere absolvendam) soli fertilitas recompenset. Prata & campi, odore herbifico, indicibili suavitate mirabundi. Ibi plurimi greges equorum parvorum, sed validissimorum, utputa qui fortitudine & agilitate multis eximii corporis equis prævaleant: quosque domestici & exotici negotiatores pro voluptate emunt, atque in terras remotas, veluti naturæ miracula vœnales exportant. Ingeniosissimi enim sunt, ut saltibus & choreis ad buccinæ vel tympani sonum per eos adaptari possint, quorum exercitium est, hujusmodi spectaculis acquirere quæstum. Insuper instruuntur, ut circulos ferreos aut ligneos non admodum amplos more canum transiliant, saltatumque vivacissima pernicitate sese gyrando revolvant. Proprio etiam nomine moniti, magis vel minus id faciunt, juxta arbitrium imperantis.

Pascuntur hujusmodi equi, ubi opus est, piscibus sole tostis, & lignis abietinis: cervisiaque & vino usque ad ebrietatem potantur, prout infra de Alcibus ostendetur. Hæc igitur insula frugibus, pascuis, pecudibus, armentis, & piscibus tantum abundat, ut propriis commoditatibus sufficiat & alienis, eamque gratiam & æstimationem boves & pecora ac butyrum ultra mare exportata, habent, quasi medicinalia forent. Habuit olim hæc insula arces plures, tam naturæ quam artis præsidio locis opportunissimis fabricatas, & munitas, quarum aliquæ in templa Christiani ritus commutatae sunt, hodie non minus patriæ defensionis, quam religioni deservientes: aliquæ bellorum turbine penitus desolatae. Una tamen usque in præsentem ætatem omnium altior & fortior *Borcholm* dicta, permanfit: cujus celsitudine Gothicum mare eminus navigantes, veluti specula, pro ventorum ac portuum directione adhuc utuntur, præsertim Angli, Scoti, Zelandi, Hollandi, quibus admodum necessaria est illustrium locorum cognitio in eo mari. Hæc insula fere tota ambitur marmoreis saxis sursum, deorsumque, penes littora 20. vel 30. pedum altitudine, quasi artificum manu ex industria collocatis. Imo & in oris ejus Orientalibus aperto mari objectis, plures amœnissimi portus sunt: ad quos non minus curiositatis quam necessitatis causa extranei navigantes, veluti naturæ spectaculum visuri accedere solent. In hac insula tempore pacis reges Gothorum, & Sueonum, ob insignem ejus amœnitatem & venandi exercitum, æsta-

tes transigere constituerunt. Etiam quia vicini-
 ori maris tractu ultramarini principes com-
 modus cum eis in arduis causis expediendis
 ibidem congregari possunt. Præterea prope A-
 quilonare littus ejus exurgit mons excelsus,
 quem nauticum vulgus, vitandi infelicis omni-
 nis & marinæ tempestatis gratia, Virginem
 vocat: Nam in ejus portu manentes, certis
 munusculis puellis dari solitis, utpote chiro-
 thecis, fericeis zonis, & similibus, eas tanquam
 amico munere placant. Nec ingratum montis
 numen sentire videntur, prout aliquando fa-
 ctum meminit antiquitas, voce lapsa jussum
 fuisse donantem mutare portum, ne periclita-
 retur: & ita faciendo salvus factus est, ubi alii
 sunt periclitati. In eo monte certis anni tem-
 poribus dicitur esse conventus Aquilonarium
 maleficarum, ut examinent præstigia sua. Tar-
 dius ministerio dæmonum accedens, dira affi-
 citur correptione. Sed hæc opinioni, non as-
 sertioni cedant.

C A P. XXII.

*De famosissima insula Gothorum, Goth-
 landia dicta.*

Orientalis Gothiæ pars est, sic dicta, quasi
 Gothorum terra vel bona patria. *Goth*
 quippe bonum sive Deum lingua Gothica si-
 gnificat, & *Landia* terram. Est enim multis
 rationibus bona: bonus in ea populus, boni
 & securi in circuitu ejus portus: bonus & ele-
 ctus in ea ager: bona armentis, equis, bo-
 bus, piscatione, venatione, aquis, sylvis, pa-

scuis , pulcherrimo marmore , & omnibus rebus humano usui necessariis. Est in ejus Boreali parte præclarum oppidum *Visby* , in quo est arx munitissima. Fuit hæc urbs quondam Gothorum , & multarum regionum emporium , tantis opibus , & negotiatorum mercimoniis frequens , ut vix illi par in Europa simile haberetur. Confluxere illuc Gothi, Suedi, Russi, seu Rutheni, Dani, Prussi, Angli, Scoti, Flandri, Galli, Finni, Vandali, Saxones, Hispani, singuli singulæque gentes suos proprios vicos & plateas incolentes : nulli præclusum municipium. Ingredientesque terra & mari omnia pacata invenerunt , donec discordia, quæ omnium regnorum & hominum perniciosissima disolatrix est, subverteretur : sicut infinitæ aliæ nationes, quæ ab initio floruerunt. Extant hodie marmoreæ ruinæ, quæ testantur veterem ejus claritatem, amplitudinem, & vetustatem. Sunt adhuc testudinatæ domus, portæ ferreæ, aut cupreæ aut æreæ fenestræ, olim argentatæ atque deauratæ, argumentum inæstimabilium divitiarum exhibentes. Unde postmodum ortis odiis & dolis ex tumido earum rerum usu, disgregati incolæ abierunt in Vandalicas civitates : quæ non parum ex opibus hujusmodi hospitem sunt ditatæ, uti olim Roma Carthagine desolata. In hanc insulam prima Gothorum armata castra, post exitum è sua terra, in Europa & Asia novas terras, ob importabilem gentis suæ multitudinem, quæsitura, descenderunt. Demum multis seculis evolutis, Longobardi ex Scandiana insula ob. similem, vel graviolem causam

exeun-

exeuntes, per hanc insulam in Rugiam ag-
 mine vastissimo in exterarum regiones abierunt :
 & tandem regno constituto in Italia sedes fir-
 mavere : quod & Paulus Diaconus eorum
 Historicus Lib. I. attestatur. Præterea Magnus
 Rex Suetiæ anno Domini M C C LXXXVIII.
 sedavit periculosum bellum, quod erat inter
 cives Visbyenses, & plebem illius insulæ,
 permisitque civibus instaurare collapsos mu-
 ros civitatis, mœnibusque, & propugnacu-
 lis communire. Albertus Rex Suetiæ rogatus
 à principibus inferioris Germaniæ, ut à ma-
 ri eorum ejiceret potentissimos piratas Vitalia-
 nos, impignoravit hanc insulam Gotlandiæ
 Magistro Prussiæ, pro viginti millibus Duplo-
 num, id est, Nobilionum, quorum sum-
 mam Regina Margareta eidem succedens, ex
 Suetia collegit, atque eam insulam regni
 Suetiæ juribus, & proprietatibus restituit, jure
 perpetuo possidendam. Hancque insulam
 Saxo Grammaticus. Danorum insignis histo-
 ricus, in pluribus suis scriptis ad Suetiam sine
 quavis hæsitacione spectare attestatur. Et hoc ex
 multis argumentis : quia eodem lingua, legi-
 bus, consuetudinibus & morum conformitate
 & vicinitate perpetuo utuntur : etiam quia Go-
 thorum Episcopo Lincopensi, tanquam pri-
 mo fidei plantatori sunt subjecti : à quo, &
 Episcopalia jura petunt, & consequuntur. Ab
 hac etiam insula in omni navigantium contro-
 versia, præsertim à consulatu Visbyensi, pe-
 titur & datur jus, & sententia diffinitiva, quid
 unicuique permittendum, vel auferendum
 erit. Certe jus hoc mercatorum, ac nautarum,
 valde

valde prudenter digestum , citius lites adimit pro fluidis aquis, quàm aliorum decisio pro terra firma.

C A P. XXIII.

De Clypeis principum montibus Hangoe insculptis.

Quantam olim Reges, ac Principes Gothorum, de perpetuanda nobili fama, ac bellica claritate, curam habuere, arma, signaque, & clypei eorum illustribus locis insculpta, ac posteris relicta, evidenter ostendunt, præsertim in Ostrogothia, ac Vestrogothia, & Australi Finlandia, in magnifico portu Hangoe appellato: qui tam lætus, ac securus est, ut in toto Septentrionali mari, & forsitan amplo Oceano, parem non habeat, qui eidem valeat comparari. Omnes enim undecunque navigantes libere recipit in suum sinum, secureque introrsum tam à tempestatibus, quam hostili classe, sua naturali munitione (modo ipsi sibi deesse non velint) protegit, & conservat. Portus etenim iste in modum amplissimæ arcis, in mediis montibus ac vallibus amœne situs est: habetque in cautibus vetustissima heroum Gothorum ac Sueonum insignia, literato ordine, sed antiqua simplicitate insculpta, maxime ad ostendendum posteris, ibi olim classem pro regnorum defensione contra quoscunque hostiles, insultus continua expeditione stationem tenuisse, atque inde ad aperta arma, quoties opus fuerat, prodiisse. Hodieque frequentius in eodem portu, ob similem causam,

fam, armatas classes tam Princeps, quam Nobiles habent, præsertim quia vicina loca omnia suppeditare possunt, quæ subito requiri videntur ad confœderatorum armatam classem: omniaque in hostes contraria verti, si perniciem structuri in hunc accesserint portum. Olim divus Ericus, Gothorum Sueonumque Rex, oblata pace & contempta, Tavestos, Carelos, ac Bothnienses, bellica classe, & equestri expeditione devictos, ad fidem & Christi religionem accelerare coëgit. Indocile enim genus Barbarorum, nisi per arma ad jugum Christi cogi, vel pertrahi vel invitari non potuit: nimirum (ut Albertus Crantzius lib. 9. cap. 37. Vandalix refert) magnus est amor paternarum traditionum. In hoc portu Suetici Reges gravi injuria laceffiti, ultramarinis principibus, classe instructa, vel instruenda, hostilitatem indicere solent, præsertim Ruthenis, seu Moscovitis: rursusque in eodem portu, sub æquis conditionibus, eorundem principum nunciis pacis fœdera præscribere, & accipere consueverunt. Quod autem eo loco frequentius, quam alio id fieri contingit, urget antiquata majorum observantia, qui illic in montibus impresserant insignia sua, ut eorum perenni firmitate perspecta, quæ Reipublicæ utilia fore crediderint, posteris eodem unanimiti consensu, & juramento per arma, ac libertatem majorum, stabiliant observanda. Quibus autem armis, clypeisque veteres Gothi, Suecique sint intus & extra patriam usi, signis præsentibus adverti poterit, imo & rationibus ostendi: leonem scilicet coronatum, super tres aquas candi-

candidas in campo cœlestini coloris impetuose salientem, ac retrospicientem, olim habuere Gothi, atque nunc habent, solum originis inhabitantes, ut vincendo parcant, & retrospiciendo caveant, quam citò salientes ab impetu cessant. Methodio tamen placet asserere, Gothorum Principes in exteris terris militantes, ac dominantes, ursam in vexillis habuisse. At ex eisdem Gothis veluti parentibus originem trahentes, varietate signorum secundum diversitatem gentium distinguebantur: ut Cimbri tauro, Sclavi dracone, Gepidæ navicula, Alani, Burgundi, ac Suevi catto in militaribus signis, ut Plutarcho videtur. Suecis autem, sive Sueonibus antiquitus erant arma, videlicet duæ virgines coronatæ, aureo vestitu sese mutuo in virenti sylva amplexantes, tanquam dearum nympharum excellentiam in regione ostendentes. Nunc vero Suecorum Principes tribus aureis coronis in campo cœlestini coloris, ob inscrutabilem dominiorum amplitudinem, magnifica bellorum gesta, & inexhaustam minerarum ubertatem, utuntur. Sunt & privatorum nobilium insignia mira varietate distincta: similiter & urbium, ac provinciarum, quatenus in bellicis expeditionibus pro patria & legibus susceptis, tot hominum turbæ distinctius ad unum tandem finem dirigantur, prout infra de directione armatæ multitudinis, diffusius erit ostendum.

C A P. XXIV.

De rupibus Galeatis.

Navigando è Germanico mari versus Septentrionem tribus diætis, antequam introitus appareat ad Regiam civitatem Holmensem regni Suetiæ, occurrit admirabilis portus lingua vulgari gentis *Hielmsnabben*, vel *Elgxnabben* appellatus: eo quod onagri, qui *Elga* dicuntur, propter attractum suavis venti eo concurrere consueverunt: vel etiam quia montes, in quorum lateribus portus sunt, ita à natura formati videntur, ut galex militares putentur insculptæ: quasi ars non sufficeret in armis fabricandis, nisi & natura monstraret, quid bellicosis populis Aquilonem inhabitantibus conveniat in armorum tractatione. Sed revera, uti portus is ob omnes ventos, & tempestates arcendas insignis est, ut vix similem in tota Europa habeat: ita & hostili sanguine respersus, ut ibidem quasi omnium Aquilonarium bellorum initium, medium, & finis inveniatur. Sæpe etenim classis hostilis, quæ violentia tempestatum, in vasto mari vario Marte congregari non poterat, huc depulsa, vel inducias ab adversario petere, vel ipsa sua sponte, vel simulatione cogitur offerre, vel inevitabile mortis aut captivitatis discrimen inire: quo enim ut salvus evadat armatus non invenit. Si enim littus, aut portum exierit, cæca saxa, rupesque minaces apparent: quæ eum levi motu in gurgitem, ut pacem præstet, immittunt. Si vero
in

in apertum mare exire voluerit, obstat horrenda tempestas, ne visu quidem ad ictum oculi toleranda: quia Aquilonaris, Orientalisque ventus ea in loca totaliter est procellosus. Præterea tempore hostili terrarum incolæ subtrahunt littoralia signa, ne hostis accipiat tantillum quidem spatium, ut effugiat poenam: alioqui incessabili ferocia impetu facto, latronum classis, manusque impiorum, hunc portum occuparet: ubi nihilominus classica bellorum præludia frequentius inchoari solent.

C A P. XXV.

De angustiis portuum lapidosorum.

Sunt præterea non exiguæ formidinis angustii exitus & introitus æquoris Aquilonaris, præsertim ab aperto mari navigando versus Holmensem civitatem: quæ regia est, & insigniter à natura ac arte munita, ut meritò trepidare cogantur aggressuri, quæ fides, vel fraus sit naturam, in imminentibus periculis prosperius exuperandis. Præcipuustamen, & periculosior est locus *Steendor*, id est, porta lapidum appellatus, eo quod arctis faucibus, & lunatis cornibus, quoquo versus obliquatur, hoc est, quandoque per modum Scythici arcus, quandoque mucronis aspectu evitatur a nautis: in quibus longe periculosius, ob exortas densissimas nebulas, & caligines, errare contingit, quàm in amplissimo Oceano, suborta validissima tempestate. Nec procul ab eo sinu saxosæ rupes eminent, sub aquis latitantes: in quas quicumque inciderint, quasi vivi
fe-

sepulchro teguntur. Nec silent annales Gothici, quondam in eisdem rupibus multa millia Germanorum ac Danorum repentino descensu fuisse perempta. Magis namque præsumptuosa, quam experta navigatione, faxeas has angustias sunt ingressi veluti etiam in alios sinus Septentrionales, qui non secus in mari navigantibus apparent, quam ingentissimæ trabes eminentes in aquis, quæ solo aspectu territans inspectores: nomen ab eventu, causa, gestis & natura (prout superius de irruptione aquarum eodem libro est ostensum) assumentes. Terribilioresque hostibus piraticis videntur, quam acies aliquæ militaribus armis instructæ.

C A P. XXVI.

De scopulis lapidosis, & via, per Idebenckia, periculosa.

Sunt insuper in littoribus Ostrogothorum, & Sueonum, ingentia saxa, partim apparentia, partimq; latentia, longissimo ordine, quasi scamna arte vel industria collocata, vulgariter *Idebenckia* nominatæ: super quæ infelicissimi naufragantes quandoque sedere solent, mihi-que, nisi Deus in gravi tempestate anno Domini M. D. xvii. opem tulisset, parata fuerunt. Vehementia enim ventorum navis urgebatur in ea latentia saxa: quæ velut declives muri oppidorum, vel castrorum, longo tractu apparent. In quos lapides qui negligentia vel inevitabili tempestate inciderint, maxime hostiles classes, aviditatem prædæ in littoralem populum

lum (satis opulentum) meditantes, profecto omnium infelicissimi reputabuntur, dum terra marique horribilius, quam in carcere, circundantur inimicis. Terra quidem (quia fugientibus incolis cum armentis, pecudibus, ac suppellectili, ob subitum hostilem incursum) fame, quæ omnibus hostilior est, frigore, omni tormento graviore, citissime consumuntur. Mari etiam, quoniam eo in loco (ut dictum est) sævissima solet esse tempesta: à qua etiam si arte, & labore vellent evadere, naturæ, tamen severitati resistere non valebunt. Ubique enim præter aëris impetum (ut dictum est) saxa, seu rupes, in acutum apicem instar turrium elevata, periculum administrant: quæ, arcuatam flexilitatem & circuitum spuma procedente, sagaciter sunt circumeunda. Solent in his locis strategematibus utentes bellicæ classis præfecti, aliquot præliares naves, vel simulatas, ex industria, tempore hostili, signis inimicorum ornatas statuere, ut classis hostilis, eisdem visis, securius in periculum ruat. De quibus, quando videlicet sic interceptæ sint inimicæ naves, patriæ annales me tacente attestantur, atque hostilia ossa in scopulos disjecta, diligentius, quid cavendum sit, aperte demonstrant.

C A P. XXVII.

De torrentibus rapidis.

Torrentes rapidi quasi infiniti, præcipue tempore resolutionis nivium ac glaci-
rum, post finem Aprilis in Septentrionalibus
terris maximam ruinam indigenis afferentes
repe-

reperiuntur. Suo etenim impetu, qui vehemens, & horridus est, tam villas, ædes, & pontes lapideos, quam suffossas arte arbores, vel naturali propagine in terra radicata rapiunt, & exportant, quemadmodum, de stagnorum irruptione & superius alio casu fuerat enarratum. Qui torrentes juxta impetuofam naturam suam nomen imprimunt urbibus, ac locis, ubi elabuntur: uti antiquissimum Ostrogothorum oppidum Scheningia dicitur ab amne, vel verius torrente, qui ob rapidissimum cursum vulgariter Schena appellatur, quasi equus abjectis habenis ad omnem præcipitem cursum accensus. Præterea fluvio non longe exinde distanti, à continuo stridore Dentium nomen impositum est. Ita & rapido torrenti in provincia Middelpadiæ, ut supra dictum est, nomen Nodi impositum est: quia instar nodorum crustata mole glacierum arbores compressas, imo & ingentissimos lapides, in sui dissolutione secum impetuofissime rapit & portat: eoque formidabilius hoc accidit, quo celerius provincias, & populos terrere, atque obruere solet. Nec aliud remedium hujus horrendæ depopulationis hætenus repertum est, quam viritim publica manu, collibusque effossis, aliorum divertere cursum: quem etsi Septentrionales populi in plerisque locis avertunt, impetum tamen hunc sinunt, ut temerarium hostem cataractis adhibitis præcipiti ruina, laxatisque nodis involvant. Licet autem superius nomina torrentibus ab infelici eventu imposita sint, (ut alibi etiam dicitur de submersis Episcopis euangelizantibus, & sponsalibus ludis,

& raptu virginum) tamen prudentioribus placuit, ut à triumphis & victoriis, non à calamitatibus rei appellatio fiat.

C A P. XXVIII.

De diversis formis littoralium saxorum.

IN littoribus Ostrogothorum, id est, Orientalium, freti *Broviken* dicti, ubi etiam torrens vehementissimus per oppidum Norcopensē illabitur, variæ admodum Littoralium saxorum figuræ, quasi humana arte sculptæ, vel politæ forent, reperiuntur: quod procul dubio cæli, & elementorum secreto influxu fieri æstimatur. Quidam etenim horum lapidum, formam capitis humani, manus, pedes, & digitos habent: non tamen integro corpore compaginatam, sed distinctione naturæ taliter expoliti. Gens autem illa talibus assueta spectaculis, nil hæc & similia curat, nisi in quantum solidis eorum muris, & structuris poterunt inservire. Reperiuntur etiam in montibus longe à mari distantibus, rupes naturali compagine, & rotunda concavitate formatæ, ut maximum aliquod caldarium æreum, vel thermarum concha putetur: prout videre licet apud Ostrogothos in monte *Ketilberg* vulgariter dicto (id est, monte cacabi) prope civitatem Lincopensē: unde mihi origo est. Cernuntur etiam in multis vallibus montium, infiniti lapides globali formati figura, quantitate capitis vitulini, vel ovi anserini, vel majoris, aut minoris: qui nulla artificum apposita arte bombardis aptantur. Item cotes plana longitudine repertæ ilico bono usui applici-

plicantur. Similiter & petræ marmorei generis apud Vestrogothos, tam varii coloris & quantitatis habentur: ut sine dolabris quasi sculptæ sepulchrorum usibus adaptentur, quemadmodum libro duodecimo dicitur de naturali varietate saxorum ad quasvis structuras applicandorum. Sunt & Christallini lapides, non longe ab Ostrogothorum opido Sudercopensi, hexagona forma, quantitate pugillari vel digitali, dependentes: quorum splendore utique ad majorem ornatum fabricari possent ædes: si incolæ plus attenderent ad pulchritudinem, quam firmitatem. Imo perpendentes, hostilem rabiem crudelius posse & velle, ob decorem structuræ, omnia devastare, magis fortificant, quam exornant quævis ædificia sua, quamvis introrsum insigni curiositate communiter sunt ornata: sed præcipue, ut infra dicitur, micantibus armis, thoracibus, scilicet, & galeis, ac clypeis: in quibus gens illa omnem existimat inesse decorem, quia magna pars tuendæ securitatis ex his dependet: licet aliqua sunt atro colore picata, ob rationes inferius de bellis assignandas.

C A P. XXIX.

De saxis gigantum, & scaturigine fontium.

Quemadmodum superius libro primo dictum est de obeliscis gentilium, Regum, pugilum, & gigantum, quibus gesta eorum magna putabant fieri notissima perpetuæ posteritati, prout Saxo Sialandicus meminit de suo Regno Danorum Rege, qui quinquenniali prælio contra Moscos, Rustosque, in Aquilone commisso, res gestas relinquerit in rupibus

rupibus altis, ne oblivione evanesceret, quod eas tot angustiis & difficultatibus pro claritudine honoris sui perpetrasset: Ita & de compluribus Gothorum, Sueonumque Regibus, ac heroicis viris; quorum adhuc magnitudo gestorum discernitur in eminentissimis locis Septentrionalium regionum. Inter quos præclarioris memoriæ recensentur, & æstimantur, qui curam bellicæ gloriæ sic moderati sunt, ut publicæ omnium commoditati profuisse videntur. Qualis erat excellentissimus ille Rex Udbo, conditor antiquissimæ civitatis Upsaliensis, atque Scarinus: & Ericus, cum plerisque aliis; quorum indelebilis memoria nedum in faxis campestribus aut montanis conscripta videtur sed patriis carminibus, ac musicis instrumentis celebrioribus locis ac diebus, sempiternis tripudiis continuatur. Horum nanque fidelior cura fuit, provincialibus præfectis (pace ubique data) committere, ut præter arma, etiam venarum scaturigines præcipiti casu labentes, incolarum ministerio subderent molendinis, aut necessariis fontibus, ad publicam utilitatem ubilibet construendis. Manant insuper ex rupibus, multis in locis tam abundantes & copiosissimi latices, ut naturæ, artisque agilitate deducti, longo sed pulcherrimo aspectu, xv. aut xxx. aquæ molendina revolvant. Falonia Vestrothorum nobilis provincia, ac populosa Helsingia, prout inferius de ferrariis artificibus ostenditur, talia tamque commoda spectacula monstrant.

OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Superstitiosa cultura dæmonum po-
pulorum Aquilonarium,

EPITOME LIBRI TERTII.

C A P. I.

*De superstitiosa cultura Lituanorum pa-
ganorum.*

LBERTUS Crantzius, fidelis Germanorum Historicus, qui clauditur anno M. D. & post eum Mechovita Polonus, asserunt, Lituanos tempore paganismi, dum Gentilitatis errore detinerentur, tria numina principaliter coluisse, ignem videlicet, sylvas & serpentes. Ignem, quia omni sacrificio præferatur: vel ritu Persarum seducti, qui ignem ipsum Deum arbitrabantur, teste Herodoto: vel Ægyptiorum opinione ducti, qui persuasum habebant, ignem animatam beluam esse, & omnia quæ nascuntur, devorare, & postquam devorando fuerit expleta, una cum ipsa re devorata emori. Sylvas putabant sacras: omnesque bestias, more Ægyptiorum, eas incolentes, deos existimabant: poëta referente:

Habitarunt dii quoque sylvas.

D

Imo

Imo & hac fiducia multæ nationes ductæ, Reges ac principes suos, satis exutos, ut vel dii fierent, vel inter deos eveherentur, combusserunt, aut in sylvis ac lucis aureo torque solenniter suspenderunt, quasi talibus sacrificiis laudem sceleris, mentiti numinis divinitatem, mererentur. Præterea serpentes ut sacros colebant, dum nemini nocere videbantur; ædium servatores, atque penates existimantes. Verum hæc superstitiosa cultura etsi penitus sublata videtur, reliquæ tamen ejus, dæmonum instinctu, in nonnullis secretis solitudinum ædibus perseverat, sicuti in Septentrionalibus regnis Norvegiæ ac Vermelandiæ. Ab eo tamen impio errore Anno 1386. prædicti Lituani purgati leguntur. tunc enim fortissimus eorum princeps Jagello cum octo fratribus suis (teste Mechovita) ad fidem Christi pervenit: in qua adhuc hodierno tempore religionis incrementis perseverat. Meminit præterea historicus antedictus, in confinibus Litanorum ac Moscovitarum, statuam esse publico itineri impositam, quæ patria lingua *Zlot ab ab a* dicitur, id est, aurea vetula: quam singuli viatores certis munusculis placant, etiam si pili valorem non excedant, alioquin suscepti itineris nullam habituri securitatem.

C A P. II.

De Suppolarium hominum superstitiosa cultura.

NEc extrema Septentrionis portio (quam plerique ob intensissima frigora inhabitabilem

bilem putant) immunis est à sacrilegis ritibus culturaque dæmoniorum, statuto eorum tempore impendendis. Habent etenim gentes illæ sylvestres (uti reliquæ orbis nationes, quæ videntur his civiliores) non exiles causas, quibus publicum errorem, & mentitam in rebus etiam trivolis divinitatem quærant, & tueantur. Solem igitur toto æstatis cursu eis lucentem adorant, gratias ei offerentes, quod lumen contra tenebras perpeffas, & calorem contra immensa frigora adducit: quæ quantumcunque intolerabilia videntur, nunquam tamen improperiis, more quorundam Indorum execrantur, sed tantum dicunt: Hæc fatua, ac stulta sunt frigora, atque tenebræ mensuram excedentes, &c. Simili etiam ratione Lunam adorant, quia hyeme remoto Sole continue ejus utuntur lumine: quo propter interlunium deficiente, sub lucidissimis stellis, nivium candore clarius micantibus, quæcunque negotia sua etiam diurno tempore disponunt. Præterea gentes illæ suppolares stupidiore quodam errore dæmonum illuduntur. Rubrum etenim pannum pertica vel hasta sursum appensum, attentis precationibus, & cultiore ritu venerantur, divinam quondam virtutem, propter colorem rubeum animalium sanguini similem, eidem inesse putantes. Similiter quia ejus inspectione arbitrântur se fortunatiores fore beluârû interemptores, earum sanguinem ebibentes, prout inferius dicetur de moribus Lappomannorum. Est etiam nonnullis gentibus Septentrionis mos quicquid primo diei diluculo in cælo, terra, vel aquis vivum apparuerit,

hoc ipsum usque crepusculum ejusdem diei pro numine fideliter adorare, utpote aves, animalia, pisces, ac ipsos serpentes & vermes, & præcipue cervum volantem: quem ob cornua, quibus capita juvenum exornantur, inter nobiliora reptilia honorant. Ne etiam prædicti Septentrionales homines in conspectu suorum numinum appareant vacui, certas oblationes ex ossibus sylvestrium animalium, & grandium cetorum ac piscium, venatione quæditorum, faciunt: tamen ossa æstivo tempore non incendunt, (ne solis lumini, vel ardori videantur illudere) sed horrenda surgente heyme sub publica congressione pro honore dierum comburunt, eo sacrificio debitam reverentiam numinibus afferre credentes. Tanta gentium in rebus frivolis religio est.

C A P. III.

De tribus Diis majoribus Gothorum.

ERant apud veteres Gothos paganos, quemadmodum clare clarissimus frater & antecessor meus Joannes Magnus Archiepiscopus Upsaliensis in principio suarum historiarum asserit, tres dii prima veneratione observati, quorum primus erat potentissimus *Thor*: qui in mediotriclinio strato pulvinari colebatur: cujus hinc inde latera duo alia numina, *Odhen* videlicet, & *Frigga*, cingebant. *Thor*, inquit, præsidet in aëre tonans, & fulgurans, ventos & nubes serenitatemque gubernans, fruges administrans cum fructibus universis pestesque tollens. Alter *Odhen*, hoc est, fortior,

tior, bellis præsidet, hominibus in hostes auxilia subministrans, ipsi *Thor* à dextris collocatus: tanto opinionis fulgore clarus, ut ipsum non secus, quam datum mundo lumen omnes gentes amplecterentur, nec ullus orbis locus extaret (Saxone testante) qui numinis ejus potentia non pareret. Tertius *Friga* pacem, voluptatemque moderabatur: cujus etiam simulachrum turpitudinem sexus præ se ferebat: & ob id tantum apud Gothos, quantum *Venus* apud Romanos venerabatur: diemque *Veneris* usque ad nostra tempora sibi retinet consecrarum. Pingebatur gladio & arcu cum armis, quod in illis terris uterque sexus semper ad arma promptissimus esset. *Thor* autem cum corona & sceptro ac XII stellis designabatur: cujus magnitudini nihil digna æqualitate conferri posse existimatum est. Obtinuitque diem hebdomadatim, imo & mensem primum totius anni, quem *Januarium* dicimus. *Odhen* vero armatus sculpitur, uti *Mars*, simili gentilium superstitione apud Romanos: diemque obtinuit æterna memoria suo nomini consecratum. Et quia vivus tota Europa divinitatis titulum, quod nulli in arte militari cederet, affecutus fuisset, hinc evenisse creditur, ut Gothi (sicut *Dio Græcus*, *Ablabius* & *Jornandes* testantur) *Martem*, quem Deum belli putavit antiquitas, apud se dicerent progenitum, prout etiam asserit Poëta.

Gradivumque patrem Geticis qui præsidet armis.

Quem Gothi semper asperrima placavere cultura, morte scilicet captivorum, opinantes,

bellorum præsidem aptius humano cruore placari. à quo vicissim omnem belligerandi industriam adeo perfecte didicerunt, ut devictis Europæ & Asiæ potentissimis imperiis, summum fortitudinis gradum reportarint.

C A P. IV.

De tribus Diis minoribus.

PRæter hos tres Deos supradictos colebantur & alii complures: qui (ut ait Saxo) miranda præstigiæ machinatione callentes, obrentis simplicium animis, divinitatis sibi fastigium arrogarunt. Quippe non solum Gothos, verum etiam omnes Aquilonares provincias, vanissimæ credulatis laqueis circumventas, ad cultus sibi pendendi studium concitantes, præcipuo suæ ludificationis contagio resperferunt. Adeo nanque fallaciæ eorum effectus percrebuit, ut in ipsis cæteri quandam numinum potentiam venerantes, eosque deos, vel deorum complices autumantes, veneficiorum autoribus solennia vota dependerent, & sacrilego errori respectum sacris debitum exhiberent. Inter quos quidam Methotin, arte Magica insignis, excellentem fictæ dignitatis opinionem sibi arripiens, simplicium hominum animos præstigiöse artis fama seductos, ad præstigiösa libamenta sibi pendenda adduxit. Hic, cum esset summus deorum pontifex, sacrificia cæremoniasque ita distinxit, & ordinavit, ut discretus superûm cuique cultus, & libatio observaretur: asserens, deorum offensas communibus sacrificiis, aut permixtis cæremon-

remoniis, expiari non posse. Tandem sceleribus ejus detectis, concursu populi occiditur, occisusque pestifera cadaveris sui contagione plurimos perimens, tumulo extrahitur, ac palo infigitur, uti vanitatis suæ præstigia meruere. Froë quoque deorum satrapa sedem haud procul ab Upsalia habuit: ubi veterem libationis morem tot gentibus ac seculis usurpatum, tristi infandoque piaculo mutavit. Siquidem humani generis hostias mactare aggressus fæda superis libamenta persolvit. Cui tandem in numerum deorum relato; & quia Deus sanguinis haberetur, furvæ hostiæ immolabantur, lectisterniaque & ludi nocturni annuo feriarum circuitu (uti aliquando Romæ Diti, & Proserpinæ) consecrabantur. Vagnosthus & Hadingus non impari æstimatione venerabantur, quia præcipuam opem in arduis bellis promptius adhibere credebantur. Rosthichphum Finnonicum, quod exquisitis præscientiæ studiis vivus excelluisset, post fata in deorum societatem translatum crediderunt. Rostarus additur his: cujus stupenda immanitas humani sanguinis sacrificio ita placari voluit, ut sibi illorum, quos cultores sui oppresuri essent, animas dedicarent. Demum complures alij, potentissimi Thoronis aut Othini filii existimati honoribus à populo donabantur, ac publico digni libamine censebantur. Quomodo autem, aut quibus artibus hi, similesque, tantam divinitatis opinionem cultumque obtinerint, videatur inferius Lib. V. de gigantibus, & pugilibus, cap. 1. versus finem.

C A P. V.

De magnifico templo Deorum Septentrionalium.

CUM fere totus orbis olim innumeris superstitionibus, dæmonum instinctu, ubique illuderetur, non incongruum putavi, adhuc evidenter ostendere, quibus locis Gothica, seu Suetica, ac Septentrionalis natio, pagana superstitione seducta, paruerit idolis insensatis: ut agnoscat, multa loca (sicuti dæmoniorum genera) fuisse quibus indebitus cultus offerebatur. Templum igitur (de quo charissimus frater & antecessor meus D. Joannes Archiepiscopus Upsaliensis lib. 1. Histor. meminit) nobilissimum à tempore Nini prope fluvium Sala erat. ubi hodie Upsalia Sueonum ac Gothorum primatialis & Archiepiscopalis sedes est. Quod adeo magnifico apparatu constructum venerabatur, ut nihil in ejus parietibus, laqueariis, aut columnis, nisi auro splendidum videretur. Tectum præterea totum auro fulgebat: à quo aurea catena dependens, totum templum ad mœnia, domusque fastigia, cinxisse memoratur. Quo factum erat, ut templum in ampla planicie situm, admirando sui fulgore venerandam religionis majestatem accessuris ingeneraret. Astabat ejus foribus arbor ingens ignoti generis, patulis diffusa ramis, æstate & hyeme juxta virens, non tamen de earum arborum genere, quæ snapte natura, ut laurus, oliva, palma & myrtus, virere videntur: quin in Aquilone nulla

unquam oliva, vel laurus, nisi in parvo fructice pro spectaculo Vastenis exurgere visa est. Eratque fons huic templo propinquus qui scaturiit in locum sacrificiorum: de quo mox infra dicitur. Et hæc sufficiant exteris nationibus de tali ritu Gothorum nonnihil vanitatis intellexisse. Nunc rursus Aquilonaribus indicare congruit, quod soli illi irretiti vel illusi non fuerint hac vanitate. Nunc autem Deo propitio fatendum est, eo in loco, scilicet Upsalia, perpetuis temporibus, die præsertim XIX. Maji divinæ religionis ad populum quasi innumerabilem, præsentem Rege ac principibus & nobilibus utriusque sexus, fieri catholicas prædicationes: ubi olim tot ac tam impiæ factæ sunt spurcitiae & abominations, ac hominum, imo charorum parentum & amicorum, mactationes.

C A P. VI.

De sacris & sacrificiis Gothorum.

ERat olim in sacrificiis Gothorum, ut in historia Sueonum Gothorumque lib. I. cap. 12. comprehenditur, numeri novenarii observatio admodum accepta: forte quia Pythagorica philosophia (quam à Salmoxe & Dicceneo didicerant) monuerit, numerum impari in omnibus præponi oportere. Et quamvis suis diis summum cultum hebdomadatium & quotidie exhiberent: tamen omni nono mense solenniorem venerationem ipsis impendentes, novem dies sacrificiis rite ac religiose absolvendis tribuerunt: singulisque diebus novem animantium genera immolabant, qui-

bus etiam humanas hostias adjugebant. At post novendium per summam totius regni celebritatem templum Upsaliæ antedictum frequentissimo incolarum accessu visitabatur, ibique novendialibus feriis & præscripto sacrificiorum numero diis libamenta ad aram macabantur. Homo autem quem fors immolandum obtulerat, in fontem, qui ad locum sacrificiorum scaturiebat, vivus immergebatur: qui si facile efflaret animam, faustum renunciabant sacerdotes votum: moxque inde ereptum in vicinum nemus, quod sacrum credebant, suspendentes inter Deos translatum affirmabant. Quo factum erat, ut beatum se crederet, qui ea immolatione è vivis excederet. Accidit nonnunquam Reges ipsos simili sorte delectos victimari. Quod quia faustissimum regno libamen æstimabatur, totius populi multitudo cum summa congratulatione tam insignem victimam prosequabatur. Enimvero sic defunctos non omnino mori, sed tam illos quam se ipsos immortales esse, persuasum habebant: maxime ex Salmoxe, Zenta, Diceneo, ut Dion Ablabius, Jornandes, Strabo, & alii referunt: qui & asserunt, Gothos multis rationibus excellentius sapientiæ studuisse, ideoque opinionem de immortalitate animæ induisse, quod (ut ait Herodotus lib. 4.) se mori non putantes dicerent: eos qui vita functi essent, in alium quempiam locum amœniorem migrare. In quo Deum quendam Bleyxen præsidere affirmabant, ad quem assidue præter superius expressum modum, cum nave quinque remigum nuncium quempiam ex se ipsis forte

de-

delectum mittebant, precipientes, ut ea, quibus indigerent, à liberalitate Numinis impetrarent. Modus mittendi nuncii is erat. Quidam eorum aliquot lanceas acutas, in altum tenebant, super quas alii ipsum, qui destinandus erat, manibus pedibusque correptum injiciebant, qui si statim cadens extinguebatur, propitium sibi Deum arbitrabantur, quod nuncium facilè exceperit. Si autem secus accidisset, ipsum nuncium infimulabant malum esse virum, qui indignus esset ad Deos destinari. Itaque eo abjecto alium mittebant, dantes adhuc viventi mandata, quæ apud ipsum numen prosequatur. Deinde præmissa jactatione extinctum, marinæ voragini opera eorundem quinque remigum tradiderunt,

C A P. VII.

De superstitionibus Gothorum circa tonitrua.

PRæterea tam obstinato animo deorum suorum cultum (ut etiam in eadem hist. Gothorum & Sueon. lib. 1. cap. 12. habetur) observabant, ut concitato in nubibus fragore, sagittas ex arcibus in aëra excutientes ostenderent, se opem afferre velle Diis suis, quos tunc ab aliis oppugnari putabant. Nec ea temeraria superstitione contenti, inusitati ponderis malleos (quos Joviales vocabant) ingenti ære complexos, magnaque religione cultos, ad eum usum habebant, ut per eos tanquam per Claudiana tonitrua & per usitatam rerum similitudinem, cœli fragores (quos malleis cieri credebant) exprimerent, tantique sonitus yim, fabrilium speciem imitando, deorum

suorum bellis sic adesse, admodum religiosum existimarent. Durabat is Jovialium malleorum usus usque ad annum à Christo nato millesimum centesimum trigessimum, cum Magnus Gothorum Rex Christianæ disciplinæ studio paganam superstitionem petosus, & famum cultu, & Jovem insignibus spoliare, sanctitatis loco habuit: qui propterea ad multa tempora à Gothis perinde ac cœlestium spoliatorum sacrilegus raptor reputatus est. Solebant etiam Gothi processuri in prælium, equos ad aras immolare, quorum abscindentes capita contisque excipientes, subjectis stupitibus distentos faucium rictus ante acies præferabant. Nec tantum victimas ante bellum, verum etiam post superatos hostes hostias immolabant, magnificosque ludos in honorum Deorum faciebant: in quibus effœminati corporum motus scenicique mimorum plausus, ac mollia nolarum sive ærium crepitacula ostendebantur. Hæc & alia eximia sacrificiorum genera potissimum faciebant, ut diis juvantibus nulla bellorum vi superari possent. Adeo eis arma in desiderio & continuo usu erant, ut reliqua omnia humana studia, nequicquam comparanda rei militari putarent. Præerant his sacris disparium graduum sacerdotes, Pontifices, Archiflamines, Flamines, Salii, Augures: quorum primis, utpote Pontificibus, permixta erat par cum Regibus potestas, tantaque authoritas, ut quicquid illi vel suaderent vel juberent, quasi de cœlo sonuisset, mox ipse Rex & populus alacres exequerentur. Instruxerunt gentem plurima sapientia, selegerunt sacerdotes,

religionem fundaverunt. Testatur Dion Græcus, huic genti nulla ætate defuisse Pontifices, qui eos in sapientia erudirent. Erat quoque inter eos genus Pontificum illustrius quos Pileatos, & Pios vocaverunt, ex quibus Reges & Sacerdotes sibi cooptabant, prout Jornandes latius prosequitur: qui dicit, eos vocari Pios, & exire solitos urbium portas cum citharis & vestibus candidis obviam suis Gothis triumphantibus, ut Deos placarent.

C A P. VIII.

De impugnatione Deorum.

Rursus in aliam devenere stultitiam & superstitionem, ut Deos bellicis suis expeditionibus non faventes aut non juvantes diversis armorum generibus contra cælum extensis, putarent opprimere se posse, vel minis & terroribus, ut imperata facerent, coercere. Et hoc inaniter facientes, existimabant, se non minoris potentiae in terra timendos venerandosve fore, quam hos apud superos vel inferos collocatos. Sed non advertunt vetus proverbium Gothorum, Ne projiciendus sit contus in cælum, unde densior remittitur clava.

C A P. IX.

De fatalibus Sororibus & Nymphis.

ERant præterea in Aquilonaribus terris nonnulla templa Dianæ & Cereri consecrata, ædesque fatalium sororum, absque humana ope præstigiolo quodam artificio extructæ, quas anti-

antiqui super futuris liberorum eventibus parcarum oracula consulturi, nuncupatis solenniter votis precabundi accedere consueverunt, ubi inspecto facello, quandoque ternis, quandoque plures sedes totidem Nymphis occupari cognovere: quarum aliæ liberalem pueris formam, uberemque humani favoris copiam erogabant: aliæ vero liberalitatis aut aliarum virtutum excellentiam condonabant: demum aliæ proterioris ingenii reliquarum donis officere cupientes, futuris puerorum moribus parsimoniam aut aliud crimen affixerunt. Nec solum pueris, verumetiam ætate provectis: & quandoque Regibus, hujusmodi præstigiosarum artium commentis ludificatum fuisse comperitur. Hotherus siquidem Rex Suetiæ & Daniæ, inter venandum errore nebula à retariis longius avulsus, in quoddam sylvestrium virginum conclave incidit, à quibus proprio nomine salutatus, quænam essent perquirat. Illæ suis ductibus auspiciisque, maximè bellorum fortunam gubernari testantur. Sæpe enim se nemini conspicuas præliis interesse, claudesstinisque subsidiis optatos amicis præbere successus: quippe conciliare prospera, adversa infligere posse pro libito, memorabant: hortatæ eum, ne Balderum arcano superum semine procreatum, armis lacefferet. Quo accepto Hotherus labentis hospitii tegmine defectus, sub dio se relictum, totiusque expertem umbraculi, mediis repente campis expositum conspicatur, præcipuè tamen puellarum præpetem fugam, locique versatilem situm, ac fallacem ædis imaginem mirabatur. Ignorabat enim quæ circa

se

se gesta fuerant : ludibrium tantum inaneque præstigiolarum artium extitisse commentum. Deinde aliquot evolutis annis, idem Hotherus acerrimis contritus bellis, extrema locorum devia pervagatus, insuetumque mortalibus nemo emensus, ignotis virginibus habitatam fortè reperit specum. Easdem esse constabat, quæ eum insecabili veste quondam donaverant. A quibus cur eo locorum venerit interrogatus, infaustos belli declarat eventus. Itaque fide earum damnata, gestarum infeliciter rerum fortunam tristesque casus deflere cœpit, secus sibi cessisse questus, quam ab ipsis promissum accepit. At Nymphæ eum, quanquam rarò victor extiterit, æquam tamen hostibus cladem ingessisse dicebant : nec minoris stragis authorem fuisse quam complicem : cæterum affuturam victoriam, si edulium augendis inimici viribus excogitatum præripere potuisset ; quo eveniret, ut omnia votis suis prospiceret successura. Sicque dimissus vires reparat, militiamque conscribit in hostem. Cujus castradum per vigilia observabat, vidit excessisse tres Nymphas arcanæ dapis gerulas, quas cursim insequens (nam earum fugam rosida prodidere vestigia) tandem tecta quibus assueverant subit, citharæque (cujus peritissimus erat) dulcissimo ministerio accurati nitoris cingulum potentemque victoriæ zonam ab eis obtinuit : atque itinere quo venerat repetito, hostem obvium ilicò lethifero vulnere fudit, ut postridie Proserpinæ, quæ sibi per quietem astare aspecta est, transmitteretur.

C A P. X.

De Elvarum, id est, spectrorum nocturna chorea.

Solent quoque nocturni viatores, gregumque & armentorum excubiis intenti, portentis diversi generis circumfundi. Velut Hotherus Rex (teste Saxone) tres Nymphas ad earum antra secutus, victoriæ zonam & cingulum impetravit. Quandoque verò saltum adeò profundè in terram imprimunt, quod locus cui assueverant, insigni ardore orbiculariter peresus, non parit arenti redivivum cespitè gramen. Hunc nocturnum monstrorum ludum vocant incolæ Choream Elvarum: de quibus eam habent opinionem, quod animi eorum hominum, qui se corporeis voluptatibus dedunt, earumque quasi ministros se præbent, impulsuique libidinum obediunt, ac divina & humana jura violant, corporibus elapsi circum terram ipsam volutantur. Equorum numero credunt eos esse, qui se adhuc nostro seculo in effigie humana accommodare solent ministeriis hominum, nocturnis horis laborando, equosque & jumenta curando, ut infra de ministerio dæmonum hoc eodem libro ostendetur.

C A P. XI.

De pugna contra Faunos.

Cum varia portenta innumeraque præstigia penè per totum orbem olim fuisse transacta testetur antiquitas, lemures videlicet & fau-

faunos, fatyros, larvas, aquilas, striges, lamias, manes, panumque catervas, quibus homines aut indicibili terrore & laniatu ad extrema fata crudeliter rapiabantur: non putavi silendum fore, quibus ingeniis & armis hujusmodi spectris apud Aquilonares occurrebatur. Traditur enim, nobiles Gothorum athletas cum monstris, & inusitatae feritatis beluis, vel ob imbecillorum hominum liberationem, vel experiendae virtutis gratia, saepe solos pugnasse: cavebantque, ne comitatiores beluam aliquam aggrederentur, quam fortium virorum permetteret consuetudo. Regnerus Sueticus pugil & Rex, adversus obscoenissimas nocturnorum portentorum catervas, à Thorilda noverca muliere crudelissima immittas, noctem dimicando permensus, luce reddita, in varias larvarum formulas & inusitata specierum figmenta, passim in arvis incidisse cognoscit: inter quas Thorildae etiam ipsi crebris obfusa vulneribus effigies visebatur. Quo facto & athleticam sibi claritatem accivit, & paternum regnum ab inimicis eripuit. Praeterea Broderus quidam & Buchi cum Rege Gormone, novum audaciae genus complexi, haereditarium Gothicæ fortitudinis spiritum, scrutandis rerum naturæ vestigiis, exculturi, iter omni refertum periculo ac penè mortalibus invium aggrediebantur. Ambitorem nanque terrarum Oceanum navigantes, Solem postponentes, ac sydera sub chaos pervagantes, ac demum ultra terram Biarmiae in loca lucis expertia (prout capite primo libri primi ostensum est) jugibusque tenebris obnoxia perven-

nientes , cum incredibili monstorum grege pugnam conserverunt. Siquidem incurstantes se Lamias, abactis undique spiculis incessabant, arcuumque & fundarum tormentis agmen obtrivere monstrosum , prout Saxo Danorum historicus , antiquitatum diligentissimus indagator , libro octavo de Rege Gormone præfatur. Extat etiam inter veteres historias relatum , quomodo Hotherus Regis Suetiæ filius pernox attentæ curis mente languescens, obumbrantem tabernaculo suo Satyrum Memmingum hasta petivit , obrutumque ictu, nec satis fugæ potentem , vinculis interceptit : ultimo deinde per summam verborum atrocitatem minatus , enses armillasque quorum notitiam habuit , deposcit. Nec segniter Satyrus salutis redemptionem , quæ ab ipso petebatur, exhibuit. Adeo cunctis rebus prior est vita , cum nihil apud mortales spiritu charius existere soleat.

C A P. XII.

De Divinatione.

Satisfaciendo huic titulo , præmittere oportebit verbum Catholici doctoris Chrysolostomi , dicentis in Homilia : *Erunt signa in Sole & Luna , &c.* quod nulla creatura est, quæ tantum futura scire desiderat , ut homo, &c. Quo considerato , insuper fatendum erit. Nullam unquam gentem tam humanam tamque doctam , imò nec tam immanem aut barbaram fuisse, quæ non significare futura, & à quibusdam intelligere ac prædicere consueverit :

rit: maxime tamen A quilonares homines, quos studio futura præsciendi occupatos fuisse comperio: quandoquidem volatibus avium, saltu, sonoque piscium, cantibusque; & exhalationibus montium, &c. ut certissimis signis declarari res futuras putabant. Nullum bellum, nullum negotium publicum, nec domi, nec militiæ sine auspiciis gerebatur. Nec sola auspium disciplina, sed sortilegium, aëromantia, geomantia, pyromantia, necromantia, insuper etiam somnia graviora, si quæ ad Rempubl. pertinere visa sunt, à summis præsidibus acceptabantur. Othinus, Hadingo Regi, contra Jocherum Curetum tyrannum bella moturo, captivitatem prædixit, quæ non aliter quam eo ordine quo prædixit evenit. Govarus Norvegiæ Rex adeo doctissimus divinandi erat, industriaque præfagiendi excultus, ut quicquid in Saxonia contra se tentaretur, prævideret in Norvegia ultra 100. miliaria Germanica constitutus. Gormo cognomento Impius, profuso in somnum animo, existimavit conjugem suam duos alites genuisse, sed alterum altero grandiores: corpora superne librantes præpeti cælum volatu petere, exiguoque tempore interjecto reversos, suis altrinsecus manibus infedis: secundo quoque ac tertio parvula quiete recreatos, propensis alis aëri se credidisse, tandemque minorem ex his, ad se (pennis cruore oblitis) comite vacuum remeasse. Cujus somnii veritas sic declarata est. Duo ejus filii subactis Anglis, Sclavis & Hybernis, prospera usi sunt fortuna, donec natu major in bello consideret, minor vero fratre orbatus pennas

CRUO-

cruore oblitus referre videretur. Magnus Norvegiæ & Daniæ Rex cum nocte, qua bellum Slavicum infecutum est, se sopori dedisset, imago cujusdam dormienti obversata prædixit, eum hoste superiorem futurum, inque aquilæ nece, victoriæ fidem auspiciæque sumpturum. Expergetactus Rex, visionis ordinem magna cum admiratione vulgavit, progressoque exercitu Aquilam, quæ in quiete monstrata fuerat cominus conspectam pernici equo advolans hasta petivit, fugamque alitis veloci jaculo præcucurrit. Arripuit igitur omen exercitus, & primum pugnandi occasionem corripuens, eodemque eventu quo omnem dimicans, inimicos superavit. Valdemari Regis exercitum ad bella progredientem, tam celeriter corvorum greges intervalasse produuntur, ut complures se erectis militum hastis feriendos objecerint. Victus ab eo Sueno rex & totus ejus exercitus, corvorum laniatui substratus augurii declaravit eventum. Biorno insignis athleta insulam quandam incitatissimi fluminis ambitu munitam, cum electa pugilum manu complexus, vidit per quietem egressam undis beluam, quæ tristes ore flammæ egerens, continenter cuncta incendio daret. Sequenti luce Fridlevus rex superatis impetuosi amnis vorticibus, pugiles omnes (Biornone excepto) ferro consumens, somni modum explevit.

C A P. XIII.

De arte magica Erici Ventosi pilei, & aliorum.

Hic Ericus Rex Suetiæ in arte magica nulli suo tempore secundus habebatur : tamque familiaris erat malis dæmoniis, quorum cultui summopere vacabat, ut quocunque verteret pileum suum, confestim inde oblatu ventus aspiraret. Quo eventu inditum illi nomen fuit, ut Ventosus pileus diceretur. Creditumque à multis erat, Regnerum Daniæ regem, hujus Erici nepotis sui ductu, in remotissimas orbis partes piraticam feliciter extendisse, multasque regiones & munitissimas urbes ejus ingenio subjugasse : demum cooperatorem fuisse, ut procerum consensu & electione in Regem Suetiæ assumeretur : quod ei diuturnum felixque permanfit donec senio moretur. Præterea alter quidam Ericus cognomine Emundus, cum navigare statuisset, & quidam nautarum per quietem vidisset, per inculta montium juga lascivo admodum equo se provehi, eoque cursum citante, inter vallium opaca præcipitatum crebris noctuarum unguilaniari : idque mane per jocum sodalibus retulisset : Rex ipse non minus in divinatione quam magia peritus, ea visione veluti periculi præmonitus, ne eum navigationis comitem haberet, in aliud se navigium conferri præcepit : Et ita pereuntibus sociis, regis navigium est salvatum. Cæterum Frotho Danorum Rex, proprio fratre Haraldo insidiosè perempto,

ne

ne innocentes pueros nepotes suos Haraldum & Haldanum truculenter perderet, tutores eorum in specu subterraneo catulorum specie (Saxone teste) eos servabant ac nutriebant, variis figmentis affirmantes, eos à lupis noctu fuisse devoratos. At Frotho, mortis eorum fide repudiata; latebræ locum ex perita augurii foemina cognoscere institit: cujus carminum tanta vis erat, ut rem quanta libet nodorum confertione perplexam, è longinquo solo sibi conspicuam, ad contactum evocare posse videretur. Hæc Regnonem quendam, occulte circa illos educationis officium peregrisse, eosque tegendæ rei gratia caninis censuisse nominibus astruebat. Qui cum inusitata carminum violentia latibulis egestos, incantantis obtutibus admoveri se conspicerent, ne tam horrendo coactionis imperio proderentur; gremium ejus, accepti à tutoribus auri incussione perfundunt: quæ recepto munere repentina morbi simulatione par exanimi concidit. Perquirentibus Regis ministris causam tam subiti lapsus, inscrutabilem puerorum fugam existere memorabat: quorum eximia vis etiam atrocissimos carminum temperat effectus. Ita parvulo contenta beneficio, majus à rege præmium præstolari desiit. His itaque & similibus argumentis deprehenditur, quantum divinationis & magicæ artis potentia apud antiquos venerabatur: quæ nunc certa negligentia remittitur & annihilatur, efficientibus id prognosticationibus, auguriis, extispiciis, ignispiciis, hydraulicis, fortibus vestigiariis, & mille aliis ritibus sacrilegis, dæmoniorum

rum illusionibus adinventis. Utuntur nihilominus adhuc certis divinationibus, (causis naturalium rerum approbatis) etiam sortibus, ligni particulis duabus, tribus, vel pluribus in urnam projectis, ut earum colore candido, fusco vel rubro, hæreditates distribuant personarum.

C A P. XIV.

De magicis mulieribus.

ARtem magicam apud Septentrionales populos quantum calluerint olim mulieres aliquot, paucis exemplis ostendetur. Hagberta Vagnosti gigantis filia insolito suæ granditatis aspectu, nunc contractioris, nunc exilis, nunc defluentis substantiæ, modo corrugata, modo explicati corporis, situm arbitraria mutatione transformare solebat: atque nunc proceritate cœlis invec̄ta, nunc in hominem angustioris habitus composita, cœlum depone-
re, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, naves sublimare, deos infimare, sidera extinguere, tartarum illuminare posse credebatur. Hadingo rege cœnante, alia ejusdem artis fœmina, cicutarum gerula, propter foculum humo caput extulisse conspecta est, porrectoque sinu percontari visa, qua mundi parte tam recentia gramina brumali tempore fuissent exorta: cujus cognoscendi cupidum Regem, proprio obvolutum amiculo, refuga secum sub terras abduxit: ostensisque infernalium regionum monstris, tandem mundo restituit. Craca Norvegiana mulier, futuri filii
sui

fui Rolleri fortunæ consultura, pulmentum parat: cui tabificum humorem trium colubrorum superne tenui teste depensorum instillabat. Sed Ericus Cracæ privignus, dapem filio Rollero paratam ad se transtulit: fausta que dape refectus, interna ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus evasit. Quippe epuli vigor supra quam credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingeneravit, ita etiam, ut ferinarum pecudaliumque vocum interpretationem calleret. Præterea tam comis atque ornatu eloquii erat, ut quicquid differere cuperet, continuo proverbiorum lepore poliret. Hujus consilio Frotho Rex, potentissimorum Hunnorum exercitum, 170. Regum ope succinctum, devicit. Hunc tandem Ericum Gestiblinus Gothorum Rex sibi & regno Suetiæ successorem effecit: idque tempore nativitatis Christi. Frotho vero Rex à malefica in bovem conversa, dum ejus cornibus in quodam maris littore impetitur, exanimatus occubuit. Guthruna Larmerici regis propugnatores subito oculis captos, in se ipsos arma convertere procuravit. Olla autem omnium maleficarum commune solet esse instrumentum, quo succos, herbas, vermes, & extra decoquant, atque ea venefica dape ignavos ad vota alliciunt, & instar bullientis ollæ, navium & equitum aut cursorum excitant celeritatem.

C A P. XV.

De magis & maleficis Finnorum.

QUæ etiam vis fit magorum & maleficorum in cogendis elementis, tam sua, quam aliena manu incantatis, ut mitius vel rigidius naturalem ordinem temperent quam poterimus brevissime ostendemus, hoc præmissio, quod hæc extremi Aquilonis regio Finlandia ac Lapponia, ita erat docta maleficiis olim in paganismo, ac si Zoroastren Persam in hac damnata disciplina doctorem habuisset: licet & alii Oceani incolæ ea vesania fascinati dicerentur: adeo enim attonite hanc maleficam artem totus orbis in hoc & simili malo plurimum concursu celebrat. Solebant aliquando Finni, inter cæteros Gentilitatis errores, negociatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeque oblata, tres nodos magicos, non Cassioticos, lorco constrictos, eisdem reddere: eo servato moderamine ut ubi primum dissolverint, ventos haberent placidos: ubi alterum, vehementiores: at ubi tertium laxaverint, ita sævas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in evitandis scopulis, nec pede in navi ad vela deprimentia, aut in puppi pro clavo dirigendo integris viribus potirentur. Hique infelicius rem experti sunt, qui vim ejuscemodi nodis per contemptum inesse negarunt. Sed hæc gens Aquilonaris arte hac post susceptum Christianismum, legis coercionem, nunquam in aperto visa

est uti. Præterea Sivaldo Suetico Haldani Regis æmulo, septem fuere filii, tanto veneficiorum usu callentes, ut sæpe subiti furoris viribus instincti, solerent ore torvo infremere, scuta morsibus atrectare, torridas fauce prunas absumere, extructa quævis incendia penetrare: nec potuisset conceptus dementiae motus alio remedii genere, quam aut vinculorum injuriis, aut humanæ cædis piaculo temperari.

C A P. XVI.

De magicis instrumentis Bothniæ.

INter Bothnicos homines Septentrionis, passim reperiebantur maleficia ac magi, tanquam in proprio loco: qui per summam ludificandorum oculorum peritiam, suos alienosque vultus variis rerum imaginibus adumbrare callebant, fallacibusque formis veros obscurare conspectus. Nec solum pugules, verum etiam foeminae & teneræ virgines, pro voto suo larvas livido squalore terribiles, faciesque adulterino pallore distinctas, ab aëris tenerritudine mutuari consueverunt, & rursus ablegato nubila inumbrationis vapore, prætentas ori tenebras sudi perspicuitate discutere. Tantamque vim carminibus eorum adfuisse constat, ut rem remotissime positam, & quantalibet nodorum consertione perplexam, conspicuam, & præsentissimam efficerent. Talibusque præstigiis id ipsum hoc modo demonstrant: Scire cupientes statum amicorum, aut inimicorum, longinquo terrarum spacio, quin-

gen-

gentorum vel mille milliarium inde distantium, Lapponem seu Finnonem hujus rei peritum, dato munere, lineæ scilicet vestis aut arcus, rogant experientiam fieri, ubinam fuerint & quid agant amici vel inimici. Quocirca conclave ingreditur, uno comite uxoreque contentus: ranam æneam aut serpentem malleo superincudem præscriptis ictibus contundit, carminumque murmure hinc inde revolvit, continuoque cadens in extasim rapitur: jacetque brevi spatio velut mortuus. Interea diligentissime à prædicto comite, ne quodvis vivens culex aut musca, vel aliud animal eum contingat, custoditur. Carminum nanque potentia, spiritus ejus, malo dæmone ductore è longinquis signa (annulum vel cultellum) in testimonium expeditæ legationis seu commissio- nis reportat. Illicoque resurgens eadem signa cum cæteris circumstantiis conductori suo declarat. Nec minoris efficacix perhibentur in hominibus diversa ægritudine prosternendis. Faciunt nanque de plumbo jacula magica, brevia ad modum digiti: ea emittunt per quævis diffita loca, in eos de quibus vindictam expectant. Hi oborto carcinoma in crure vel brachio intra triduum vehementia doloris exanimantur. Extant etiam præstigia seu maleficia Helsingorum: quorum princeps Vitolfus, quos voluit, ita videndi officio spoliavit, ut propinquas ædes nec prospectu capere, nec certis possent vestigiis indagare; adeò luminum usum nubilo quodam errore obtundere callebat. Præterea Visinus eximix opinionis gladiator omnem telorum aciem ad hebetudi-

nem solo conspectu redigere solebat. Gladio tamen Suetici Gigantis Starchateri (de quo inferius dicitur) interemptus est. Tenuissima enim pelle (quod unicum contra habetandi vim remedium perhibetur) gladium suum semper servavit obtectum. Verum projectibilia saxa nulla arte vel carmine, ne fortiter emissi noceant, habetari possunt.

C A P. XVII.

De Magis Marinis.

Colebatur etiam inter alia Aquilonis numina, magus quidam Hollerus nomine, non minori fraude quam singulari superstitione, divinitatis opinionem & cultum sibi in gente curiosa vendicans. Is siquidem parem cum Othino amplitudinem in medio deorum assecutus, adeo armorum & præstigiorum usu clarus evaserat, ut ad trajicienda maria offe quod diris carminibus obsignavisset, navigii loco uteretur: nec segnius eo, quam celerissimo velorum ventorumque usu, præjecta aquarum obstacula superaret. Tandemque ut divinitas ejus ostenderetur esse mortalis, ab æmulis suis truculentissima morte est interemptus. Præterea Oddo Danicus, pirata maximus, tam magicè doctus extitit, ut absque carina altum pererrans, hostilia sæpe navigia concitatis carmine procellis everteret. Itaque ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & ventos ad naufragia eisdem infligenda perducere solebat. Hic ut negociatoribus atrox, ita ruri-

colis

colis extitit clemens, aliter rusticas munditias, aliter sordidos hominum quæstus æstimans. Is etiam in hebetando carminibus ferro, miro ingenio pollebat: & tandem peritiore hoste circumventus, gurgite submergitur, qui marinos vortices præstigiis carminibus olim calcare consuevit.

C A P. XVIII.

De eisdem Magis, & similibus.

DEinde Othinus, major atque senior inter magos, Hadingum quendam Daniæ regem magicis præstigiis turpiter illusum, atque longius à suis familiaribus avulsum, equo per vasta maris spatia ad propria reduxit. Cum tamen Hadingus duceretur, amiculi ejus rimas, sub quo trepidus dilitescebat, per summam rerum admirationem, visus perspicuitate trajiciens, animadvertit equinis freta patere vestigiis: prohibitusque rei inconcessæ captare conspectum, plenos stuporis oculos à terribili itinerum suorum contemplatione deflexit. Demum Haquinus Norvegiæ princeps contra Danos pugnaturus, coorti imbris maleficio, ita hostium vertices inusitatis grandinis ictibus converberavit, ut eorum oculi, veluti quibusdam nimborum spiculis laceffiti, prospiciendique penitus facultate defecti, graviolem ab elementis pugnam, quam ab hoste sentirent. Præterea Biarmenses polo Arctico viciniore, in Septentrione contra potentissimum Regem Regnorum pugnaturi, carminibus aggressi cœlum sollicitas nubes ad summam usque nimbo-

rum violentiam impulerunt. Deinde Danos, subito remissa tempestate, tempestuosissimi fervoris flagrantia torruit. Ita anceps geminæ intemperantiæ malum, vicissim affecta corpora salute & victoria spoliavit.

C A P. XIX.

De Mago ligato.

A Pud Ostrogothos lacus est maximus recentium aquarum, Veter dictus (de quo superius satis dictum est) amœnam, sed oblongam insulam in umbilico suo habens, duas tenentem Ecclesias parochiales: sub quarum altera specus cavernoso longoque introitu & exitu immensæ profunditatis reperitur: quam specum, non nisi vanæ ostentationis & curiositatis homines, laternis accensis, filisque glomeratis, repetendi regressus causa, provisi descendunt: ea potissimum ratione, ut quendam magum Gilbertum nomine videant, arte magica (unde calamitas ejus orta est) à vetustissimo tempore per proprium præceptorem Cattillum, cui insultare præsumperat, superatum atque ligatum. Id eo factum est scilicet modo, ut exiguo fuste certis characteribus Gothicis seu Ruthenicis sculpto, atque à præceptore projecto & manibus apprehenso, ipse Gilbertus immobilis maneret & obstrictus, ut nec dentibus ad solvendum adhibitis, (quasi tenaciori bitumine astrictis) nec pedibus dolo præceptoris consilio admotis dissolvi posset. Cujus spectaculi causa visendi, etsi plures temerarii spiritus inspectores vehementi admiratione

ne

ne accurrere soleant, tamen non propius, ob foetorem cavernæ & noxios vapores, aggredi præsumunt, ne spiritu obstructo clausoque stomacho suffocentur. Arcentur etiam appositis aggeribus & repagulis incolarum, ne proprii periculi contemptores, velut infanientes (nunquam egressuri) ingrediantur. Præterea lege gravissima, tanquam de his qui sibi mortem consciverunt, provisum est, ne hæc pericula agnoscentes, alios inexpertos ad hujusmodi spectaculum perscrutandum alliciant aut allectos inducant. Hæc igitur supradicta insula *Visingæ* valde insignis reputatur ob amœnam & securam stationem Regum, qui in ea mortui sunt ac tumulati.

C A P. XX.

De castigatione Mæficarum.

NE videantur Septentrionales mæficæ solum hic ad tristia spectacula adduci, occurrit Vincent. in spec. hist. lib. 25. cap 26. asserens, Anglicanam fœminam arte Magica illusam, à dæmonibus post dira tormenta, ad aëra cum clamoribus horrendis fuisse raptam. Cujus verba hæc sunt: Mulier quædam apud Berheliam Angliæ villam auguratrix & mæfica, cum quadam die convivaretur, cornicula quam habebat in deliciis, vocalius solito nescio quid cornicata est. Quo audito, cultellus dominæ de manu excidit, simul & vultus expalluit. Et ingemiscens diutissime ait: Hodie ad ultimum sulcum pervenit aratrum meum: hodie audiam & accipiam grande in-

commodum. Adhuc ea loquente, venit ad eam nuncius, dicens: Hodie mortuus est filius tuus, & tota familia subita morte interiit. Quo audito, continuo dolore faucia decubuit: vocarique præcepit superstites liberos, monachum & monacham. quibus singultiendo ait: Ego miserabili quodam fato meo, dæmoniacis actibus semper inservivi: ego vitiorum omnium sentina & illecebrarum magistra fui, & superabam tantum in religione vestra, & à me ipsa desperavi. Nunc ergo, quia scio me dæmones habituram exactores in poena, quos habui suosores in culpa: rogo vos per materna viscera, ut mea tentetis alleviare tormenta: nam de anima sententiam damnationis non revocabitis. Corpus ergo meum insuite in corio cervino, & includite in lapideo sarcophago, & operculum ferro & plumbo constringite, & lapidem ipsum tribus magnis catenis circumdate. Si tribus noctibus ita secure jacuero, quarta die infodietis me in humo: quanquam verear ne terra nolit me recipere pro maleficiis meis. Psalmicines quinquaginta sint noctibus, & missæ cantentur pro me tot diebus. Factum igitur est ut præceperat, & nihil valuit. Primis enim duabus noctibus, cum chori clericorum psalmos canerent circa corpus, singuli dæmones, ostium Ecclesiæ immani obice clausum levi negotio confringentes, duas catenas diruperant: media vero quæ operosius elaborata erat, illibata duravit. Tertia nocte circa galli cantum, strepitu advenientium hostium, omne monasterium visum est à fundamentis moveri. Unus nempe vultu cæteris

ter-

terribilior & statura celsior januas majori vi concussas in fragmenta dejecit, & arroganti gestu accessit ad sarcophagum, in clamatoque nomine, ut surgeret, imperavit. Qua respondente. Nequeo præ vinculis: Solveris, inquit, & malo tuo. Statimque catena, quæ cæterorum ferociam eluserat, nullo conamine ut stupam dirupit, operculumque tumbæ pede depulit, & apprehensa manu palam omnibus, ab Ecclesia extraxit ad fores. ubi paratus erat equus niger superbè hinniens, uncis ferreis per totum protuberantibus, super quem misera illa mulier imposita, ab oculis intuentium cum toto sodalicio disparuit. Audiebantur tamen clamores, per quatuor fere millia, miserabiles suppetias deprecantis. Quale etiam diaboli ludibrium ob dæmonum cultum acciderit infelicibus Rugianis in urbe Karantina, refert Saxo lib. 14. ubi dæmonum illusione, primum supra hominum provocata erant, & tandem ilico sub ipso spurcissimo actu detestabiliter punita. Siquidem mares in ea urbe cum foeminis in concubitum accitis, canam exemplo cohærere solebant, nec ab ipsis morando divelli poterant. Interdum utrique perticis è diverso appensi, inusitato nexu ridiculum populo spectaculum præbuere. Ea miraculi foeditate solennis cultus ignobilibus statuis accessit. Creditumque est, earum viribus effectum, quod dæmonum erat præliis adumbratum. Talia ergo testante S. Augustino libr. 8. de civit. Dei, alto justoque Dei judicio sinuntur pro meritis eorum, quos ab eis vel affligi tantum, vel etiam subjici ac decipi

justum est. Qui autem nec felicem in futuro vitam, nec modò habere vult piam, talibus facris mortem quærat apud inferos. Qui autem cum malignis dæmonibus non vult habere societatem, non superstitionem qua coluntur, noxiam pertimescat, sed veram religionem, qua produntur, & vincuntur, agnoscat.

C A P. XXI.

De damnis à dæmonibus datis.

IN Septentrionalibus five Aquilonaribus locis (ubi literaliter sensu sedes & Satanæ) indicibili ludificatione, variisque formis, habitatoribus eorum locorum applaudunt, imo & damna inferunt, ædium videlicet everfionem, pecudum interitum, agrorum destructionem, castellorum aquarumque omnimodam desolationem.

FINIS LIBER III.

OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Bellis & moribus sylvestrium paga-
norum ac vicinorum.

EPITOME LIBRI QUARTI.

C A P. I.

*De infelici pugna Regis Danorum Re-
gneri.*

Refert clarissimus Danicæ historiæ au-
thor Saxo Grammaticus, Regnerum
Regem Danorum, integro lustro in
oris Ruthenicis piratica expleta ani-
mum induxisse, vicinos Biarmenses, homines
scilicet Septentrionales, montes & loca campe-
stria inhabitantes, hostilibus armis & incom-
parabili potentia sua humiliandos aggredi. Qui
cum adventum ejus compertum haberent, car-
minibus aggressi cœlum, sollicitas nubes ad-
summam usque nimborum violentiam imple-
verunt. Quæ res Regnorum aliquandiu navi-
gatione prohibitum alimentorum facultate de-
fecit, eundemque, subito remissa tempestate,
æstuosissimi fervoris flagrantia torruit. Nec
ea quidem pestis concitati frigoris magnitudi-
ne intolerabilior exitit. Itaque anceps gemi-
næ intemperantiæ malum vicissim affecta cor-

pora suorum militum immoderata utriusque status accessione corruptit. Verum ut Rex se adulterina magis, quam vera aëris vi impeditum animadvertenterat, Biarmorum insolentiam ulturus, iterum eosdem inopinato repetivit assaultu. Quorum Rex, peritissima sagittariorum vicini ducis Finmarchiæ opera fretus, Regneri in Biarmia hybernantis impune laceravit exercitum. Quippe Finni (ut in principio primi libri tactum est) lubricorum stipitum celeri allapsu cursum intendere soliti, arbitraria velocitatis potentia rapiuntur, promptissimamque propinquitatis vel absentiae facultatem obtinent. Mox enim ut hostem læserint, eadem celeritate qua subeunt, avolant, nec procurso languidius reditum tentant. Itaque & vehiculorum & corporum agilitate, instandi fugiendique expertissimam habent potestatem. Credendum, (ut idem Saxo refert) potentissimum Regem fortunæ suæ imbecillitatem admitanter tulisse, cum se olim Romani culminis triumphatorem, ab inermi inconditoque agmine, ad ultimum usque discrimen abripi pervideret. Itaque qui splendidissimum Romanæ militiæ decus, maximique ac serenissimi ducis insignes copias excellenter obtriverat, agrestis & ignobilis vulgi fordidissimo atque tenuissimo apparatus cessit: isque cuius bellicam antea claritatem fortissimæ gentis vis hebetare nequiverat, despicabilis populi parvulam manum sustinere non valuit. Quo evenit, ut ea manu, qua clarissimam orbis pompam ac gravissimum militaris roboris instrumentum fortissime contudit, qua tot peditum, tot castro-

rum,

rum, tanti equitatus fragorem apertissime sub-
 ivit, vilem obscuramque plebeculam, furtim,
 & quasi per latrocinium incessere sustineret, il-
 lustremque gloriam suam, palam atque inter-
 diu partam, nocturna fallacia maculare non
 erubesceret, manifestæ fortitudinis loco clan-
 destinas amplexatus insidias. Quæ res ut opere
 deformis, ita exitu vilis fuit. Potuitque ulita-
 tum carmen dicere:

Eheu quam brevibus pereunt ingentia causis.

Prætereo, quod Arngrimus, Tengildum Fin-
 marchorum & Egbertum Biarmorum Reges,
 Frothoni Danorum Regi tam obstinato animo
 & viribus resistentes, devicerit. Ipse Frotho
 filiam, quam unice diligebat, eidem Arn-
 grimo Suetico pugili, qui Egbertum duello
 provocatum devicit, matrimonio copulavit:
 haud incongruum ducens, ejus se focerum
 exhibere, qui sibi tantis operum titulis subla-
 to hoste acerrimo, potentem late claritatem
 struxisset.

C A P. II.

De immanitate sylvestrium incolarum.

Q Uemadmodum Orientales populi Ca-
 spios montes inhabitantes, ob vehemen-
 tem orituri Solis strepitum, ac horrendum so-
 num, secretis exhalationibus è terræ visceribus
 excitatum, ad cavernas vitam conservaturi re-
 fugiunt, auresque ambas obturant, ut urgen-
 te tempore tutiores fiant: ita gentes in ultimis
 Norvegici Oceani littoribus constitutæ, ob
 vali-

validissimum ventum Circium, & densitatem nivium in excelsis montibus suscitatum, specus subterraneas habent, pisciumque ac ferarum usu vivunt. Hique aliorum aliunde adnavigantium congressum tanquam prædonum, ne forte in captivitatem redigantur, abhorrent. Attamen profugos tyrannica crudelitate oppressos, pro sua defensione confortes admittunt instruuntque, quomodo piratas, littora eorum accedentes, politis insidiis suscipere vel interimere possint. Possunt quidem, dum refugas se simulant, vel obsequium portuum ignavis exhibent, ne perclitentur quos volunt periculis claudi. Ubi vero exoticis hominibus non occurrentibus, hæc & similia ob congelatum mare inferre nequeunt, in ergastulis seu cavernis, beluarum marinarum ossibus ac costis constructis, propter ventos ac nives commorari coguntur. Hæ etenim cavernæ in superficie tectorum ex alga factorum, more carinæ everse, satis ingeniosæ videntur extructæ: idque ob vehementiam ventorum, qui non minus formidabiles sunt ibidem, quam diræ tempestates è gurgite suscitatur. Sunt etiam inter eos certi homines, quasi Nomades, litus maris Caspii inhabitantes: qui cespitibus vel algis, aut musco montano conjunctis fruticibus, aditum ad eorum tuguriola claudunt, ne quis è mari proveniens eos eorumque secreta scrutaturus accedat. Et forsitan hæc cœli solique & antrorum duritiam non gravatim sufferunt, ut liberi sint ab importabili insatiabilique tributo crudelium tyrannorum, quibus immensurabilis Oceanus videtur exilis urna.

urna. De gentibus etiam Septentrionem versus, ad Oceani æstus, in tumulis habitantibus, satis multa & mira Plinius lib. 16. capite secundo recenset: Gentem scilicet miseram esse, quæ tumulos obtinet altos, aut tribunalia manibus constructa, ad experimenta altissimi æstus, casis ita impositis navigantibus similes, cum integuntur aquæ circumdatæ naufragiis. Cum vero recesserint, fugientes cum mari pisces circa turgia venantur: quos sic acceptos vento magis quam Sole deficcant.

C A P. III.

*Adhuc de sylvestrium hominum
ferocitate, &c.*

Versus lacum album extremi Septentrionis, ubi Regis & regni Suetiæ dominium latissime extenditur, circumquaque ferocissimæ gentes habitant, aliis non utentes thoracibus, quam pellibus onagrinis vel alcinis: similiter & arcibus, ac lanceis minutissimo conto antrorsum retrorsumque obfirmatis. Agilitate enim admiranda (uti superius lib. 1. de Scricinnis dictum est) in omne latus se volventes gyranesque, quemcunque impetum fallere vel avertere norunt: idque præcipue super cacuminibus vallium, perpetua densitate nivium ubique repletis. Fereque de eisdem gentibus expedit hic dicere, quod summus Scytharum philosophus Anacharsis de eorum moribus scripsit: id est, ut neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere queat, neque ipsi capi possint, aut ne inveniri quidem, si nolint,
at-

atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis urbes, nulla mœnia extructa: domos secum ferunt singuli: pedestres sagittarii nullo pane victitantes, sed ex piscibus & venatione ferarum, pro domibus plaustra habentes ac tentoria, vel ex induratis animalium coriis, vel arborum corticibus cooperta. Hyeme tamen ad ripas aquarum, & æstate inter frutices arborum & opaca loca variata statione quiescunt. Tegumenta capitum pro frequentiori usu habent exuvia anserum seu anatum sylvestrium ac gallorum, qui, ut cætera volatilia, ibidem reperiuntur innumerabili quantitate. Pelles illic pretiosæ nimis multiplicatæ, potius communicatione rerum quam usu numeroque nummorum reperiuntur.

C A P. IV.

De quintuplici lingua Septentrionalium regnorum.

HAc diversitate habituum & armorum declaratur, quanta sit differentia regionum, linguarum, ætatum & exercitiorum. Regiones itaque multæ magnæ ac potentes sunt, ut Lapponum, Moscovitarum, Sueonum, Gothorum, Vermorum, Dalensium, Montanorum ac Norvegianorum: quarum amplitudo in longum latumque extensa, major est quam simul sumpta Italia, Hispania ac Gallia: ut Plinius frustra eas non vocaverit, ob incomperatam magnitudinem, alterum orbem. Ideoque mirandum non est, quod in ea quintuplicis linguæ usus reperiatur, Septentrionalium scilicet,
Lap-

Lapponum seu Bothniensium, Moscovitarum, Ruthenorum, Finningorum, Sueonum ac Gothorum & Germanorum. Aetas verò hominum ibidem in nationibus frigidis eo provenit, ut centum sexaginta & amplius annos vivant, etiam in Anglia & Scotia : ubi quidem venerandus Episcopus David vixit ultra CLXX. annos. Exercitia etiam (scilicet solitudines Aquilonis inhabitantium) sunt, ut venationibus & piscaturis intenti, Moscovitarum commutationibus vivant. Finni sive Finningi, agriculturæ, piscationi, ac lignorum dolaturæ : Gothi, Sueones, prædictis exercitiis etiam operam præstant: advenæ Germani diversis rerum mercimoniis intenti, ex quæstu vivunt: leges terrigenarum acceptant: omniaque quæ ad mitioris vitæ genus spectare videntur, ut pannos sericeos, aureas texturas, & vina diversa important. Armorum generibus quibus & qualibus utantur, partim hic, partim infra, & fusius quidem, de campestribus præliis, ostendetur. Hic autem manifestum relinquitur, inter omnes Septentrionales populos, in arte sagittatoria Gothos esse expertiores, ac agiliores in balistis, ut Finni in arcibus comprobantur. Sueones securibus ac bipennibus ac hastis præliari solent. Habitus more vetusto brevis solet esse, ac strictus, præter caligas, quæ sunt laxiores. Sueones amplioribus, quasi Germanico ritu, utuntur vestimentis. Moscovitæ longis, more Græcorum: quorum omnium sunt valde Boreales. Sylvestres vero Lappones variarum ferarum pretiosis pellibus, nulla ornatus sed necessitatis causa, vestiuntur.

C A P. V.

De commutationibus rerum & mercium sine nummis.

CUm omnis fraus gravis & detestabilis in omni rerum pertractatione esse videatur, tamen eo iniquior & importabilior ac amarior est quo magis inter simplices intentari probatur, maxime falsato vel adulterato nummi mate interveniente, prout inferius de diversitate monetarum lib. 6. ostendetur. Propterea gens hæc Lapponum, sive Bothniensium & sylvestrium locorum, uti quieta domi, ita & reliquo orbi foris ignota censetur. Hoc discrimine falsitatis haud concutitur, dum potius rerum, quam numerorum computa respiciens, amœna tranquillitate quod optat acquirit. Et ita strepitum furoris nesciens, sine seditione vivit, sine invidia cohabitatur, & sine dolo omnia communicat: cui sola contentio est paupertatem fugere, & divitias non amare. Nesciunt populi illi esse lucripetæ, ne se aliqua negotiationis calliditate discrucient. Ideo sine tumultu viventes, sic fortunas mediocrium cupiunt, ut sana divitum conscientia non priventur, quibus insigne piaculum est aliquid rapere, qui nesciunt aliena fraudare. Attamen cum non sint ex omni parte beati, quin alterius operibusque indigeant pro sua meliori commoditate: idcirco commercia rerum absque pecunia, bonæ & fidei permutationi inhærentes, mutuo consensu, nullo communicato sermone fideliter agunt: non propter ingenii inopiam & barba-

baros mores, sed quod linguam habeant peculiarem cæteris vicinis parum notam. Loca quoque constituta, vel in campestri planicie vel stagnata glacie, singulo anno ad hæc peragenda negotia, quasi nundinalia retinent, ut universis exhibeant. quod privatis ingeniis domi vel foris agnoverint se acquisivisse. Nec interea à similibus abstinent commerciis, dum offertur quod cupiunt ab alienis. Præsides communi plebis consensu *Bergchara*, id est, viros montium appellatos, habent & venerantur, quibus etiam pelles pretiosas pisciumque multa genera, tam vice tributorum regi Suetiæ pendenda, quam propria liberalitate donata pendunt. Et hi rubeo vestitu præ cæteris agnoscuntur induti. Regi etiam Norvegiæ, ac principi Moscovitarum similia tributa pendent, & obtemperant. Bella nunquam, nisi gravi injuria, provocati, in proprios vicinos vel longe distantes inferunt. Tuncque nedum armis, quæ furor accommodat, sed & diris incantationibus inimicos quasi implacabiles adoriuntur, membra hostium in stuporem vertendo, ut nec manum levare, nec ense ferire, & vix efugere sit concessum.

C A P. VI.

De nundinis glacialibus.

HAc imagine demonstratur antiquissimus ritus glacialium nundinarum in multis provinciis & locis super planam apertamque glaciem, opulentissimo mercatorum congressu observatarum: quorum celebrior locus est
in

in Archiepiscopali civitate Upsaliensi regni Suetiæ: per cujus medium vastissimus amnis transiens, in tantum spissa glacie frequentius circa initium Februarii congelatur, ut infinitam hominum multitudinem, jumentorum pariter & omnigenarum mercium sustineat gravitatem. Talesque nundinas usque in hunc diem, antiquitas vocaverat & adhuc vocat *Dysting*, id est, Judicarium locum prudentissimæ Reginæ Dysæ: eo quod excelsi spiritus & sagacissimi consilii fœmina, videns, populi infinitam multitudinem, ob cæli rigidissimum influxum, segetes ac fruges exhaustas, famis acerbitate periclitari, potius forte declarata, natale solum exeundo, sedes in alienis terris ultra mare pacifico convictu persuasit inquirere, & inquisitas diligenter colere, quam truculentissima quorundam improvidorum hominum censura è vita deleri. Nec tamen is exitus gentium est à peninsula Scanziana, cujus Paulus Diaconus meminit de Longobardis. Similis quidem causa esse potuit, sed longissimo temporum intervallo: hujus Dysæ reginæ imperio, ordine, modo, & numero infinitæ multitudinis & potentia variata. Cum vero charissimus frater & antecessor meus, Joannes Magnus Archiepisc. Upsaliensis, in sua Historia hujus rei meminit, sollicitum Lectorem ad ejus remittens, ad nundinas glaciales revertens, dico, quod invariabili signo & tempore, cuncti Septentrionales populi, ac eorum vicinæ nationes, nundinas hujusmodi strictissime servare solent: hoc scilicet modo, quod primæ incensionis (quæ fit post diem & mediam noctem Trium Regum in Januario) Plenilu-

nilunium, infallibile signum & tempus præscribat, quo omnes ad prædictas nundinas loco cunctis notissimo valeant pervenire: eo tamen observato puncto, ut ante, & in ea, ac post, ejus lucem observent commercia instituta, ut luna decrescens suo lumine unicuique reditum præbeat ad locum unde sit profectus. Res igitur, quæ pro negotiatorum voto usuque ibidem contrectantur, omnigenæ sunt: pelles scilicet pretiosæ diversorum animalium: deinde argentea vasa pro usu mensarum, atque insatiabili ornamento mulierum: demum res frumentariæ, metallorum, ferri, cupri, pannorum, ac esualium rerum: quæ frequentius justa æstimatione quam ponderum gravitate, pro mutuo hilarique consensu distrahuntur: exceptis rebus quas sagax præsidium providentia pro præsentibus vel futuris necessitatibus intuetur indigenas posse rogare: quales sunt fruges & equi præliares, & liquidæ escæ butyri, caseorum, & laridi: quarum species, si bellum imminet, peregrinis negotiatoribus vel eorum agentibus publico edicto poenis vallato, prohibentur educi. Præterea alio in lacu congelato, *Meler* dicto, circa finem Februarii, ad mœnia urbis Strengenenfis fiunt nundinæ glaciales. Deinde in medio Martii, territorii Jemphthiæ, in montanis Suetiæ, & Norvegiæ, loco *Oviken* dicto, etiam super glaciem nundinæ celebrantur: imo in plerisque locis, in medio vel in fine Maji, super congelatas aquas, easque latissimas, equestres turmæ, sive ad pacem sive ad bellum incedunt, dum Romæ delicatis fructibus vesci solent.

CAP. VII.

*De nuptiis Laponum per ignem
& silicem.*

PRæsentibus amicis & sanguine junctis, parentes per ignem fœderant conjugia natorum : & hoc, ferro & silice per excussionem. In igne namque & silice, quasi conjugali consortio, auspiciatiora & aptiora nectuntur conubia, quam quovis altrinfeco signo. Sed nec sine igne civiliores Christiani populi nuptiales ritus alibi in Aquilone exornant. Unusquisque enim sponsus & sponsa, juxta eminentiam suæ dignitatis ac generis, altas faculas, mira arte varioque colore è mollicera variique coloris fericeis pannis appendentibus confectas, pro sacerdotali benedictione Ecclesiam accessuri, ante se portari jubent : quas & ibi, solennibus peractis, una cum eximiis oblationibus persistere sinunt : ubi interim cereorum portitores, quasi prædam opulentam, pannos sericeos, veluti furore pleni, partiuntur. Præterea mulieres enixa prole, post partum cereis accensis Deo gratias acturæ accedunt : imo & cuncti Christi fideles luminibus accensis in tumultum reportantur, uti olim baptismo & lampade accensa mundum sunt ingressi. Quantum vero ad prædictos Lappones & eorum ritum attinet, superaddendum erit, quod nuptiis his more præmissis per ignem celebratis, sponsam armelinis pellibus ac zebellinis ornatam, rangifero, quasi domestico cervo, (amicorum insigni caterva, juxta germinis excellentiam,

comitatam) agnati imponunt : atque ita in thalamum vel tentoria , mediantibus tripudiis, fœcunditatem & sanitatem precantes, inducunt. Maritus vero lynceis ornatus pellibus, aut mardurinis , tanquam patriciis vir Venetus aliquis incedit : pretio pellium æque æstimandus ut alii gemmis onusti , vel torquibus deauratis. Sed pro tanto sponsus miris laudibus prosequendus est , cum sponsa sua , imo tota gente illa , quod non vaga libidine , sed honorabili matrimonio , tantis celebritatibus sese permittunt conjungendos.

C A P. VIII.

De choreis luctuosis.

NEque gens hæc sub rigidissimo Septentrionis climate alternata luce & tenebris habitans, sine gaudio mœrore commixto, quasi eremi cultrix, remanere videtur. Instruit enim alacria convivia, citharœdis accitis, ut convivantes hilariores (licet usu durissimarum dapium) effecti, excitentur ad saltum : quem vehementius citharœdo sonante ducentes, veterum heroum ac gigantum præclara gesta patrio rhythmō & carmine , quid scil. gloriæ laudisque virtute sua meruere , canunt. Hinc in gemitus & alta suspiria revoluti , dimisso ordine in terram ruunt. Similiter & multi astantes efficiunt , ut gestibus eorum videantur esse conformes. Tandemque citharœdis excitantibus, ad amœniora convivia surgunt, nil amplius resonantes quod provocet luctum : qui ea potissimum ratione motus est , quod clara majorum

rum gesta in nullis vel paucis effectibus imitari nequeunt, vel eorum nominibus assimilari, scilicet in virginum pudicitia defendenda, & violentia oppressorum avertenda, ubi dolosa præsidium dissimulatione hæc impia flagitia fiunt, vel fieri permittuntur impune. Ideoque prædictæ gentes, longè securius moriendum esse arbitrantur, quam vivendum: puerperia luctu, funeraque festivo cantu, ut plurimum celebrantes.

C A P. IX.

De exercitiis sublunaribus.

FRequens est quæstio, quid faciant populi Septentrionales, quando profundæ continuæque sunt noctes ante & post solstitium hyemale, dum beneficio solaris luminis homines, præsertim suppolares, aliquid debeant operari: rursusque tempore continuæ lucis in æstate, quando nulla omnino nox fere mensibus sex apparet. Quocirca hic animadvertendum erit, quod Ptolomæus in II. Almagesti cap. 6. attestatur, quod in $xxix$. parallelo maxima dies sex mensium est: & huic parallelo subjiciuntur gentes seu regiones extreme polares, Lapponienses scilicet, & Bothnienses, & Isdalenses insulares. In $xxxviii$. parallelo maximus est dies quinque mensium, cui subjiciuntur, Suetia, Helsingia. Angermannia & Norvegiæ Borealia. In $xxxvi$. parallelo maximus habetur dies trium mensium: cui subjiciuntur Gothia, Moscovia, Russia, & Livonia. Qui igitur habitant in ea
im-

immensa æstatis luce, aut oppositis tenebris ejus, optime noverunt, utiliterque solent suas continuas operationes in tenebris variare, scilicet ut loco diurnæ lucis pinguedine marinarum beluarum incensa, suo lychno supposito, in domibus vel campis, aut sylvis utantur: nervos animalium, præcipue rangiferorum, (de quibus infra de animalibus dicetur) pro filis telisque, ac vestibus (præsertim lanosarum pellium) consuendis, subtiliantes & adaptantes: eò quòd linum in extremis regionibus illis ob excellentissimum frigus non seminatur, neque crescit. Præterea qui in locis campestribus laborant, vel eadem pinguedine beluarum, vel arvina piscium, (cui venti nocere nequeunt) vel clarissimo lumine lunæ, vel stellarum reflexa luce, in nivibus utuntur: imo majores sub lumine Lunæ labores in sylvis, campis, glacie ac nivibus, itidem & longiora itinera commodius, quam æstate sub luce solari perficere possunt. Valles nanque tortuosæ, & obliqui colles, rupesque præcipientes, & excelsi montes, æstivo tempore impermeabiles sunt, pro plaustris evehendis, vel itineribus conficiendis: ubi hyemali tempore omnia quasi plana, & apta sunt, pro quibuscunque itineribus commode perficiendis. Imo tam oportuna utilitas & agilitas est, ut plus oneris duo jumenta (prout superius dictum est, & infra de glacialibus bellis ostendetur in lubrica glacie, vel trita nivè, quam decem equi in campestribus plaustris pertrahere soleant. Quod autem ad lucem excellentem, ne tempori dormitionis eorum noceat, satis oportuna re-

media five in ædibus, five tentoriis servant: imo nec lux clarissime rutilans; aut caumata ejus, tantum obfunt indigenis, quantum tristiffimi culices, qui forfitan Ægyptiacis sunt triftiores, ut infra de eisdem erit ostendendum & remediis eorundem.

C A P. X.

De navibus, nervis, & radicibus colligatis.

Quia in extremis aquilonaribus terris nullæ mineræ ferreæ, cupreæ, aut argenteæ adhuc repertæ sunt, multusque & necessarius ufus navigiorum, ob aquarum multitudinem, ferro firmandorum: hominibus illis est inquirendus: ideo navigia fabricaturi, maximè ad piscatorium ufum, fissiles pinos & abietes in eorum nemoribus ad subtiles tabulas redactas (nullo existente ferreo clavo) tenerrimis arborum radicibus recenter extractis, quasi conopeis funibus, insigni ingenio componunt: Alii testibus & vimineis arborum popularum, aut alterius generis, præterquam quercinis, non crescentibus ad c. c. miliaria Gothica five Germanica prope, navigia ligant. Sed abietes & pini adeo proceræ altitudinis ac rectitudinis sunt, ut aptiffimæ sint ad quemlibet necessarium ufum, etiam lucri cupidis ad opulentum quæstum, quando ultramarinis mercatoribus vendi possunt. Alii fabricando naves, conversis ac contritis animalium nervis, præcipue rangiferorum, Sole ventoque siccatas, tabulata conjungunt. Sed hi nervi, instar stuparum, sunt à subtilioribus nervis, pro usu flo-

florum purgatis, extracti, ut excrescentes, prout alibi de utilitate rangiferorum, lib. de animalibus ostendetur. Omnia igitur navigia undecunque fabricata combinataque fuerint, pinea pice (cujus inexhausta abundantia ibidem adest) diligentissime liniuntur, clavisque ligneis intus forisve, ubi opus fuerit, fortissime compaginantur. Navigia autem admodum curta, non profunda sed valde lata proportione debita, pro usu velorum in tempestatibus reservata, fabricantur: eo quod breves undæ sunt & spumosæ, propter latentia sub aquis saxa excitatæ. Ceduntque ut plurimum fluctibus, velut coriarius saccus, undarumque reflexioni, quia non duro, nec indomabili ferro sed mollibus ac tenacissimis viminibus & nervis sunt compaginata. Longoque tempore ab elementorum injuria, ob innatam picem, durant. Anchoris ex incurvatis fortium lignorum radicibus, saxorum pondere si dentibus, & restibus populeis, seu betuleis, pro sufficienti longitudine funium, & laneo panno pro velo, cum arborum codicibus utuntur, maxime in stagnalibus aquis, uti rarissime in mari salso. Hæcque navigia *Scutha* appellantur: sicuti & aliud oblongum genus in Bothnico mari & recentibus aquis *Haapar* dicitur, sine quocunque ferro diligentissime combinatum. Sed ut miræ longitudinis est, ita & portentosæ celeritatis, ut volare videatur ad levem impulsus. Rapidis fluminibus è sublimioribus locis descendentibus solummodo, & æstivæ piscaturæ reservatur. Quo genere navigii periculosissime inter montana flumina anno 1518. descen-

dendo euectus fui: adeo fragili ligno coactus sum, ob publica negotia peragenda, credere animam & salutem meam: eoque formidabilior erat transitus, quo magis in littore signa apparuere, magni nominis personas ibidem vi fluminum fuisse suffocatas.

C A P. X I.

De instructione sagittandi.

ARtem sagittandi quasi connatam professionem universæ gentes Septentrionales prosequuntur, præcipue ex acubus omni ætati, tempori, loco, & occasione concessis, & hoc primæva ætate, qua solliciti parentes proles suas utriusque sexus, sed præcipue masculos instruunt, quomodo manuales arcus (nam alio sagittarum genere non utuntur) teneant, elevent, deprimant, vel obliquent in telis excutiendis: atque si telum vel sagitta, non tacta meta, inter arbores, herbas vel nives evanuerit, aut è sublimi fidat in fruticibus & arbusculis absconsa, quo pacto recuperari possit: hoc est, ut aliam, vel plures sagittas, servata eadem arcus elevatione, in longum vel altum dimissas, per cadentes inquirant. Nec enim longè ab ea reperibilis est, quam prius emisit. Huncque modum tela recuperandi, servant balistarii totius plagæ Septentrionalis. Pueris itaque, ut metam diligentius tangant, candidum aliquod cingulum (quo mirè delectantur) atque novi arcus apponuntur: similiter & puellis linea vestis. Tamque periti evadunt, ut magno interstitio mediante, obolum vel acum

(qua-

(quatenus videre poterunt) infallibiliter attingant, prout personaliter anno prædicto 1518. in terris eorum constitutus vidi. Gens hæc ut plurimum pusillæ staturæ est, animoque pusillo, eò quod absque urbibus aut castellis, vel in pagis, vel tentoriis, vel carris, aut solitudine vasta moratur: imò pars eorum in arboribus quadrato ordine crescentibus domos collocant, ne denso nivium casu in campestribus suffocentur, aut à bestiis famelicis insuperabili agmine congregantibus devorentur; quo casu magna custodia fit prægnantium mulierum & parvulorum, quos avidius tanquam delicatorem escam insequuntur, prout inferius de luporum natura dicetur. Mulieres ac puellæ earum regionum valde foecundæ & pulchræ sunt, ea potissimum causa, quod candore & rubedine (opifico naturæ præcipuo) formosiores habentur: nec fucum sciunt, aut scire volunt, etiam si venustatem eisdem natura negasset. Sunt etiamnum adolescentes & pueri, quos parentes tegunt siccatis animalium pellibus, præcipuè juvenum ursorum. Nec vitio datur genti, simplicitate morum & innocentia taliter institutæ.

C A P. XII.

De venatione Lapporum.

Cum alibi, videlicet primo libr. cap. 2. dictum sit de Scricfinnis, Biarmensibus, & Finmarchis, & moribus ac vita eorundum; hic adjungendum erit qualiter in pandis seu latis & lubricis tabulis, pedibus alligatis super

valles, nivososque montes ac cacumina montium, celerrimo transitu lapsuque, præcipientes in bestias efferuntur arcibus & sagittis quærendas. Fœminæ solutis crinibus intendunt sagittas. Nec mirum, quia sub polo habitantibus in vasta nemorum circuitu, tanta ferarum reperitur fœcunditas & multitudo, ut soli viri, nisi & fœminæ accurrant, non sufficiant ad earum venationem instituendam. Igitur eadem agilitate, & forsitam majori quam viri, fœminæ venantur. Attamen vir prædam dividit, veruque designat affandam: quidve domesticis seu vicinis certa liberalitate donandum sit, disponit. Nec tantum hæc venandi sagacitas in terrestres feras, tam insidiosè quam aperte quærendas, extenditur, quam etiam in aves diversi generis, amplissimas solitudines inhabitantes, quarum plumis mollioribus pro lectis, pennisque durioribus pro texturis nervorum utuntur. Carnibus vero horum animalium frequentius assis quam elixis vescuntur. Pellium vero exuvias, corporibus parvulorum filiorum vel adolescentum adaptant, uti avium, pro capitum tegumentis. Ideoque temere apud plerosque creditur, quod sint corpore hirsuto instar brutorum aut belluarum: quod forsitan provenit, ob ignorantiam aut voluptatem quam inde plerique capiunt, ut supra fidem rerum dicant omnia comperta sibi apud remotiores terras, ut Paulo Jovio visum est.

C A P. XIII.

De transitu equorum super montes nivosos.

TRanseunt homines & equi, quasi super clypeos militares. Sunt enim inter Septentrionalia regna Suetiæ & Norvegiæ montes alti limitanei, *Doffrini* dicti, ac alii, similes hyberno tempore adeo densis & profundis repleti nivibus, ut per eos solidum iter communi more viatoribus pernegetur. Verum ut domestici negotiatores ejusmodi difficultatem ingenio superent, arteque pondera levent, crates seu arcus levi ac lato subere, seu cortice tiliano contextos, pedibus propriis ac equorum alligant, jugaque nivium sine formidine depressionis (gravi licet pondere onusti) conculcant iterque diurnum, duo scilicet montana milliaria (quæ 12. Italica sunt) propter dierum brevitatem conficiunt. Nocte vero sub splendidissima Luna, duplatum iter consumunt, aut triplatum. Neque id incommode fit, cum nivium reverberatione lunaris splendor sublimis & declives campos illustret, ut etiam montium præcipitia ac noxias feras à longè prospiciant evitandas: inter quas montani lupi sub intenso frigore, mense præsertim Januario, agmine magno conglobati, sunt nocentiores, prout infra de periculo luporum dicetur. Res autem quæ tam ingenioso labore portantur, sunt sal, crustatum ferrum, lineus ac laneus pannus, & alicubi mineralia fava argenti, cupri, ac pelles prætiosæ. Ut autem equi ad iter niveum providentius instituantur, eos in ni-

vofis vallibus, à juventure exilibus sportis quasi corribus ad pedes alligatis, cum levi onere die-tim ducunt, ut aſueſcant pondera portare gra-viora. Nec minus ductores corribus ſub plantis alligatis ſeſe baculo inferius lato habitant, & ſuſtentant, ut his præambulis pro tempore im-minentem valeant effugere neceſſitatem & mortem. Evenit enim itinerantibus, ut Auſtro flante tantum nix molleſcat, ut impreſſis pe-dibus equi vel hominis, niſi modo provideatur antediſto, quaſi aperta vorago cedat: nec eſt qui relevet ſolum cum jumento, niſi fidis ho-minibus fuerit comitatus.

C A P. XIV.

De periculoſo tranſitu intra montes.

MAjus adhuc periculum in cavernoſis mon-tibus iter facientibus imminet; quia fla-tus ſeu ventorum ſpiracula, adeo vehementia ibidem, concuſſu minutarum nivium excitari videntur, ut niſi comportatis foſſoriis ſive ligo-nibus quibus viam aperiant vix adſit ſpes qua exeant altiſſimos montes & profundiſſimas val-les. Montes igitur hi præcipui ſunt, Doſſra, Schars, Sula, Horvilla, cum multis ſimilibus: de quorum radicibus vel umbilicis exeunt va-ſtiſſima flumina, partim in Orientem, & par-tim in Occidentem. Perpetui enim montes, quaſi linea dorſotenus tracta, ab Auſtro in Sep-tentrionem continuo gibbo ducuntur; nomi-naque fortiuntur à provinciis, omnibus vel for-ma locorum, vel beſtiis verſantibus in eiſdem, ut ab urſis, lupis & cervis, aut caſtoribus, &
aliis

aliis animalibus omnimode pilosis, quæ pro loci qualitate contra vim frigorum peroptime sunt vestita. Ideoque leones, cameli, simiæ, asini, vel muli, vix eo portati supervivere possunt. Montes tamen hos incolæ hyemistempore, domesticatis rangiferis quasi jugalibus, cervis, oneribus non exiguis penetrant, milliariibus Italicis prope ducentis. Uni autem viro quadraginta rangiferi pertinent domesticati; quorum quilibet pondus suffert librarum ducentarum & amplius.

C A P. XV.

De lege corvorum necandorum.

LEge constitutum est in Islandia, id est, terra glaciali, regno Norvegiæ antiquitus, & nunc subjecta, ut quicumque noxiam bestiam occiderit, à fisco vel Regio præfecto, juxta crudelitatem occisi cadaveris & præsentati, constitutum suscipiat emolumentum. Cum itaque corvi etiam albi, ibidem plus quam in aliis regionibus, agnellos & porcellos impetuosissimo volatu ac unguarum raptu occidendo, sint sæviores, juvenes terrarum incolæ eo labore se habilitant & indurant, ut hanc depopulationem ulciscantur, plurimos corvorum occidendo sagittis, solaque rostra funibus alligata, præsidibus pro signo mercedem petituri demonstrant: quam & liberalissima largitione, pari sagittarum numero ut bestię fuerint interemptæ, compensant. Ita & de reliquis animalibus damnosis, in tota Septentrionali plaga observatur, salvo quod pelles grandium

urforum, præsertim alborum, scabellis sacrorum altarium, ne frigus sacerdotibus noceat, substernuntur.

C A P. XVI.

De baptizandis pueris sylvestrium incolarum.

ET si multa de idololatriæ extremi orbis Septentrionalis, & eorum superstitioso cultu dicta sint, & quomodo spes est, ut aliquando audita divini verbi veræ prædicatione, ad communionem Christi fidelium accedere non tardarent: tamen pia prævalente exhortatione Catholicorum sacerdotum, magna pars sylvestrium hominum inducta est, majorque spes oritur, ut amodo, sedatis alibi erroribus, unanimiter inducendi accedant. Quod vero tardare videntur, causa est, & evidentissima, quod maxime distant, ducentus scilicet & amplius miliaribus Italicis, ab Ecclesiis Christianorum: ad quas ob eam immensam distantiam rarius valeant appropinquare. Veruntamen qui Christiano ritui sese subdiderunt, obedientissimi reperiuntur: licet enim prædicta sit distantia, semel tamen, aut bis in anno, suas visitant in ecclesias baptismales, liberosque lactentes, cophinis seu corbibus impositos, post tergum ligatos, secum baptizandos comportant, aliaque pondera, & munera pellium, præsertim pretiosarum, sacerdoti loco decimarum distribuenda. Sed non modo Bothniensium versus Septentrionem, verumetiam Vermorum versus Occidentem habitantium, hæc distantia & incom-

incommoditas convertendorum hominum ad fidem, est deploranda. Et ob id rarissime presbyteri, nunquamque Antistites, solitudines illas, ob invia loca periculorum plenissima, accedere possunt.

C A P. XVII.

De conversione Finlandiæ Septentrionalis, & Orientalis, ac maxima hospitalitate.

Fuit olim hæc ultima Aquilonaris regio, quemadmodum plures vicinæ terræ, Pagana superstitione seducta: & ideo à via veritatis aberrans, Deo contumeliosa, & proximis exitit violenta. Eam postquam duo clarissima lumina & sanctissimi viri, Ericus Suetiæ Rex, & beatus Henricus Upsaliensis Archipræsul, fidei Christianæ & regno Suetiæ, circa annum salutis 1155. prædicatione verbi divini paceque oblata ac contempta, victoriosa manu subjecissent, ac templa extruxissent, sacerdotisque eidem genti præfecissent, facta est præcipua omnium virtutum amatrix, præsertim liberalitatis, & hospitalitatis: qua incolæ ejus in advenas & peregrinos per summam benevolentiam utuntur. Sunt inter se benigni & modesti, atque ad iram tardi: at si diu provocati fuerint, tarditatem magnitudine vindictæ compensabunt. Habitant vicatim in parochias & villas distincti. Ecclesias magnifice constructas habent, novisque erigendis magnopere student. Sacerdotibus summam venerationem exhibent, decimasque rerum omnium præstant: & rursus ab eis ita in lege divina, interprete

prete in ambone ex more adhibito, instruuntur, ut pristinis erroribus extirpatis, ad honesta quæque sequenda, quadam mentis ingenuitate, promptissimi ac alacres efficiantur. Nec his dissimiles incolæ Occidentalis Bothniæ reputantur; qui deficientibus scholasticis disciplinis, naturali lege ita instructi sunt, ut vitia detestentur, & virtutes amplectantur. Deprehendunt enim, omnibus bonis eos affluere, qui recte vivunt ac nemini nocent: & è contra ob detestanda crimina fornicationes scilicet & adulteria, furta, homicidia admissa, aves & bestias, nemora ac pisces, aquas eorum frequentius reliquisse, nec anteaquam orationibus ac benedictionibus sacrorum ministrorum offensa divinitas placata fuisset, rediisse.

LIBRI IV. FINIS.

OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Septentrionalium Gigantibus.

EPITOME LIBRI QUINTI.

C A P. I.

De Gigantibus.

Etsi sacræ profanæque historiae maxima gigantum atque pugilum gesta evidenter commemorant, clareque, quid, quoque tempore & loco orbis ea egerint, aut quomodo vixerint, attestantur; inutile tamen non erit, aliqua his superaddere, quæ è cauitibus & saxis Septentrionalium regionum sunt eruta, ac palam universis latius per orbem reddere manifesta, quæ ab antiquissimis iisque rarissimis scriptoribus in libros sunt relata. Regiones igitur extremæ, alias in Charta mea Gothica annotatæ, videlicet Finmarchia, Biarmia, Scricfinnia, Helsingia, &c. adeo evidentia monumenta Gigantum curiosis seu studiosis inspectoribus ubique exhibent, ut admiratione prævia credere cogantur, tam sublimem saxorum molem, tamque immanem collium congeriem, nullo naturæ compendio, sed portentosis hominum viribus fuisse congestam ac absolutam: etiam

etiam in campis sylvis, ac montibus regnorum Suetiæ, Gothiæ, ac Norvegiæ, ubi similia saxa conspiciuntur. Quid vero Saxo Grammaticus, Danorum diligentissimus historicus, de sua tellure Danica in hac materia asserat, curiosus Lector præfationem historiarum ejus (quatenus libuerit) circa finem inspiciat: comperietque, Danicam regionem giganteo cultu quondam exercitam, prout eximie magnitudinis saxa veterum bustis ac speluncis affixa testantur. Quod si quis vi monstrosa patratum ambigat, quorundam montium excelsa suspiciat, dicatque, si callet, quis eorum verticibus cautes tantæ granditatis invexerit. Inopinabile nanque quivis miraculi hujus æstimator advertet, ut molem super plano minime vel difficile mobilem, in tantum montanæ sublimitatis apicem, simplex mortali atis labor, aut usitatus humani roboris conatus extulerit. Utrum vero talium rerum autores post diluvium Gigantes extiterint, an viri corporis viribus ante alios præditi, testatur, se parum notitiæ ex Daniæ antiquitatibus invenisse. Forte si superioris Suetiæ atque Gothiæ cautes & saxa examinasset, præclarissima veterum gesta mirabili suo ingenio ad posteros transfulisset: cum Suetia & Gothia, mille trecentis septuaginta annis, Reges & Principes habuerint, antequam Dan primus Rex in Dania regnare cœpit: quorum magna gesta saxi insculpta, nostri temporis curiositas intuetur. Distinguit tamen ipse Saxo, triplices quondam sub specie gigantum ac pugilum mathematicos extitisse, atque inauditi generis miracula, discretis præstigiis exer-

exercuisse. Primi fuere monstrosi generis viri, Gigantes dicti, humanam magnitudinem corporum granditate superantes. Secundi Phyculatores, artem habentes pythonicam : qui quantum superioribus habitu cessere corporeo, tantum vivaci mentisingenio præstiterunt. Inter hos & gigantes, assiduum bellorum de rerum summa certamen erat, donec Giganteum genus armis subigerent, sibi que & regnandi jus, & divinitatis opinionem conscilcerent. Tertii vero ex superiorum copula pullulantes, naturæ eorum, nec corporum magnitudine, nec artium exercitio respondebant. His tamen apud delusas præstigiis mentes divinitatis accessit opinio.

C A P. II.

De diversitate Gigantum, & Pugilum.

Olim in regno Helsingorum (qui nunc parent Regi Suecorum versus Septentrionem) gigas erat *Hartbenus* nomine, tanta præditus magnitudine, ut novem cubitis dimensio longitudinis ejus protenderetur. Habebatque duodecim athletas contubernales, quorum insignis proceritas dimidio inferior videbatur. Alter quidam *Starchaterus*, toti Europæ olim ob crebras (ut inferius dicitur) victorias nominatissimus. Similiter & *Arngrimus*, ac *Arverodus* : de quorum etiam excellentissimis gestis infra dicitur. Ne tamen à solis veteribus seculis exempla magnitudinis aut fortitudinis mutuare videar, viros aliquot modernæ memo-

moræ, tam à mineralibus, quam aliis Suetiæ & Gothiæ provinciis adducere congruit, tanta fortitudine præditos, ut quisque eorum in humeros sublevatum equum vel bovem maximum, imo vas ferri sexcentarum, octingentarum, aut mille librarum (quale & aliquæ puellæ levare possunt) ad plura stadia portaret. Visus est etiam quidam equitem armatum subito obvium, non agilitate tantum, sed viribus in terram dejecisse vel detrusisse,

C A P. III.

De sobrietate Gigantum, ac Pugilum.

ASserit clarissimus Danicarum rerum scriptor Saxo superius allegatus, ac inferius frequenter allegandus, inter alios Septentrionales fortissimos viros, gigantea magnitudine & fortitudine præditos, quendam fuisse Starchaterum Thavestum: cujus admirandas & heroicas virtutes ita digne extollit, ut raros sui ævi similes vix habuerit in Europa, aut toto orbe, nec forsitan adhuc habet, vel habebit. Cumque eidem excelsi spiritus viro, permultas virtutes accommodat, inter alias ipsam sobrietatem, fortibus viris summe necessariam, huic relationi peculiariter statui apponendam, ut pote speculum prurientis ævi nostri nunc attentius intuendum. Eratenim (eodem Saxone teste) ejusdem Starchateri fortitudo frugalitatis amatrix, & ab immoderato dapum usu aversa. Semper voluptate ommissa, virtutis respectum egit, vetustos continentiæ mores imitans: ac rusticioris escæ paratum appetens, cœnæ sum-

sumptuosioris impendium fastidivit. Igitur profusam dapum indulgentiam aspernatus fumidoque ac rancido cibo usus, famem eo sâpidius, quo simplicius pepulit, ne veræ virtutis nervos externarum deliciarum contagione, tanquam adulterino quodam dulcore remitteret, aut prisçæ frugalitatis normam inusitatis gulæ superstitionibus abrogaret. Cæterum indignanter ferebat assam dapem, eandemque elixam, unius cœnæ sumptibus erogari: edulium pro monstro accipiens, quod culinæ ardoribus delibutum, fartoris industria multiplicis temperamenti varietate perfricuit. Igitur ut Danicum luxum, Teutonum ritu (unde effœminati fierent) introductum averteret, inter alia patrio carmine, multis omissis, sic cecinit.

STARCHATERI CARMEN
DE FRUGALITATE.

*Fortium crudus cibus est virorum :
Nec reor lautis opus esse mensis,
Mens quibus belli meditatur usum
Pectori forti.*

*Aptius barbam poteras rigentem
Mordicus presso lacerare dente,
Quam vorax lactis vacuare sinum
Ore capaci.*

*Fugimus lauta vitium popina,
Rancidis ventrem dapibus foventes.
Coctiles paucis placuere succi
Tempore prisco.*

*Discus herbosus vacuus saporis,
Arietum carnes dabat, & suillas.*

*Temperans usus nihil immodesto
polluit ausu.*

*Lacteam qui tunc adipem liguris,
Induas mentem petimus virilem:
Esto Frötonis memor, & paterni
Funeris ultor.*

*Occidet nequam, pavidumque pectus:
Nec fugax fati stimulum refellet,
Valle condatur licet, aut opacis
Incubet antris.*

*Undecim quondam proceres eramus,
Regis Hachonis studium secuti.
Hic prior Helgo Begathus resedit
Ordine coena.*

*Hic famis prima stimulum licebat
Aridis perna natibus levare:
Ventris ardorem regidi domabat
Copia crusti,*

*Offulam nemo vapidam petebat,
Quisque communes celebrabat escas,
Simplici tantum stetit apparatus
Coena potentum.*

*Vulgus externum fugiebat esum,
Nec fuit summis epuli libido:
Ipse Rex parvo meminit modestam
Ducere vitam:*

*Mellei temnens speciem saporis
Combibit tostum Cereris liquorem:
Nec parum coctis dubitabat uti,
Assa perosus.*

*Mensa perstabat modico paratu,
Exhibens sumptum tenui salino,
Ne quid externo variaret usu
Docta vetustas.*

Amphoras nemo paterasve quondam

Intulit mensis : dolio profudit

Poculum promus : nec erat catillis

Copia pistis.

Nemo transacti veneratur ævi

Cantharis junxit teretes diotas.

Nec cibus lancem cumulavit olim

Comptus agaso.

Non brevi concha cyathove levi

Prandium vanus decorabat hospes.

Nunc recens morum faciès pudenter

Omnia pressit.

Talibus itaque argumentis , plurimos ad temperantiam & sobrietatem , ceterasque virtutes induxit , ut plerique invenirentur qui nunquam ebriosa potione indulgisse dicantur, ne præcipuum fortitudinis vinculum continentia luxuriæ viribus eluderetur. Tamque remotus ab omni lascivia eorum animus erat , ut penitus dedignarentur spectatores esse mimorum aut scurrarum : nec delicatam dapem parare , aut lautiori industria aliena culina paratam appetere , aut oblatam degustare : nec cuiquam perniciosæ voluptati animum aut vires effœminandas offerre : ne veræ virtutis nervos, aut bellicam claritatem aliqua vitiorum contagione commacularent.

C A P. IV.

De virtutibus fortissimi Starchateri.

HAbendo sobrietatem (ut proxime prædictum est) quam apte ad cæteras virtutes vinculum ampliare potuit , omnes qui gentili-
lium

lium operationes intuentur, agnoscunt: clariorque factus fuisset in meritis, si Christi doctrinæ, sicuti natiuitati ejus, vicinitatem habuisset. Peregit tamen trium hominum secula fortis & invictus pugil, monstruosa & incredibili quadam virtute præditus, supra communem hominum staturam longe euectus, giganteam quandam molem præ se ferens, ita ut corporis magnitudini, virium robur & animi fortitudo responderet, & nulli mortalium virtute cedere puteretur: cujus tam late patens claritas fuit, ut adhuc quoque celeberrima gestorum ejus ac nominis opinio perseveret. In omnibus enim Aquilonaribus regnis & eis vicinis, speciosissima sibi peperit monumenta. Primum in Vichari Norvegia: regis jugulo deorum favori facinorum suorum principia dedicavit: deinde piraticam agens, profligatis late provinciis, Russiam invasit, regemque ejus Floecum superavit, & ingenti thesauro spoliavit. Ob hæc tam præclara militiæ principia, ab athleticis Biarmiensibus, qui tunc præstantissimi habebantur, accitus, cum plurima apud eos memoratu digna edidisset facinora, Sueonum fines ingreditur; unde septenni militia peracta, ad Daniam se contulit, deinde in Hyberniam, ne ultimæ rerum humanarum mansiones ab eo intactæ consisterent: ubi cum duobus præstantissimis athleticis congressus, victor evasit. Mox in orientalia Russiæ, contra eximie opinionis gladiatorem Visinnum properavit. Is enim Visinnus vicinas longinquasque provincias omni injuriæ genere vexavit, illustriumque virorum conjuges, maritis spectantibus,

raptas

raptas ad stuprum pertraxit. Cujus sceleris Starchaterus (ut alter Hercules) rumore exci- tus, tollendi auctoris gratia Ruffiam petivit, rap- toremque ad fingulare certamen provocatum oppreflit. Deinde latius ad Orientem progres- fus, Byzantium pervenit, ubi invictæ opinionis gigantem. Tannam nomine, corporis viribus fretum colluctando devicit, ignotasque terra- rum partes profcripti titulo petere coegit. Igi- tur cum nulla fortunæ favitia vires ejus victo- ria fraudare potuiffet, Poloniæ partes aggres- fus, eximium athletam Vafchem, vel Valzam, duelli certamine superavit. Nec longe post, cum Hama pugile, apud Saxones gymnificis pal- mis clariffimo, congregitur; cujus Hamæ pu- gno primum ita obrutus memoratur, ut geni- bus nixus humum mento contingeret; quam corporis nutationem egregia ultione penfavit. Nam ubi refufcitato poplite, manum expedi- re, ferrumque diftringere licuit, medium Hamæ corpus difsecuit; eaque victoria, Saxo- nes Danorum fubjecit imperio. Quo adeo fe- vere abufi funt, ut pro quolibet cubitali, in- dicem fervitutis ftipem quotannis pendere co- gerentur. Sed non diu violentum duravit im- perium.

C A P. V.

De patrocínio quod tulit oppreffis.

AB Helgone Norvegorum Rege (qui cum novem eximiæ fortitudinis pugilibus, ipfo nuptiarum die fub duelli provocatone fponfam rapere volentibus, congregi debue- rat)

rat) suppliciter rogatus tanto discrimini auxilium afferre, tam prompto animo precibus assensit, ut Helgone ad locum pugnae praecedente, interjectis aliquot diebus protectionem orsus, tantum locorum diali itinere pedester emensus probetur, quantum praecedentes diebus duodecim equestres peragrassè dicuntur. Interrogatus à pugilibus, an ei dimicandi virtus suppeteret: Non unum tantum, verum quotlibet admissos excipiendi certissimas sibi vires extare respondit. Sequenti die cum contemptu adversariorum campum ingressus, sub montis cuiusdam clivo sessione quaesita, adversis ventis ac nivibus corpus praebuit. Tunc ac si verno tempore apricandum esset, deposita veste, demendis operam pulicibus dabat. Purpureum quoque amiculum quo nuper ab Helga (id erat nomen Regiae sponsae) donatus fuerat, sentibus injecit, ne contra saevientia grandinis tela, indumentorum umbracula mutatus videretur. Tunc athletae montem ex opposito subeuntes, aversum ventis sedendi locum petunt: accensoque igne frigus depellunt. Denique non viso Starchatero, quendam ad montis fastigium immittunt, qui tanquam è specula ejus contemplaretur adventum. Is in dexera montis parte senem prospicit, scapulis tenus nivali desuper resperione contactum: quem percontatur an is sit, qui promissas pugnae partes agere debeat. Cumque se esse hunc Starchaterus astrueret, supervenientes caeteri, pariterne omnes, an singulatim excipere stauisset, interrogant. At ille: quoties, inquit, mihi triste canum agmen oblatrat, simul non

vicissim eos abigere soleo. Ita se cum universis, quam singulis configere malle significans, prius adversarios dictis quam armis contemnendos putabat. Inito conflictu, sex eorum absque mutuo vulnerum receptu prostravit: tres vero residuos, quanquam multis vulneribus ab eis affectus, fratrum exemplo consumpsit: quæ quidem vulnera soli ruricolæ filio, ob officii venerationem, credidit restauranda. Is enim evulsas stomachi partes pristino loco restituit, elapsamque extorum congeriem, nexili viminum complexione perstrinxit. Ne autem indonatum juvenis humanitatem relinqueret, chlamydem veteribus injectam, oblatæ dignationis præmium effecit.

C A P. VI.

De exercitiis ejusdem Starchateri.

DUm autem Starchaterus apud Regem Suetiæ militaret, intellexissetque, Daniæ Regem Ingellum prorsus petulantissimis luxuribus illecebris mancipatum, vitiaque pro virtute complexum, intermissis Regiæ majestatis officiis, sordidum luxuriæ mancipium evasisse, dolenter tulit, tantæ indolis juvenem, tam incluti patris filium exuisse. Eximium igitur carbonum fascem, tanquam opimam sarcinam, humeris suis Daniam petiturus impendit: Rogatus ab obviis, quid tam insolitum onus deferret, Ingelli Regis habitudinem ad acuminis habitum carbonibus se perducturum astruxit. Nec minus quam dixit, effecit. Tantum enim valuit fortissimi ac eloquentissimi viri

virii monitio, ut Ingellus ex enervi & molli illecebrarum mancipio, magnanimus virtutum cultor evaderet, patrisque sui interfectores, quos ad primum familiaritatis gradum extulerat, trucidaret. Quo peracto, Starchaterus suis monitis satisfactum gaudens, gratiasque agens, multa præclara in laudem veteris militiae, modo qui sequitur, inter alia complura cecinisse refertur :

*Imberbis quando ductum auspiciūq; sequebar
Militia Rex Hacho tua, lasciva perosus
Ingenia & luxum, nil præter bella colebam :
Exercens animum cum corpore, mente profanum
Omne relegavi, stomachoque placentia fugi,
Fortia complexus animo, nanq; arma professus,
Aspera vestis erat, cultusque parabilis olim,
Rara quies, somnique breves, labor otia longe
Propulit, & parco fluxerunt tempora sumptu,
Non ut nunc quidam, quibus insatiata cupido.
Ingluvie caca visum rationis inumbrat.
Horum aliquis vestis operosa tegmine cultus,
Molliter alipedem flectit, sparsamque renodat
Casariam, & laxos patitur fluitare capellos :
Discere sæpe foro, turpique inhiare lucello
Gaudet, & hoc studio vitam solatur inertem,
Venali celebrans commissa negotia lingua.
Vi violat leges, & ferro jura laceffit,
Obterit innocuos, alieno pascitur ære,
Stupra gulamque colit, risu convivium mordax.
Insequitur, sic scorta petens ut sarculus herbam.
Occidit ignavus, dum prælia pace quiescunt,
In media si valle cubet, testudine nulla
Tutus erit qui fata timet : fors ultima vivum*

Quaque

*Quaque rapit, latebra lethum depellere non est.
 Ast ego, qui totum concussi cladibus orbem,
 Leni morte fruor, placidoque sub aëtra levandus
 Funere, vi morbi defungar vulneris expers.*

Semper præterea tam remotum à lascivia animum habuit, ut ne ejus spectator esse sustinerit. Nunquam otium negotio prætulit, nec minimæ quidem luxuriæ assensor esse voluit, mollium & timidorum contemptor. Histriones, scurras, parasitos ubicunque inter bellantes comprehendit, cædendos curavit: satius ratus, in levium hominum agmen cuticulæ damno ridiculum dictare supplicium, quam pœna capitatis funestum imperare discrimen. Eoque modo, jocularis ministerii sordidæque conditionis cætervam, probroso verborum ludibrio multare contentus extitit, ne clarissimas manus turpissimorum hominum exitio commodaret. Fuit ipse Starchaterus in eo famosissimo bello Suetico, quod Ringo Suetiæ Rex contra Haraldum Daniæ regem gessit, præcipuum culmen. Eo siquidem bello nullum majus unquam in Aquilonaribus regnis factum memoratur. Victor Suecorum Rex Danis imperavit. Periêre ex Suecis XII. millia illustrium & procerum, ex Danis XXX. millia nobilium, ac popularium utriusque partis nullus erat numerus.

CAP. VII.

De summa gestorum Starchateri.

DEmum post egregiam facinorum suorum laudem in senium vergens, hoc succincto carmine totius vitæ & militiæ suæ studia summam sic expressit, authore Saxone:

*At mihi (si recolo) nascenti fata dedere
 Bella sequi, belloque mori, miscere tumultus,
 Invigilare armis, vitam exercere cruentam,
 Castra quietu inops colui pacemque perosus
 Sub signis Gradive tuis discrimine summo
 Consenui, victorque metu pugnare decorum,
 Turpe vacare ratus, crebras committere cades,
 Egregium duxi, & strages celebrare frequentes.
 Sape graves bello Reges concurrere vidi,
 Et clypeos galeasque teri, crudescere campos
 Sanguine, loricas affixa cuspidi rumpi,
 Undique thoraces admissio cedere ferro,
 Luxuriare feras inhumato milite pastas.
 Hic aliquis fortè egregii conaminis author,
 Marte manuque potens medium dum pugnat in
 hostem.*

*Intentam capiti loricam diffidit: alter
 Casside perfossa ferrumque in vertice merisit,
 Quando ter Olonis summo discrimine nati
 Expugnator eram: namque agmine prorsus in
 illo*

*Aut gladium fregit manus, aut obstantia fudit.
 Hac gravitas ferientis erat. Quid quando Cu-
 retum*

*Littus & innumera constratum cusptide callem,
 Primus ligniferis docui decurrere plantis?*

Nam-

Namque aditurus agros confertos murice ferreo,
Armabam laceros subjecto stipite gressus.

Hinc mecum egregiis congressum viribus Ha-
mam

Enecui : mox cum Rino duce Flebace nato

Obtrivi Kurios, vel quas alit Esthia gentes

Et populos Sem galla tuos. Post hac Thelemarchos.

Aggressus caput inde tuli livore cruentum,

Quassum, malleolis armisque fabrilibus ictum.

Hic primum didici quid ferramenta valerent

Incudis, quantum ve animi popularibus esset,

Teutonici quoque me pœnas authore dedere,

Cum natos, Suertinge, tuos, Frothonis iniqua

Cæde reos, domini vindex ad pocula stravi.

Nec minus hoc facinus, quando pro virgine cha-
ra.

Uno septenos necui certamine fratres,

Teste loco, qui me stomacho linquente perosus,

Non parit arenti redivivum cespite gramen.

Moxque ducis Kerri bellum navale parantis

Vicinus egregio confertam milite puppim.

Inde dedi letho Vaszam, fabrumque procacem

Multavi natibus castis : ferroque peremi

Rupibus à niveis hebetantem tela Visinnum.

Quattuor hinc Leri natos, pugilesque peremi

Biarmenses : gentis Hybernae principe capto,

Dustina populabar opes : semperque manebit

Nôstra Bavellinis virtus conspecta trophæis.

Quid moror, excedunt numerum quæ fortiter
egi :

Quodque manu gessi, ad solidum celebrare re-
censens

Deficio ; sunt cuncta meo majora relatu.

Vincit opus famam, nec sermo suppetit actis.

Sanè fuit hic vir haud dubiè dignus omni bellica laude, non animi solum vigore, sed etiam corporis viribus excellens, præcipuaque pedum pernitate, ut uno die accelerando, à superiori Suetia in Daniam pedester pervenerit, quod alii diebus XII continuo gradientes vix assequuntur.

C A P. VIII.

De maxime ac terribili bello Suecorum ac Gothorum, cui Starchaterus præfuit contra Danos.

CUM causam & exordium, ac progressum & exitum acerrimi prælii Haquini Ringonis Suecorum Gothorumque Regis ac Haraldi Hildetan Danorum Regis, libro octavo, historiæ excellentissimus Danicatum rerum scriptor Saxo Sialandicus, omni ævo successuro notissimum tradiderit, ac post eum evolutis jam quinquaginta annis Albertus Cranzius idem prælium incidenter attigerit, novissimusque omnium charissimus frater, & antecessor meus, Jo. Mag. Archiepiscopus Upsaliensis, hoc vastum & incomparabile bellum in Gothicis ac Sueticis historiis suis, ex inevitabili proposito veraciter (ut fidelem historicum decet) nuper conscripserit, ad me pertinere arbitror, ut saltem ejusmodi formidabilis conflictus aliquam mentionem hoc in loco inter pugiles & gigantes interferam, præcipuè quia in nullo prælio Septentrionalium regnorum, & vix unquam in tota Europa, tot fortissimi utriusque partis, tam terrestris, quam navalis exer-

exercitus duces, cum tanta vehementia ac ardore belli septennio præparati concurrisse leguntur, quemadmodum in historiis satis concordibus supradictarum regionum ac Regum & Authorum fideliter scriptum habetur. Enumerantur in primis clarissimi bellatores, unde, & quo stemmate insigniores pro parte Danorum fuerint. Inter quos & fœminæ duæ, quibus virilem animum natura, arsque & experientia peritiam erogaverat militarem, Hetha ac Visna, Sclavonicæ stirpis illustrissimæ mulieres: quarum altera prima dux erat: altera vero apprimæ rei bellicæ perita, principale vexillum gerens, eo dextraque in conflictu urgente in acie Suecorum Gothorumque Starchatero, (ut infra dicetur) privata fuit. Similiter ex parte opposita duces insigniores enumerantur, maxime quod Starchaterus Suetici Regis Ringonis principalis exercitus director fuit, atque in ejus exercitu Vegtbiorga puella acerbissima bellatrix, ut inferius ostendetur. Numerus navium Ringonis pro Suecis & Gothis, duo millia quingentæ reperiuntur: sed Danorum non impar erat. Præparatis igitur utrinque nunc cuneata, nunc corniculata acie, & reliquis ad prælium requisitis, lituisque canentibus, asperrimum fortissimarum gentium tanto tempore præparatum, tanto ardore de invadendo ac defendendo imperio conferitur bellum, ut crederes, repente (inquit Saxo) terris ingruere cœlum, sylvas camposque subsidere, misceri omnia, antiquum rediisse chaos, divina pariter & humana tumultuosa tempestate confundi, cunctaque

simul in perniciem trahi. Nam ubi ad teli ja-
 ctum perventum, intolerabilis armorum stri-
 dor incredibili cuncta fragore complevit. Vapor
 vulnerum repentinam cælo nebulam intende-
 bat, dies effusa telorum grandine tegebatur.
 Nec parum in acie funditorum opera valuit.
 At ubi pila manu aut tormentis excussa, comi-
 nus gladiis ferratisque clavis decernitur, tum
 vero plurimum sanguinis periclitatum est. Igi-
 tur fessis manare sudor corporibus cœpit, mu-
 cronumque crepitacula eminus audiebantur.
 Illic Starchaterus, qui belli hujus feriem ser-
 mone patrio primus edidit, prior in acie dimi-
 cans, Haraldi Regis proceres, Hun, & Elli,
 Hort, ac Burgha, à se prostratos, abscissam-
 que Visnæ dexteram, commemorat. Puella
 etiam in Suetica acie dimicans, Vegtbiorg no-
 mine, Soth pugilem stravit, & ipsa quoque
 altero instante hoste interempta est. Tanta e-
 nim vi periti arcuum Gūthones nervos inten-
 derant, ut clypeos quoque jaculis trans verbera-
 rent: nec alia efficacior cœdis extitit causa. Lo-
 ricas galeasque perinde ac inermia corpora sa-
 gittarum acumina penetrabant. Centum qua-
 draginta quatuor sagittis, Ubbo quidam for-
 tissime pugnans, trans fossus interiit. Summa
 etenim sagittariorum vi instantibus Dalacarlis,
 recruduit semper bellum contra Danos. Tan-
 dem Danorum Rex Haraldus curru excussus,
 clava aurigæ proprii exterebratus interiit, pro-
 cerumque triginta millia ex sua acie, atque
 duodecim millia similibus procerum ex parte
 Suecorum, & Gothorum, popularium vero
 numerus erat infinitus. Regnoque Daniæ jus-
 su

su Regis Suetiæ Ringonis præficitur Hetha, numero regentium XLVI. Cui successit Olo, per Starchaterum, ab insidiatoribus introductum, pretioque corruptum, interemptus.

C A P. IX.

De morte Starchateri.

Postremo jam proluxa fatigatus ætate & labore, ne senii vitio pristinum gloriæ decus amitteret, egregium fore putavit, si voluntarium sibi conscisseret exitum, fatumque proprio maturasset arbitrio. Olim namque rei bellicæ deditis morbo perire probro datum est. Aurum itaque librarum Cxx. quod jampridem pro Olonistyranni interfectione meruerat, collo appensum gerebat, emendi percussoris gratia: nihil aptius ratus, quam si aurum, quod pro aliena clade tulerat, damno propriæ salutis impenderet. Itaque Hatherum splendido loco natum, cujus olim patrem occiderat, obvium nactus, hortabatur ne à parentis sui interfectore pœnas exigere vereretur: hæc facientem, auro quod gerebat potiturum esse promittit. Et ut ejus in se animum vehementius efferaret, hujusmodi exhortatione usus esse traditur:

Prætereaque Hathere privavi te patre Lenno.

Hanc mihi quæso vicem referas, & obire volentem

Sterne senem, jugulumque meum pete vindice ferro.

*Quippe opem clari mens percussoris adoptat
Horret ab ignava fatum deposcere dextra*

Sponte pia legem fati præcurrere fas est.

Quod nequeas fugere, hoc etiam anticipare licebit

Arbor alendæ recens, vetus excidenda, minister.

Natura est quisquis fato confinia fundit,

Et sternit quod stare nequit: mors optima tunc est.

Cum petitur, viteque piget, cum funus amatur.

Ne miseros casus incommoda proroget atas.

Hæc dicens exertam crumena pecuniã promit. Hatherus autem tam fruendi æris quam paternæ ultionis capeffendæ cupidinẽ concitatus, obsecurum se precibus, nec præmia repulsurum sponndit. Cui Starchaterus cupide ense præbito pronam postmodum cervicem applicuit, ne timide percussoris opus exequeretur, aut ferro muliebriter uteretur hortatus: præfatus, quod si peracta cæde ante cadaveris lapsum caput ac truncum medius interfiliret, innocuus redderetur. Igitur Hatherus addactõ vegete gladio, senem capite demutilavit: quod corpori avulsum, impactumque terræ, glebam morſu carpsisse fertur, ferocitatem animi moribundi oris atrocitate declarans. Percussor tamen promissis fraudem subesse veritus, saltu abstinuit: quem si temere egisset, forte lapsi cadaveris ictu obrutus, occisi senis pœnas proprio funere persolvisset. Verum ne tantum athletam busti inopem jaccere pateretur, corpus ejus in campo, qui vulgo *Reling* dicitur, sepulturæ mandandum curavit.

CAP. V.

De Haldano, aliisque pugilibus ab eo devictis.

Accedit præterea alius claræ memoriæ Gothorum pugil, Haldanus nomine, Gotho patre, videlicet Rege Carolo genitus, iisdem temporibus florens: cujus admiranda gesta atque facinora eo diligentius præsentibus inferta sunt, quo insigniori fortitudine deducta noscuntur. Is primæ militiæ annis piratica transactis, certamini Suetico se immisit: in quo dum pugilem Haquinum hebetandi carminibus ferri peritum adesse didicit, eximie magnitudinis clavam ferreis confertam nodis, tunctionis usibus adaptavit, perinde ac præstigiivires ligneo robore debellaturus. Deinde cum cæteris conspicuæ virtutis habitu præmerneret, inter acerrimos hostes, obnupto galea capite, scuti inops, clavam in objecta clypeorum munimina geminæ manus opere torquebat, nec ullum tantæ soliditatis obstaculum erat, quod non frustratim clavæ impulsu obtereret. Quo evenit, ut occurrentem sibi in acie pugilem, acriore gestaminis impactione subrueret. Victus tamen, & saucius, Suecorum potentiæ cessit, in remotas terras dilapsus: viribusque, opera veterani militis, qui medendi artem curatione propriorum vulnerum dudum didicerat, restitutus, quodam insigni pugile Thorone in suam societatem accepto, cum Suecis denuo stratagemate classico congredditur: victorque abscedens, Sivaldum quen-

dam cum septem filius natura habituque ferocissimis, novum molientibus insultum, sub provocatione (satis informi clava usus) pariter oppressit. Deinde Hartbenum quendam gigantem Helsingum, novem cubitorum proceritatem (ut superius dictum est) habentem, quod raptas Regum filias stupro corrumpere gloriæ loco ducebat, illustres nuptias humilibus præferre, tantoque se clariorem existimare consueverat, quanto splendidiore concubitus (per vim assequi potuisset) mallo miræ granditatis, una cum sex suis athleticis simili violentia ac scelere debacchantibus, valide contrivit. Præterea Egtherum Finnensem, quod piratica plurimos hinc inde molestaret, navalique prælio expugnari nequiret, ex provocatione secum decernentem oppressit. Deinde cum Hatheri Norvegiani Regis filiam Thorildam à Grimmonè eximiarum virium athleta, sub duelli comminatione expeti comperisset, editumque à patre esset, potiturum ea, qui pugilem amovisset: quanquam ad senectutem cœlebs pervenerat, non minus tamen Regis promissione, quam athletæ petulantia concitatus, pugnæ locum concessit. Grimmonem appetens, extremos loricæ nexus cum occidua clypei parte persecuit. Quod factum Grimmo admiratione profecutus, Vetulum, inquit, acrius dimicantem non memini. Statimque ferrum exerens, objectum clypeum gladio convulsit: cujus immorantem ictui dexteram Haldanus ferro corripuit, vulnereque in femur misso, eum perpetuo reddidit mutilatum, utque reliquias languentis vitæ retineret,

ret, pecuniarum multatione coëgit. Postremo Ebbonem plebejum insignem Piratam, virtutis fiducia filiam Regis Gothorum atque dimidium regni in dotem postulantem, ea audacia repressit, ut despicabiles generis sui sordes, eximiæ nobilitatis splendori miscere non præsumeret, multominus regni consortium affectare. Atque ea prolata comminatione, die non suppetente, sub splendida Luna eum interemit, tanquam nocturnum certamen monstro exhibiturus.

C A P. XI.

De alio quodam Haldano, & gestis ejus.

NEc minori claritudine inter fortissimos pugiles memoratur alter quidam Haldanus, Borchari Norvegiani atque Drothæ regniæ prolis filius: cujus juventæ initia stoliditatis opinione referta fuere, sequens vero ætas fulgentissimis operum insignibus illustris evasit, maximisque vitæ ornamentis inclaruit. Adolescens pugilem ingenuæ famæ, quod ab eo pueriliter obludens colapho percussus esset, gestamine, quod in manu habebat, petitem oppressit: augurio apud omnes relicto, quanta animi atque virium magnitudine in hostes triumphaturus esset. Ea tempestate Ret ho Ruthenorum piratu plures provincias rapinæ & crudelitatis injuriis profligabat: cujus tam insignis atrocitas erat, ut cæteris extremæ captorum nuditati parcentibus, hic etiam secretiores corporum partes tegminibus spoliare deforme non duceret. Unde graves immanes-

que rapinæ Rethoranæ cognominari solent. Habebat & aliam torquendi sævitiam beluina, quam verecundiæ causa volens prætermitto : qua indignitate motus Borcharus Haldani Pater , Rethoni se objicit : quorum , ut mutuum bellum , ita exitium fuit. Haldanus vero eam pugnam vulneribus affectus exiit : è quibus unum ori evidentius inflictum habebat adeò cicatrice conspicuum, ut cæteris sanatis, carnis excremento farciri nequiret : quæ res, Contumeliosum os, nomen ei peperit, unde perennem gloriam, pro honestate & patria pugnans, æquius meruisset. Sed quid virtuti dignum unquam retribuit calumniosa interpretatio malignorum ? Viguit tamen in eo tanta militaris claritas, ut ubique ob insignem fortitudinem formidabilis haberetur : unde & ea fiducia ductus, concupiscere cœpit consortium nobilissimæ virginis Giurithæ regi stemmatis eo seculo in Dania ultimæ hæredis : quæ cavendæ injuriæ gratia, conclave suum electo pugilum agmine tutabatur. Ad quam cum Haldanus semel forte venisset, abessentque pugiles, quorum ipse fratrem impubes extinxerat ; Oportere eam, inquit, castimoniam rigorem honestissimo conjugii decore permutare, ut lapsa regni gubernacula copulæ suæ beneficio reparare posset. Se ergo nobilitatis splendore conspicuum nuptialibus ab ea votis respici hortatur, quod ob distam causam voluptati aditum datura videatur. Cujus responsione intellecta, se nedum generis claritudine impari existimari, sed oris deformitatem sibi exprobari, obsecrat, ne cui tori conniventiam

præbeat, antequam reditus interitusve sui certitudinem cognovisset. Quem athlæ Giurithæ locutum indigne ferentes, discedentem insectari conantur. Quo viso, mox quercu succisa, atque in clavæ habitum redacta, solus cum duodecim manus conferuit, eosque spiritu spoliavit. Deinde augendæ claritudinis titulo Rufiam ingressus, summa omnium dignatione suscipitur, atque in brevi (fervente inter Suecos & Ruthenos acerrimo bello) plures Suecorum pugiles duelli provocatione oblatos interemit: & in postremis proprium fratrem Hildigerum septuaginta pugilum oppressorem (dum pietatem fortitudini non præponeret) gladio panniculis (ne carminibus hebetaretur) obducto occidit. Deinde Sivarum Saxonicum, quod nuptialibus triumphis sponsam ejus Giuritham abducere vellet, celeri in Daniam emenso regressu inter convivantes oppressit, sponsaque læto applausu potius, ex ea genuit Haraldum Hildetam, de quo capite VIII. dictum est. At finaliter à Veseto insigni pugile, in Sialandia pro restituenda lacerata patria pugnans, occiditur.

C A P. XII.

De Olone Vegeto.

OLo Vegetus tertio ætatis lustro peracto: tirocinium virtute auspiciatur. Cum enim percepisset, Gunnonem proximas mansioni suæ sylvas per atrox latrocinium obsidere, atque innocentes homines perdere, facinoris indignatione permotus, & ne virtuti debitum tem-

tempus inertia dilabi pateretur, arma à patre principe Norvegiano impetrat: canequē crudeli secum accepto, ac equo, profundam sylvam ingreditur, hominumque vestigia nivibus impressa cognoscit. Quo signo superatis multis periculis, tandem latronum ædes aggeribus obductas invenit. quorum stabularium arruatim contractum, primo interemit, tectoque transversum iniecit: deinde patrem, filiumque, tantæ ignominix vindices accurrentes, alterum ferro, alterum cane consumpsit. Sed ne ipse quidem incruentam gessit victoriam. nam adverso corpore suscepit vulnus, quod sedulo à cane perlinctum, citius sanatum invenit. Moxque stipitibus capita atque cadavera latronum, in signum restitutæ securitatis infigi iussit: qua etiam fortitudine duodecim pugiles, pudicitiam filix Regis Trondorum violare cupientes, in exigua insula (ut sequenti capite dicitur) oppressit. Erat præterea illi acre ingenium cum viribus conjunctum, ut facili manu ferocissimos hostes conficeret, aut fugaret: unico siquidem satellite muliebriter culto contentus, hunc modum servavit, ut suum comitisque ferrum cavatis baculis condendum curaret, donec cominus certaturus, baculo extractum, in quos vellet repente immergere posset. Eoque strategemate usus, potentes plerunque adversarios superavit. Deinde piraticam longe lateque militaribus armis exercens, LXX. maritimos Reges nauticarum virium certamine consumpsit. Quo evenit, ut insigniores pugiles ejus confœderationem peterent, atque plures effrenati ingenii juvenes
ejus

ejus fierent stipatores. His viribus instructus, ita finitimos reges sola opinione castigavit, ut iisdem gerendorum bellorum manus, curam, audaciamque detraheret. Tandem ad Regem Suetiæ Ringonem pervenit: eo charior illi factus, quo cæteris ejus aulæ principibus singulari fortitudine similior erat; unde & princeps maritimæ classis (quæ numerum duorum millium & quingentarum navium continebat, ut superius dictum est) constitutus, eam septem Regum manu consilioque, promptissimorum etiam sibi adhærentium eo ordine ac studio gubernabat, ut Danorum potentissimam classem victorioso titulo superaret, prout Rex Ringo totius Suecorum terrestris agminis victoriosus ductor extabat. Tandem, ut dictum est, Rex Daniæ factus, ob meram crudelitatem à Suetico pugile Starchatero interceptus est.

C A P. XIII.

Adhuc de eodem, pro pudicitia victorioso pugnante.

ERant olim in montanis Norvegiæ, penes Occidentalium Gothorum limites, gemini pugiles, iidemque fratres, Schatus & Hiallus nomine, tantum præsumentes insolentiæ luxum, ut effreni petulantia, excellentis formæ virgines, parentibus ereptas, concubitu violarent. Quo evenit, ut Esam quoque Olavi Vermorum Regis filiam, raptui destinantes, patri mandarent, si illam externæ libidini famulari nollet, per se vel alium pro tuenda prole de-

decerneret. Quod etsi paternæ clementiæ, sub incommodis decrepitæ senectutis suspiranti, maxime probrosum erat: attamen exhaustos corporis nervos, propinquorum ingenio & viribus, in filiæ justissima defensione erigere conabatur. Interim Olo adolescens Norvegicus, splendido loco & familia genitus, horrore sceleris permotus, oblataque pugnæ facultate gavisus, Olavi penates, agrestium cultum mutuatus, accedit: ubi cum inter extremos discubitu frueretur, mœrentem Regis familiam conspiciatus, ejus filio de industria propius accersito, cur cæteri luctuosa facie essent, inquit: quo asserente, sororis suæ pudicitiam, ni cujuscpiam defensio ocius intercederet, proxime per acerrimos pugiles profanandam: rursum percontatur, quid præmi recepturus foret, qui salutem suam pro virgine devoveret. Super quo Rex per filium interrogatus, filiam propugnatori cessuram respondit: quæ vox præcipuam Oloni subeundi discriminis cupidinem attulit. Consueverat autem virgo (prout hodie Aquilonaribus mos est) hospitum vultus propius accedendo quam curiosissimè prælato lumine contemplari, quo certius eorum mores cultumque perspiceret, ut omnia signa, habitudine corporis notata, parentibus ostenderet judicanda. Quæ more prædicto Olonem scrutata, inusitato oculorum ejus horrere perstricta, pene exanimis concidit, adeo vigorem stupor hebetat) causamque trepidationis suæ ilico parenti revelat. Quo considerato, adolescens pupillas, ne visentibus formidini forent, palpebris arctius obstringendas curabat,

bat, depositoque pileo quo facies obnupta erat, circumstantes hilarem animum abjecto omni metu assumere iussit. Nec segnius actum, quam iussum fuerat, mox evenit: ita unius hospitis benignum promissum communem omnium formidinem propulsabat. Interea Hiallus & Scatus cum decem vernaculis supervenientes tanquam puellam Regiam ilico sublaturi, Regem tumultuoso clamore, ni filiam sisteret, evocant in pugnam: quorum debacchationem protinus Olo sponse certaminis excipit, pacti conditione, ne furtim tergum dimicantis incesserent sed adversis tantum pugna congressibus starent. Deinde gladio à majoribus relicto solus duodecim prostratis, majus adolescente opus edidit. Cæterum pugnae locum insula dabat, unde non longe vicus abest nomina occisorum fratrum referens usque ad præsens. Igitur ex puella sibi in præmium victoriæ data filium sustulit Odmondum. Deinde clarior indies in arduis præliis evadens, ad ultimum in balneo insidiosè occisus est, prout illi dudum à sene quodam vaticinatum est, dum Regulum Thronorem hospitii jura violando interemit.

C A P. XIV.

De Arngrimi & Arvarodi pugilum gestis.

HOc quoque loco prætereundum non est, quomodo consilio Regis Suetiæ Erici Diferi (cujus mentio posthac fiet) quidam Arngrimus insignis pugil Sueticus, contra Septentrionales Reges Scricfinniæ & Biarmiaæ præ-

præliando triumphandoque focer factus fit Regis Daniæ Frothonis , quòd ejus imperio ultimos humanarum rerum terminos adjecisset , egregisque operum titulis patentem ejus claritatem latè per orbem ampliasset. Sustulit autem , teste Saxone , XII. filios ex Osura. Hi ab adolescentia piratico muneri incumbentes , uno omnes navigio forte in insulam Sampse advecti , duas in maritimis naves Hialmeri atque Arvarodi Norvegianorum piratarum reperiunt : quos pugna adorti , remigibus in absentia gubernatorum mox vacuefecêre , mœstiores facti , quòd principales eorum rectores non interemissent : unde & partam victoriam uti inanem , ita securitatè vacuum contempserunt : animadvertentes , sequentibus præliis sese majora discrimina , & forte indigniore fortuna subituros. Quippe prædicti piratæ , quorum jampridem abrupto clavo tempestas navigia laceraverat , alterius excidendi gratia nemus ingressi , ligni rudem extenuâvere materiam , dolabris eousque eam ambientes , donec formam indueret navalis instrumenti. Quod cum humeris impositum sociæ cladis ignavi deferrent , ab Arngrimi filiis recenti oppressorum cruore madentibus laceffiti , duo cum pluribus ferro decernere coacti sunt. Nec par quidem congressus extabat , cum geminam bissenâ manus exciperet : cæterum victoria numero non respondit. Interfectis enim omnibus XII. prædictis , oppressoque ab eisdem Hialmero , victoriæ Arvarodum titulis non fellit , quem solum ex tanto sociorum numero fortuna servavit : qui informem adhuc gubern-

maculi truncum incredibili librarum nisu, tanta vi hostium adegit corporibus, ut duodecim unico ejus impulsu contusos elideret.

C A P. XV.

Adhuc de eodem Arngrimo, & præstigiis Finncorum.

PUgnavit etiam hic Sueticus pugil Arngrimus, contra potentes extremi orbis Septentrionales reges, Egbertum Biarmorum, & Tengildam Scricfinncorum, (de quibus in principio lib. IV. aliqua mentio facta est) ut victoria super his obtenta, promeritis & triumphis filiam Regis Daniæ Frothonis Osuram, acquireret contoralem, prout inde monstravit eventus. Interim tamen cum sylvestri gente congressurus, exercitu valido se munivit, eoq; proficiscebatur: primumque reperit, se nedum contra homines feroces, sed & elementa duriora moturum bella, quemadmodum inferius lib. XI. de bellis sylvestribus ostendetur. His tamen hominibus acër telorum usus est, ut dimicando latis & grandibus sagittis utantur: nec minus incantationibus & præstigiis aggrediendo, fugiendove in fratribus pandis inrer medias nives, excipere, vel obtrudere norunt. Hos Arngrimus (referente Saxone) claritatis causa sibi conciliandæ adortus obtrivit: qui cum infeliciter dimicando fuga dilabarentur, tribus lapillis post tergum coniectis, totidem montium instar, hostibus apparere fecerunt. Igitur Arngrimus ludificati visus errore perstrictus, ab insectando hoste exercitum

tum revocavit, magnarum se rupium interjectu
 coërcitum putans. Iidem postera die congressi
 victique, coniectæ in terram niwi ingentis flu-
 vii speciem indiderunt. Itaque Suecis per
 summum visus errorem falsa rerum opinione
 delusis, inusitata aquarum moles obstrepere
 videbatur. Ita victore vanam aquarum imagi-
 nem formidante, fugam impetravere Finni.
 Tertio identidem die reparavere bellum, nec
 jam amplius ullum fugæ efficax remedium
 fuit. Videntes enim suas inclinari acies, po-
 testati se permisere victoris. Deinde Egtherum
 Biarmorum ducem duello provocatum devi-
 cit. Post hæc spoliistrophæisque auctus, Sueo-
 rum Regis arbitrio mediante, Danorum Re-
 gis prædicti filiam suscepit Osuram, ex qua
 (eodem Saxone teste) XI I. filios genuit no-
 minibus hujusmodi annotatis: Brander, Biar-
 bi, Brodder, Hiarrandi, Tander, Tirvingar,
 duo Hadingi, duo Hiorthuar, Hiartuvar, Rani,
 Angantir, qui omnes, ut prædictum est, pirati-
 cam exercentes, ad ultimum fuerunt inter-
 empti.

C A P. XVI.

*De occisione urfi, & epotatione sanguinis
 ejus.*

INter aquilonares pugiles quidam erat Biar-
 cho nomine, gladio semper utens longitu-
 dinis inusitatae, quem voluptatis loco portavit
 in quoscunque insolentioris vitæ athletas duelli
 provocatione stringendum ne moribus abjectif-
 simis deditos claritudinem athleticam turpibus
 exem-

exemplis fineret infamare : unde & plurimos
 ea occasione aut insolentiam totaliter abjicere,
 aut vitam in periculum ponere coëgit. Tali-
 bus itaque operum meritis exultanti, novam
 de se sylvestris fera victoriam præbuit. Ursus
 quippe eximiæ magnitudinis, obvium sibi
 inter dumeta factum, gladio confecit, co-
 mitemque suum Hialthonem, quo viribus
 major evaderet, applicato ore egestum beluæ
 cruorem haurire jussit. Biarcho autem, dum
 à pugile quodam omni petulantia genere de-
 bacchante, & in conviviis nodosa ossa in con-
 fessore conjiciente, vehementem in capite
 ictum exciperet, indignum ratus gladii usu
 injuriam pensare, osse invicem in jacentem
 remisso, frontem ejus in occiput reflexit, idem-
 que loco frontis intorsit, transversum hominis
 animum vultus obliquitate multando, forte ut
 ab ossibus amodo ejiciendis horreret. Præterea
 Regneris quidam Norvegianus, dum illustris
 militiæ tyrocinium exerceret, vidit in socio-
 rum castris puellam, ingenti fortitudine hostes
 undique profligantem : cujus amore captus sa-
 tiari nequivit, donec immanem ursum, ca-
 nemque ferocissimum, virginis conclave tutan-
 tes, interemisset, quos (etsi aditum amore prius
 sollicitata sponpondit) ea ratione opposuit ut fe-
 rocissimarum bestiarum oppressorem intuere-
 tur, cui nervos diu tutatæ pudicitia crederet
 permittendos. Huicque puellæ Latgerthæ no-
 men fuit : de cujus fortitudine paulo inferius
 inter pugnatrices non nihil ostendetur.

C A P. XVII.

De Regnero Pilosa bracca dicto.

Rex fuit Sueonum, Herodus nomine, cujus anxia mens ob custodiam pudicitiae pulcherrimae filiae suae, non parum urgebatur, an potius beluino praesidio (ut tunc quorundam principum mos erat) an humanae fidei eam permittere conservandam. Verum cum humanae fiduciae praerferret bestialem crudelitatem, citius elegit, quod periculosius erat nociturum. Quippe sylvas venatione complexus, repertos à comitibus angues filiae detulit nutriendos. Illa paterno ocius obsecuta, praeccepto, vipereum genus virgineis manibus educavit. Et ne eorum satietati conveniens esca subtraheretur, integrum bovis cadaver curiosus parens afferri iussit, ignorans, se privato pabulo publicam sustentare perniciem. Qui cum adulti pestilentissimo halitu viciniam urerent, Rex inertis operae poenitens, potiturum filia, qui pestem amovisset, eduxit. Cujus rei summam Regnerus Norvegianus, Regia profapia oriundus, inter plurimos virginis procos praecipuus, ubi publica fama didicit, laneum à nutrice sagulum, villosaque femoralia, quibus inflictos anguium morsus elideret, expetivit. Cumque navigio Suetiam appulisset, de industria frigoris rigori aquis supereffusis, vestem indurari permisit: qua amictus, solus ense teloque munitus, procedit ad regiam. Procedenti duo inusitatae magnitudinis angues obvii alabuntur, juvenem strictura caudarum, ac vene-

nenato vomitu perempturi. At Regnerus gelati cultus duricie fretus, amictu venenum, & clypeo morsum, infatigabili beluarum conpressione sustinuit, ac repressit. Ad ultimum projectum manu amentatum telum strenue corporibus eorum adegit. Deinde ente bicipiti utriusque præcordia lacerans, felicem ingeniosæ ac periculosæ pugnæ exitum habuit. Cujus vestitum Rex curiosius contemplatus, cum hispidum dorsotenus, præcipue incomptam braccarum speciem, animadvertisset, eludens, *Lodbroch*, id est, Pilosam braccam, eum agnominavit: quem etiam, ut ex laboribus recrearet, cum amicis epulaturum accersit. Ille prius revisendos sibi quos reliquerat socios ajebat: quos nitide una secum vestitos, Regiæ mensæ præsentavit. Et demum ea peracta, victoriæ pignus accepit: ex qua plura præclaræ indolis pignora procreavit: eoque sinceriori amore ejus solatio potitus est, quo majoribus periculis & ingeniis, eam suo consortio partam agnovisset. Absumpta tandem nobilissima hac conjugè, Thora appellata, in varia fortunæ ludibria incidit, ut toto orbe fulgidus armis ab inermibus Finnis & Biarmis (prout antea dictum est) superatum se doleret: qui etiam postmodum ab Hella Hybernorum principe colubris objectus, vita functus est.

C A P. XVIII.

De Alfone pudicitia defensore.

Rex Gothorum Sivardus filios habuit Vermundum & Ostenum, filiamque Alvil-dam:

dam : quæ tantam verecundiæ fidem ab ipsis incunabulis præferebat , ut os peplo jugiter obnuptum haberet , quominus formam suam alienæ libidinis irritamentum efficeret. Huic pater in arctam custodiam relegatæ , viperam anguemque educandos commisit , pudicitiam ejus aldultorum tandem reptilium custodia vallaturus : ut viris tantummodo fortitudine & virtute insignibus , magnitudine discriminum superata , virginis aditum annuere videretur : hoc adjecto , ut si quis id ipsum frustra tentasset , protinus amputandum caput, paloque refigendum præberet : ne quivis petulanti ingenio stimulatus, tantum facinus in Regum sanguinem præsumeret attentare. Quo comperto , Alf Sigari Regis Danorum filius, non tam viribus quam ingenio confidens, periculumque eo clarius quo periculosius tentandum existimans, proci titulo beluas, virginei thalami servatrices, debellandas aggreditur, præsertim quod edicti ratione earum victori virgineus deberetur amplexus. Quarum ut fortius adversum se excitatam rabiem sustineret, cruda cruentaque corpus pelle contextit : qua succinctus, mox ut septi valvas subiit, candens ferrum forcipe comprehensum , hiantis viperæ faucibus immerfit, atque exanimem prostravit. Anguem deinde sinuosa volubilitate accedentem, inter medios rictus telo absumpsit , vel , ut antiquiores Gothorum historiæ tradunt , ardenti ferrea hasta , velut cultrato mucrone , oppresfit. Cumque edicti ratione connexum victoriæ pignus expeteret , refert Rex Sivardus : hunc sibi generum placitum , in quem filia solido

arbitrio consentiret. Cumque sola puellæ mater proci votum difficulter exciperet, mentem filiæ secreto perlustrat alloquio: quæ cum deprehensa esset procum incautius ob virtutem laudare, mater eam convitiis lacerat, quod elisis pudicitiaæ nervis, specierum illecebra caperetur, ommissaque virtutis censura, adulantibus formæ blanditiis, lascivæ mentis intuitum exhiberet. Quamobrem justam matris sententiam tacite approbans, ingenium invenit, quo nedum pudicitiam (beluinis custodibus interemptis) illæsam ostenderet, sed insigniori aliquo fortitudinis ausu speciosius illustraret & confirmaret. Moxque ad Danici juvenis contemptum adducta, foemineam vestem & animum in virilem permutavit, atque ex pudica admodum puella, ferocem piratam agere cœpit. Adeo nanque virtutem otio prætulit, ut cum regiis deliciis frui liceret, bellico discrimini, foemineo furore adducta, se subito immerferit: omnesque viros tam pertinaci castitatis proposito aversari cœpit, ut firmiter secum statueret nunquam alicui viro copulari, sed deinceps in piratico exercitio virorum fortitudinem superare, aut æquare.

C A P. XIX.

De strategematibus Fridlevi.

EXtant Fridlevi cujusdam insignia gesta: cui præter insitam animo fortitudinem, etiã contemptrix ferri tunica vel lorica fiduciam ministrabat. Hac in publicis privatisque conflictibus, tanquam salutis cultu usus, plurimos

potentes hostes acri prælio fatigatos oppressit, atque inter alios Gunholmum quendam, hostile ferrum carminibus hebetare solitum, crebro capuli ictu exanimavit. Dum autem mucroni manum cupidius inserit, elisa nervorum officia reductos in palmam digitos perpetuo curvatis vinculo perstrinxerunt. Idem dum Duffinum Hybernix oppidum obsideret, murorumque firmitate, expugnationis facultatem negari conspiceret, Hadingiani acuminis ingenium æmulatus, hirundinum alis inclusum fungis ignem affigi præcepit: quibus propria nidificatione receptis, subito flammis tecta luxerunt: quas oppidanis restinguere concurrentibus, majoremque sopiendi ignis, quam cavendi hostis curam præstantibus, Duffino potitur. Post hæc apud Britanniam amissis bello militibus, cum difficilem ad litus reditum habiturus videretur, interfectorum cadaveribus erectis, & in acie collocatis, ita pristinum multitudinis habitum repræsentabat, ut nil ex ejus specie tanto vulnere detractum videretur. Quo facto hosti non solum conferendæ manus fiduciam abstulit, sed etiam carpendæ fugæ cupidinem incussit.

C A P. XX.

De ejusdem strategematibus per aves.

Quantum ad Hadingianum ingenium superius adductum, is est intellectus, quod Hadingus Danorum Rex, primis adolescentiæ suæ annis felicissime deductis, omisso voluptatis studio, continua armorum meditatione
fla-

flagrabat, forti animo perpendens, omne vitæ tempus se spectatis militiæ operibus exigere debere. Idem Handuanum Hellepontii Regem, apud Dunam urbem invictis murorum præfidiis vallatum, mœnibusque novatis resistentem, bello pertentat: quorum fastigio oppugnationis aditum prohibente, diversi generis aves loci illius domiciliis assuetas, per aucupii peritos prendi iussit, earumque pennas accensos igne fungos suffigi, quæ propria nidorum hospitia repetentes, urbem incendio compleverunt: cujus extinguendi gratia concurrentibus opidanis, vacuas defensoribus portas reliquerunt. Adorsus itaque Handuanum, cepit, eique redemptionis nomine corpus suum auro rependi potestatem fecit. Cumque hostem tollere liceret, spiritu donare maluit: adeo sævitiam clementia temperabat. Attamen quotiescunque postea obsidio aliqua imminabat, Regio edicto omnes domesticæ aves necabantur.

C A P. XXI.

De pugna Haraldii Regis contra draconem domesticum.

HARALDUS illustrissimus Norvegianus Rex, in adolescentia sua apud Byzantinum Regem commoratus, & homicidii crimine damnatus, domestico draconi lacerandus obiectari præcipitur: cui in carcerem eunti ingenuæ fidei servus ultro se damnationis comitem obtulit. Utrumque is qui custodiæ præerat, curiosius observatum, per os antri inermem

excussumque demisit. Itaque nudato ministro, Haraldum verecundiæ gratia linteo tantum discinctum excepit : à quo clam armilla donatus, pisciculis pavementum instravit, ut haberet draco in quo primæ famis procursum effunderet, reorumque carceralibus tenebris obfusi oculi, vel parvulam prospiciendi copiam ipso squamarum nitore capefferent. Tunc Haraldus lecta cadaverum ossa angustiis telæ confertioris implicuit iisdemque in unum globum coactis, veluti clavam effecit. Cumque allapsus draco in objectam perquam avide prædam irrueret, dorsum ejus veloci saltu conscendens, cultellum tonsorium, quem secum forte reatum attulerat, umbilico, qui solus ferro patèbat, immerisit: sectionem enim rigidissimis squamis obsitus serpens, cætera corporis parte spernebat. Sed neque Haraldus, ob sessionis eminentiam, ingenti beluæ ore corripitur, dentiumve acumine noceri, aut candæ voluminibus elidi poterat. Minister vero compacto gestamine ossium usus, converberatum beluæ caput ad sanguinem & necem usque crebris ictuum ponderibus contundebat. Quo cognito Rex, ultione in administrationem versa, fortitudini supplicium condonavit, navigioque & stipendio donatos abire permisit.

C A P. XXII.

De pugna Frothonis, & Fridlevi contra serpentem.

FRotho Danicus pugil & Rex, vix pubertatis annos emensus, solitario congressu, serpen-

pentem miræ magnitudinis & ferocitatis (impactum enim congregientis ferrum aspero cutis horrore contempsit, & spicula quæ in eum coniecta fuerant, eluso mittentis conatu irrita resultabant) immisso in ventrem ferro consumpsit. Nec minoris fortitudinis censendus est Fridlevus: qui tum experiendæ fortitudinis gratia, tum voluntate consequendi thesauri absconditi, anguem corporis robore & venenatis dentium morsibus admodum formidabilem adorsus, diu in squameum latus irrita tela coniecit, quippe spiculatorum impulsu crustata corporis durities frustrabatur. Ipse vero coluber crebras admodum spiras agitans, orbiculato caudæ flexu tactas obiter arbores stirpitus evertibat, crebroque corporis tractu cavata ad solidum humo, præruptum hinc inde latus effecerat, ut quibusdam in locis adversi colles media valle sequestrati conspiciantur. Igitur Fridlevus invicta suprema beluæ considerans, imo gladio tentat: perfossaque inguinis parte, saniem palpitantis elicuit: qua extincta, pecuniam hypogeo erutam asportavit. Item gigantem quendam, Hithin nomine, monstruosum habitum mutuantem, cum Regis Tellemarchiæ filium pueriliter obludentem abduxisset, eoque remige uteretur, pede manuque curtatum, liberato captivo adolescente, devicit.

C A P. XXIII.

De eodem Fridlevo.

IS etiam duodecim pugiles Norvegianos, quamvis giganteis triumphis claros, trophæis gentium celebres, & ipoliis locupletes, cum crebra vicinos irruptione vexarent non tam avaritiæ, quam virtutis ardore inductus, oppressit. Hic etiam Hiarnonem quendam regni competitorum, quod vitæ ejus, prætextu magnæ familiaritatis, & ingentium obsequiorum, acerrimus insidiator esset, multitudine & atrocitate cicatricum in balneo deprehensum, duelli congressu interemit.

C A P. XXIV.

De piratica illustrium virginum.

ATrocem piraticam exercere coepit Alvida illustrissima virgo, compluribusque ejusdem voti puellis in commilitium accitis, eo forte loci pervenit, ubi piratarum agmen amissi bello ducis interitum deplorabat: à quibus ob formæ pulchritudinem, & animositatem, piratiæ princeps creata, majores muliebri virtute res edidit. Quam Alff crebris navigationibus insecrari conatus, in Blacmannorum classem hyeme incidit: quo tempore densatæ frigoribus aquæ, atque glaciæ moles, ita navigia firmare solent, ut eis nulla vis aut ars concedatur remigandi. Cumque frigoris diuturnitas, tutiorem conclusis sponderet incessum, jubet Alff suos, lubrico calceamentorum usu de-

deposito, nudis caligarum soleis glaciale cal-
care planitiem, atque ita hostes unctis calceis
infirmia vestigia tenentes facillimo congressu
fatigare. His ita repressis, glacieque soluta,
institutam navigationem in Finnos seu Finlan-
dos dirigit: ubi contractiorem sinum Hangœ
ingressus, missis exploratoribus portum inve-
nit aliorum navigiis occupatum. Alvilda quip-
pe easdem angustias prior classe intraverat:
quæ cum ignotas eminus puppes aesse con-
spiceret, celeri remigio in eorum defertur
occursum, irrumpere hostem, quam eo ob-
rui satius judicans. Ut ergo navalem pugnam
committere cœperunt, magnoque gloriæ &
fortitudinis respectu utrobique continuarunt,
juvenis majori ac recentiori milite cinctus, op-
tato omine Alvilda proram insilente, in pup-
pim usque (facta resistentium strage) progred-
ditur. Cujus comes Borcharus, decussa Al-
vildæ galea, faciei que gracilitate conspecta,
animadvertit, osculis, non armis agendum
esse, telorumque rigore deposito, blandiori-
bus hostem officiis atrectandum. Igitur Alff,
quam terra marique tot obstantibus periculis
indefesso labore quæsierat, supra spem offer-
ri gavisus, cupidus apprehensam ornatissimo
muliebri vestitu protinus exornavit, suoque
toro, laudabili majorum lege servata, conjun-
xit: ex qua postmodum filiam Gyritam
procreavit: quæ Haldanum sortita maritum,
Haraldum Hildetam peperit, qui Daniæ re-
gnum domesticis injuriis multipliciter lacera-
tum, ad pristinum decorem, pace 50 annorum
habita, restituit: duasque bellaces virgines, Sticlam

& Rusilam in Regem Trondorum super regni dominio classe bellica decertantes, insigni astutia victas prostravit. Sed neque ejus nepori Odmundo Olone genito, par gloria cessit, dum aliam virginem Rusiam, cum fratre de regno Norvegiæ piratica comtendentem; potentibus armis aggreditur. Nam ab ea fugatus, clandestina rebellionem à popularibus molestam, refugam fecit, atque fraternæ persecutioni, dum fugeret, impie objecit trucidandam. Neque omittendum est, quod potentissimus Hallandiæ Princeps Huirvillus, Rusilam virginem Norvegiæ, res bellicas æmulantem, insigni armorum virtute oppressit.

LIBRI V. FINIS.

177

O L A I M A G N I,
G O T H I, A R C H I E P I S C O P I
U P S A L I E N S I S,

D E

M i n e r i s & M e t a l l i s.

E P I T O M E L I B R I S E X T I.

P R Æ F A T I O.

QU I A durum & indomabile genus bellatorum Septentrionis, Suetia & Gothia minerales montes inhabitans, ob ingentem animi & corporis ferocitatem & animositatem, ac etiam propter durissima exercitia quibus implicatur, gigantibus & pugilibus debite poterit assimilari. Ideoque eisdem gigantibus & pugilibus, in ordine rerum Aquilonarium annecti meretur, & subsequentibus, ob diversa armorum genera, quibus utraque pars utitur, anteferri. Hacque ratione, aliorum scriptorum ordine & forma non servata, nonnihil de mineralibus rebus inferendum erit unde paramenta pro ostensione subsequentium preliorum, distinctius, quo fieri potest, assumantur. Montes igitur excelsi sunt, sed pro majori parte steriles, & aridi, in quibus fere nihil aliud pro incolarum commoditate & conservatione gignitur, quam inexhausta pretiosorum metallorum ubertas: qua satis opulenti fertilesque sunt, in omnibus vita necessariis, forsitan & superfluis aliunde si libet conquirendis, unanimique robore, ac

viribus, ubi vis contra hæc natura dona intentata fuerit, defendendis. Acre enim genus hominum est, nullis bellorum asperitatibus, ob qualemcunque elementorum asperitatem, aut hostiles minas, cedens: prout infra de bellis campestribus erit ostendendum. Quam etiam feroces & impetuosæ, agminæ pedestri incedentes, hostibus imminere soleant, Dalacarli dicti, externus testis Albertus Crantzius magna mira que, in bellis contra Reges Dania, præsertim contra Christiernum I. ac Regem Joannem confectis, satis integre manifestat. Imo & ipse Christiernus II. qualiter viribus & furore, Rege Gustavo anno 1521. ductore illius gentis, à regnis Suecorum & Gothorum fuerat exturbatus, per infelicem experientiam pessimis consiliis circumventus agnoscit. Quam vero horribilis & immanis crudelitas, ejus regimini commissa sit in Septentrionalibus terris, inferius suo loco, secundum ocularem meam inspectionem, verissime ostendetur. Reservatus enim videbar ad videndum tam horrenda spectacula gentis meæ.

C A P. I.

De Mineris, & earum inventione.

Mineræ Septentrionalium regionum satis multæ, magnæ, diversæ, & opulentæ sunt. Multæ, quia in vallibus & montibus sitæ, frequentius adhærentes extrahuntur. Item magnæ, quia inexhaustæ & amplæ, tam in superiori Suetia quam Gothia, & Varmorum regione, penes Norvegiæ limites reperiuntur. Item diversæ, quia argenti, cupri seu ænis,

&

& chalybis, & electissimi ferri. Item opulentæ, ut infra dicitur, cum in ejusmodi mineris bona pars Regii fisci seu tributi, veniet extrahenda. Et licet talium montium ac minerarum, ingens multitudo sit in antedictis regnis, tamen plurimis signis, natura monstrante, semper novæ recentisque scrutantibus offeruntur, præsertim ubi montes in summitate rotundi sunt, & in umbilico ac rotunditate non fissi vel fracti, sed nix in hyeme, propter sulphuris fumositatem, liquecens. Ictu vero fulguris in vertice vel latere, aut pede tacti montes, elucens argenti venas in fissuris ostendunt, suosque lucri cupidos allectos, magis magisque ad ardorem inexplebilis avaritiæ incendunt, ut nullius respectu periculi saxa cavando perveniant ad interiora: ubi non secus venæ in montibus, quam membra in hominibus, stantes sursum, deorsum, lævorsum vel dextrorsum divisæ videntur, eoque fulgentiores mineras annexas retinent, quo puriori petræ vel marmoris connatæ videntur. Quæ enim versus Occidentem naturæ lineamentis diriguntur, majoremque gibbum ad Meridiem & Boream flectunt, optimæ sunt, & inæstimabiles: quoniam non aliter apparent venæ illæ, quam micantes armati, ordine suo bene locati. Hæcque voluptas utilitati conjuncta, non parvum solatium laborantibus ac possessoribus præstat.

C A P. II.

De situ Mineralium Venarum.

PRæterea venæ à lateribus Orientis & Meridie in mixtum Occidentem & Septentrionem concurrentes, electiores esse perhibentur, non itidem aliorum in alias cœli partes derivantes. Maturior enim minarum decoctio, ortivum Solem, & meridianum sub Arcto sequitur. Sunt etiam venæ pendentes, atque jacentes dictæ. Pendentes deforsum tegunt. Jacentes in plano situ recumbunt, augmentum & bonitatem ab ipso exitu assumentes. Sunt etiam venæ forsum deorsumque obliquatæ, à prædictis omnibus dependentes.

C A P. III.

De modo cavandi metalla.

EFfossiles sustinendis montibus crebros fornices, lignæque sustentacula inter ipsa montium latera, ac inferius, pro sua securitate reponunt: eaque dubia atque anxia firmitate fidentes, adhuc alio excogitato modo, sese funibus inter in vias rupes metalla cæsuri, vel argenti lineas lecturi, demittunt: quæ postmodum igne & aqua, arte adhibita, depurant. Cumque sterilis quæstus, atque inanis laboris esse videtur, quasi in cortice & superficie nullus aut rarus pinguissimæ mineræ quærendus sit fructus, solidioris ingenii usu resumpto, prioribus longe fortioribus fornibus intra montium latera columnas statuunt, firmiter credentes, non nisi

nisi in profundioribus montium cavernis, facilioribus signis divitias esse quærendas, & in infima abyſſo: ubi decoquente natura, uberius atque frequentius, argentea præſertim & ærea metalla fodiuntur.

C A P. IV.

De diſtinctione Mineralium Venarum.

Diſtinctio ac diviſio mineralium venarum, ſive puteorum aut poſſeſſionum, certis ſignis montibus impoſitis ab inventoribus, aut eventibus, aut naturali ſitu & proprietate, ſpecialiter fieri ſolet: quæ etiam mirabili ordine ſunt inventæ, quotidieque (irato an propitio numine, ignotum eſt) inveniuntur: primo violentia fulminum, ac turbinum arbores comburentium, unde micantes argenteæ glebæ produntur: deinde lignibus rasi vertices ſubterraneorum montium, oſtendunt ſplendentes argenti venas: quas illico providus agricola ſimo abſcondit, potius agro pacifico contentus, quam argentea minera ſponte ſe offerente; unde ſuam, ſuæque ſobolis vitam educare poſſe cognoscit. Formidat enim ſolicitus agricola, nobilem vel ſiſcum, cujus ager eſt, viſa argenti minera, majoris lucri cauſa eum à predio amovere velle, ne amplius ſit agricultura, ubi fertilis ſit argenti minera. Ideoque, ut dictum eſt, præeligitur fertilitas agri. Olim ob hanc cauſam, tam agri, quam argenteæ mineræ; ſic apparentes, ſunt deſolatæ: hodieque, quam diligenter fieri poterit, abſconduntur: tantumque nocuit regentium inexplebilis avaritia,

ritia, ut ubi erant putei, seu mineræ ferrariæ, æreæ, argentariæ sexcentæ, vix trecentæ hodierno die ad publicam utilitatem relictae videantur: quorum nomina, supervacaneum est hic enumerare, dum incolæ earum memoria insigniter contristantur, eo processisse, facta, quo adversus numina violenta nihil audeant attentare.

C A P. V.

De rotis, instrumentis, & periculis laboratorum.

Quo pacto denique altissima rota, seu machina tractoria, humano vel jumentorum gressu circumagatur revolvaturque, præterea homines funibus infideant, atque ad ima descendant, ac rursus urnæ seu situlæ, mineris vel aqua plenæ, eleventur, id nunc significandum (prout omnibus est compertum,) quod hunc modum metallici laboratores necessario congruentem servant; imo quod & ipsa jumenta, equi videlicet, ac grandes ursi, vicissim & collateraliter, in rotis ob graviora elevanda vel deprimenda pondera revolvendis, deputantur, dum nullis cuniculis vel scalis egestæ mineræ ab antris infernis facilius educi possint. Fossores vero, tam graves duroque labores sursum deorsumque perpetuo subeuntes, hominum genus durissimum est, plerunque ob maleficia proscriptionis titulo eo collectum, sola Principis securitate ibidem vivens, ne patria in exilium commutata, postliminio nunquam ad propria revertatur. Leges tamen labora-

boratores illi, & jura montana sequuntur: quibus etsi ad tumultus, seditiones, homicidia, ac mille injurias subito perpetrandas inclinati sint: tamen severissima constitutione, ne cui piam malum inferant, constringuntur. In reliquis nullum expavescunt subire periculum, vel ruinam: quæ inter saxorum cadentia fragmenta, sive in trabibus inter latera montium obfirmandis sive in lethifera minerarum exhalatione aut foetore, sive inclusi aëris gravitate, contingere possunt. Ideoque sæpissime subduntur horribilibus fati. Dum enim celerius, quam circumspectius, impetuose laborant, sustentaculis ruptis, saxisque cadentibus, vel mox quassantur, vel diebus aliquot (ut prædictum est) cum horribili clamore fame cruciandi suffocantur: quibus, ut vivi extrahantur, nullo concessio remedio, uno, sepulturæ signaculo, quomodo, quotque, scilicet 30, 60, vel 100, aut plures perierant in momento, ostenduntur. Manet nihilominus in aliis fossoribus indomitus, vigor, ut vel his, vel similibus spectaculis horrendis minime terreantur. Levi etiam tactu malleorum accedente, immenso pondere maximi montes collabuntur.

C A P. VI.

De arte & ingenio fabrorum.

ETsi in multis Aquilonaribus regnis & provinciis mira fabrorum cujusvis ductilis, vel fusilis, vel tornatilis metalli fieri solet æstimatione, præcipue apud montanos Dalacarlos invictum pugnatorum genus: tamen in regione

ne Helsingorum (quæ olim ob magnifica gesta Regio titulo decorata fuit) versus Septentrionē adeo periti & diligentes fabrilis officii artifices inveniuntur; ut vix pares habeant in toto Aquilone. Metalla etenim cruda, ad deformia, aquarum rotarumque ingeniosa directione, longo tractu ob earundem minerarum opulentiam distendere norunt, ut agilitate, & impulsu talium machinarum, brevi temporis spatio opus aliquod ingentissimum reddatur consummatum, etiam usualia vasa extensi æris, aut feramentorum: unde non exiguus quæstus gentibus his accrescere solet. Similiter in ferreis portis, ac fenestris laminatis, ac cratibus rētiariis, indissolubili connexionē firmandis, quale opus in juncturis vix cernitur in tota Europa.

C A P. VII.

De distinctione fulsilium Metallorum.

Est & alius modus in opulentissimis montibus, argenti, cupri, seu æris, & ferri fundendi, vel malleandi, apud eosdem artifices Aquilonares, tam utili ac commodo ordine distinctus, ut facile unumquodque metallum, juxta propriam naturam redigatur in massam. Argentum in sua fusione cavas fornaces, & liquidos ignes, tanquam pertiosius metallum, exquirat, ut resolutum in fluidam molliciem, suppositis oblongis aut rotundis canalibus, in varias formas ab operariis deputatas extrahatur. Formæ quidem taliter effluentes argenti plerunque fiunt, ut usuales mensæ vel sedilia quadra, aut clypei militares: hocque potissimum

mum ea ratione fit, ut Regis & regni magnificencia ac opulentia, tam quoad incolas quam magnorum principum oratores, quibus hujusmodi argenteæ massæ donantur, debeant demonstrari. Cuprea autem, sive ærea metalla, oblongis fornacibus elevatis, ex argilla paleaque & ferreis filis, ac funibus confectis, multo folium numero hinc inde pro excitando ardentiore igne appenso, etiam in diversas formas absque canalibus in maximas massas, effossa tamen terrarum scrobe, funduntur: sed longe faciliori compendio subtus irrumpentium ventorum, quo continuati immensi caloris in mediis flammis stratum metallum, reducitur in varias formas, 100, 200, vel 600, aut 1000, libras & amplius continentes, etiam navalia pondera, vel stateras numero grossiore.

C A P. VIII.

Adhuc de eisdem Metallis.

Ferreæ vero mineræ, non nisi adminiculo aquatidium rotarum flabella moventium, ut transeant in dissecabilem massam, ligonibus frustatim seu crustatim dividuntur, ea semper servata proportione, ut instar mediæ manus clausæ crusta ferrea, vel quadruplo majora, ad plura centena millia quotannis fabricentur: quæ crusta ferrea pondere quingentarum librarum, vel amplius, oblongis vasis instar bariolum Romanorum imposita, vel exteris nationes, vel internas provincias maximo cum lucro exportantur. Chalybis etiam electissimi tanta copia illic est, ut & indigenis, & alienigenis

ad

ad omnem ædilium instrumentorum & quorumcunque armorum, thoracum, galearum ac gladiorum, & hastarum sufficiat indeficientem usum. Sed eo purior in grano, fortior in opere, & tractabilior in ferri mixtura redditur, quo ex ardentiori fornace extractus Chalybs, tractim, non subito suffocatur in aquas quia si totus immittitur, ita ruptibilis, seu frangibilis redditur, ut nullam vim in sui flexura sufferre possit. Apud Montanos Septentrionis, crustata figura fit instar geminorum digitorum, numerorumque distinctione, videlicet centenario, millenario, &c. quasi foro, levissime vendatur.

C A P. IX.

De Metallicis Dæmonibus.

HOc in summa colligitur, quod in Septentrionalibus regnis magna sunt dæmonum exercitia ac minesteria incolis earum regionum: frequentius tamen in stabulis, & mineris, in quibus saxa infringunt, cavant, & findunt: quæ & urnis, seu situlis ingerunt, rotulasque & cochleas, quibus machinæ tractoriæ sursum trahuntur, solícite adaptant, seseque velut umbras, dum libuerit, in quacunque forma operariis ostendunt, risusque atque inanes cachinnos, ludicraque præstigia, & alia infinita ludibria quibus infelices decipiunt, vocali sono confingunt. Sed hæc mentita obsequia non nisi in perniciem, & novissime in interitum, columnas frangendo, convertunt: vel casu petrarum, fractione scalarum, provocatione
fœ-

fœtorum, suffocatione ventorum, ruptura funicularum; opprimunt aut conturbant, ut fractis cervicibus decidant, aut magnitudine periculorum Deum blasphement, profundiorum dæmonum catenam ilico subituri. Idque potissimum faciunt in ditioribus argenti mineris, ubi spes eminent uberius infiniti thesauri inveniendi. Hacque ratione plurimæ mineræ ditissimæ, penitus desolatæ videntur, ac penitus invalidatæ, maxime quod in metallicis locis sex genera dæmonum cæteris maligniora inveniuntur, quorum pavore, atque noxio insultu, multi metallici laboratores periclitantur.

C A P. X.

De fulgure montium Metallicorum.

Montes minerales inhabitantes sæpissime tonitru, fulgure, fulmine, aut coruscatione flagrante, mirabiles effectus in exhalationibus minerarum experiuntur, crassum videlicet ab antris vaporem, qui omnia obumbrat: gravem in superficie montium circa exitum & introitum aëris strepitum, qui arcet accedentes: & super omnia intolerabilem fœtorem, sulfureo fulminis odori admixtum: quem si quis insuetus eo accedens hauserit, ægritudinem incurret difficilime restaurandam, oppilationem videlicet meatuum gutturis; quæ calida cervisia immixto butyro repente pota dissolvitur, ut successive majoribus adhibitis remediis repurgetur. Cooperatione tamen fortis naturæ potius læsi homines, quam virtute medicina

cinarum, ibidem sanantur. Contingit præterea ibidem ictu fulminum, novas argenti venas in lateribus montium clarissimo nitore denudari: quo inde perpetuum fortitæ nomen & usum, fortunas multiplicant possessoris. Præterea ibidem tantum sæviunt tonitrua, ac fulmina, licet interpolatis annis, ut plura armentorum agmina, tempestuosissimo accedente aëre, per latos variosque campos occidantur.

C A P. XI.

De Aurificibus.

Ostenso superioribus, quod maxima ac inexhausta sit copia argenti in montibus regni Suetiæ, & quomodo reperiatur, & extrahatur ibidem: sequitur, ut ejus usus vel abusus ostendatur, ne nobile metallum hoc non habentibus, & bene uti scientibus, ut habeant, relinquatur ignotum. Repetitis igitur antiqui temporis moribus, satis monstrari poterit, quum ingens auri & argenti, alteriusve pretiosi æris opulentia fuerit, quando (ut primo lib. præmissum est) templa idolorum, triclinia Regum & Principum, usque ad infantum cunabula, & equorum frenos, & phaleras, in eminentissimum ornamentum extendebantur. Sed auri minera, ut tunc abundans fuit, ita postmodum ob sævam mortalitatem, peste, gladio, fame, & tempestatibus excitata, rarefacta cura ejus evanuit. Solam memoriam quorundam locorum, unde extractum fuit, ad posteros satis inexplebiles misit, quemadmodum extremis

tremis finibus Aquilonis superius fuerat enarratum : attamen non negandum arbitror, quin auri maxima vis sit in Suetico cupro : quod emptum & exportatum, ac plerunque à naufragio repetitum, arte igneque expurgatum possessoribus suis præstat insigne lucrum. Hancque artem puto Hungaricos artifices diligenter attendere, qui cuprum valde rubicundum & examinatum, atque in tenues laminas resolutum, externorum negotiatoribus vendunt : qui demum per dominia Regis Poloniæ, usu longarum navium, in flumine vulgatissimo Vistula, usque ad emporium Gedanense Ducatus Prussiæ deportandum eoque loco dividendum faciunt : reliqua domesticis aurificibus (si arte secretiori aliquid auri è cupro vel ære exprimere possint) salva relinquuntur. Quantum ad argenti usum, nullibi communius, aut splendidius in omni hominum conditione vendatur, quam in Suetia & Gothia : ubi vix domus vel familia reperitur, quæ non semper aliquid annua industria adjicit ad partam possessionem. Quæstus etiam maximus est in magnis imaginibus Sanctorum, regni Tutelarium patronorum, quibus ciboria, sive loca auro argentove constructa, reverenter deputantur. Similiter & ornatu virginum, in amplissimis capitum coronis, monilibus, pectoralibus, brachialibus, catenis, murenulis, annulisque à parentibus, paranymphis, vel amicis erogatis. Nec frustra, provide enim eis potius argento, tota earum vita & hæredum duraturo quam sericeis vestibus esu vermium subito peritutis, elargiuntur. Imo illustrioribus viris ad-

adaptari solebant antiquitus argenteæ cincturæ, vulgariter *Silffschena* dictæ, atque rotundi argentei nodi in vestibus undique perstringendis: imo etiam campanulæ argenteæ caudis equorum, ut sono percepto obvii caveant calcitrationem, alligantur. Præterea strepæ, frena, & pectoralia, plurimæque argentea, potius luxu, quam solido apparatu, fabricantur ornamenta.

CAP. XII.

De argenteo ornatu virginum.

EXtat apud Ostrogothos vetustissimum opidum Scheningia dictum, eo quod torrens certo tempore impetuossissime alluit latera ejus, Schena appellatus. Siccitate vero adeo pauculam reservat aquam, ut vix folis jumentis & pecudibus sufficiat adaquandis. Sed hunc defectum optimorum fontium abundantia ubique supplet, cum ex viva scaturigine perpetuas habeant venas. Opidum hoc, etsi vergens ad senium videtur proximum fore desolationi, tamen situ, fertilitateque sua, ac opulentia, simile non habuit in tota Septentrionali plaga. Situm, inquam, saluberrimum habet, ut puta inter fertilissimos agros, & præta, ac nemora quercina, valde utilia & opaca. Plateæ hujus opidi adeo ingeniosa industria à primis fundatoribus traductæ sunt, ut quasi ex omnibus circumferentiis, qualitercunque flectantur, ad publicum forum & prætorium, veluti centrum concurrant, in hoc foro stabat gigantea statua. Turonis longi nomine,
instar

instar Rolandi Bremensis insignita: ad cuius genua publica quæstione corripiebantur malefactores, præcipue adulteri, licet raro reperi: qui inter brachia statuæ, connexa ferreis catenis faxa, indicibili confusione ac aliis ludibriis, in collo elevata tenebant, maxime in terrorem fragilioris sexus haud corrumpendi. Erant olim in hac urbe maximo numero plebeix virgines, amplis argenteis deauratisque coronis palmari altitudine, solemnioribus festis incedentes: quarum etiam alius cultus & ornatus, sicuti & aliarum mulierum, totus & opulentus erat in argento, cuius copia ad omnes & singulos, etiam agricolas extendebatur & adhuc extendi creditur, ut gloria Principi detur, quod potius splendidis & opulentis imperat, quam egenis, veluti Rex Schacorum aut Latrunculorum.

LIBRI VI. FINIS.

OLA I M A G N I,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

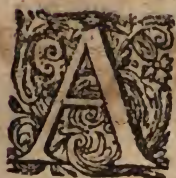
D E

Bellicis instrumentis, ritu, causa,
& cautelis præliandi,

EPITOME LIBRI SEPTIMI.

C A P. I.

De artificibus ballistarum & telorum.

A P U D Septentrionales gentes, magnus usus reperitur in arcubus, balistis & sagittis: vixque datur incola terræ, qui in similibus armis haud est provifus: idque propter hostiles insultus arcendos, ac noxias bestias, ubicunque occurrerint, depellendas, ut sunt immanes ursi ac lupi: contra quos latae veluti novaculæ producuntur sagittæ, ob pilorum densitatem. Item lignæ sagittæ lato capite, pro marduris, zabellinis, ac pyrolis interimendis. Item bifurcatis, pro avibus sylvestribus aucupandis: aliis in aquaticis incisivis, ob pennarum duritiem penetrandam: aliis ad alces seu onagros, gulones, vulpes, & similes bestias conficiendas. Verum de his & similibus, non ballistarum, sed reflexarum arborum sagittis, inferius de diversis animalibus venandis, plura ostendentur.

C A P.

C A P. II.

De sagittis & telis bellicis.

QUantum ad præliorum congressum attinet, certum omnibus relinquatur, Gothos cæteros in fortitudine ballistarum, sagittarum, lancearum, & gladiatorum præcellere, eo quod vix in orbe majoris rigoris fiunt ballistæ, quam apud eos: neque majores gladii, qui hæreditario jure & munere, tanquam supellex argento locupletior, possidentur. Nec minor in fortibus ballistis affectus est, & rotulis earum attractivis, quibus mira agilitate dorso incurvato ballistæ extenduntur: talemque vim habet ejus vigore emissa ferrea sagitta, ut virum lorica, ac duplici thorace munitum, velut mollem ceram penetrare consueverit. Ideoque earum frequentior, quam aliorum armorum in præliaribus populis, etiam ob alias multiplices rationes, usus est, ut infra de ferreis mœnibus annectendum erit. Talibusque sagittis ferreis non pauci duces exercitus in campis indigentes, multa earum millia secum diligenter ferunt: quoniam portatiles sunt, & raro frustra projectæ, etiam tricuspides & veneno tinctæ, ob hostium rabiem & imminantiam sine gravi vulnere emittuntur. Nec facile venenatis utuntur sagittis, nisi ubi exploratum habuerint hostilem ferociam & crudelitatem, quod nemini sit parsura.

C A P. III.

De subita convocacione communitatis ad arma.

QUoties imminent hostes in littore maris, seu limitibus regnorum Septentrionalium, tunc ilico jussu præfectorum provincialium, accedente consensu, & consilio veteranorum in simili negotio valde peritotum, baculus tripalmatis communi eorum aspectui, agilioris juvenis cursu præcipiti ad illum pagum seu villam hujusmodi edicto deferendus, committitur, ut III, IV vel VIII die, unus, uno, vel tres, aut viritim omnes & singuli ab anno trilustri, cum armis & expensis x. vel xx. dierum, sub poena combustionis domorum (quæ ustis baculo) vel suspensionis patroni, aut omnium, (quæ fune alligato signatur) in tali ripa, vel campo, aut valle, comparere teneantur subito, causam vocationis, atque ordinem executionis prædicti præfecti provincialis, quid fieri debeat, audituri. Itaque nuntius ille quovis postea seu veredario celerior, peracta commissione lente revertitur, signum afferens, omnia legaliter sefecisse: continuoque momento vicatim unus & item alius cursor, qualiter agendum sit, præscripto loco demonstrat. Tali modo, qui vel habitudine corporis, vel ætatis vigore idonei ad pugnam videntur, diurnali vel octiduano spatio, innumera multitudo cum armis & expensis congregatur, imo agricolæ grandæviores, propter consilia, & experientiam priorum conflictuum acceptorum, cam -

campos accedunt, sicut & foeminæ in moenibus urbium, vel arcium, ut ejiciant saxa, vel calcineas pultes.

C A P. IV.

De custodia viarum & exploratorum.

ATqui ne hostilis exercitus, quid incolæ meditentur, agnoscat, loco opportuno deputantur viarum custodes, qui neminem ab ea multitudinis convocatione descendere sinunt, imo nec nuntios hostium, quando deprehenduntur non pacis gratia, sed explorandi causa advenisse. Volunt enim incolæ, inimicos, quanto numero congregati sunt, quibusve hastis & armis, seu contis aut sagittis utuntur, ignorare: quandoque enim hastæ (vulgari Italico *Picha* dictæ) duobus aut tribus pedibus longitudine exuperant hastas seu lanceas inimicorum, utim erectione Regis Danorum Christierni II. anno Domini MDXXI, ductu nobilissimi Gostavi Ericson, postea Regis, evenit: qui cum xx. millibus hujusmodi hastatorum montium inhabitatorum Dalacarlorum, ad campestria loca Arosiana, sub finem Maji, impetuose hostibus congressurus descendit, & in momento victor evasit. Horror enim Christiernianæ severitatis non unam familiam, aut provinciam, sed universes incolas agitabat in furorem, ut viritim exeuntes prorumperent in ultionem. Quo ordine causave factum est, ut idem Gostavus ubique concurrente infinita multitudine, etiam illustrium & nobilium assensu, primo proclamatus sit Princeps, & inde

Rex à tribus Episcopis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ communionem habentibus, sit coronatus: de cuius gestis alibi diffusius ostendetur. Nuntiis igitur, vel cursoribus, pro enunciando congressu multitudinis ad prælium, nil unquam celerius aut severius excogitari possit, quia hos neque vis nivium, neque imber, neque æstus, neque nox distinet, quin propositum sibi cursum celerrime conficiant: quorum primus proximo pago denunciatur: & ille propinquiori, & ita deinceps, donec è territorio seu districtu, cuncti cognoverint; ubi, quandoque, & propter quid sit congregandum. Nec satis securus erit præfectus, si titubat, aut vacillat, quid provocatæ multitudini debeat imperare. Gratis enim pro patria militatur, ilico scire volunt, quid expediat peragendum.

C A P. V.

De directione multitudinis convocatæ.

Congregatæ multitudini incolarum, mox adsunt prudentiores præfecti, qui uno tempore & agenda demonstrant, & cohortes, turmas, ac legiones distribuunt, aciesque servandas prædicunt, vexilla committunt, causas belligerandi exponunt, hostium insolentiam & damna inculcant, & quam necessarium sit patriam tueri libertatem, universis & singulis manifestant: hacque celeri expeditione omnes audacissimos injuriarum vindices reddunt ea potissimum ratione, quod domestico tirocinio prius didicerunt bellicos exercere congressus, idque pilis, sagittis, fundis, gladiis, quibus ali-

aliquoties, vel sæpius hostem interimere vel fugare consueverunt, quidve in bello fieri oporteat, non minus commode sibi ipsis præscribere, quam ab aliis addiscere norunt. Quo fit, ut dum in hostem non secus quam graves & luctuosæ tempestates uno impetu deferuntur, ferociterque irruunt, vel facultatem invenient cædendi, sternendi, capiendi; aut omnia in hostilibus castris confundendi, prout natura loci concedit. Populoque mos est, tumultuaria atque cursoria pugna dimicare. Qui vero cæteros antecellunt in hastis, aut statario bello, suo ordini seorsum deputantur, ut suis sint auxilio, si resistentia hostium in ipso impetu retrusi fuerint, vel fugati. Alii vero turmatim globati, aut itinera custodiunt, ut hostem ad insidias & iniquiora loca contrudant: aut com meatum auferunt, vel impediunt, ut diuturnitate sufferendæ pugnæ defessum reddant: aut ad extrema pericula voraginum ac præcipitiorum cogunt, ut rupium faucibus ipsum hostem inclusum facili negotio conficiant, vel captivent. Summeque provident, quonovas recentisque pugnatorum turmas bello invalescente inimicorum viribus incessanter opponant, ut in tuta munimina recipiant debilitatas.

C A P. VI.

De littoralibus præliis.

Immimente maritimo bello mira diligentia utuntur Septentrionales populi, præsertim Gothi, Sueci, ac Finningi, in hostica classe arcenda, vel excipienda. Aut enim ex rupibus tan-

quam naturalibus præfidiis eminus hostem fagittis arcent à littorè , aut propius accedentem saxis è sublimi projectis elidunt , aut in faucibus portuum stylos cæcos, densasque fudes, sub aquis infigunt, ut sine defensoribus aditum adversariis valeant prohibere. Aliquando etiam hostium opinioni timidos se demonstrant , in extremis sylvarum brachiis latitantes , ut quo loco prædandi causa hostes advenerint, cornuum acutiore citato sono , convocent reliquam multitudinem in abdito permanentem. Plerisque enim in locis littoralibus accessus recessusque sylvarum, teneris arburibus incisis, inflexisque crebris in latitudinem ramis, enatis, ac rubis sentibusque interjectis, effecerant ; ut instar muri, hæ sepes munimenta præbeant, quæ non modo non intrari, sed ne facile introrsus perspici possint. Intra eas sylvas, quasi singulis provinciarum portibus objectas, maxima multitudo latitat incolarum : quæ eo celerius inimicis congreditur, quo diligentius speculatorum industria fuerit excitata, præsertim dum hostes per ædium incendia & agrorum depopulationes sævire videntur. Eo nanque scelere nullum truculentius indigenæ reputant, nec atrocius patria severitate compensant.

CAP. VII.

De fundis lapidum, & igniti ferri.

Flexibilibus catenis, ferreisque juncturis fustibus ligneis alligatis, sæpius in castrorum obsidione, quam reliquis armis Aquilonares utuntur, præsertim ubi campus circumjacens sit

fit lapidosus. Ubi autem saxa non sunt, quod raro videtur, crustatum ferrum ignitum scintillis micans, forfice in bursam fundæ impostum, vehementi jactu in castra emittunt. Habent enim semper ad manum vasa instar bariolum Romanorum, plena crustatu ferro, eoque in ignem misso, & fundis applicato, ac contra obsessos projecto, tam vehemens vulnus & cruciatum infligunt, ut rara vel nulla medicorum ope valeant restaurari. Casu etenim, ob ponderis gravitatem & tactus adustionem, irremediabiliter lædit: sicque abditorum ferreorum crustorum terrore vel vulnere conficiunt hostem: cujus rei memoria recentior est in Danorum Rege Christierno I I. qui talibus armis anno M D X X I. in civitate & castro Arosiensi perdidit potentissimum exercitum suum. Similiter & sagittis ignitis: quæ de flamma ereptæ, atque forfice balistis impostæ, repentino jactu eo atrociora vulnera indiderunt, quo minus manibus propter ardorem extrahi quiverunt. Sed miserabilius erat, quod ferreæ sagittæ, ac crusta ignita in pulverem bombardalem cadentia, quasi momentaneo excitato flammaram impetu, latius per circuitum plurimos astantes milites interemerunt: maxime etiam, quia montani, ferox hominum genus, mineralibus exercitiis educatum, sagittis, saxis, ferreisque crustis, quasi imbribus per fundas emissis, vehementer instabant. Vidi ego, exinde spatio ccl. milliarium Italicorum, navigio in regiam Suetiæ Holmiam plurimos sic miserabiliter sauciatos, eodem anno, terribile spectaculo, nempe naribus, oculis, brachiis, pedibusque evulsis,

adduci : qui tandem insanabili vulnere & cruci-
 ciatu, præcipue Germani, Dani, & Scoti, misera-
 bili morte vitam efflarunt. Quæ fors & mors,
 eisdem militibus Germanicis, ac Danicis, præ-
 cipue Juthis, & Holsatis, evenit, quod Monta-
 nos illos (Dalacarlos dico) despecto nomine in-
 ermes rusticos, & ad prælia indisciplinatos, ho-
 mines stupidos & imbecilles, reputabant, &
 appellabant : etiam imprecantes, quo è cœlo
 myriades compluerent rusticorum, quos omnes
 quasi locustas uno momento excutere vellent,
 & possent, inanibus verbis insultantes. Sed
 re ipsa compertum est ilico, verba & minas
 nil valere, dum appropinquarent qui verbe-
 ra & mortem inferre valebant. Viso etenim,
 impetu in meridie diei Pentecostes ipsorum
 Montanorum, seu Dalacalorum mille inju-
 riis una cum reliquis regnicolis ad iracundiam
 provocatorum non solum non attentatam pu-
 gnam, validissimo milite equestri & pedestri
 contra multitudinem institutam, sustinere ne-
 quiverunt, sed turbatissimo metu in propu-
 gnacula, vitam defensuri, sese velocissima fu-
 ga receperunt : in quibus, ut dictum est, sa-
 gittis ignitis & ferro crustato interimebantur.

C A P. VIII.

De veltis Centurionum.

QUAMVIS tumultuaria manus, & inermis
 turricularum turba, ubique per orbem
 militaris disciplinæ nullam credatur habere
 peritiam : tamen longe severior ratio depre-
 henditur in Septentrionalibus populis, qui
 com-

comportatis expensis certi temporis, & armis, alacriter ad res bellicas æque ut ad tripudia congregiuntur. Validissimi enim sunt, præsertim Sueci & Gothi, in arcibus, fortalitiis, opidis, ac urbibus obsidendis, & impugnandis, idque multiplici modo, prout hoc libro variis capitulis inferius ostendetur. Hic tamen modis superius descriptus, cæteris forte periculosior existimatur. Incolæ enim gravissima laceffiti injuria & tyrannide, ut ea liberentur, in unum collecti, crudelibus præfectis celeriter amovendis subito congregi non formidant: unde & eos superatos, atque ad arces & opida confugere coactos, mox agminatim arcibus inclusos obsidione cingunt: conjunctisque viribus & animis, arbusta seu farmenta colligunt, & hæc virentibus juniperis ubique crescentibus, cum pice, corticeque arboris betulinae, ingenioso compendio restibus constringunt: idque adeo immensi altitudine, & magnitudine, instar longarum turrium efficiunt, ut unamquamque congeriem (quam *Veltam* vocant) antrorsum movendo, circiter viri centum volvant, aut plures, prout immensitas hujuscemodi veltarum requirit: quæ etiam velta, talem securitatem motoribus suis ob vastam spissitudinem præbet, ut nullo sagittarum, scorpionum, aut tormentorum genere, in ejus admotione lædi possint.

C A P. IX.

De modo & tempore adducendi veltas.

UT autem expeditius animo suo ulciscendi, maturiore efficacioreque naturæ ad-

miniculo satisfacere valeant, ex industria ventos expectant, & eligunt tempestuosos & austeriores, qui admotos & accensos veltarum fumos & flammam tectis arcium intrudant: alioque latere turmatim imminent sagittarii infestiores, qui vel obsessos in fenestris, vel scuta in manibus opposita, aut capita obsessorum, ita sagittarum ac telorum multitudine replent, ut formam induant ericiorum. Eoque finaliter vis ista progreditur, ut obsessis viribus destituti, vel flammis & fumo devicti, horrendo spectaculo, nullis admissis conditionibus aut pactis, interimantur. Nescit enim effrenis rusticorum simplicitas alia tractare pacta, quam sola mors amarissima præscribit obsessis, eo quod toties vaserrimis impiorum præsidium & hostium induciis illud ac afflictam se meminit, ut potius eligat semel fortiter pugnando mori, quam ad tanta ludibria ac tormenta tyrannorum diutius reservari. Et hinc mos crudelissimus inolevit, ut milites gregarii cum Sueticis ac Gothicis ruricolis & indigenis publico certamine congregientes, desperatione vitæ retinendæ neminem captivent, nec econtra: sed sese mox interimunt furia quadam beluina, prout ubique per latissimos campos non Epitaphia, sed ipsa ossa rupibus ubique affixa demonstrant. Attamen hæc luctuosa calamitas plures externos milites variarum nationum, eo ob vilem vitæ venditionem confluentium, dira morte consumit, quam ipsos indigenas, qui viribus aucti quotidie fortiores, severioresque adversus quamcunque hostilem vim exurgunt. Testantur etiam hoc peregrini milites, qui

numine propitio miseras has quandoque evafere, documentum cæteris omnibus præstantes, Suetici argenti spolium, vita & sanguine ab extremis gentibus, dispari commutatione, fore emercandum.

C A P. X.

De sudibus, telis, & forveis insidiosis.

MIlites seu Septentrionales populi, munitiones opponendo imminentibus, inimicis, multa, quemadmodum & aliæ gentes, utuntur arte & viribus, tempus locaque considerantes quibus indubie exigua manu circumveniant hostem, tempus scilicet hyemis, veris, æstatis aut autumnii. Hyemis itaque tempore si pugnandum erit, quia adminiculo nivis & glaciei, ut infra dicitur) centum sufficiunt resistere mille. Si veris, tunc hostem eo provocant, (ut incidat in saxa: quorum copia in finita ibidem est, frigore ad casum laxata, ut eques stabile vestigium non inveniat, quo tutus à lapsu & præcipitio sit, quacunque virtute prælietur. Si æstatis tempore, tunc fossatis, sudibus, & styliis, pineorum ramorum adumbratione coöpertis, aut paludoso loco excipiunt temerarios inimicos. Si tempore autumnii, ad valles locaque declivia provocantur ab hoste, imbribus eum infatuant & enervant, ut ad angustos limites redigatur, donec plures congregati, non adjutorio, sed miserando spectaculo, & periculo, sibi invicem noceant. Nihil enim ita equitibus nocet, ut locus angustus & voraginosus: qui vix evitari poterit, dum strenui equites

ira concepta, quocunque cernunt ducem volitare, cum robore & impressione sequuntur. Nec fuga salutem erit, propter equitatum à tergo instantem: nec dextrorsum aut lævorsum, ob præcipitia, limosas paludes, profundas voragine, insidiosas specus & aquas, ac saltus, pericula evitari possunt. Tuncque deprehenditur, quod non solis ensibus, lanceis, sagittis, contis, ac pugionibus dimicare juvat, sed locis scabrosis & iniquis, ad quæ nimia præsumptione & improvidentia sunt illapsi. Quod si victores evaserint, durum est eorum ferociam reprimere, sicuti & fugientium ignaviam & perfidiam revocare: & forte quia undique conclamatur ad arma, tela, & diversa compendia mortis.

C A P. XI.

De strategemate Regis Hachonis per frondes.

ATroces injurias quam vehementi spiritu & studio Gothi vindicare soleant, parumper præsentem capite demonstratur. Erat olim in patria Gothorum potentissimus Rex Hachonuncupatus, adeo præclaris & magnificis gestis addictus, ut cæteri proceres potius ea admirari, quam imitari valerent. Tanta enim circumspeditione omnibus Reipublicæ partibus satisfecit, ut quemadmodum contra hostes in bellicis rebus incomparabiliter strenuus esset, ita in cives & amicos nullum benigni Principis officium præteriret. Hic potentiam & militiam suam divisit in duas classes bellicas: quarum
unam

unam fratres ejus , patriæ limites & populos defensuri, strenue gubernabant, - dum ipse interim altera classe , militumque parte succinctus , arma Occidentalibus Oceani insulis inferret. In quibus constitutus , cum certis nunciis didicisset , duos fratres suos bello navali à Danis oppressos , tertium vero ignominioso mortis genere, in suæ familiæ , & Suetici Regis contumeliam, absumptum, nihil ulterius morandum ratus, totius exercitus sui robur ex Hibernia in Danos convertere properavit : quem licet Starchaterus pugil Sueticus , & nonnulli alii, causis adductis deserebant, tamen classe, residua militia, felicibus velis pervenit in littora Zelandiæ : rectoque ac celerrimo cursu , per saltus, & per nemora, usque ad regiam , in qua tunc Sigarum Regem versari intellexerat, contendit. Nec accelerationi prospera fortuna defuit : nam primam & secundam vigilum stationem suspenso tacitoque itinere prætervectus, cum ad extremas sylvarum latebras devenisset , jussit abscissos arborum ramos singulorum suorum manibus gestari. Quod cum milites in tertia statione constituti adverterant, mox Sigaro nunciant , se insolitam & stupendam rei novitatem admirantibus oculis subjecisse. Visum quippe erat nemus suis sedibus evulsus ad regiam usque properare. Tum Sigarus , animo ad insidiarum considerationem converso , respondit , eo sylvarum accessu sibi extrema fata portendi. Moxque militem, quem inopinatus casus obtulit , contrahens, obviam adveniēti hosti progreditur. Fit atrox & pertinax pugna Suecis suo more vindictam vehementer

mentissime fitientibus. Cecidit eo proelio Sigarus Danorum Rex. Hacho vero victoriam in crudelitatem convertens, nulli sexui aut ætati pepercit, regnumque Daniæ tam severiter opprimebat, ut illud nequaquam ad tributum aut subjectionem, sed ad extremam desolationem expugnasse videretur: nec quievisset, donec magnam ejus partem desolatam reddidisset, nisi morte patris ab eo conatu in Gothiam subito revocatus fuisset. Substituit tamen alterum ejusdem nominis ducem Hachonem, cognomento Fastuosum: quem cum Dani post Sueonum abscissum viribus destitutum viderent confestim ad arma reversi, statuerunt se à Suetico jugo ereptos in pristinam libertatem vindicare: filioque Sigari Sivaldo in Regem assumpto, prælium vehementius, quam unquam prius, instaurant. Fuit ea pugna adeo vehemens, & cruenta, ut prostratis antea multis millibus, tandem ambo exercituum duces Hacho & Sivaldus corruerint: erantque paucissimi, qui sibi post tam miserabilem cladem, fuga consulere potuerint. Et hic fuit finis infelicissimæ pugnæ: in qua omne Regii sanguinis stemma in Dania extinctum, ad unam foeminam Gyriham, Gothico regno oriundam, pervenit.

C A P. XII.

De hostilibus incendiis puniendis.

M Eminit Saxo Danorum egregius scriptor, Suenonem Daniæ Regem tam pertinacibus armis & odiis Sueonum Gothorumque

incolas impugnare statuisse, ut nulla pacis conditione admissa, aliquis salvus & tutus vivere permetteretur in sua vita ac libertate, etiam si Rex eorum in foedera quaecunque decerneret consentire. Hyberni itaque temporis beneficium nactus, expeditiora elegit itinera, rapinisque & incendio Finnam olim, nunc Finvidiam, meridionalem Gothorum provinciam, praedabundus aggreditur. Occurrunt indigenae supplices, patriam seque dedentes: nec sic se prostravisse contenti, etiam comteatibus praebitis, hospilitatis eum obsequiis prosequuntur. Propter quae officia dum sese tutos non experirentur, fas putabant insidiis implacabilem corripere crudelitatem: unde & illustres viros, familiaresque eorum, caedis & rapinarum socios, majorem noctis partem in comessationibus extrahentes, temulentiaque graves, in horreum annona vacuum, pariter sobrietate exutos se recipientes, praedicti Finni igne & flamma, quibus antea penetibus in horrendo frigore privati erant, unanimiter congregati interemerunt. His namque altiore somno spirantibus, Finnenses foris valvas obicibus obserantes, igni sparsere tectum: jamque ejus major conspiraverat pars, priusque aedes in cinerem prope collapsa fuit, quam pressos merito sensus vis ardoris expugnaret. Postremo propiore flammaram fervore correpti, dum nudi valvas erumpere gestiunt, forinsecus eas occlusas cognoscunt. Urgebat intus incendium, foris hostis vetabat egressum: sed praesens poena sequentis metum levabat, instantisque mali periculum futuro tristius ducebatur. Quo evenit, ut

Dani ferro, quam flammis opprimi præ optantes, validius connisi, præjecta foribus claustra convellerent, utque unum periculorum effugerent, in aliud ruere non dubitarent.

C A P. XIII.

De eodem periculo amovendo.

EGregiæ indolis pueri, quos sibi in clientelam prædicti duces, & illustres viri, respectu propinquitatis acciverant, absque ætatis miseratione sub Nicæ amnis glaciem nudatis corporibus Finvidorum ludibrio merfi, in eodem alveo fatum & tumultum recepere: ita paucorum agrestium fraude, hoc est, æqua vindicta, maximæ expeditionis labor exinanitus evanuit. Neque eo solum vetusto tempore id accidisse compertum est, sed quotiescunque Gothos ac Suecos hostilibus armis spoliandos Dani impetunt, toties in ædibus constricti, partum ignibus, partim aquis, partim ferro, aperte vel insidiosè ut plurimum absumentur: quod eo facilius fieri creditur, quo in ligneis ædificiis undique combustibili materia circumdatis, crapula fatigati profunde dormitant, stulte existimantes, inter eos homines se fore securos, quibus omnem violentiam & crudelitatem infligunt: eoque celeriores ac horribiliores pœnas subeunt, quo sæva tyrannide petulantius in ædes ac fortunas incolarum sunt grassati. Privati enim domibus, in asperrima hyeme, uxores & parvulos sylvarum latebris abscondunt, unoque impetu ac furore & desperatione ducti, ballistisque & telis armati, rapaces incendiarios, per

viarum insidias quæsitos, occidunt, ut vita amissa, bona ablata, reassumantur à possessoribus justis. Quo fit, ut vel atrocissimo periculo dispareant, vel expeditiore (sed foediore) fuga impetu ruricularum elabantur: quippe spoliis inter hostes relictis, sese spectaculum & ludibrium non modo externis, sed domesticis, nudi spoliatique, & plerunque faucii, domum ægre revertentes, ostendunt. Stulte igitur bellum in hyeme contra colonos accipitur, quando jussu dominorum, simili exorto inimicorum casu includendorum, domos repagulatas comburere non formidant, quia abundantia propin quarum sylvarum, novas ædes mutuo adjutorio erigere possunt. Domus autem nunquam in latere, sed in culmine tecti fenestras habent, ideo foribus, obseratis, facillime somno sepulti comburuntur.

C A P. XIV.

De custodia riparum tempore hostili circa lacum Meler, in superiori Suetia.

E St præterea in superiori Suetia lacus insignis Meler appellatus: de quo supra lib. 3 dicta fuerant plurima admiranda, præcipue quod inter Septentrionales aquas sit piscosissimus, atque plures illustrium ac nobilium hominum habeat arces & palatia, pro more gentis satis ornata: præterea aliquot insignes Ecclesias Cathedrales, Arosiensem, & Strengenensem: ubi vetusto tempore supersticiosus cultus viguit idolorum, maximumque certamen heroum, pugilum, ac gigantum: prout cernere
lice-

licebit in immanibus saxis è campis & montibus in parietes Ecclesiarum translatis : in quibus literarum Gothicarum longo atque obliquo ordine , leguntur gesta dictorum gigantum. In sinu etiam hujus lacus scopuli sunt inaccessibiles , ab incolis vocati Gallinarum pulli. Rupes enim media est , Gallinæ nomen habens , quemadmodum apud Norvegianos scopuli reperiuntur. Ovorum , id est , *Eggiafjord* appellati. Præterea è mari in Gothiam & Suetiam navigantibus certi sinus maris & promontoria objiciuntur , quæ mensarum , scamnorum , corvorum , porcorum , falconum , & præliorum nominibus nuncupantur: in quibus , ingruentibus inimicis , inter media saxa cum scaphis insultoriis se abscondunt : imo aperte conservant incolæ , ut hostes intercipient præsumptuose adnavigantes : quique , si littus solidum hostes ingressi fuerint , armatam multitudinem ubique in littoribus pro patriæ defensione animose inveniunt congregatam, quemadmodum specialiter in sequentibus libris ostendetur.

LIBRI VII. FINIS.

OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Statu Regentium & Officiorum,
ac exercitio militari,

EPITOME LIBRI OCTAVI.

P R Æ F A T I O.

Declaratis primævi temporis Gothorum Sueonumque potentissimis Regibus, per charissimem Fratrem & antecessorum meum Joannem Magnum Gothum, Archiepiscopum Upsaliensem in historiis suis nuper Roma impressit, succinctior via relicta videtur, qua declarari congruit, quomodo, qualesve constitui solent Reges in Septentrionalibus regnis: scilicet post descensum Noæ ac filiorum ejus ab arca, prius quam in reliqua parte totius orbis iidem filii & nomen & gubernium patris institutione creduntur habuisse, atque demum inde totum mundum ampliasse: prout postea multis attestantibus gravissimis authoribus compertum est, ab eadem septentrionali plaga plus quam 34. Reges exiisse, & potentissima regna late per orbem instituisse, quemadmodum an. 1539. in charta mea Gothica, Venetiis impressa lucidius declaratur: quorum gesta quam ardua, ac magnifica sint, ipse idem Frater meus antedictus

in historiis suis, fidelissime scriptis attestatur. Quibus sic demonstratis, ostendendus insuper erit modus, quomodo Regia electio, vel stirpium successio, ac exercitia militaria, à vetustissimo tempore regentium, & officiorum, fuerint observata.

C A P. I.

De electione Regis.

GLoriosa majorum constitutio nomine municipalium successive seculis & generationibus tradita, in sui exordio præcipit, ut incolæ Regem electuri in Suetia, senatores ac proceres, nuntiique omnium provinciarum, communitatum, civitatumque regni prædicti, conveniris teneantur in Archiepiscopali civitate Upsaliensi: unde non procul est lapis campestris amplus, ab incolis perpetuo tempore *Morasten* appellatus, in circuitu duodecim continens lapides paullo minori forma humi firmatos: in quo loco prædicti senatores, seu regni consiliarii, ac nuntii, confluere solent. Ibidem ex senatu præcipuus oratione circumspecta proponit, quam necessarium sit, pro regni, omniumque incolarum libertate, in unum Regem ac principem consentire, prout à majoribus supra talem lapidem, qui firmitatem signet, providentissime fuerit observatum: omnes exhortans, ut libero, quem velit, voto quanto citius ex nomine prosequantur. Nec mora prolixa intervenit. Qui bonum publicum, regni que gloriam, pacem & concordiam, semper tueri visus est: qui privato regimine nullum læse-

læserat : qui victor in bellis frequentior fuerat :
 qui totius populi iuste vivendo favores sortitus
 est : qui legis & religionis amantior est : is omnium
 nuntiorum provincialium unanimi consensu
 Rex appellandus elevatur : eo tamen respectu
 ut, si filiis Regis, frater, aut consanguineus.
 prædictas virtutes habuerit, non hæreditatis,
 sed electionis jure cæteris omnibus anteferatur.
 Sed nec negari videtur, quantaes omni dili-
 gentia, cura, authoritate, gratia, precibus, pol-
 licitationibus, sibi procurent populares favores.
 Nonnulli comminatione externorum Princi-
 pum : pariter & armato auxilio, violenter sibi
 Regium titulum ascribi festinant. Sed nulli
 infeliciores illis : quia violentum eorum impe-
 rium, populi contradicente voto, non erit diu-
 turnum, etiam si inter munitissimas arces, vel
 fidera posuerit folium suum. Utcunque eve-
 nerit, ille semper securius intrat, durat, & exit,
 qui voce populi satis providi vocatur ad re-
 gnum, quasi animo, virtuteque, sive inter
 suos, sive inter hostes, clarissimus ac fire-
 nuissimus reputatus : quia nihil prius aut an-
 tiquius illi videtur agendum, quam prospici-
 cere proceribus, ac populis suis, ut justum
 imperium, firmum præsidium, & perpetuam
 pacem habeant. Et cum hæc fecerit, populos
 non tolerat aliquem alium sibi Regis honores
 vendicare.

C A P. II.

De adoptione illustrium per arma.

Quia morem vetustissimorum Principum Gothiæ adhuc sua ætate in filii adoptione servare non desit potentissimus Rex Gothorum Theodoricus, idcirco epistolam ejus libro quarto Regi Herulorum transmissam: volui hic inferre. Per arma, inquit, fieri posse filium, grande inter gentes constat esse præconium: quia non est dignus adoptari, nisi qui fortissimus meretur agnosci. In sobole frequenter fallimur. Ignavi autem esse nesciunt, quos judicia pepererunt. Hi enim gratiam non de natura, sed de solis meritis consequuntur, quando vinculo animi obligantur extranei. Et tanta in hoc actu vis est, ut prius se velint mori, quam aliquid asperum patribus videatur infligi. Et ideo more gentium, & conditione virili, filium te præsentis munere procreamus, ut competenter per arma nascaris, qui bellicosus esse dignosceris. Damus quidem tibi equos, enses, clypeos, & reliqua instrumenta bellorum: sed quæ sunt omnimodis fortiora, largimur tibi nostra judicia. Summus enim inter gentes esse crederis, qui Theodorici sententia comprobaris. Sume itaque arma, mihi tibi que profutura. Adoptat te talis, à cujus gente tu potius formideris. Nos arma tibi dedimus, gentes autem olim in virtutum pignora perstiterunt. Salutantes proinde gratia competenti, reliqua per illum, atque illum, legatos nostros, patrio sermone mandamus, qui vobis

lite-

literas nostras evidenter exponant, & ad confirmandam gratiam, quæ sunt dicenda, subjungant.

C A P. III.

De eadem adoptionis forma.

ERat præterea tam rigida apud veteres Gothorum Reges observatio in armorum experientia, ut eorum legitimi filii cum patre in publica aut privata mensa cibum non fumerent, antequam armis idonei ab externis Principibus declararentur: quod & Pau. Diaco. libro primo cap. 23. attestatur. Dum enim Longobardi peracta victoria ad sedes proprias remeassent, Regi suo Oduin suggererunt, ut ejus filio Albuin convivia fierent, cujus virtute in prælio, Regis Gepidarum occiso filio, victoriam cepissent, ut qui patri in periculo, ita & in convivio comes esset. Quibus Oduin respondit: se hoc facere minime posse, ne ritum gentis infringeret. Scitis, inquit, non esse apud nos consuetudinem, ut Regis cum Patre filius prandeat, nisi prius à Rege gentis exteræ arma suscipiat. His Albuin à patre auditis, quadringentis juvenibus sumptis, Turismundum Gepidarum Regem, cujus filium alias in bello occiderat, insignia armorum petiturus accessit: quem Rex benigne suscipiens, instituto convivio ad dexteram collocavit, ubi sedere consueverat filius ejus alias interemptus: quod tamen pater revolvens, alta suspitia traxit, gravem existimans filii mutationem. Ob quam cum Regis alter filius, & aulici, telis edu-

eductis vindicare contenderent, Rex eosdem sub dira interminatione compescuit, asserens, eam victoriam esse impiam, cum quis hospitem, in domo propria occiderit: unde & singulos in læta convivia redire decrevit: : fumenſque arma filii sui interrepti, ea Albuin tradidit, atque cum pace & incolumitate ad Patris regnum remisit. Dehinc patris conviva factus omnia ordine narravit, insignemque laudem pro tanta audacia meruit: sed multo majorem Turismundus, pro constantissima fide in hospitem efferatissimum observata. Est etiam recepta hominum opinio, velut sanctio militarium virorum, ut Rex militem equestris ordinis, id est, Equiriatus dignitatis, creare possit, qui ante suam coronationem in eo ordine assumptus non fuisset: quia sub authoritate Regii culminis hoc includitur, velut sertum ex rosæ super aureum diadema.

C A P. I V.

De militari educatione illustrium ac nobilium puerorum.

ERat apud veteres Gothos non postrema cura, de rigida educatione puerorum, quos militaribus exercitiis & bellis communi lege satagebant, ut tales omni casu patria haberet defensores, quales olim in vetusto seculo majorum instituissent imitatores. Isque modus in primis servabatur, qui & præſenti tempore durat. Olim pueri recenter cunas egressi, virgas & mammas experiebantur: primum in balneis calidissimis graviter ad sanguinis effusionem

nem cædebantur, deinde in algidissimam aquam fere ad periculum mortis detrudebantur, unde compactiora membra referrent: quo ipsi pueros suos ad tolerandos æstus atque algores obdurabant: etiam pueri ad aram sic verberibus afficiebantur, ut multis è visceribus sanguis exiret, nonnunquam etiam ad suspicionem necis: quorum non modo nemo exclamavit unquam, sed ne ingemuit quidem, ut jam vitæ severitatem ab infantia cunabulis & cum lacte materno imbiberent. Siquidem noviter etiam natos pueros ad flammam primum deferrebant, sævoque gelu durabant, & undis: deinde adolescentiores facti gravissimas plagas in corpus & vultum excipientes, eo silentio ferunt, ut ne oculorum motu, aut metu impatientiam testari audeant. Plumarum mollitiem vitant. Durum tegmen illis amictui est. Cibus, potusque fortis. Tabulatis plus, quam plumatis lectis incumbunt, & similibus asperrimis rebus, ut membra induant solidiora, & ad omnes adversos casus aptiora. Quia vero Rex Hungariæ Ludovicus delicatissime nutritus erat, plurimum arguere solebat promos suos, ne forte è bello fugiens, dape rustica qualicunque forte quæsitâ, vitam redimere posset, prout postea provabit eventus.

C A P. V.

De ratione & modo equitandi.

DEinde equitandi, jaculandi, sagittandique studio, diligenti veneratione apud Principes habenda, juvenes attente instruuntur.

Atque inter alia capiti eorum imponitur gravis galea, atque longus in manu contus, ut non tam robuste, quam decenter erecta semper cervice morem equitandi discant, & conservent. Præterea clypeus dorso appenditur, ut sciant retrospiciendo occurrentes insidias attentius præcavere: etiam quia vetustissimus Gothicæ nobilitatis mos est, talibus insigniis, videlicet galea, lancea, & clypeo, publicos Principum conventus accedere, atque armis hujusmodi patriæ libertatem & justitiam defendere. Præterea ne militaris experientia aliarum gentium ignoretur, mittuntur hujusmodi adolescentes in longinquas Principum curias, ut addiscant mores, linguam, discrimina personarum, ingenia regionum, pugnarum acierumque ordinem, ne rudes ad gubernacula surgant. Aliquibus tamen non prius contingit in patriam redire, quam regnare. Erat etiam mos veterum Principum, mutuo filiorum capillos suscipere, ut cæsariem incidentes, patres efficerentur, talesque remittere Regiis muneribus decoratos. Gothi tamen non tondent capillos, sed strictas galeas, seu cassides ac loricas alligant, equos fortiores ascendere præcipientes, hyeme vero horrenda venationes insequi, alternoque tempore sub algidissimo frigore armatos simulare stationem, quasi vitæ periculum in aliqua hostili obsidione aversuros: quod hyeme frequentius, quam æstate fieri solet.

C A P. VI.

De electione tironum ad arma.

Hlc ostendetur, quo ritu Reges Gothorum, Suecorum, ac Norvegianorum, aliique Principes Septentrionis, Regia atque provincialia officia antiquitus instituebant, modernoque tempore partiuntur. Illos itaque tirones militaribus armis cæteris omnibus clariores existimabant, qui in ipso pueritiæ flore maturis moribus lubricam frænarunt ætatem: qua nihil est sceleratius, malis habitibus relaxata. Nec enim Principi fidelis, nec patriæ utilis, nec fociis portabilis, nec cuiquam grata esse putatur, nisi militari severitate ad strenuos mores reducta fuerit; ut eo casu fortissimi patriæ propugnatores institui possint, quibus dirigendæ provinciæ securius committantur. Verum ne continuo rigore hujusmodi juvenes militaribus disciplinis constringantur, Regia liberalitas eosdem semper erigit, & exaltat, ac specialibus donis, quibus firmioribus obsequiis Regiæ fidei sese constringant, adaptat, quasi intrepidus in quovis certamine, & vitæ periculum subituros. Dona igitur; gladii, ballistæ, pharetræ, galeæ, thoraces, loriciæ, umbones, frameæ, & equi militares, ac grandiores, atque annexa feuda: quibus omnibus vetere ritu speciales verborum formæ ac rationes sigillatim, cur dantur accipiunturve, sunt annexæ.

CAP. VII.

De eodem per ritum externum.

GOthis ætatem legitimam virtus facit, ut qui valent hostem confodere, ab omni jam vitio astringantur se vendicare. Quod & Paulus Diacon. lib. 1. testatur de Longobardis qui, ut bellatorum possent ampliare numerum, plures à servili jugo ereptos, ad libertatis statum perducunt: utque rata possit haberi eorum ingenuitas, sanciant more solito per sagittam: immurmurantes nihilominus ob rei firmitatem quædam patria verba; quæ tantum sonant, Dii te hac sagitta nobilitent; conficiantque, ubi patriæ ac Principi fueris infidelis. Nec Prætereundum est Saxonis testimonium libro 2. quod olim ingressuri curiam proceres, famulatus sui principia alicujus magnæ rei voto Principibus obligare solebant, virtute tirocinium auspicantes. Attamen fidei integritatem in externis Regiis aulis Gothiæ, & Suetiæ, nunquam meriti sunt, nisi strictum gladium, vel pugionem, per cuspidem, Principis manu & munere, fidelitatis juramento præstito, suscepissent, ne capulo sumpto ipsum gladium retorqueant in viscera porrigentis, pro ut dudum accidisse compertum est, dum vindicem sustinere passus est, qui capulum pro cuspide, variata veterum consuetudine, ingrato concessit. Vexilliferos autem, seu primipilos viros, virtute ac nobilitate claros, & singulari fortitudine præditos, solius signi exhibitione constituunt, quod militari lege sese agnoscunt æque

æque ac honorem & vitam defensuros : quibus & applicant audacissimos custodes , bipennes acutas habentes , ac ferreos globos ad cingulum pendentes : quibus dum opus fuerit , cominus hominem imminentem jactu prosterant , ubi gladii bis acutis nequeat superari.

C A P. VIII.

De ritu veteris militiæ Gothorum.

HAbebant olim cassides graves , non satis polita manu juxta rudem illam ætatem fabricatas , præterea thoraces spissos , partim ferreos , partim coriaceos , partim filtrinos , lino lanaque confutos ; simili modo brachialia ferrea , & manuum chirothecas. Ferebant & densas hastas , ac longas , prout Procopius his verbis libro secundo meminit : Primus nanque omnium Gothos cum densis ac longis hastis venientes , Persæ non sustinentes , in fugam se verterunt. Utuntur & cataphracti contis longis. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant ; circa fræna & phaleras aurum adhibent , ferro , atque argento nil prorsus utentes ; quorum in regione , cum immensa sit auri atque æris copia , ferri tamen atque argenti nihil est. In patria autem eorum originali , videlicet Gothia , auro tanquam digniori metallo , pro reverentia suorum numinum in ornati supremi templi (uti libro primo dictum est) indicibili magnificentia olim utebantur. Hodie etiam constituta lege cautum est , ut campanulæ æræ , vel argentæ , alligentur detruncatis calcitrosorum equorum caudis , ut imbelles

genus hominum sono percepto periculum evitet. Quibus vero argenti cultura major, balteos latos (*Silffschena* dictos) tam pro ornatu, quam munime in medio dorsi erectos habent, nec non & alia insignia, quibus colitur aulicum decus.

C A P. IX.

De reliquis antiquitatibus Equestrium.

Utebatur & illa vetusta ætas inusitata magnitudine in calcaribus oblongis, atque radiorum amplitudine latis. Præterea ocreis fatis inepta reflexura in recurvanda anteriori parte, nullo prorsus subsistente commodo fabricatis, prout in pueritia mea ante sexaginta annos vidi: jamque pro spectaculo in arcibus quorundam nobilium reservantur. Præterea vestes, seu tunicellæ militares, adeo breves & complicatæ erant, quovix elunes tegerent inferius, ac ita cancellatæ & divisæ superius, ut nec scapulas cooperirent, neque frigoris injuriam defluentes pili excluderent, præsertim in stipendiariis militibus, quibus prolixior coma non concedebatur, sed solis Principibus, maxime filiis Regum, qui à pueritia intonsi manebant, ut à tergo iis defluerent crines, qui utrinque à fronte discriminati pendebant, non tamen more Turcarum implexi, squalidi atque sordidi, vel alias calamistrati, sed pretiosis unguentis superinfusi.

C A P. X.

De militaribus exercitiis & disciplinis.

MOs erat antiquitus constanter observatus, qui & in hodiernum diem apud Aquilones observatur, ut equites integris armis induti, de plana terra, atque quocunque loco natura iniquo, equos adscenderent altos, & ephippiatos, præsertim in lubrica glacie, atque nivilibus campis, ubi frequentiora atque acriora bella fieri solent, prout inferius de hyemali certamine ostendetur, maxime propter gravem armaturam, hastaque densas, quibus communiter in hostes utuntur: quod absurdum apud eos minime æstimatur. Præterea alia Gothorum disciplina militaris est, quod in præcipiti equorum cursu sese totaliter arinatos ab uno in alterum, & deinceps in tertium equum, urgentibus præliis terram non tangendo, transferre solent: etiam quod ex equo se supinent, elevent, vel inclinent, fursumque se moveant, pilam vel hastam variando.

C A P. XI.

De armis & cautelis equestrium.

Ingressuri Septentrionales equestre certamen gravibus lanceis, & densis, earum cuspides exornant caudis vulpium, aut luporum, in despectum quorumcunque inimicorum. Nunquam etiam vexillatis hastis more Persarum aut Græcorum utuntur. Ballistis tamen seu arcubus chalybeis, atque corneis ob maximum

ictum & vehementiam ejus robore concitan-
dam, utuntur; sunt etenim fidelissime fabricati,
prout omnimodæ sagittæ eis conjunctæ. De-
mum gladii tam longis, quam strictis, & in-
curvatis; quibus, perfractis lanceis, punctim,
vel cæsim utuntur. Similiter & latis ensibus,
utraque manu versatilibus. Item malleis fer-
reis unco incurvatis, quibus districtius galeas
penetrant, & infringunt, quàm quovis alio
præliarii instrumento; imo ejusmodi malleis
aut equitem à jumento extrahunt, aut ipsum e-
quum excerebrant, ut fessorem exturbet. Item
cominus pugnando, multo ac vario genere u-
tuntur pugionum, & telorum, stricto videli-
cet, & lato, bicipiti, curvato, ac hamato. Te-
gmina equorum chalybea sunt, aut ferrei tho-
races, vel coriacei, calce viva macerati, & fer-
reis filis ob gladiatorum sectiones præmuniti. Eo-
que modo instructi, acies plures, à se invicem
paululum, si opus sit, distantes, providen-
tius instaurant, ut una alteri hoste ingruente
mox advolatura succurrat; summeque nitun-
tur, ut hostem, instar turbinis, circulo in-
cludant, ne ejus astutia, aut longis stratege-
matibus, ipsimet involvantur: utque id op-
portunius faciant, certis signis speculatorum,
tibicinumque, diriguntur.

C A P. XII.

*De tyrannica severitate & exactione præ-
fectorum.*

IN Septentrionalibus regnis uti multæ & po-
tentes sunt provinciæ, ita & in illis dirigendis
di-

diversæ sortis & linguarum præfecti à principibus constituuntur, tanquam radii à Sole emissi, ut in toto terrarum circuitu æquitas & justitia custodiatur, securitasque permaneat omnibus populis inviolata. Verum ne diuturna permaneat hæc felicitas regiminis æquitate parta, malignorum hominum consiliis alibi per regnum tales constituuntur præfecti, qui avaritia & malitia obcæcati, innocentes torquent, sceleratos exaltant, jura omnia pervertunt, totum regnum in ruinam, se ipsos in calamitatem, & Regem in ludibrium, infamiam, miseriam, & exilium, brevi momento transmittunt. Verum ne res hæc careat documento, inter ceteros sanguinarios & avaros præfectos, quos Ericus Rex Suetiæ, ex ducibus Pomeraniæ ortus, &c. eviscerandæ Suetiæ præfecerat, erat quidam Danus *Iusse Ericson*; is super Dalacarlorum regionem constitutus, tam crudelem se omnibus exhibuit, ut putarentur omnes omnium malignorum tyrannorum spiritus, qui unquam antea fuerant, in hunc perditissimum nebulonum confluxisse. Narrat Cicero, crudelem Verrem fumo ex putridis lignis educto, unum hominem innoxium perdidisse; at hic *Iusse* ejusdem malignitatis spiritu obsessus, non unum innocentem, sed ex Dalacarlæ incolis sine numero innocentissimos fumo suspensos (licet viribus sese rebellando liberare poterant) occidit. Quo pacto ne non satis ingeniosus carnifex in exquirendis novis tormentorum generibus videretur, uxores maritorum tam crudeliter occisorum, in locum jumentorum, trahendis aratris applicare non eru-

buit: imo inter primas delicias, videre & audire, eas inter tantas angustias foetus ex se mortuos abjicere, & rursus aratro apponi, donec mortuæ aut semianimes collaberentur. Possent hic horribilia ejusdem Danicæ tyrannidis facinora adduci, quæ tunc non solum per illum, sed per omnes Regios præfectos committebantur: at satis est dixisse, eos his artibus ultima facta in se, & exilium in Regem suum impiissimum procurasse. Rusticorum nanque furore crudeliter occisi sunt, quando audaciores erant ad prædandum, quam præliandum. Rex vero Ericus Pomeranus à Danis, quorum consiliis in suam, multorumque ruinam usus fuerat, derelictus, urgente viro potente Engilberto, centum millibus incolarum ad arma provocatis stipato, ad parvam Gotlandiæ insulam velut profugus in miserabili senectate recepit.

C A P. XIII.

Ahuc de eisdem pessimis præfectis.

ET si superiori capite visa est tota regio purgata tyrannide crudelium præfectorum, tamen damnabiles reliquæ, simili astutia & arte, in eorum complicibus, & alumnis, velut toxico perseverarunt: qui quanto mentitis obsequiis magis fidem Principibus ostentare poterant, tanto putabant se Regiis secretis & officiis præ cæteris omnibus fieri superiores. Nec opinione fallebantur. Dum enim primum supplices ac humiles in municipalibus scientiis expertos sese Regibus exhiberent, maxime in exactione tributorum & miltarum, mox ad

ad præfecturas sine ulterioribus meritis super simplicem populum erigebantur : taliumque præfectorum tyrannide cooperante, potentissimus Gothorum, Suecorum, ac Norvegianorum Rex Carolus, prædicti Regis Erici successor. coactus est fidelissimæ gentis suæ sustinere rebellionem, ac tandem exilium sufferre. Cum enim Rex ipse ob immania suorum præfectorum scelera, atque sacrilegia, obsidione pravissima in sua regia incolarum potentia clauderetur, frustra à suis præfectis, qui liberius per regnum vagabantur, expectaret auxilium, hærebat, quid in tanta perplexitate pro remedio conduceret tutiore, misitque denuo secretos nuncios antedictis præfectis, mandans ob eorum honorem & fidem, ac præstitum juramentum, ut ejus calamitati sub venirent. Sed frustra, nihil enim aliud didicerant, quam superbe dominari supplicibus, pecuniam extorquere ab incolis, injurias irrogare miseris, supplicio afficere innoxios. Tum Rex in arcta necessitate positus, tutissimum præsidium in fuga prævidens, naves aliquot in horrendissimo frigore mensis Januarii celerrime, divitiis ingentibus impositis, adaptari jussit. Cumque jam anchoræ levandæ restarent, quidam ex præfectis Regem interrogat, an aliquid in terra neglexisset : quo audito Rex suspirans, respondit : Neglexi sane, ante plures annos te, & tui similes, in furcam suspendere : quod tunc si fecissem, nunc quietius in tranquilla Republica remanerem. Moxque erectis velis in Gedanum Prussiæ celeberrimum, magis grata, quam jucunda navigatione pervenit, à Casimi-

ro Rege Poloniæ humanissime exceptus, donec septem annis evolutis, in pristinam dignitatem & potentiam reciperetur, factus omnibus charissimus, qui antea publico odio laborabat. Præfectos nanque instituit, qui virtutes vitiiis, justitiam injuriis, honestatem utili præferebant. Quid vero Rex Daniæ Christiernus ejus nominis secundus, in Regnis Aquilonariibus, ob sævitiam crudelium præfectorum passus sit, nemo qui acta ejus legit, ignorat. Inter cæteros autem quendam impium sanguinarium præfectum habuit, Nicolaum Holste appellatum: cujus unica voluptas erat, Regem severum præcedendo, elevare excelsas furcas, quibus infelices regnicolas immani morte afficeret, nisi certo auri argentique pondere quantoctius redimerent vitam: asserens, longos fures altas decere cruces. Nec defuit præconi justum fatum. Regia nanque sententia, quod à multis innocentibus pecuniam extorsisset, condemnatus, & in eadem furca, quam aliis parari, jusserrat, ipse suspensus fuit; licet nihil magis securitatis à furibundo populo Regi partum est, quin fugeret omni momento. De hoc autem Christierno Rege, & gestis ejus, nonnihil oculata fide inferius scribam, quia præfens horrenda vidi.

C A P. XIV.

De causis perpetuæ discordiæ, quam Sueci sive Suecones, & Gothi, contra Danos gerunt.

Sueci ac Gothi, cur tam ferocibus animis & armis contra Danos ferantur, ipse Danorum dili-

diligentissimus historicus in sedecim libris suis hinc inde usque ad summum horrorem aper-
tissimam reddit rationem. Ubique enim me-
minit gentis suæ tam violentum & truculen-
tum regimen in subditos, ac dolosam amici-
tam in vicinos, & utrunque in omnes confœ-
deratos, ut quilibet prudens & sensatus homo
merito cavere debeat, quam tutus in eorum so-
cietate, aut naturali vinculo, vel alia jurata
confœderatione, fieri possit. Afferit nanque
primo Libro, Lotherum Regem, illustrissi-
mum quemque vita aut opibus spoliare, patri-
amque bonis civibus vacue facere, probitatis lo-
co duxisse. In 2. Libro, quod Helgo Rex adeo
projectus in Venerum exitit, ut ambigux exi-
stimationis esset, tyrannide magis, an libidine
arserit: unde & Thoram virginem stuprum
pati coëgit, quæ postea tam detestabile nefas
excogitavit, ut contra eam mire exclamet Saxo.
Tertio lib. Fengonem testatur insidiis positis
fratrem trucidasse, ejusque uxore abusum,
incestuosam libidinem parricidio adjecisse.
Quam atrocitatem quanta benevolentix simu-
latione texerit, parricidiumque pietatis nomine
colorarit, satis exponit ipse Saxo. Fœminam
enim à se oppressam, omni mansuetudine ple-
nam, nullum lædentem, & sine fœminam, ad
hoc induxit, ut confiteretur, suum maritum
Regi insidiantem, à se interfectum fuisse. Nec
irrita persuasio fuit, dum apud principes fides
mendacio non de est, ubi scurris interdum
gratia redditur, & obtrectatoribus honos. Li-
bro quarto fol. ultimo, Saxo testatur, Danos
suos, mentiri & fallere, inter vitia & sordes
non

non ducere, quemadmodum mos est apud Parthos. Libro 5. folio 2. quam fœdi mores ac turpissimæ petulantia simul & violentia aulicis inesse monstrantur, sane totus orbis, & universa barbaries horret. Libro 6 in Saxones, post eorum pugilis, cædem, adeo Danorum insolevit imperium, ut pro cubitalium membrorum quolibet, indicem servitutis stipem quotannis pendere cogentur, donec quidam Suertingus civium afflictione motus, se & Regem, convivii simulatione susceptum, incendio consumpsit. Lib. 7. in principio, Frotho proprium fratrem à quodam familiarium occulte interfici jubet, & ne scelus à conscio proderetur, eundem insidiarum ministrum tacite trucidandum curat. Sed à filiis occisi fratris canum specie nutritis, tandem incendio consumptus poenas patricidii luit.

C A P. X V.

De eisdem causis.

INter alia sitis diffuse Saxo prosequitur, protertosam Jarmerici Regis crudelitatem, à pueritia usque in provectam ætatem truculenter continuatam: quæ sicut omnem beluinam rabiem excedit, ita & à quovis sensato homine sine gravi horrore legi nequit, vel audiri. Inaudita enim tyrannide exquisitissimis tormentis sæpe afflictos trucidavit. Regem namque & Reginam eorum, à quibus jure belli captus, & summæ libertati restitutus, atque in numerum amicorum & primum familiaritatis locum translatus & sublimatus extitit, admoto
furtim

furtim incendio, per summam ingratitude[m] occidit: deinde 40 Teutones captos, applicatis totidem lupis, laqueo adegit. Nec sic poterat ejus sanguinaria mens satiari. Quippe optimates eorum primo tibias loris trajectos, moxque immanium taurorum unguis alligatos, molofisque incessantibus, raptim in cœnum voragine[m]que pertractos, lachrymabili spectaculo consumsit. Demum Comites, Duces, Principes Teutonicæ gentis, captos, trajectis fune tibiis, equis in diversa raptantibus præbuit lacerandos. Sed nec in ea summa feritate sibi resistendum putavit. Nam propriam Reginam, Hunnorum Regis filiam, quamvis innocentissimam; & pudicissimam, humo alligatam, equinis obterendam calcibus præbuit: cujus corpus adactus jumentorum grex crebris vestigiis confodit, & laceravit. Imo etiam suis ex sorore nepotibus insidiosè comprehensis, laqueo spiritum eripuit. Optimates quoque, qui eorum tutores erant, convivi simulatione contractos, eodem exemplo consumendos curavit. Deinde eodem libro Haquonis cujusdam Dani crudelitas adeo infanda conspicitur, ut merito cunctos mortales terreat, ac pactis aut victoriis ejus gentis se tutos agnoscant. Lib. 9. in principio idem autor notat, publicam pietatem privato furore Regis fuisse laceratam & post multa, Regem Haraldum ex splendido sanctitatis autore infamem factum apostatam, & desertorem. Et Lib. 10. quod Dani Sembia potiti, necatis maribus, foeminas sibi nubere coegerunt, rescisfaque domesticorum matrimoniorum fide, externis avidius inhærentes, suam cum hoste for-

tu-

tunam communi nuptiarum vinculo partiti sunt. Demum quod Rex Haraldus pecudalibus jugis humanas alligasset cervices. Deinde quod D. Olaum Norvegiæ Regem ficariis pecunia corruptis, & postremo Blacchonis proditoris opera S. Canutum occidissent. XI. quod Sueno Rex potius sacræ religionis, quam incestæ nuptæ desertor sit inventus. XII. quod violentiore morte captivos Teutones Dani consumerent; revinctos post terga manibus, palis affigendos curabant; deinde ventrium cavacultro rimari, nudatis extis, primaque viscerum parte pro tracta, cætera stipitibus explicabant; nec ante supplicium remiserunt, quam tortos, extis funditus alvo egestis, horridæ rapacitatis spiritum profundere coëgissent, quod spectaculum ut specie triste, ita re nostris perquam utile extitit: non solum enim reis poenam inflixit, sed etiam cæteros consimilem cruciatus causam vitare præmonuit. Itaque non minore visentibus documento, quam afflictis supplicio fuit. In reliquis vero libris, quia satis multa & horrenda inter pauca bona commemorantur, potius justo Lectoris arbitrio, quam huic onerosæ ostensione meæ, quatenus opus fuerit, perscrutanda relinquo, satis legitimam existimans causam, cur Sueonum ac Gothorum, imo aliarum nationum, insegura societas sit cum illo populo, cui ob præmissas causas, (ut verbis Saxonis libro 10. utar) quiquis humanitatem, atque obsequium erogat, ingratis beneficium præstat.

C A P. XVI.

De eisdem causis, ex libro 24. historiae Gothicae Joan. Magni, Auctoris fratris.

ANno Christi 1512. incidit inter Stenonem & Gostavum Erici Trolle filium Archiepiscopum Upsaliensem, discordia nimium perniciofa: ob quam non solum illi duo, sed tota patria ad extremam ruinam devenit. Erant ambo juvenes, ambo illustrissimo sanguine nati, ambo vehementis spiritus; sed Steno justior & modestior in sua causa videbatur, utpote qui legibus Ecclesiasticis & bonorum virorum arbitrio se parere vel affirmabat. Fecitque, Gostavum tam per Leonem X. quam per regni Sueciæ Pontifices sufficienter admoneri, ne patriæ tranquillitatem tolleret, aut turbaret. Sed durior erat in Archiepiscopo animus, quam quod permetteret sibi aliquam concordiam persuaderi cum Stenone, qui patrem Ericum à tam amplo principatu seclusisset, spemque maximam in Danorum rege Christierno se reponere ostendebat.

Tum Steno, considerans, Archiepiscopum nullo ingenio, nullaque admonitione ab illo implacabili odio revocari posse, collectis militum copiis ipsum in castro *Almerstech* inclusum obsedit, exercitumque Danici Regis (qui ut eum obsidione liberaret, advenit) debellatum profligavit. Deinde obsessum, & Danica auxilia frustra exspectantem, ad deditioem coëgit, everfaque funditus arce, ipsum in monasterio Arosiensi (quod Insulense vocant) inclusit.

Quo

Quo facto, causam ejus coram summi Pontificis legato Joanne Arcimboldo in comitiis Arbogensibus exponi fecit. Estque intercedente legato & regni Senatu à Stenone sub ea conditione in gratiam receptus, ut de cætero se in Upsalensem Archiepiscopatum non ingereret, sed in paternis bonis paci & tranquillitati studens resideret. Patrem quoque ejus Ericum, ut nonnullos alios Danicæ factionis proceres, in arce Stocholmiensi captivum inclusit. Deinde regnum circuiens, publico omnium incolarum favore excipitur, seque illis, & illos sibi, jurejurando obstrinxit. Factus enim erat in oculis omnium subditorum suorum gratiofus, & maxime popularis, quia alias patri Suantoni, cum populum tributis oneraret, ad genua procubuit, & tributorum laxationem impetravit. Quocirca jam in Principem assumptus, non modo tributa à benevolis subditis, sed ipsam eorum vitam pro sua ipsius salute in mille mortis pericula paratam & promptam expertus est. Itaque tot populis suffultus, tam potens evasit, ut multorum Regum ac Principum viribus resistere potuisset, præsertim si parem prudentiam in suis quotidianis consiliariis cum magnitudine potentix suæ conjunctam habuisset. Sed erant in ejus camerario consilio ad assentationem plurimum, ad publicam verò utilitatem minimum loquentes, quippe qui nec satis prudentes erant, nec alios prudentiores in Principis consilium admittebant, sed detractionibus, susurrationibus, sugillationibus, cæteros innocentes, apud juvenem Principem lacerabant. Unde brevi effe-

ctum erat , ut ab eorum malignam imprudentiam , & imprudentem malignitatem, plerique optimi & prudentes viri ab eo se removens , alium rerum statum quàm præsentem expectarent.

Quod cum Christierno Danorum Regi compertum esset , cogitabat , idoneum tempus advenisse , quo Danicæ telluris angustias rumpere , & spaciosa Gothorum Sueonumque regna potenter subjugare posset. Magnum igitur & potentem exercitum ex Saxonibus , Frisiis , Westphalis , Scotis , Danis , Gallis educens , Stocholmiam Sueonum regiam valida manu obsedit. Sed non poterat Steno tot populorum favoribus & obsequiis præmunitus à Dano superari , cujus nomen apud Sueones publico odio laborabat. Immo Christiernus in ea obsidione , qua Stenonem obsidere videbatur , tam duriter à fame , à com meatuum penuria obsidebatur , ut magna exercitus pars inedia periclitaretur. Proinde revocatis ab obsidione copiis , classem qua venerat in Daniam reducere parat. Sed postquam se ad reditum parasset , & ventis vela committenda essent , ventus vehemens & contrarius ejus profectio ni objectus est : qui , cum totis quatuor mensibus pertinacissime flaret , Christiernum ad intolerabilia incommoda adegit. Nam regredi in terram obsistente Stenone , & progredi in Daniam resistente vento impossibile erat. Tum Steno , generosi & magni animi Princeps , comperta inimici necessitate , rarissimæ humanitatis officio in ipsum usus , tantum com meatuum & expensarum ad eum liberalissima donatione misit, quan-

quantum sustentando toto ejus exercitui sufficiebat. Christiernus autem percepto eo beneficio, legatos ad Stenonem dirigit, asserens, se cum eo ad familiare colloquium super publica pace descendere velle. Parum aberat quin Steno Danica astutia persuasus, ad ipsius classem se contulisset: sed suorum fidelium consilio revocatus, Hemmingum Gaddum, & nobilissimum adolescentem Gostavum Ericson ad eum pro pace aut induciis inter utranque partem componendis emittit: quos ipse confestim erectis velis secum in Daniam captivos deportavit. Et hic quidem erat finis belli, quod anno Christi millesimo quingentesimo decimo octavo contra Stenonem & civitatem Stocholmiensem per Christiernum gestum erat. Qui deinde evoluto anno exercitum majorem quam unquam antea congregatum per congelatas aquas in Sueciam direxit. Quem Steno animosius, quam circumspectius, in terris Vestrogothorum pugna glaciali excipiens, primasque in acie partes strenuissime agens, ictu bombardæ in femore accepto vulneratur, statimque vehiculo impositus ad Stocholmiam defertur; ad quam cum fere pervenisset, animam super constrictum glacie lacum Meler exhalavit: dignus profectò longiore vita; quam utique habuisset, si imprudentes & malignos consiliarios à se longius removisset. Interea Stenonis relicta vidua Christina, paucorum procerum partes ejus tuentium persuasa consilio, per speciales nuncios, liberali promisso stipendio pro ulciscendi mariti sui morte, frustra à Rege Poloniae Sigismundo

mundo ejus nominis primo copias postulat auxiliarias. Mortuo igitur Stenone, numerosus Sueonum exercitus, cum à nullo dirigebatur, dissipatus est. Dataque est proceribus, qui Danico Regi favebant, occasio, ut mox eum in Sueciam advocarent, & Regia corona in civitate Stocholmiensi insignirent. Sed eum consideraret, se à minima procerum parte in regnum accersitum, atque ob id suam coronationem à cæteris in libertatem restitutis cassare posse, plurimos Regni Senatores & proceres eadem coronationis die scilicet ipsa Dominica infra Octavas omnium Sanctorum, anno millesimo quingentesimo vigesimo, convivio contractos, & se ob Regiam fidem securos putantes, apprehendit, & nimis severiter trucidari fecit. Quæ quidem severitas, cum jam in omnem historiam diffusa videatur, nolo me in enarranda hujusmodi tragœdia diutius occupare: quæ non minora incommoda Danis, & eorum Regi, quam Sueticæ Reipublicæ inferebat. Quippe ipse Rex in tanto procerum numero bonam eorum partem occidi fecit, per quos fuisset in amplissimo principatu diu conservandus; à quo confestum, & eodem mense, quo venerat, exclusus, in suam Daniam est reversus: documentum singulare omnibus Regibus & Principibus effectus, qui severius imperare, quam clementius præesse contendunt.

CAP. XVII.

De severitate Regis Christierni secundi.

REX Daniæ Christiernus, ejus nominis secundus, diversis temporibus & ingeniis procurato per quosdam Danicæ factionis in regnis Suetiæ & Gothiæ proceres, Danorum consanguineos, & affines, (inter quos erat infelicissimus Gostavus Trolle Archiepiscopus Upsaliensis) aditu in regna prædicta, adeo ferox & severus evasit, ut nullo præstiti juramenti, aut sigillatarum literarum, aut acceptionis tremendi Dominici corporis habito respectu, aut cujusvis commiserandæ rationis compassione, una die, scilicet 8. Novemb. 1520, diversorum ordinum principes, magnates, consules, ac cives, numero 94, me videntē ac trepidante, impio ferro, impiissimo malignorum consilio stimulatus, detruncari juberet, atque triduo ante prætorium urbis Holmensis, inhumata eorum corpora, donec extra civitatem comburenda deportarentur, remanere. Profecto horrendum spectaculum, quod ipsi Christierno procul dubio mille miseriis postmodum vexato occurreret, ut instigante crudeli consilio, quos ingratiā receptos & perendie amicabiliter invitatos hospites ad Regale convivium habuisset, atrocissimè sic puniret, idque non usitato sæviendi modo: nam cruci affixit quendam Magnum Joannis, præfectum, patriæ suæ validissimum defensorem, humi in terra tabulaque ligatum: ut primum pudendis, demum corde excisis, & in vultum patientis con-
tu-

tumeliosorum verborum insultu projectis, ad majorem rabiem & perpetuum horrorem actum fuisse ostenderetur. Postea ejusdem diei insequenti nocte, infelicissimæ viduæ, quarum mariti ferro consumpti ante ora bestiarum in publico foro jacebant, pecunia & omni suppellectile, per insatiabiles Daniæ præfectos spoliatae, inconsolabiliter ingemiscebant. Certe turpissimi, & immanissimi erant officiales illi, solo terrore regii nominis, vel pendentis crudelitatis, cunctos maxime innoxios pudicitiae & omnis verecundiae honestate profligata, depredantes. Nec melior erat pupillorum & orphanorum conditio, qui in parentibus torquebantur, & omnibus fortunæ bonis spoliabantur. Longa & terribilis per me, tanquam singula lachrymose videntem, texenda foret historia, si singulas hujus calamitatis partes enarrare vellem, quomodo videlicet divina & humana confundebantur, nulla promissæ fidei ratio, nullus religioni respectus, omnia temeritate sacrilega agitabantur. ubique mors. nulli concessum effugere: atque vivere inter districtos gladios & efferos homines, impossibile. Servabatur vigilantissimo custode civitas, ne quis ex eo communi omnium civium carcere erumperet, ut regni incolis patratae crudelitatis seriem denunciaret: quam si libera populi multitudo subito persensisset, nihil commissi facinoris inultum remansisset.

C A P. XVIII.

Adhuc de severitate ejusdem Regis.

QUOD cum Rex adverteret, in sola fuga salutem suam reponens, paucis postmodum diebus, inde versus suam Daniam se recipere est coactus; in quo itinere plures rotis, furcis, alioque horrendæ mortis genere, quartando mortificari jussit: præsertim apud Ostrogothos in Vasteno, terra sanctæ Birgitte; demum in Nydalenfi monasterio, Novæ vallis dicto; ubi licet humanissimo hospitio susceptus esset, tamen die purificationis divæ Virgini dedicato, Abbatem cum septem monachis, peracto altaris sacrificio, manibus à tergo ligatis in rapidum flumen submergi jussit: unde cum Abbas naturali fortitudine funibus ruptis ad littus enataret, à Regiis satellitibus ferro excerebratus interiit. Ita & parvuli illustris familiæ Ribbingorum Vestrogothiæ, quibus hostilis barbaries ignoscere solet, ante ejus conspectum gladio sublatis sunt. Quo factum est, ut sub eo congregatis triginta millibus incolarum armatorum, ipse sibi conscius, per devia ac invia, potius nocturno quam diurno tempore, cursu se reciperet intra limites suæ Danicæ ditionis. Ubi neque diu sine simili formidine securior est relictus. Adeo velox fama factum ejus ante adventum ubique monstravit, maxime apud subditos Cæsareæ majestatis in terra Batavorum, Brabantorum, ac aliarum nationum: ubi dudum, cum in honore esset & sublimi gloria, ante tam immanem
stra-

stragem in plerosque innocentes commissam, habitus erat gloriosus. Dicat hic Saxo Danorum historicus libro duodecimo, in omni circumspectione sua, uti superius capite trigesimo septimo allegatum est, an hoc spectaculum ut specie triste, ita re ipsa Danis utile extitit, an crudelium poenarum ac torturarum inflictione, an clementia, modestia, æquitate, & reliquis virtutibus Regiis quærantur regna, & maneant parta; certe per experientiam agnoscat, Danicam severitatem, superioribus libris, & hoc Christierniano factò ad memoriam revocatam, plus infamiæ, horroris, crudelitatis, & despectionis, regno & Regibus ejus parere, quam si humani, & justii essent; nisi forsitan gloriari velint in malitia, quando adhibitis fraudibus potentes se putent, in iniquitate, ut novacularum more faciant dolum, quod absit. Quis etenim secure commercium cum his intentare, & fumum manere cogitat? qui (ut Saxo ultimo capite, libro quarto asserit) mentiri & fallere, inter sordes & vitia non ducunt. Sit ergo sermo eorum, Est, est: non, non: & omnes credent eis. Nec credant me boni homines, hæc supradicta propter odium, aut similitatem in Danicam nationem illam & vetusta ejus gesta, aut Regis Christierni severitatem, in omnibus ostendisse, sed longe terribiliora ex industria, quæ sine suspitiis & horrore legi nequeunt, & multo minus in libros referri, reliquisse. Danica tamen nobilitas post exactum Regem Christiernum antedictum, quadraginta quatuor articulos in Urbem, & totum orbem, pro sua excusatione, cur ab eodem Rege de-

fecerat, publice legendos emisit. Ita & Senatores regnorum Suetiæ & Gothiæ, ac Norvegiæ, tam antea quam postea repetitis vicibus, libris & literis sese excusarunt. Quod autem ego amarius cæteris, verius tamen & parcius scribo, audax testimonium facit, quia cum gravi meo periculo, & mœrore, omnibus iis tragœdiis inspiciendis interfui, ut dolenter viderem mala gentis meæ, quæ nunc millies aucta videntur, & insuperabiliter, ob impias legum constitutionis, & subditorum oppressiones, deteriora.

LIBRI VIII. FINIS.

OLAI

OLAI MAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Bellis Campestribus.

EPITOME LIBRI NONI.

C A P. I.

De gladiis versatilibus in rotis.

ANTIQUE Gothi, similes rotarum machinas & gladios versatiles, aciebus equestrium & pedestrium sæpius infringendis, præcipientem structuri accessum vel recessum objecisse reperiuntur, modernoque tempore, licet rarius solito, ubi locus expostulat, diligenter opponunt: cujus tamen machinæ ratio sic capiatur. Videntur in primis tres rotæ, duæ altiores in axe volubiles, & tertia inter has media, quæ uni earum mutuis conjuncta dentibus, motum necessarium sua agilitate in bicipiti gladio anteriori stipiti affixo causat: quo quidem gladio sic versatili lateraliter à peritis motoribus elevato, & admoto, non parum objectæ acies lacerantur ac infringuntur. Attamen id caveri solet, ut rotarum radii sint asserculis, seu planis tabulis in latum cooperti, ne hastis inter eos inimicorum industria projectis, rotæ destituantur à cursu. Quanto etiam rotæ sunt altiores, ac agiliores, tanto extensior ipsius gladii ampliatur scissura. Suntque stipites,

seu ligna, quibus dirigitur ensis trium, aut quatuor pedum longiora, quam quævis lancea militaris, ut ab insultu equestrium tutiores ejus sint directores, qui à tergo ballistariis turmatim muniuntur. Axes vero rotarum pro faciliiori cursu citando, inungi solent pinguedine phocarum, seu vitulorum marinorum, igne purgata, ac bene defæcata, qualis superabundat apud mercatores Septentrionales: unde diligentia negotiatorum comparata, per vastum mare in vasis magnis incomparabili quantitate tam ad inferiores, quam superiores Germanos, quæstus & lucri causa deportatur. Hac igitur machina hostile robur plerunque veluti vastissimum lignum acuto & robusto cuneo vel infringi solet, vel in ipsa statione turbari.

C A P. II.

De curribus falcatis.

HAc similitudine, curribus falcatis & hamatis, inter præcipuos bellorum apparatus olim usi sunt Sueonum & Gothorum pugnatore: præsertim in acrioribus præliis contra validissimos exercitus Teutonum, Danorum, & Ruthenorum, eo videlicet modo, ut exploratis hostium accessibus, quibus videbantur venturi, vacuos currus axibus bene unctis, in declivibus montium lateribus, firmis trabibus, alligarent, saxisque repletos velut pendulos pontes in funibus statuerent, foliis virentibus, aut ramis undique cooperientes, donec hostes præcipiti accessu, trepida simulata fuga, ad obducta discrimina incitarent, atque curruum dis-

disolutorum celeri cursui vel lacerandos subji-
cerent, aut aciales cuneos infringerent disper-
gendos. Quo facto, & qui prius visi sunt fuge-
re, & aliæ sociales turmæ, sive equestres, sive
pedestres, agminatim irruere solebant in dis-
persos, aut resistentes: curribus demum eisdem
veluti propugnaculis mobilibus, ubi opus fue-
rat, in reliquis certaminibus semper utentes: eo
moderamine inviolabiliter observato, quod cur-
rum directoribus, seu aurigis, duplo magis,
quam equitibus stipendium & spoliū redde-
retur: itidem & his, qui bigas, sive curricula,
stipitibus lateraliter antrorsum ferratis cuspidi-
bus, hisque mucronatis, inter hostes discur-
rendo, in invia ac præcipitia coarctabant.

C A P. III.

De ereis equis ignivomis.

NEque hoc loco omittendum est, quod Sa-
xo de Regis Regneri astutia, & stratege-
matibus ejus, lib. 9. meminit. Inquit enim,
Hellesponti Rege Dian post varia bellorum dis-
crimina occiso, Regnerum à duobus filiis in-
teremptum, Dian videlicet & Daxon, severa
certamina sustinuisse. Ii etenim filii olim Ru-
theni Regis filias maritali sorte complexi, im-
petratis à focero copiis, ardentissimo spiritu
paternæ vindictæ negotium rapuerunt. Quo-
rum Regnerus immensum animadvertens ex-
ercitum, diffidentia copiarum habita, equos
æneos ignivomos, ductilibus rotulis superposi-
tos, ac versatilibus curriculis circumductos, in
confertissimos hostes maxima vi exagitari præ-

cepit: quæ res tantum ad relaxandam adversariorum aciem valuit, ut vincendi spes magis in machinamento quam milite reposita videretur: cujus intolerabilis moles, quicquid impulit, obruit.

CAP. IV.

De Septentrionalium bombardis.

Sunt bombardæ in plerisque civitatibus ac Arcibus Suetiæ & Gothiæ, tantæ magnitudinis, ut vas ligneum, barile Romanum latitudine ac longitudine superans, ferreo globo, ac ferreis crustis instar pugilli manus, librarum DC. & amplius repletum pulvere, & igne excitatum, vehementissimo impetu, veluti tempestuosus turbo vel imber emittatur, & quodcunque obstaculum vim ejus sufferre non possit: idque nedum in terrestri, ac glaciali (pro ut infra dicitur) certamine quoties opus fuerit, intentatur. Sunt & mediocres, ac longissimæ bombardæ, terreos globos evomentes. Præterea petrariæ, quæ lapides sublimiori ictu casuros emittunt: eoque formidabilius fit certamen, quo talibus bombardis (quæ vastitate & violentia cæteras præcellunt) non uno impetu, atque horribiliori crepitu, sed successivis ictibus in loca quassanda solvuntur: atque ad earum impulsum pulveres ex disjectis parietibus, vel aliis obstaculis turbineos videntur excitare fumos.

C A P. V.

De bombardis triangularibus.

Bombardarum triangularium apud Sueones, & Gothos, major alias in earum inventionne usus erat, quam modo reperitur. Poterat enim hac tripartita machina, immanis hostilitas, acie reparata, sæpiusque admota dispergi, ubi rotarum objecta volubilitate, quivis equestrium impetus condensato agmine accelerans, exigua manu impediretur. Sed fraude doloque bombardalium magistrorum quandoque evenit, ut pro ferreis globis stupam vel chartam bombardis imponant, vel hostes audaci aggressu radios rotarum solius hastæ immisione impediant, ne è loco moveantur.

C A P. VI.

De organicis bombardis.

Habebant etiam inter alias bellorum machinas populi Septentrionales, hostibus præcipue equestribus congressuri, bombardas collaterales, more organorum aut conjunctarum fistularum colligatas, ut eas vel pariter vel successive excitato igne in inimicos relaxatas, citius iterum pulveribus globisque immisis, opponerent ad omnem motum eisdem inimicis: quibus etsi visi sunt, sereno præsertim tempore, gravia intulisse bella, propriaque perstrenue defendisse castra: tamen quia frequentiora acerbioraque prælia (prout infra dicetur) evenire soleant in Aquilonaribus regnis tempore

horribils brumæ, dum nives excidunt densiores, quibus bombardarum usus in excitando igne prohibetur: idcirco rarior factus est earum usus in campis, & nihilominus frequentior in castellis, ad arcendos obsidentes.

C A P. VII.

De fundamentis arcium comburendis.

IN planis ac campestribus locis, ubi vel ex condicto, vel electione hostium, vel eventu temporum ac occasionum exoritur præliandi facultas, incolæ terrarum, ut fortius inimicum aggrediantur, vel cautius ad tempus declinent, curulibus utuntur bombardis, quæ & curulia castra vocantur: quorum aurigæ, non minus quam vexilliferi, vel alii exercitus ductores, sunt armati, imo & ipsi equi indurato boum corio in collo & tergo. Quatuor itaque hac arte periti bellatores, vel plures, exonerandis ex utroque latere bombardis deputati, impetum, quem fors dederit, aurigæ concurrente ingenio & audacia, exercent in hostem, ut à fronte vel latere discissus, equestribus armatis perfacile non resistat.

C A P. VIII.

De fundamentis arcium comburendis.

VEteris ruinæ vestigia in Aquilonaribus regionis satis clare demonstrant, quomodo quam plurima fortissima loca rupibus ac inviis accessibus imposita, artificialibus flammis è subterraneis specubus excitatis, velut tonitruis concussa

cussa dissolutaque reperiuntur. Cum enim fortalitia hujusmodi ob continua latrocinia, ex his limitaneis præcipuæ provinciæ locis suscitata, deprehenderentur, communibus armis, unanimi gentis consensu, iudicisque decreto, incolæ convocati, ea adorti miris ingeniis demoliebantur, eo scilicet modo, ut loca montium magis ruinosa introeuntes, eadem malleis, dolabris cuneis, cæterisque instrumentis, ad lapides excidendos murosque demoliendos accommodis, validissima manu perfregerint, aut si spelunca fuit naturalem habens concavitatem, usu similibus instrumentorum sensim ejus fastigia ex ea parte præciderint, qua præsidiorum fundamenta denudarentur, erectas trabes ex ordine subjicientes, quibus murorum innixa moles sustineretur, ne statim compages ipsa corrueret, aut dissolveretur. Ut autem decisorum atque cadentium lapidum fragor haud exaudiretur, ex altera arcium parte armatis, cum clamore & strepitu horridiorem, vel simulatione, vel serio inferebant insultum. Verum ubi jam murus eo spatio, quo supra specum porrigebatur, pendulus totus est factus, ita ut lignis duntaxat incumberet, aridiore undequaque collecta materia, igneque injecto, confestim ipsa sustentacula correpta perfringebantur, & imposito pondere concessere; præsidii autem pars omnis, quæ tignis sublevata detinebatur, in vacuum collabendo subsedit, turresque ea è regione, & propugnacula, celerime à cætera compagine divulsæ, in declive deferebantur, foribus atque portis arctissime cohærentibus, simili ruina concussis.

C A P. IX.

De crudelitate adulatorum, proditorum & advenarum, sapius in regia civitate Stocholmiensi sævissime perpetrata.

STocholmia celeberrimum emporium totius regni Suetiæ, imo Septentrionis est: in quod ex omni gente & natione, maxime autem ex Germania inferiore, cives conscribi consueverunt: & inter eos non raro miscentur illi, qui vel ob æs alienum, vel turpe aliquod facinus in sua patria nequeant commorari: hi crescentibus divitiis solent sæpe naturam, quam paupertas occulerat, aperire, & patriæ à qua benigna hospitalitate excepti fuerant, extremam moliri perniciem, maxime quando Principem talem assequuntur, sub quo omne libitum licitum esse putaverint. Tales igitur Teutones in civitate Stocholmiensi tempore Regis Alberti C L X X. inventi fuerunt: qui occulta conspiratione colligati, se Cucullatos fratres appellabant: crevitque postea eorum numerus ultra mille quingentos. Horum studium præcipuum erat, conjectis in Sueones & indigenas convitiis, ad rixas & lites provocare, ut demum apud Regem delatos, vita, aut fortunis, vel pariter utrisque spoliarent, prout postea actum est. Nam ut eos exquisitis tormentorum generibus crudelissime dilaniarent, aptabant ex ligno ferras, quibus eorum præstantiores ita ad mortem usque tormentabant, ut magis ad horrorem tam crudelis facti ingemiscere, quam scribere oportet. Tandem reliqui cives Sueci
sub

sub mediæ noctis silentio ex arce Regia, ubi
 captivi detinebantur, per naves ad proximam
 insulam jactu balistæ distantem, *Keplinge* di-
 ctam, exportavit vivi, in domo quadam inclusi,
 digitis in perforato pariete cuneorum impres-
 sione affixis, superjecto igne combusti fuerunt,
 majore quidem numero, quam affirmari pos-
 sit: nam ut oves colligati, plures intrudeban-
 tur comburendi. De hac urbe Albertus Crant-
 zius in hunc modum meminit. Stocholmi in-
 signe Suetiæ emporium, insigni clade afficie-
 batur. nam de cælo fulmine tactum, pene to-
 tum conflagravit. Perierunt mille sexcenti ho-
 mines. Sed miserabilis, quod sequitur: Fœ-
 minæ proles, & sine numero puellæ, navibus
 res suas invexere cum parvulis. at ob nimiam
 confluentium pressuram incendium fugien-
 tium, in ictu oculi pariter suffocati periere.

C A P. X.

De origine & situ hujus Regiæ.

PRæcipuam hanc Sueonum civitatem, Re-
 giam Stocholmiam; à fundamento illustis
 & fortissimus vir Regius tutor Birgerus Ierlâ
 fundamentis erexit, murisque & mœnibus for-
 tissimis communi vit, in loco adeo oportuno, &
 necessario, atque invincibili, ut nihil unquam
 commodius per eum excogitari potuisse creda-
 tur. Est enim locus torrentibus undique mu-
 nitus, (quondam solis piscatorum usibus usur-
 patus) atque interaquam salsam & dulcem ita
 positus, ut porta totius Sueciæ appellari possit.
 Prius enim Estoncs, Moscovitæ, Russi, Tave-

sthi, per eas fauces continue ingrediebantur, & clandestinis incursionibus Sueones, nullam hostilitatem suspicantes, adorti prædebantur; factique ingenti hominum strage, libere & impune atque maximis spoliis onusti, in suas terras evaserunt; quo incursu Joannem secundum Archiepiscopum Upsaliensem in sua propria mansione *Almesteck* occiderunt, & nonnullos alios clarissimæ stirpis & memoriæ proceres. Sed hac Stocholmia extracta, omnes & singuli diuturnam pacem assecuti fuerunt, hostes vero sempiternam formidinem: qui visam insuperabili præsidio contra quoslibet inimicos in reliquum tempus erecto, à diripienda Sueci abstinerunt. Quam tamen Holmiam si quis obsidione cingere, viribusque superare præsumperit, nunquam proficiet, etiam si pertinax perseverare posset in omnimoda ejus obsidione. Sita enim est in profundissimis aquis, & rapidissimis fluminibus, duas solum portas longis interpositis pontibus ex Austro & Aquilone tenens; quæ portæ portæque plus Regibus Daniæ constant in frustrata impugnatione, quam decem majores sui regni civitates. Nec obsideri poterit, nisi tribus fortissimis exercitibus in insulis solida terra & aqua distinctis; qui tamen exercitus nullo tempore à sagittariis terrarum subito congregandis securi videbuntur. Probet qui velit, & inveniet terribiliora.

C A P. XI.

*De situ montis Bruncaberg extra Regiam
Holmensem, & praeliis in eo factis.*

EXtra hanc Regiam urbem versus Aquilonarum plagam, mons est seu collis eminentis & arenosus: super cujus verticem & obliqua latera, multorum principum, nobilium, civium, & plebejorum acerrima certamina, tam vetustis, quam recentioribus seculis, tamque per internos, quam externos hostes sunt commissa. De quibus quia charissimus frater meus D. Joannes Archiepiscopus Upsaliensis complura verissime nominatimque in Suecicis ac Gothicis tangit Historiis, non est quod iis repetendis fastidio afficiam Lectorem: uno tamen salvo, quod Christiernus Rex Daniæ ejus nominis primus, fugiendo ex hoc monte, urgentibus Dalacarlis in acerrimo prælio, ad præfidia suæ bellicæ classis, quatuor supremos dentes ictu manualis bombardæ amiserit, prout inde progrediens ætas in cantionibus & compositionibus meminisse gloriatur. Præterea Christiernus II. fame & morbo laborantem exercitum suum, ægerrime ex hoc monte transferre potuit per aquas, ad classem retro montes ante hanc Holmiam Meridionali situ conservatam. Sed nec ibi eundem famelicum exercitum reficere potuit, nisi subdolis pactis, ipsius urbis & regni Principi & incolis sub fide violanda oblatis, sumptus & escas necessarias, à stulte credulis civibus, pro eodem exercitu, imo sua regia mensa, liberalissima donatio-

ne recepisset. Quomodo autem honori suo regio, pro æterno ævo consulens satisfecit, dudum ante hanc relationem per alios relinquo pro parte enarratum, quod scilicet rupta fide sex nobiliores regni obsides secum in Daniam pertraxit invitos. Hic etiam mons à quodam Brunchone regni proditore, & turpi adultero, nomen ab eventu sortitus est. Erat etiam in hoc monte olim subterranea specus, ubi aliquo tempore victitabant eremitæ: qui monita salutis præbebant exeuntibus ab ea urbe, donec superveniente hostilitate (qua frequentissime ea civitas vexatur) aliorsum emigrarent, & locus ille in speluncam latronum verteretur: quibus iterum purgata, repleta jacet humo, ne cuiquam deserviat homicidæ, vel scelerata negotia meditati.

C A P. XII.

De pascendis pecoribus in tectis obsessorum.

Accidit præterea, urbes obsessas adeo duris & pertinacibus armis terra marique comprimi, ut nihil solatii aut alimentorum pro restauratione obsessorum inveni concedatur, sed extremo discrimine ac armata potentia ab hostibus ipsis violenter eripiuntur, ac exportantur: fitque multoties ea occasione tam atrox prælium, ut pro raptu aliquot paucorum pecorum, plura millia pereant armatorum: dumque funestius certatur pro bestis, campi replentur funeribus militum occisorum. Sed nec eo cruore furoreque reprimuntur obsessi. Viribus etenim primis annis, demum (milite stragibus

con-

continuis diminuto) artibus, dolis, & infidiis obsidentium surripiunt commeatum, præsertim pecudes, quas secum abductas, in herbosis domorum tectis pascendas imponunt. Quod autem in tectis commode pascuntur pecora, ritus Gothicarum gentium in primis est attendendus. Ædificant enim domus lapideas, sublimes, ac amplas, ligneasque: quas tignis abietinis, & corticibus arboris betulæ, exquisita industria tegunt, terram herbiferam quadrata figura à campis excisam superimponentes: quam submisso avenæ vel hordei semine, firmioribus radicibus nectunt: quo fit, ut tecta hujusmodi prætorum virentium speciem & virtutem æmulentur. Sed ne herbæ tectorum, priusquam evellantur, arecant, vicissim cum pluviis domestica diligentia aquas aspergunt. Ita necessitas homines fortes instruit, ut supra humanas vires obsidentibus resistent, & illudant, ac penuriam omni contempta adversitate superent.

C A P. XIII.

De aquarum defectu sublevando.

Occasione insuper hic orta super defectu recentium carniū & forsitan graviore aquarum, hic ostenditur modus Septentrionalium obsessorum, quomodo inter cætera necessitatis remedia etiam curam ineant de aquis inveniendis. Evenit nanque obsessis tanta scaturientium aut putealium aquarum (ob hostile impedimentum) penuria, ut vel se dedere cogantur obsidentibus, vel incurabili morbo, vel ine-

inevitabili nece perire. Quocirca prudentes arcium aut civitatum præfecti, velis vel telis, concava flexura; longaque extensione, è superioribus tectis suspensis ac dilatatis, & funibus cuneato situ versus ima depreffis, de super ca-
 furas pluvias aut rores præstolari disponunt. Nec frustra: quia imbres frequenti nivium resolutione adeo copiosos torrente sole è montibus descendentes excipiunt, ut cunctis tam hominibus, quam bestiis sufficiant ad optatum usum & necessitatem. Demum qui venas falsi maris, arcium fundamenta, vel fontes intrantes habent, per vasa arenis plena pluries distillando purificant, & inveniunt aquam dulcem, & tractabilem ad omnem usum, & æquè bonam, per hanc simplicem artem, prout ante paucos annos quidam patricii Veneti (qui in falsis aquis & alga habitant) talem distillandi modum à quodam alchumista sunt mercati.

C A P. XIV.

De panum defectu sublevanda.

Ingressuri Gothi Suecique hostiles terras Moscovitarum, sæpe reperiunt eos, ob adventum formidabilis exercitus, nedum ad latebras sylvarum ac rupium repente fugere, sed & quæcunque ad usum humani victus necessaria sunt, domibus incensis secum in vastam solitudinem asportare, nil penitus quod mandipoterit, venturo hosti relinquentes. Quo casu providi exercitus præsides more veterum Gothorum, ne prius fame, quàm ferro numerosus exercitus corruat; bonam siliginæ fari-

næ quantitatem in faccis ad hoc dispositis, retro sellas equitum unâ cum lamina ferrea alligare solent confestimque ubi res postulat, igne structo, laminæ ferreæ superpositæ pastas imponunt panum tanquam in clibano conficiendorum: qua nihilominus lamina more clypei (in cuius modum formata est) corpora sua protegentes, graminam ac summè necessariam militaris industriæ opem ex una re prudentissimè mutuare videntur. Faciunt etiam panes subcinericios, ex farinæ massa subtilibus arborum populearum corticibus & foliis involuta, ignitisque cineribus cooperta: qui etsi viles esse videntur, primum tamen voracitatis ardorem eligibilius tollunt, plusque durioribus stomachis conveniunt, quam quivis alter primarius vel secundarius panis. Est præterea tertius modus facilior supradictus, quo in planis montibus, qui sæpius occurrunt, panificia fiunt. Struunt enim copiosum ignem in una atque altera & tertia montis parte: (quia undique gratis habent ligna) donec sufficienter calefacta purgataque eadem parte, pastam rotunda lataque forma superimpositam citius decoquere possunt. Interim tamen, propinquam & continuam montis partem eodem igne actis combustilibus succensam, pro novi panis decoctione disponunt, eamque priori modo purgatam, simili usui commodissimam reddunt, eoque compendio plura milia panum brevi conficiunt: quorum satietate integer exercitus à mortifera fame diebus multis liberatus, terras inimicas ingreditur, & ubilibet easdem (nisi pactis obviatum fuerit) cædibus ac flammis ever-

evertit : tantisque onustus rapinis egreditur ,
 ut nulla , vel exigua reputetur perpeſſa calami-
 tas, quam tantis ſolatiis & divitiis viderint com-
 penſatam.

LIBRI IX. FINIS.

OLA MAGNI,
 GOTHI, ARCHIEPISCOPI
 UPSALIENSIS,

DE

De Bellis Navalibus.

EPITOME LIBRI DECIMI.

C A P. I.

De proeliis paluſtribus, & ruptis pontibus.

Tota Septentrionalis regio fere monto-
 ſa, ac nemoroſa eſt , habetque loca plu-
 rima naturaliter tam aquis , quam ru-
 pibus ab hoſtium incurſibus præmunita , ita ut
 contra equeſtrem , vel pedeſtrem exercitum,
 paucorum manu ſecuritatem inveniat fere u-
 bique optatam : imo & plurimæ paludes ita
 inviæ ac cœnoſæ ſunt, ac profundæ , quod
 vix etiam in algidiſſima hyeme congelari vi-
 deantur , ut peditem ſufferant leviter gradien-
 tem. Taliſque inter cæteras, alioquin valde vor-
 raginoſas , locus *Rotabro*, id eſt , Pons ruptus,
 appellatus, itinere horarum duarum à Regia
 civi-

civitate Stocholmiensi prædicta distat : de qua civitate cum remotius prædandi causa hostilis exercitus, ab externis inimicis, Germanis vel Dacis, advectus, in terras opulentas exire præsumpserit, illico mediis sylvis incolarum congregatorum munitionibus & sagittis retrusus, unde exierat revertitur, vel viribus actis incolas ipsos cedere cogit in alium quem poterunt locum; sicque (quod raro accidit) ad hunc palustrem pontem profugientes, immobiles in quocunque acerrimo certamine perseverant. Rupto nanque longissimo ponte ligneo, ac stricto utroque latere voraginosâ, non est quod hostis ullam inveniat occasionem naturæ vim inferendi, fortissimis viribus præmunitæ. Habita sunt in loco sæpius atrocissima bella diversorum Principum tempore, prout cantiones patrio rhythmico passim usque in hunc diem convivali more exhilaratis vocibus & jubilo fieri solita attestantur, videlicet quod arte, natura, viribus, & experientia veteranorum militum, præfectorumque industria & fide, parta sit victoria, & ampliter augmentata.

C A P. II.

*De forma & usu antiquorum navium
Septentrionalium.*

Palustrium bellorum progressus & exitus in Septentrionalibus regnis, hanc sortem & vicissitudinem circa externum hostem retinent, ut rebus infeliciter gestis, quemadmodum frequentius ob locorum ignorantiam accidit) per invia, ac devia, sylvarumque compendia
ad

ad navigia certo loco reposita, refugium habeant duces: dumque ab initio, quoties unus alterum, aut pariter ambo alterutrum se mutuo, levi forsan ratione, ad prælia provocabant, continuū iter habuerunt, utputa propter raptas virgines, aut arripiendas, (prout Saxo Danorum historicus in Aquilonaribus regnis inter potentissimos Principes frequenter meminit, etiam interveniente cruentissimo bello, fuisse factum) inglorii, & non sine clade redierunt. Forma igitur veterarum, navium, juxta fluctuum brevem vel spaciosum, lata vel oblonga fabricatur: veluti in mari Oceano versus Norvegianos, ubi spatiosæ, sicuti Hispanici maris, undæ longas latsque recipiunt naves: quemadmodum in mari, Gothorum Sueonumque littora alluente, brevia, lataque navigia, oneraria præsertim, ob strictas, sæpiusque reflexas undas, adesse oportebit. Antiquitus unaquæque provincia, etiam à mari distans, penes littora in aliquo tuto portu & plerunque in littore, sub tecto servabat naves suas, & earum singula ornamenta: quales in littoribus Norvegiæ, & demum Sueciæ, vidi. Quæ quidem naves ingruente necessitate, subito motu ad usum impositis instrumentis, commeatu, & hominibus armatis, quantum ea ætastulit in aquam & expeditionem in magno vel parvo numero, juxta Principis edictum emittebantur; quæ tamen ita signis, coloribus, & nominibus distinctæ erant, ut quocunque classico surgente cum hostibus congressu, semper sine confusione nutu suorum præfectorum dirigerentur: nisi rapida vertigine ventorum,

præsertim Circii, plusquam adversa classe, disgregentur in mari; is enim ventus quasi exitialis hic est, ut Hellesponticis Subsolanus.

C A P. III.

De alia specie navium Septentrionalium.

O Missis pluribus navium generibus forma quidem cum aliis quarumlibet aquarum nationibus fere congruentibus, sed nomine patrio discrepantibus, de his solis hic mentio fiet, quæ communiori vocabulo generali notitia demonstrantur: ut sunt naves actuariæ, onerariæ, lembi, lintres, &c. hippagogæ; quæ ob multitudinem equorum ab Aquilone ultra mare ad Germanos evehendorum maximæ sunt. Præterea bellicæ naves, quarum una Gostavi Regis Sueciæ tantæ magnitudinis erat, ut mille armatos, nauclerosque trecentos, qui optimi bellatores sunt, una cum aliis ingentissimis navibus classico certamine deputatis, emittere posset. Præterea idem Rex primus usum biremium, triremium ac quadriremium, circa annum Domini 1540. in mari Gothico, ac Suecico, manu artificum Venetorum liberali stipendio conductorum, introduxit, maxime ut prædones Moscorum, ac Esthonorum, pluries violatis induciis terras suas invadentium celerius corripiat vel captivet. Jamque gens sua Finnonica lignariæ artis peritissima, ea compagine & robore, vel forsitan meliore, triremes conficere novit, uti insigni industria apud Venetos fieri vidi: sed non ea celeritate, ut illi qui omnibus necessariis ad navigandum

ve-

velificandumque, cum armis & bombardis ac com meatu 60. vel amplius, ex rudi ligno, spatio unius mensis usque ad bellicum congressum educere possunt. Habebant præterea lembos, cymbas, parones, celoces, myoparones, scaphas & similes. Lintres præterea plurimum in usu apud Septentrionales sunt, eo quod facile è grandibus lignis abietinis, & quercinis cavantur, 20. vel 30. hominum capaces: sed qui minoris quantitatis sunt, piscatorio usui deputantur.

C A P. IV.

De mutua strage mercatorum pro portubus Islandia.

Miserabile spectaculum negotiatorum, mutua strage sese ob quæstum usque ad vitæ periculum & discrimen bonorum omnium, etiam ulciscendæ stirpis, sive domi, sive foris impetentium, ut oculis apertis, & clara luce, intueri non valeant, quantis deprædationibus ubique sint subjecti, nisi & ipsi arma acuere scirent, & in propriam extendere calamitatem. Inter quos Vandalicarum urbium Bremenses, Rostochienses, Vismarienses, ac Lubecenses Principales existimantur: demum Anglorum, Scotorumque mercatores: qui de primatu & privilegio Islandensium portuum occupandorum, adeo pertinaciter instar navalium bellorum litigant, & mutua strage ob quæstum lacerant, ut sive is, sive alter se strenuum victorem existimet, semper fisci speculator assistat, qui utranque partem tam ordinaria quam

ex-

extraordinaria exactione, tam in ære quam corpore gravissime corripere novit.

C A P. V.

De punitione rebellium nautarum.

Quemadmodum in cunctis hominum statibus & generibus, constitutæ sunt leges & regulæ, quibus honestius, justius ac cautius vivatur: ita in nauticis officiis rationalibus usus & consuetudines conditæ, ac rigide observatæ reperiuntur. De quarum speciebus (licet innumeræ sint) nonnullas saltem generaliores ostendere, existimatur opportunum. Qui igitur seditione mota gladio patronum, aut rectorem navis invaserit, aut invadere præsumperit, seu malitiose nauticum gnomonem, aut compassum, & præcipue portionem magnetis, unde omnium directio dependet, falsaverit, & similia horroris scelera in navi commiserit, ut plurimum (si vitæ partem fuerit) gladiolo vel cultello firmatam manum (cujus officio frequentius utitur) ad malum, seu principale lignum navis, mediam scindendo retrahere oportebit. Qui vero tumultuarius, aut injuriosus fuerit, funiculo ligatus uno latere navigii subtus immerfus, ex altero sub dorso navigii retrahitur: atque, si propter absorptam in gurgite aquam opus fuerit, supinus reponitur, aut pronus, ne intereat suffocatus. Quidam vero enormitate sceleris, aut rebellionis, proditionisque, præsertim in bello navali manifeste notati, totaliter vivi mittuntur in mare, ne totam classem versuta machina-

na-

natione disperdant. Reliqui pro minutis facinoribus immunitatem in prora celerrime petita repositam habent; vel antequam eam intraverint, sociorum manu apprehensi, ter natus ad antennam vel malum torti, eum impetum sentiunt, ut quasi meridie suspiciant stellas. Hæ & similes pœnæ, imo graviores, ex constitutionibus vetustissimæ urbis Visbyensis in insula Gothlandiæ, dominio Regis Sueciæ & Gothiæ perpetuo jure subjecta, quatenus opus fuerit, extensiori modo repetuntur. Et licet urbs illa potentissima, ac opulentissima, quondam fuerit, & pro minima occasione, nempe fractione unius fenestralis vitri, vix valoris obularis, humiliata sit: tamen leges maritimæ, & decisiones omnium controversiarum, singulariter longe lateque, usque ad columnas Herculis, & ultimum mare Scythicum, ex ea petuntur, & datæ observantur, ut cuncta sub debita tranquillitate peragantur, quæ pacificis commerciis valeant & debeant convenire.

C A P. VI.

De equestrium natatione.

Q Uamvis non minus infaustum, quam temerarium sit, armatum equitem vel peditem gurgiti natando se committere; attamen quia Gothi omnia temporum momenta ad excolendam militiam collaturi erant, nullas partes militari exercitio idoneas experiri omiserunt. Quocirca artem & usum aquas innatandi, adeo perfecte calluerunt, ut plerunque armis onusti, atque equis inveci magna fluminum

minum spatia inter hostiles exercitus, ad resistendum vel fugiendum transfarent. Nec minori equos industria, quam se ipsos, ad natandi consuetudinem instruebant, prout Cornelius Tacitus asserit de Germanis: quorum nobilissimum institutum erat, equos ad natandi studium informare, audacterque sese fluminibus cum equis natare peritis immergere. Nec testimonium Saxonis in hoc casu omittendum est. Is enim dicit, Biornonem quendam Norvegianum, insignem pugilem, equum habuisse præstantem corpore, præpetem velocitate, adeo animosum, ut indefessus obstreperem vorticem superaret: cuius aquæ lapsus tam cito, ac præcipiti volumine defertur, ut animalia nandi vigore defecta, plerunque pessundare soleat. Eo tamen equo, tum Fridlevo pugile fortissimo (de quo superius in 5. lib. dictum est) urgente, tum scrupulo atque iniquo loco privatus est, & ad ultimum hostili strategemate, equi errore captivatus. Ita nullibi terrarum, species aut natura videtur deficere equi Seiani. Quod autem Gothorum equi ejusmodi natandi artibus perhibentur instructi, necessariam causam, magnitudo, latitudoque immensorum fluminum ubilibet administrat. Vix enim ulla certamina apud Orientales, Occidentalesque Gothos, aut Finnos, Ruthenos, & Moscos, instaurari vel perfici possunt, nisi aquarum vastitas, & vorax impetus superetur.

C A P. VII.

De natatione pedestrium armatorum & præsertim pinguum.

Libet hic ex Saxone singulare exemplum Lasserre de quodam Sivardo Norvegiano : qui post multa præclaraque facinora in bellis edita, ab hostibus interceptus, cum navi in alto mergendus veheretur, quasi funus suum inferiis præcessurus, empta de industria portione remiges oneravit, quibus exhilaratis, gubernandi potestatem supremi beneficii loco impetravit : nautasque impensius edere remigium hortatus, cum vehementissimum navigii cursum animadverteret, projecto gubernaculo præceps in undas insiliit : priusque littori, quam concitatae ratis impetus concessisset, restitutus, Regem Haraldum improvidum occidit. Deinde navali prælio dimicans incredibili & præstantiori fortitudine, solus aliquandiu, consumptis focis, navigium ab hostibus vindicavit : quorum multitudini tandem cedere, coactus, singulari nandi peritia fretus, quamquam hybernum tempus instabat, armis militaribus onustus, profundo se credidit, atque sub undis enatans, dubium effecit, majoris audaciæ specimen in puppi præbuerit, an inter undas agilitatis ediderit. Siquidem loricam, qua corpus munierat, quo liberius enatarct, cum reliquis armaturis sub undis sibi detraxit, ac demum cum capessendi spiraculi gratia fluctibus emerisset, à quodam familiari suo per habitum hostibus indicatus, tunicam, qua se
prodi

prodi suspicabatur, rursus corpus aquis occultando deposuit. Sed cum ne sic quidem proditoris notitiam fefellisset, ad extremum se veste nudavit. Nec tamen adhuc indice ludificato, cum solus ex sociis superesset, seque hæc omnia, quæ & callide, & animose tenterat, frustra expertum animadverteret, tandem fati simulatione profundo diutius immorans, insidiatoribus, an viveret, dubium reliquit. Ad ultimum, cum humanæ respiratio- nis consuetudine superne aërem capeffere debuisset, cujusdam forte navigii gubernaculum pertinacissimis brachiorum amplexibus, apprehendit, eique aliquandiu facitus inhæsit, donec cujusdam curiosius cultum contemplantis indicio deprehensus intercipitur, & morti adjudicatur.

LIBRI X. FINIS.

OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Bellis Glacialibus.

EPITOME LIBRI UNDECIMI.

CAP. I.

REperiuntur in annalibus Septentrionalium regionum, tam vetusto, quam recenti tempore, inter Ruthenos, seu Russos, aut Moscovitas, & Sueones, five Finnos, ob diversas, sed arduas causas, tam in mari, quam in terra, atque plana glacie, & densis altisque nivibus, sæpius atrocissima fuisse commissa certamina, forteque militari & fortuna variata, nunc uni, nunc alteri (ut fieri solet) strenuam victoriam adjacuisse: quæ rursus devictæ, in horribilem prolapsa sit calamitatem. Hujusque discriminis causa est, loci temporisque, ac gubernatorum circumstantia, quæ in talibus celerrimam accelerant occasionem. Duæ igitur sunt fortissimæ arces: quarum altera interjecto profundo & verticoso gurgite, dominio magni Magistri Livoniæ (sic enim maximæ provinciæ Princeps appellatur) subdita est: altera vero magno Principi Moscovitarum pertinet. Una tamen *Narven* regimini Christianorum Livionensium, & altera schismaticorum Moscovitarum subiecta est: quæ
 arx

arx Moscovitis subiecta, tanto naturæ munimine, ob circum currentes aquas & armatas vires, se tutam perenniter dudum credidit, ut nullius etiam potentissimi hostis insultum expavescere vellet. Sed hæc insania uti fallax extitit, ita & inevitabilem experta est calamitatem. Nam Suecorum Gothorumque illustrissimi Principes, Steno Stur antiquior & Suanto, multis & gravibus Moscorum injuriis ac perfidiis provocati, post arduissima bella, ac damna eorundem Moscorum, potentibus provinciis ac populis illata, exercitum quinquaginta millium armatorum prædictamque arcem Moscovitarum aggredientes, ferro flammaque (speculantibus amicis Livoniensium castris) insuperabili furore expugnarunt, ut Mosci cruciabiliter vulnerati, multis interemptis, ac combustis, vix fuga sibi pepererint salutem. Hacque arce superata, inæstimabile spoliū argenti, & pretiosarum pellium zebellinarum, Principibus Suecis, & Gothis antedictis, & exercitui eorum, cessit in prædam, ut inde perpetuo gloriarentur, pro gravibus arduorum præliorum molestiis, tam æstu quam frigore perpeffis, maximis spoliis onustos triumphasse. Sed hæc optima spolia, uti superatis hostibus irrecuperabili damno dolorique fuerunt: ita & Principibus prædictis, & amicis, ac terris eorum ob discordiam pretiosissimæ prædæ hinc inde usurpatæ, perniciosum ac inextinguibile odium (unde postmodum regnorum ruina orta est) excitarunt. Hanc itaque arcem ab hostibus militari fortitudine erutam, cum Magnus Magister à Suecis victoribus gratis & dono oblatam, suo

dominio formidaret adjungere, flamma imposita, exportatisque ingentibus spoliis, per Finlandiam in Sueciam, & Gothiam victor exercitus est reversus. Tanta tamen copia ceræ (quæ Orientalium negotiatorum immensus quæstus est, & dominorum dives tributum) in eadem arce, ob importabilem gravitatem, relicta est, ut flammis resoluta navigabile iter per magna locorum spatia exundatione sua reddere posset.

C A P. II.

De conflictu glaciali.

NEquè minori bellandi impetu Sueci ac Gothi contra Moscovitas seu Ruthenos, pacta constitutæ pacis ob ardorem rapinarum in finibus Finnonici maris violantes super aperta glacie, quam in ipsa solidissima terra confligunt: imo, ut prius dictum est, ubi antea æstivo tempore acerrima commissa sunt bella navalia, eisdem in locis glacie concreta, aciebus militari modo instructis, bombardisque ordinatis, habentur horrendi conflictus. Adeo solida glacies est in equestribus turmis sufferendis, ampliciter vel stricte collocatis Neque mirum, aut incredibile cuiquam, Latiali præsertim homini, videatur, quomodo equorum ungulæ in lubrica glacie firmari poterunt, ut nedum impetuolissime cursitent, sed & in gyrum versi, atque ad cursum agitati, armatum sustineant pugnatores. Equi etenim ad eo firmati sunt in pedibus ad unco ferro, & clavis acutis, ut nusquam, quantumcunque plana sit glacies, sesori

fori de lapsu sit formidandum : imortalibus equorum ferramentis glacialia frustra, impetu fugientis excisa, in faciem immittuntur insequentis, ut ilico moribundus corruat, vel vulnus recipiat, non facile curandum.

C A P. III.

De irruptionibus Moscovitarum, seu Ruthenorum.

Magno gentis suæ numero non tantum ad præliandum, quantum prædandum, pro majori parte, exiguo, vel nullo servato ordine militari, ad bella proficiscuntur Moscovitæ, præcipue qui limites regni Sueciæ, ac magni ducatus Finlandiæ, præliaturi aut prædaturi accedunt : prout in annalibus eorundem regnorum, præcipue circa annum Domini M. C D. X C V, viribus sexaginta millium hominum factum fuisse commemoratur. Causam moræ irruptionis posuere trium parochiarum collimitanearum, scilicet *Egrebpe, Lasche, & Savalox*, atque de fluminibus eorum repetitionem, quasi æquius ad eorum pertinerent ditionem, quam regni Sueciæ jurisdictionem. Sed revera stimulatione Joannis Danorum Regis tanta colluvies eo ingressa est, ut maxima regni Sueciæ provincia subjugata, partem juri & dominio Moscorum subjiceret, & partem dominio ejusdem Regis Danorum subjugaret: quemadmodum paucis inde evolutis annis, anno M. D. postea in Regia civitate Holmensi legati Moscovitarum eidem Regi Joanni

inquadagesima proposuerunt, afferentes, patetum hoc osculo sanctæ Crucis inter utrosque Principes, pro humilianda ac usurpanda corona Suetiæ, solenniter fuisse stabilitum. Sed utraque pars in meditationibus suis subito fuit exinanita, ut Rex Joannes in suam Daniam (relictâ Regina Christina, de Ducibus Misniæ, muliere optima) fugere sit coactus, & ipsa Moscorum turma hostiliter humiliata, atque more prædonum repulsa ad patrias redire habitationes, ea memoria cladis accepta, ut Danorum persuasione nunquam dominia Regis Suetiæ, aliena stimulatione, vel proprio ausu, præsumpserit impugnare. Utcunque se res habet, cum Daniæ regnum parvulæ telluris angustiis (teste Saxone) claudatur, importune, & astute providere solet, ut amplissima vicinorum regnorum Suetiæ, Gothiæ, & Finlandiæ dominia, multorum Principum confœderationibus & auxiliis usurpare possit, præcipue Moscovitarum, seu Ruthenorum ex Oriente, Scotorum & Gallorum ex Occidente, & Germanorum ex Meridionali plaga: quæ nationes simul conjunctæ in Suetiam subjugandam venientes, citius tumultum inveniunt, quam triumphum.

CAP. IV.

De specu horrifono, Smellen vulgariter dicto.

VISUM est superiore capite, glaciei tantam vineffe fortitudinem, ut equestres pedestresque bellatrices turmas facillimè sufferre possit. Jamque intuendum erit, specum subterraneam esse prope littoralem urbem, Viburgum

gum appellatam , eisdem Moscoviticis terris plurimum vicinam : quæ ejus secretæ virtutis est, ut animali vivo in ipsam projecto, tam horribilis sonus excitetur, quo sua excellentia aures prope positorum suffocet , ne audire , aut loqui, vel stare possint : qua virtute multo plures, quam vehementissima bombarda , interimit, vel debilitat in momento. Sed neque hoc naturæ opificum videtur esse ociosum. Ingruente enim hostilitate, præfectus terræ jubet omnium aures concludicera , cellariisque ac antris abscondi victuros : & demum se muniens , animal aliquod vel fune præcipitat in os speluncæ: unde tam horridus excitatur sonus , ut hostes obsidentes in circuitu , quasi mactanda pecora collabantur, lapsique (si incolis visum est) longo intervallo remaneant spoliandi. Sed nulla voluptas ultionis sumendæ victoribus inest, quando naturæ potentia tam fortiter opprimi videntur inimici : qui mox ut sensum ceperint , non præliandi , sed fugiendi tempus assumunt , ne sono iterum excitato, tandem moriantur , vel mortifera ægritudine contracta, paululum etiam fugientes supervivant. Quo casu evenit, ut qui armis & viribus à bellico furore reprimi non potuerunt , solo terrore mugientis naturæ tabescant , pristinum vitæ robur tarde vel nunquam recuperantes.

C A P. V.

De eodem.

Miserandum & infelix hujus calamitatis exemplum plus cæteris hostibus Rutheni

feu Muscovitæ, multis millibus suorum amiffis, quandoque ad posteros reliquerunt ne vicinas gentes, maxime Finnos, superba multitudine gratis opprimere pergant. Hi etenim Finni & mutuis præfidiis, & Gothicis ac Sueticis armis, magicisque artibus, & elementorum secretis viribus, sese suasque terras inconcuffe servare solent. Hujus autem specus ratio, undecunque constat, à provido semper viro dirigi ac custodiri debet, etiam intra plures circumpositos muros: quia ejus, ut aliarum rerum, secreta natura in maxima potentia sita est.

C A P. VI.

De præliis Finnorum contra Moscos.

Quemadmodum amplissimus ac potentissimus est principatus maximi Ducis Moscovitarum, ac Ruthenorum, ita & titulum suæ conditionis amplificat, & extendit, prout literæ ejus novissime per quendam Demetrium Clementi Septimo transmissæ, attestantur in hunc modum: Magnus Dominus Basilius, Dei gratia Imperator ac Dominator totius Ruffiæ, nec non magnus dux Volodemariæ, Moscoviæ, Novogrodix, Permiæ, Vetchæ, Bolgariæ, &c. Dominator & magnus Princeps Novogrodix inferioris terræ, Cernigoviæ, Razaniæ, Volotchix, Rozeriæ, Belchix, Roschoviæ, Jaroslavix, Belozeriæ, Udoriæ, Obdoriæ, Condinixque, &c. Datum in civitate nostra Moscovia, anno ab initio mundi millesimo tricesimo septimo, tertio Aprilis. Verum hunc titulum tam magnum & amplum, vicinæ nationes plus
mi-

mirantur, quam ejus vires formidant, maxime Finni, qui sæpius provocati, non desinunt tam potentibus ejus titulis & populis infidiari. Sed non tam frequenter in campis (nisi asperrima hyems fuerit) quam aquis in plurimos amnes lacusque divisis: verum ut plurimum latrunculi sunt pro utraque parte, ardore (ut supra dictum est) rapiendi præliantes. Sed neque ob hanc minutam rationem Principes Aquilonis in apertam hostilitatem ruunt.

C A P. VII.

De modo latrocinandi Moscorum.

Rutheni, seu Moscovitæ, quam perniciosam in piratica seu latrocinandi studio peritiam ac astutiam habeant, his paucis declarabimus. Dum enim Carelos, sive alias vicinas gentes, latronum more invadere prædisponunt, societate congregata, atque certis legibus & pactis instructa, lembos abietinos longos ac leves, 20. aut 25. hominum capaces, in solitudinibus diligentius asseribus planis & subtilibus fabricant: eo videlicet ordine, ut pars dolabris eos cavet: pars picem in subterraneis specubus (ne fumo prodantur) ex pineis stipitibus, aut scandulis, concoquat: pars cuspides jaculorum, ut indurescant, adurat; pars arcus & nervos, sagittasque adaptet. Pro omnibus enim similibus instrumentis materiam aptissimam habent solitudines illæ. Quibus videlicet lembis paratis, pariter eos in aquas velut classem latrunculi immittunt, & armis instaurant. Deinde yicos, villas, castella, navesque onera-

rias, in Albo lacu, vel Venedico sinu, vel Livonico mari, sub anchoris stantes, spolia rapturi aggrediuntur. Nec bona spoliassent aut diripiisse contenti, sed etiam innata crudelitate, sine quocunque discrimine & discretionem, homines talibus ingeniis superatos, in gurgitem mittere suffocandos satagunt.

C A P. VIII.

De eodem.

T Alique prosperitate freti adeo insolentes evadunt, ut naves majores, marina tranquillitate retardatas, circa tabulas aquis viciniores, obterebraturi, aggredi & molestare non formident: sagittis enim, ne superne à propriis defendantur navigia, fatis acriter avertere contendunt. Attamen rarissimam pro tantæ præsumptionis audacia victoriam consequuntur, quia tormentis, ballistis, & jactilibus saxis frequentius repelluntur. Deinde dum considerant, se non satis diu post illatam violentiam, & rapinam, inter homines afflictos permanere securos, aut ulteriori omnium dispendio publicam exercere piraticam, lembos humeris impositos; in abdita sylvarum referunt, quorum secretiora loca intimius cognoscunt: ut rursus eisdem pro similibus latrociniis exercendis oportuniore tempore uti possint: interim præsidia in nemoribus firmantes, ut in his tanquam secretioribus eremi locis, spoliis abundantiæ se nutriant, ac armis tueantur. Verum, uti facinus eorum horridum est perniciosum, ita prom-

promptissimos vindices ilico invenit in sui ultionem. Venatorum nanque diligentia & sagacitate primum latronum sylvestria præsidia explorantur : deinde turmatim exeunt populi furvis armis induti , hostium vires usque ad extremam interneccionem deleturi. Neque tamen id sine cruenta victoria venit , dum latrones sceleris conscii , pro vita tuenda quasi agonizantes decertant. Ad extremum tamen viribus fracti , partim ad montium antra , partim ad terrarum cavernas , partim ad densos arborum ramos scandendo se recipiunt, eo securiores se putantes , quo secretiora hæc loca antea ad tantum facinus perpetrandum præelegerant in ea solitudine vasta. Sed Dei vindicta exigente , neque eo modo aut loco vitam aut immunitatem merentur , qui tam diris cruciatibus innocentes opprimere consueverunt. Omnes enim sine ulla clementia lembis & præsidiariis ædibus impositi , comburuntur. In cavernis vero & antris latitantes , grandibus admotis saxis & palis , vivi prolixiori fame relinquuntur interimendi. Qui densis arborum frondibus se tutos opinantur , latratu canum proditi , nisi de vita redimenda paciscantur, mox sagittis opplentur , ut decidant in terram morituri. Nec alia apud eos efficacior vis est investigandi sylvestres grassatores & fures, quam odoratu & latratu canum venaticorum.

C A P. IX.

*De modo recipiendorum Oratorum apud
Moscovitas.*

Perhibent nonnullæ Septentrionalium regnorum veteres historiæ, quosdam Principes Moscovitarum miris præstigiis Regum & Principum legatos excepisse, atque adhuc excipere solere. Siquidem elegerunt, nuncque pro tempore ex plebeja multitudine quam plurimos procerioris staturæ viros, insigni canitie, & prolixioris barbæ forma spectabiles, elegantissimo cultu, vestitu scilicet Principis eos exornantes, eligunt, ut in amplissimo nobilium cœtu hinc inde cum silentio sedentes, sui ornatus splendore & multitudine oculos perstringant ingredientium Oratorum: qui tanto apparatu fascinati, aut territi, nihil austerum proponant, vel propositum communibus eorum sententiis annuant concludendum. Sed is apparatus, ut imentitam magnificentiam continet, ita & frequentius in suo exitu vilescere iudicatur. Longe etenim ab ea æstimatione aberrant, quam se putaverant consecuturos. Nam expeditionibus legatis, qui latius arduis deductis negotiis penetraverunt orbem, totus ille splendor præstigiiosusque cultus contemptibilis apparet, & pudendus. Præterea mos est apud Tartaros, ut Legati, antequam eorum Imperatori commissa proponant, inter duos ignes ire cogantur, ea potissimum causa, ut si venenum portaverint pro intoxicando Principe, ardore ignis in portatorum necem prius dissolvatur. Nolunt-

luntque aliter eosdem legatos audire, nisi munera ferant, flexisque genibus commissa loquantur, cæteraque cælicolis debita homini mortali impendant: & hæc facere recusantes, vix sine vitæ periculo absolvuntur. Ut autem hic ritus recipiendorum legatorum apud Moscovitas clarioribus ostendatur exemplis, inferendam esse volui Serenissimi Regis Poloniæ legationem, anno Domini M. D. LI, ad ducem Moscorum, ordine quo sequitur, institutam. Orator Regis Poloniæ Matthæus Bartholomicvicza *Kneze Gedroitzki*, vir nobilitate insignis, per milliaria Germanica cc. à Vilna civitate celebriori Lithuanix, ad Mosquam Moscovix metropolim perveniens, ingressurus, consummato prædicto itinere, ab aliquot equitibus ad hoc à magno Duce destinatis susceptus est, ac postea paucis diebus elapsis, ad tradendum Regias literas, solenni pompa (uti Moscovitis visum est) in arcem deductus est, per duo atria, quæ homines proceræ staturæ, ac prælongam barbam nutriendes, & plerunque servilis conditionis, in subselliis orbiculatim sedentes, splendidisque satis amicti vestibus, ad magnum Ducem pertinentibus, ut possit solummodo ex longinquis oris venientibus ostentare suæ aulæ magnificentiam, occupabant: ad palatium tandem, in quo magnus Dux una cum suis Principibus, etiam ejusdem formæ indutis vestimentis, morabatur, introductus est. Magnus autem Dux in sella aliqua, ab aliis Principibus multum separata, longa talari tunica ex serico villoso, cujus extremæ oræ margaritis unionibusque prætextæ: indutus sedebat: ac scipionem,

five

five baculum, superiore ex parte inauratum, inferiori vero, argento inductum, cui innitebatur, manu tenebat: denique capiti suo mitra (quod illi sua lingua *Kalpak* appellant) de præstantissimis subnigris vulpinis pellibus (quæ istis in terris maximo in pretio sunt, longeque superant zebellinas pelles, quoad æstimationem) imposita erat. Quando autem legatus patium ingressus est, ilico qui eum adduxerant, ac magno Duci præsentabant, in pavementum coram eo se prosternebant, ac capite terram terque quaterque (quemadmodum Moscovitis moris est hoc modo reverentiam supremam suo Domino exhibere) quatiebant. Verum oratori ad fores, distantia L. pedum à magno Duce, una cum famulis suis, quorum 12. cum illo advenerant, consistere, per Procuratorem sibi (quem illi *Przistaw* vocant) constitutum, jussu magni Ducis injunctum est, nec propius ad eum progredi permissum: ibique, donec ad magnum Ducem orationem haberet, ac Regias literas Secretario ad hoc destinato traderet, perstitit: cujus quidem Regis literas Orator magni Ducis, alias dum in Polonia esset quod suum Dominum *Czar Ruzki* (hoc sonat Cæsarem Ruffiæ) à Metropolitano istius terræ sic creatum minime compellarent, atque hanc ob causam idem Dux proprium Oratorem postmodum misisset, recipere recusarat. Postea dictus Regis Poloniæ Orator à Procuratore iterum in hospitium satis magna pompa, ostentandi gracia deductus est. Hæcque de modo recipiendi Oratores apud Moscovitas sufficiant.

C A P. X.

De Italico Oratore crudeliter occiso.

INsuper Albertus Crantzius historicus Germanorum insignis, in sua Vandalia asserit, Oratorem Italum, eo quod caput suum totaliter coram Principe Moscovitarum verba facturum non nudaret crudeliter fuisse interemptum. Cum enim Orator patriæ suæ consuetudinem (qua nullius dignitas vel majestas tecto capite orantis offendi putaretur) allegaret, efferus Princeps ferreo clavo tegumentum cerebro conjungi jussit irrisorie asserens, se ritum hujusmodi tali memoria non violaturum, sed confirmaturum.

C A P. XI.

De ingenio negotiatorum Moscovia.

Negotiatorum Moscovitarum mos est, novas, scilicet diversis occurrentibus stagnis & fluminibus, fabricare naves, & merces eisdem immittere comportandas. Iter enim quaestus causa in Septentrionalibus terris institutum, ad ccc. vel cccc. leucas se extendit: in cujus spatio cum sylva atque longi amnes, vel lacus, frequenter occurrunt, comportatis rebus, navibus jam fabricatis aut fabricandis utuntur. Nec est qui de injuria, aut incisione sylvarum, vel piscatione talium mercatorum querulatur, modo ultra hæc naturæ dona alia non usurpaverint, patronis ignorantibus aut invidis, veluti jumentis pro eorum navibus pertrahen-

hendis, aut edendis pecoribus, loco quorum carnibus ferinis, inter itinerandum sagitta quæsitis, -abunde utuntur. Merces autem eorum sunt pelles pretiosæ, & omnigenæ sortis apud eos in pretio, videlicet zebellinæ, mardurinæ, & varolinæ, alias vulgari Italico Dossi dicti : de quibus superius ac inferius nonnihil est annotatum, & annotandum.

C A P. XII.

De diversis modis præliandi Finnorum.

CUM apud Finnos seu Finlandos populos Septentrionales, ob eorum nimiam ferociam, gravibus pœnis seu censura Regia editum sit, ne domi in mutuam perniciem bellicis armis utantur, videlicet lanceis, telis, jaculis, gladiis, aut pugionibus oblongis: attamen securium dolabrarumque usum pro domestica necessitate levanda omnimode permissum habent: quibus etiam conficiunt structuras admirandas. Verum ne defensoris armis, quibus sese à Moscovitis atrocinantibus, nimium vicinis, oportuno tempore defendant, carere videantur, hastatis fundis primos insultus sufferunt, aut repellunt. Deinde comminus certaturi, jactilibus saxis cingulis eorum alligatis se tuentur. Fortissimi enim sunt brachiorum, atque plurimum jaciendo experti, ita ut nullus frustra pereat jactus. Habent etiam longissimis hastas abietinas, Sole arefactis: quarum cuspides clavis vel sudibus acuunt. Hisque velitum, seu levium equorum impetum primi repellunt. Quidam restibus instar retium ferinorum

du-

ductilibus sublimi jactatione utuntur. Ubi enim cum hoste congressi sunt, injiciunt eos restes quasi laqueos in caput resistentis, ut equum aut hominem ad se trahant. Quidam etiam lapide pugillaris quantitatis, funiculo quatuor palmorum longitudinis (quibus ferrei, vel plumbei globi, vel catenulæ ferreæ non sunt) baculo alligato, equitum brachia vel eorum pedes involvunt, trahendoque in casum repentinum retorquent. Nec minus eisdem Finnis adjutorio sunt maximi ac mordacissimi canes: quos non minus equi Moscovitarum horrent, & fugiunt, quam Persici equi camelos. Hi etenim canes saltu & morfu (prout disciplinati sunt) naribus equorum insidiantur: quo evenit, ut ea formidine subito se in posteriores pedes erigant, equitem abicientes, ilico interimendum vel captivandum.

C A P. XIII.

Adhuc de eorundem armis, & munimentis.

U Tuntur & iidem Finni pro corporum munitione, partim thoracibus è corio phocarum calce macerato, partim corio alcium jubato: quod superfusa aqua (si hyeme bellandum sit) congelari permittunt; nec glacies pilis forinsecus adhærens, sudoribus portantis concepta duritia relaxatur. Galeis quidam eorum instar squamarum piscium, ex unguis alcium sive rangiferorum, aut boum ingeniose connexis utuntur: quidam vero certarum volucrum exuviis intrinsecus filis ferreis diligenter contextis: quidam coriariis galeis, ex spissa humidaque
 cute,

cute, calce decocta, super ligno ad formam capitis contracta, eaque aëre sensim ficcata, tutissime muniunt caput. Verum galeas hujusmodi, ne capite incalescente flaccescant, subtili cortice arboris, populeæ intus piscium visco (qui liquoribus resistit) confirmant.

C A P. XIV.

De præfectis Septentrionalibus Regis Sueciæ.

Quemadmodum superius dictum est de præfectis Islandiæ, id est, terræ glacialis, qualiter edicto Regis Norvegiæ jura reddendo, lites pro portibus illius terræ motas averterent, aut inter mercatores Germaniæ flagrantes, justa pœna corripere eo navigantes, ne vel ipsi negotiatores legitimo questu, vel ipsi incolæ suo commodo, vel ipse Fiscus debito tributo, & omnes amœna commutationis pacificæ societate privarentur: Ita & in his Finnicis terris populosissimis & opulentis, Regis Sueciæ præfecti, viri sagaces & prudentes, strenui & mansueti, ut jurgia tam indigenarum, quam alienigenarum, recto justitiæ tramite auferant, & pacem unicuique adjudicent, constituuntur. Quanto enim ferociores, austerioresque, eo sub climatè reperiuntur populi, (prout revera sunt) tanto prudentioribus viris opus est, qui magis suadeant, (salva justitia) quam rigide cogant, spolient, vel tormentent. eoque casu nedum præscripta tributa alacriter exhibent sed ad quævis imparata, etiam si periculis mortiferis annexa sint, ut eis obedi-

diant,

diant, sese promptissimos reddunt. Talibus præfectis prudentibus, justis, & moderatis, semper floruerant Aquilonaria regna cum Regibus & Principibus suis, ut suaviter recordari congruit antiqui Stenonis Sture, xxiiii. annis durissimum populum spatio bis mille Italico- rum miliarum strenue & pacifice moderantis: & rursus Regis Caroli, ob avaros, contumeliosos, ac violentos omnium suarum provinciarum præfectos, vii. annis exulantis.

C A P. XV.

De arcibus violentorum Præsidum comburendis.

Ruricolæ seu communitates, sentientes, se quandoque incessabili violentia ab iniquis præsidibus præter omnem æquitatem vexari, ad amaritudinem provocati, tortissimas arces ampla glacie circumdatas, cohortibus ac turmis, quasi vir unus, modo quo sequitur, aggrediuntur debellandas. Quoties enim in Septentrionalibus regnis intolerabilia vulgi onera (nulla exigente necessitate) vel aliæ crudelissimæ oppressiones inducuntur, toties vi publica armorum gravaminibus tam atrocibus perpetue infringendis obviatur, ita videlicet, quod incolæ seu rustici, (qui semper potentes, & uniti ibidem sunt) hujusmodi fortalitia demolituri, condicto tempore plura millia ejusdem territorii in sylva, ac glacie arcibus viciniore, conveniunt, communi ferocia repente quid faciendum sit consulentes, & concludentes. Inter quos viri acrioris ingénii, brevi exhortatione ad mul-

multitudinem furentem super passis ac patientis gravaminibus exposita, unicuique agmini sub ductoribus severioribus officia distribuunt opportuniora: aliis, ut machinas fortissimas ac altas, subito è lignis super glaciem construunt: aliis, ut multa millia fasciculorum penes eos è sylva excisa comportent: aliis, ut magistros operis, ballistis & armis, per excubias à tyrannicis incurfibus tueantur, donec omnibus paratis unanimiter institutum negocium aggrediantur. Quo fit, ut primum machinas, sive propugnacula, contra hostium tormenta vel sagittas. securissime antrosum in lubrica glacie trudent, manipulatimque fasciculos, infinita multitudine & humeris & vehiculis congestos, super muros & mœnia jactent, donec eorum altitudine vel superata, vel æquata, ignibus immixtis flamma & fumo absumantur inclusi: qui neque periculum hoc avertere, neque sese ob immensam combustibilis materiæ molem defendere, possunt, aut æquam conditionem apud inexorabiles & furiosissimos hostes invenire: neque fugere conceditur, ob multitudinem ad omnem cædem & truculentiam excitatam. Nec alièr quam stupa exardescenti comburuntur hæc fortalitia: quæ incendiis obnoxia sunt. Majore enim parte non latere cocto, aut campestribus faxis, sed ex densis sylvis (ob arcendum frigus) coagmentatis lignis concamerata ædificia constituuntur, prout infra dicetur de domibus Aquilonarium regionum.

C A P. XVI

De machinis glacialibus.

U Tuntur etiam Gothi ac Sueci in aggrediendis diripiendisve fortissimis arcibus castellis & urbibus, machinis seu propugnaculis obliquis, è trabibus abietinis validissime fabricatis: quas quidem machinas facillimo compendio super ipsam glaciem impetuosam manu admotas, mœnibus opponunt, earumque præsidio muniti omnem saxorum trabumque jactum, directe vel superne emissum, ne noceat, avertunt. Nihil enim vel altitudinis impetu vel gravitatis impulsu, quantumcunque violenter demissum fuerit, machinas ipsas propter earum obliquitatem infringere vel dissolvere potest, imo nec ignibus immixtis ab obsidione clausis comburi; quia continue aquam in vehementi frigore desuper effusam, spissius congelari procurant, paulatimque propinquius ad portas & mœnia, vi armata protrudunt, ac turmis militaribus firmant, eadem tere sub machinis & castrensibus præsidiis utentes commoditate, qua perfrui solent viatores in glacialibus casis, ubi pro frigoribus arcendis copiosa suppetunt ligna, itidem & comæatus sufficientes, ac stipendia liberaliter distribuenda; & ob id atrociorē obsessis inferunt difficultatem. Quo viso trepidum militare agmen obsidione clausum, intra muros & mœnia acrius se tueri compellitur, dum nullus insidiarum locus, pro conficiendo vel abigendo hoste, undique attentatis occurrit. Non enim
com-

combustilibus fomentis hostiles machinas propter circundantem glaciem comburere possunt, nec dolosis cuniculis ob terram faxea duritie congelatam erumpere, nec bombardis aut tormentis minimo saltem loco hostes conficere, vel sagittis aut fundis deturbare, nec aperto congressu eisdem tute resistere, nec arcibus relictis sylvarum lotebras ob asperrimum gelu fugiendo recipere. Constantibus tamen armis & animis iidem inclusi sese defendunt, donec obsidentes, formidine glaciei resolvendæ, machinas ipsas aut sponte comburant, aut longe armotius in littora fugientes secum abducant. Neque sic ab eorum atroci impugnatione securi redduntur obsessi. Machinas enim easdem, subito in latissimas rates conversas, eodem loco super apertas aquas, quo alias in solida glacie steterunt, facillime reponunt, aut sinunt eas majori, super inducta amplitudine, in ipso gurgite liquefacta glacie firmiter permanere, additis lembis, seu lintribus, alioque navigiorum genere, quo peritissimi sagittarii rates hujusmodi valeant defensare, & nocturnas vigiliis, ne quisquam obsessorum evadat, diligenter observare. Idemque faciunt campestribus propugnaculis ubique præsidentes. Pari enim atrocitate persequuntur obsessos, quorum impia crudelitate ad tantum vindictæ ardorem diutius fuerant provocati. Quo fit, ut pro majori parte tam duris custodiis constricti, sæpe imaginentur, an laqueo, an aqua, an igne, an præcipitio, an veneno, an mutuo jugulo se ipsos occidant.

C A P. XVII.

De vehiculis igniferis.

CUM Gothis ac Sueonibus glacialis pugna, per equestres vel pedestres turmas, à Moscovitas, Danis, Germanis, vel internis hostibus, intentatur: iidemque hostes diutius ad vim inferendam suas munitiones in faucibus montium, vel vallium, collocare disponunt, unde irruptiones faciant in regnicolas: qui pro sua defensione simili proposito in armis congregati; ne eisdem hostibus tantillum degrassandi spatium temporis, vel locum, concedant, ingeniis & viribus utuntur opportunis, tunc vehicula oblonga aridis sarmentis & cæteris combustilibus materiis replent, ut a terrimum fumum, intolerabilemque fœtorem, igne directorum audacia accenso, attractuque eorum sylvestrium & furiosorum, inimicis opponant: idque celerius committitur quo collateraliter equi ligati ardore ignis retropositi stimulantur ad cursum: nec currere desinunt, donec hostilem aciem turbaverint, ut vel eo loco, vel alibi, à latere armatis incolis impetuosissime insultantibus cedant, vel eosdem fugam simulant, quasi certi victores insequantur; ut sic educti dispersique, potius secretis glaciæ voraginibus, quam armatorum insidiis interimantur. Hisque ex aliis sylvarum angustiis (si opus fuerit) agminatim populuse-rumpens, ballistis & telis armato hostium certamini sese immittit; & opponit; nec persequi cessat, donec hostem abegerit severissima

ultione. Glaciales vero hæ pugnæ, ubi fieri soleant, aut in quibus lacubus, aut locis, sequentibus capitulis diffusius ostendetur.

C A P. XVIII.

De bombardis, ac globis evehendis, & modo sagittandi.

Hic jam satis apertè declarabimus, quibus Ingeniis & artibus Septentrionales populi in promovendis præliis, sive super campos, sive super glaciem, intrepidè adversus inimicos, injuria vexati, uti consueverint. Utique vehicula habent (sic enim hyemalia seu glacialia plaustra vocantur) oblonga àntrosum, ob majorem flexibilitatem & agilitatem cuneata seu incurvata: quorum tanta commoditas & firmitas est, ut ad objectos viarum gibbos sive tumentes glacierum aut nivium colliculos, uno vel pluribus equis trahentibus, plus oneris ponderisve sustineant, quàm 5. vel 6. rotati currus in itineribus complanatis & communitis. Tamen uno potiùs utuntur equo in lubrica glacie: tritaque nive, quàm duobus: ut occurrentibus plaustris in viis strictis, parumper declinando cedere possint, imò propter altitudinem nivium tortum vehiculum (lege pœnali constituta) & graviora plaustra vertere teneant. In glaciali autem itinere ob infinitam latitudinem nulla difficultas occurrit, nisi in certis rupturis glacierum, vehementia inferioris exhalationis, quasi vi tonitruorum, ob pinguedinem fundi, causatis. Dico quasi vi tonitruorum, quia tantis sonus tamque horrendus
mu-

mugitus subtus glaciem longo tractu veluti in lateribus densarum nubium hinc inde auditur, ut necessarium sit, quasi fulgurum vehementia generari scissuram unius pedis, duorum, trium, vel sex, in amplitudine exhalationis impellentis, & spiritus à fundo excitati.

C A P. XIX.

Adhuc de eodem, & modo penetrandi rupturas glaciærum.

QUAS quidem rupturas ut pertranseant viatores, subito ex obliquo latere integras partes glaciærum repertas, dolabris & securibus adaptant, & reponunt, quasi petras redactas in pontes. Si verò jumentum non prævisa ruptura in vastis tenebris immersum fuerit, tunc ilicò chordis & liguis subtilibus semper comportatis, assueta agilitate extrahitur viatoris. Si verò homines inter glacies (ut sæpius accidit) inciderint, mox eruti jucunda memoria prosequuntur adjuutores. Nec terrorem exinde concipiunt, quod ilicò circumstante frigore glaciæntur in veste: motu enim, cursuque continuo causante, celerius restituitur calor. Igitur in his vehiculis tempore glaciælis prælii, commeatus, globi, pulveres, ac alia ad usum præliorum necessaria, constituto laboris pretio ab incolis facillimè comportantur, quemadmodum æstate usu navigiorum in eodem maris vel aquarum sinu, vel curribus rotatis, industria aurigarum, vel nautarum, fieri solet: imò vehicula hæc in maximo numero multiplicata, veluti propugnacula, aut aggeres, ipsis

hostibus opponuntur, (velut carri in Cimbricis bellis:) sagittæque arcuales, vel bombardales, ex iis in hostem facillime excutiuntur, donec vel interposita pace mutua concordia abeant, vel timore glaciei resolvendæ præpropere cedant, aut in pertinacia perseverantes, velut plumbum in aquis vehementibus demergantur.

C A P. XX.

De impedienda aquarum congelatione.

MUnitissimæ civitates, & arces, hyberno tempore, dum omnia loca invia ac pervia glacie constricta sunt, arcta obsidione premuntur, quæ alias æstivo tempore quasi insuperabiles & inaccessæ videntur. Quocirca hic dicendum erit, quomodo se muniunt, qui talibus angustiis & periculis sunt subjecti. Imminente igitur publica vel privata hostilitate, si loca sita sunt in mediis aquis fluvialibus vel stagnatis, valde solliciti sunt inclusi, ut dolabris ac ligonibus in modum circundantium fossarum aperiant glaciem, ad minus spatium xxv. vel xxx. pedum, glacialia fragmenta introrsum trahentes, ut super glaciem relicta, aucto gelu & frigore, in modum aggeris congelentur: eaque apertura confecta, mox pinguedinem balænarum, phocarum, vel vitulorum marinorum infundunt, hastisque sufficienti & magna quantitate infusam commovent & dilatant. Quo fit, ut aquæ sic congelatæ, hostibus spem adimant, ne propius accedentes diu cupita victoria potiantur: imò sæpius evenire consuevit, ut prius gla-

glacierum voragine, temerario ausu & accessu, suffocati intereant, quam conspiciant vel accedant obsessos vel obsidione claudendos; non quod glacies ipsa in profundo lacu vel flumine debilis sit, sed eo forsitan loco audax & minax inimicus aggreditur, ubi labentibus è littore paludinoso rivulis, glacies ipsa subtus excisa sit, & debilitata.

C A P. XI.

De moenibus glacialibus.

ESt præterea alius in obsidione glaciali servatus vel servandus muniendi modus, is videlicet, ut cum pertinax hostis, equis dimissis, vel voragine aquarum perditis, aperturam aquæ, fossæ pinguedine prædicta (ne congeletur) impletam, transire volet, trabes longissimas suprapositis tabulis seu asseribus in modum ampliatae scalæ connexas, nocturno præsertim tempore, impetuosius quam poterit per aquas, versus obsessos vel obsidendos, ut marginem glaciale penentret, præcipiti servato cursu intrudat, quasi solido ponte usus. Contra quem impetum, ubi sagittarum bombardarumque resistentia, præ nimia hostium festinatione ac ferocia non attenditur, tunc inclusi, aquas super moenia atque ad latus infundunt; quæ subito magis magisque adaucta, asperrimo gelu cooperante, longissimo urbium tractu veluti specula conspiciuntur. quæ moenia uti ab imbellibus sceminis, pueris, juvenibusque, multiplicatis & apportatis aquarum urnis, hyeme & glacie constricta sunt: ita & frigore

durante quemcunque globorum jactum infra-
 cta fortitudine sustinere non horrent. Mulie-
 res etiam subductis supra genua vestibus, inter
 glaciatas aquas porrigunt urnas aquarum ple-
 nas. Ita in angustia inventionis necessitas cogit
 omnia audere, & attentare. Sed dum homi-
 nes hujusmodi strategematibus inter se dimi-
 cant, finem tandem, quem Deus voluerit,
 vel una, vel altera pars, etiam nova suborta
 difficultate, consequetur, licet non incruen-
 ta victoria, quæ tot trophæis quot funeribus.
 invicta cohorte bellicis cincta legionibus, con-
 quiri solet. Itaque suspensis super glaciem ma-
 chinis, tam foris quam intus constituti, ad
 complusculos dies, septimanas, vel menses,
 mutuo conflictu sese molestant, donec resol-
 venda glacies indomitos obsidentes (si pro-
 priam vitam servare voluerint) celerius abire,
 quam alias advolavere, compellat. Dignum
 risu spectaculum, (si cui in tali casu ridere va-
 caret, & alienum periculum & turpitudinem
 spectare voluptati foret) præsertim ubi majus
 certamen contra aquas, quam arma, subeun-
 dum erit: quod etiam eo terribilius adesse &
 urgere dignoscitur, quo repentina suborta
 tempestate, & rupta glacie, quasi in abyssum
 demergi videntur, ubi paucis antea diebus in-
 star triumphantium victorem aggredi & ingre-
 di continuo credebantur.

C A P. XXI.

De glacialibus excubiis, & nocturnis.

ARcium & civitatum, castrorumque obsidionum Aquilonares armati milites, tam equestres, quam pedestres, in campis vel aquis solidissima glacie rigentibus, servaturi vigiliis longissimæ noctis, viginti fere horarum, in medium divisæ, diligenter attendunt: atque custodes mutant, non cornibus, aut campanulis, quasi dormire videantur personantes, sed signis secreto retentis, ut nocte aliunde accedentes ex verbo responsionis, unde, & qui sint, intelligere queant: quod verbum signum fortitan per oblivionem amittens, non secus ac proditor à Principe (si jus militari extendi debeat) in vita vel bonis omnibus condemnari meretur; quod adeo rarissime evenit, ut portentoso reputandum veniat, si quispiam ea negligentia inculpetur. Sed major vis est in equorum impatientia, propter frigus, quo stridor pedum in collisione glacierum, unde sonus excitatur altior, continue causatur; ubi sessorum armatos, etiam pellibus indutos, in frigore portant: licet hi pervigiles ex somnesque custodiunt commissam stationem; eoque diligentius & cautius, quo nox progreditur ad auroram, circa quam violentiores committi solent insidiæ, dum humanæ vires stupore somnoque graviore ligantur; tuncque insidiatore omnium temporum quasi ex constitutis articulis sunt attentiores.

C A P. X X I I I.

De fortunatioribus proeliis matutinis.

MOs igitur fortissimorum militum est, diluculo obequitare, aut in classe navaliter pugnare, nec grandinum, nebularum, pruinarum, nivium, frigorum, nec hostium expavescere injuriam: & hoc non tantum Principis charitate, sed æmulatione fortium virorum dura quæque pati, & jurejurando statueræ ac firmare, sese nullo terrore locum deserturos, pœna addita. Si eques discesserit, nedum armis, & equo exuitur, sed & legali fama, honore, ac fideli existimatione privatur, imo & circumstantiis ponderatis, gravissima pœna multatur. Si pedes, certo plagarum numero cunctis aspicientibus castigatur, pœna nihilominus perpetuæ infamiae penes utrosque, quasi cicatrice indelebili, remanente. Si vero fortissime pugnando, vel constantissime stationem servando, adustione frigoris perpetuo debilitatus fuerit, tunc unicuique juxta qualitatem honoris, & generis, liberale subsidium, quo in reliquum tempus commodissime vivat, more veteris militiæ deputatur à fisco: quod & Principis munificentia favorabiliter ampliatur. Pro remedio tamen adusti corporis in frigore, utuntur medicina speciali, cinere scilicet combustæ pellis leporinæ, quo applicato optime linitur infirmitas pedum: de quo etiam aliquid de medicinis simplicioribus Aquilonarium gentium infra dicetur.

C A P. XXIV.

De oppugnatione arcium in glacie munitarum.

Est & alius pugnandi modus super glaciem valde tritus & usitatus in Septentrione. Ubi æstatis tempore ob aquarum voragines, accessus hostiles intentari non possit, orto demum immenso frigore, glacieque concreta, ultionem contra arces immanium præfectorum assumere volentibus, in glacie lubricissima, castra seu munitiones imponere, facillimus offertur accessus. In quo non segnus in arcem & hostem emittuntur sagittæ, quam si in campo fortissimo firmata præsidia forent. Ubi vero arx est insularis, ad motis machinis, quadrato agmine sine intermissione oppugnari videtur: eoque acrius proficiunt obsidentes quo magis uniti fuerint & concordēs, unius scilicet gentis ritus, & mutuæ confortationis: quod exercitus ex diversis hominum generibus collectus, sibi invicem nondum vel lingua, vel usu vivendi notus, alter alteri diffidens, efficere sit ineptus: quoniam exinde discordia nascens, fictum aggressum, vel fugam apertam, aut prodicionem ostendit: maxime quia tales extranei milites frigoris impatientes, ita assueti non sunt, ut incedere vel accurrere valeant, eminus aut cominus pugnaturi. Longe etenim alia ratio est in glacie, vel nivibus, (ut alibi etiam ostendetur) quam montibus, campis, sylvis, vallibus vel arena præliandi. Glacialis congressus fit in laneis calcibus, non pellibus, aut coriis.

riis unctis. Vis etenim frigoris, quodcunque sit unctuosum, convertit in lubricitatem glaciale. Usustamen armatorum est, ut tribulis, sive triangulis ferreis, seu triplicato stylo, pro firmiori cursu vel statione muniantur. Quidam vero præmeditato congressu, vel insultu, in medio noctis silentio cineres super glaciem late dispergentes, securissimam efficiunt præliandi stationem aut cursum.

C A P. XXV.

*De oppugnandis navibus inimicorum
congelatis.*

Accidit plerunque in littoribus Gothici maris, ut inimicæ naves, tam rostratas falces, quam harpagines aliasque terribiles munitiones & noxiâ instrumenta habentes, contrario flatu diutius vexatæ, repentino gelu superveniente, quasi in muris intra angustias glaciales fortissime concretæ perstringantur, nec se eruere, neque transmarina auxilia petere, aut expectare, aut assequi, neque sociales naves eadem causa tempestatibus interclusas, com meatum ferentes, accipere possint. Quare difficultatibus his, vel similibus, præcipue caritate lignorum in asperrima hyeme constricti, necessitate mortifera urgente, se dedunt, vel præsentissimam mortem incurrunt. Porro vero sceleris immanitate (qua inter circumpositas gentes in cædibus, spoliis, & crudelitatibus ultra morem humanum sævierant) obstante, multoties ad extrema vitæ remedia concurrentes, infatigabili labore in mediis tenebris glaciem

confringere student, quo forte succisa glacie, interstitio quatuor vel decem miliarium vel plurium Germanicorum, ad apertum mare evadere possint. Interea tamen incolarum (ad debellandum, spoliandumque eos) accedentium sagittis quasi imbribus per aëra sublimius ad eorum navigia directis & cadentibus, in periculo occisionis velut desolati consistunt; imo frigoris horrore plerunque mortui, sociorum manu (dum terra sepeliri nequeunt) urna inclusi, per forata glacie demerguntur in aquas. Vel si nobiles, aut alterius reputationis insignes viri sunt, sine horrore foetoris, quasi ligna virentia, saxea duricie congelati, à sociis à periculo evadentibus, ad honestiorem tumulum, ne in hostili terra permaneant, reservantur. Attamen petitis & obtentis, induciis si cadavera sua humo sacra reconde repossunt, nunquam eis denegatur; imo nobiles & præstantiores terrarum incolæ adsunt in eorum honorabili sepultura; quod & in campestribus præliis hostilis terræ fatis ceremoniose servatur. Veluti recentius exemplum est, de quodam potentissimo equite aurato D. Achone Hanson Vestrogotho, anno M. D. X. in Schoeningia haud satis feliciter pugnante, ac lancea veteris sui familiaris Dani transfosso; qui totius terræ nobilibus accurrentibus, honestissimæ traditus est sepulturæ.

C A P. XXVI.

De pœna infidelium servorum per aquam gelatam inflicta.

PUtabat Paulus Jovius Episcopus Nucernus, externarum regionum curiosus scrutator & scriptor, furum latronumque, & similibus malefactorum, gravissimam fore pœnam, quod frigidis aquis guttatim super colla eorum dimissis tanquam durioribus tormentis, commissa flagitia confiterentur. Ita enim in Sarmatia sua testatur : Fures, sicarios latrones, per quæstionem examinant Moscovitæ eo modo, quod aquam gelidam super caput ex alto paulatim dimittant : hocque habent pro intolerabili tormento. Hæc ille. Sed revera vel ludibriose bonus præsul à versuto Moscovitici Principis nuntio, Demetrio dicto, tempore Clementis VI I. informatus est Romæ, vel aliis rebus curiosioribus intentus, non integre referentem patrios mores intellexit, hoc scilicet pro terribili tormento in ea durissima gente reputari, quæ flammis & eculeis adhibitis, vix, ut acta revelet, tantillulum commovetur. Hos tamen Moscovitas robore exsuperant Sueones & Gothi, qui Calendis Januarii solum in rebelles, discolos, & insolentes has pœnas infligunt, ea præsertim causa, quod Principes & Dominos suos ad sacra Christi natalitia primum nocte, demum die accedentes, sequuti non fuerint, ac permanerint : imo etiam quicumque in aliqua privata æde vel familia idem non fecerint, aut turpia verba scandalo-
faque

faque facta commiserint, hos socii, testes, accusatores, & iudices, sonoro æris tympanorumque strepitu, longo ordine ad congelatas aquas eductos, genibusque enixos, nudato collo, & prono vultu in genua pressos guttatim gelida aqua omnium applausu perfundunt. Quibus tamen compendiarium pœnam (promissa errorum emenda) celeriter infligere decreverint, ea gratia conceditur, ut simul & semel toto nudato capite, justæ quantitatis & mensuræ urna totaliter perfundantur. Soli Æthiopes ob verticis nimiam nuditatem, hanc pœnam horrescunt, qui licet raro perveniant ad Aquilonares regiones, veniunt tamen inter subsidiarios milites, à Rege Galliarum Regi Danorum ad impugnandum Sueciam & Gothiam missos. Plerunque ergo his Æthiopibus pariter & Danis infelicitè pugnantibus, non frigida aqua infligitur, sed dura captivitas, & inevitabilis sepultura.

C A P. XXVII.

De eisdem pœnis.

EST & alius modo omni alio tempore hyberno contumacibus & obstinatis à majoribus decretus, scilicet ut perforatis glaciærum foraminibus xx. vel xxx. pedum ab invicem distantibus, chorda sub brachiis ligati, per unum foramen subtus glaciem immissi, fune altero prætenso ad aliam pertrahuntur glaciælem aperturam. Si celeriter id factum fuerit, gratiam referunt amicis, quod festinanter, & fideliter expedierint eorum causam: sin autem protractius,

tractius, sic forte exigentibus demeritis animi pertinacioris) tunc extractus experitur se habuisse censores & fautores rigorosos, quia in gravi periculo fuit suffocationis. Quod super glaciem instar speculi lubricam agiliter hæc fieri videntur, mirandum non est, quia triangularibus uncis ferreis solitariis, aut calceis, affixis, non tantum ad hunc, sed quemlibet actum in glacie perficiendum, secure (ut infra de piscaturis glacialibus dicendum erit) utuntur. Moscovitis tamen schismaticis hæc aquarum submersio religionis cultu deputatur, quia sub glaciem perforatam infantulos suos immergentes, ritu suo baptizant; qui si rapido fluminis impetu sub glacie deferuntur in longum, arbitrantur eos ad superos illico e volaturos.

C A P. XXVIII.

De cursu equorum pro pallio vel bravio.

REpletis vehiculis, (sic enim gens hyemales rhedas aut currus appellat) pluribus hominibus, uno tantum præmissa equo, cursum impetuosissimum ad quinque vel sex miliaria Italica intendunt homines, ut non currere, sed velocissime volare videantur, maxime quia uncis acutissimis, & ferreis clavis in unguis firmati sunt equi. Bravium vero (ut primo libro in simili cursu hominum monstratum est) vestis, sive equus victus, aut certa mensura salis, aut annona seminanda, ilico solvenda taxatur ad certum tempus: quo nunquam (nisi solverit obligatus) habebitur liber.

C A P. XXIX.

*De onagris seu alcibus, in nivosa glacie
currentibus.*

ONagrorum, five alcium, vehementissimus etiam cursus in nivosa glacie est apud Sueones Septentrionales, maxime ultra regiam Holmensem versus superiores partes Aquilonis. Inferius vero ad plagam Meridionalem, etsi in magna multitudine vastorum nemonum sunt, ob Regium tamen edictum in usu non habentur, ne scilicet eorum currendi celeritate (quæ longe superat omnium equorum velocitatem) proditores utantur, ad secreta regni inimicis quam ocissime revelanda. Famis etenim ac sitis, laborisque patientissima est hæc bestia, ut diem noctemque immensa spatia ducentorum miliarium Italicorum currendo valeat perficere: privata cibo. Cæteras ejus animalis virtutes, infra de animalibus liber monstrabit.

C A P. XXX.

De rangiferis in nive currentibus.

Magna etiam multitudo alterius generis rangiferorum est in Septentrionalibus locis, quorum usus est nedum pro curribus trahendis (ut infra de animalibus ostendetur) sed etiam in onerariis vehiculis super cacumina nivium petrahendis. Et hi quoque rangiferi (à tractoriis instrumentis ita appellati) edicto regni prohibentur à ministerio meridionales
par-

puli, cœli terræque injuriæ affueti, per montes & devia, in ipsa sæva hyeme nivibus densatis, vel occurrentibus inimicis congregari non formidant: unde & bello imminente, superbos hostes simulata fuga, vel in loca nivosa, ubi gravitate armorum velut in limosa voragine immerfi, more ferarum retibus constrictarum, ab inermibus ruricolis interimuntur, vel in paludes, stagna, lacus, & amnes, propter latentem sub nivibus aquam, educunt, ut casu continuo ruant submergendi. Apparet quidem nix solida in superficie, sed subtus secreto fluminum esu adeo infirma, ut vix lupum, minus hominem, & maxime armatum, sufferre possit.

C A P. XXXII.

De globis nivalibus equorum unguis impressis.

EST præterea equestribus inimicis aliud spectaculum seu periculum, inevitabiliter formidandum, quod unguæ equorum ferratæ, ob frigiditatem nivi connexam, accedente inferius aqua, vel desuper pruina, cito generantur nivei globi in formam pilarum, usque ad magnitudinem capitis puerilis: & ita rotundati, ac congelati adhærent, ut impossibili sit, quin eques à jumento, vel cum eo concidat occidendus vel captivandus. Non enim quartum aut sextum saltum, ob globos niveos pedibus adhærentes, in rectum vel obliquum efficere potest, quin illico cadat: quantoque magis calcaribus equum stimulaverit, ut currat, aut saltet, tanto velocius fatum accelerat, ut sub-
to

to lapsus, corporeque fractus expiret, vel in aliam emigret miseriam, nece forsitan deterio- rem. Qui vero pro defensione patriæ militant in ipso certaminis aggressu equos ferramentis sub pedibus totaliter denudant, ut niveis globis non adhærentibus expeditius irruant ut ho- stem. Qui hac commoditate ac securitate non audet uti, quia refugium non habent, quemad- modum incolæ regni locum habent & amicos. Neque minus periculum hostibus eisdem im- minet, quando vallium montiumque latera, lubricis glaciibus veluti speculum micantibus circumfusa ascendere, aut descendere constri- guntur, quin adhuc majorem collisionem in- currant, quando præcipuè glacies hujusmodi cooperitur tenuissima nive, vel ipsa vi vento- rum coacta, fauces & præcipitia claudit, vora- ginesque & specus profundas veluti campe- strem planitiem coæquat quam Teutones & Dani, vel Moscovitæ locorum ignari, præcipiti cursu illapsi pari calamitate ac nobilitate con- fodiebantur: imo & quam plurimi milites bel- licosissimi, qui cædibus & flammis alibi con- cusserunt orbem, ibidem in nivibus facillime conficiuntur.

LIBRI XI. FINIS.

OLAI

OLA I M A G N I,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

D E

Structuris Aquilonaribus.

EPITOME LIBRI DUODECIMI.

C A P. I.

De varietate & forma saxorum.

PRæter manualem artem, reperiuntur in plerisque montibus Septentrionalibus provinciarum lapideæ moles, ita à natura indiverfitate figurarum, præcipue quadratarum & oblongarum, formatæ, ut vix aliquid præter politum splendorum, ad ornatum pulchriorem eisdem superaddi possit. prout apparet in vasto quodam monte *Amaberg* dicto, non procul ab insigni monasterio Vastnenfi per illustrissimam mulierem S. Brigittam (cujus corpus in celeberrima memoria, & filiæ ejus beatæ Catharinæ primæ Abbatissæ, ibidem requiescentis, habetur) ædificato. imo & alio quodam cœnobio divi Benedicti, *Alvastra* appellato; ubi lapides varii coloris, præsertim atrii, ad quævis ædificia incolarum gratis extrahuntur, ac ratibus seu dromonibus deportati, in plucherrimum & commidissimum usum, à fundamentis, fenestrarum interpositione, ad culmina tectorum rediguntur, hoc opinabili relicto judicio, quod vel natura artem, vel ars
ipfa

ipsa naturam superare videatur. Dixi gratis, quia nec pretio, nec precibus emuntur à possessoribus loci, ob inexhaustam hujusmodi saxorum abundantiam, ut deputentur ad publicam & privatam utilitatem. Nec mons ille omni amœnitate plenissimus, latus & sublimis, à longe navigantibus aliter, quam civitas aliqua turrita mœnibusque cincta, apparet. Extant hodie plura ædificia prædicti cœnobii *Alvastra*, atque civitatis Lincopensis, ejus generis saxorum vetusto tempore, quadrato opere satis polita, sicut & alibi fabricata. Sunt præterea alii montes Ostrogothorum, versus Orientaliora littora maris Gothici, lucidos lapides adamantinæ speciei, forma hexagoni, instar crystallorum, longo ordine hinc inde producentes: è quibus (si supervacaneus luxus æstimatorem haberet) splendidi parietes, admiratione pleni, formari possent. Præterea apud Vestrogothos mons est eminentissimus *Kindaberg* dictus, in circuitu marmorea saxa adeo pulchro colore naturaliter variata habens, ut cuivis stricturæ applicata, plurimum decoris afferant & utilitatis. Demum in suppoliaribus infulis magnetum montes reperiuntur, quorum fragmentis ligna fagina certo tempore applicata, in saxeam duriciem, & vim attractivam convertuntur. Deinde tam vivi campestres lapides diversarum formarum, quam coacti, in maxima quantitate, nedum pro tectis, sed & muris, ubique applicabiles reperiuntur.

C A P. II.

*De domibus fabricandis, & earum varia
forma.*

Diversitates ædificiorum miræ multæque sunt in Septentrionalibus regnis, videlicet pyramidales, cuneatæ, arcuales, rotundæ, & quadratæ, Pyramidales scilicet ex solis hastis fursum connexis, deorsumque ampliatis, idque pro tempore, æstivo, ne fumo & flamma pariter cum Solis ardore molestentur operarii manuales. Cuneatæ ædes fere omnes in altum porrectæ sunt, ut densæ onerosæque nives citius vento arceantur, ne deprimant tecta, quæ corticibus betulæ, vel tegulis, vel fissilibus scandulis è pino, ob innatam picem, vel abiete, vel quercu, vel fago confectis, divitum vero tecta, vel cupreis, vel æreis, aut plumbeis laminis, quemadmodum templorum, sunt cooperta. Arcuales structuræ satis artificiose contra vim ventorum, casumque nivium, tam muro quam lignis, ad varium & valde necessarium usum fabricantur. Talesque reperiuntur in ædibus magnorum pro supellectilibus domesticis, aut rusticanis conservandis. Rotundæ, & hæ plurimum raræ, ut diversi artifices pari luce è culmine reflexa, in exercitiis suis potiantur. Quadratæ autem domus frequentiores sunt: sed lignis grossissimis mira combinatione in angularibus juncturis (quibus magistrale artificium ostenditur) coaptatæ: & hæ quoque fenestras habent plurimum in tectis elavatas, unde lux introrsum super quemlibet descendere

dere possit. Muratæ autem ædes portas habent proportionatas, sed strictas fenestras, ob intensissimum frigus, & pruinosas nives. Nam si majores, amplioresque more Italico essent, confestim minutissimis nivibus vento valido (veluti pulveribus) turbine agitatis, ædes ipsæ importabili mole ilico casuræ replerentur.

C A P. III.

De eodem.

Fenestræ communiores Aquilonarium ædificiorum, præsertim in vaporariis, sunt in obliquis firmatæ tectis, per quæ purior lux è cœlo descendit. E vitro autem, vel tela picata, pro pluvia arcenda ponuntur. A latere vero in urbibus, propter vicos angustiores, ferreas habentes craticulas, & clausuras, portæ incolarum extremos limites regnorum inhabitantium, ex industria strictæ, depressæque sunt, ne prædonibus pateant, & inimicis. Imo ut eisdem & apertis hostibus sagittando resistent, parietibus utuntur perforatis. Similiter & egestæ terræ secretis fossis, culmo vel stipitibus frondosis seu aridis contactis, ne forte eo modo conficiant hostem. Tecta vero trabibus, & tabulis abietinis, corticibus populeis, & germinantibus terreis glebis, gemino ordine interjecto pauco avenæ vel hordei semine, combinantur; & hoc, ne fulgure comburantur, imo verius ut supereffusa aqua tempore hostili pascua præbeant ovibus & agnellis, prout, superius reperitur ostensum. Quidam etiam in urbibus eo constringunt loco ædium struendarum

rum, ut mutuo sumptu, & consensu, conjunctis quinque vel sex lateralibus ædificiis, constituent unum castellum, unicuique portam ferream fortissimam præfigentes, ut etiam si hostis muros & mœnia superarit (quemadmodum in regia Sueciæ Holmensi à culmine domorum ubique arcetur) resiliat ab incepto. Materiem autem ædificiis aptam & fidelem, ad vetustatem inducendam & conservandam, periti architecti noverunt invenire, imo ab arboribus abstinere, quæ ædificiis impositæ, difficultatem parietibus ingerunt, & miseræ mortes.

C A P. IV.

De maxima multitudine & magnitudine arborum in Septentrionalibus terris.

Abietum & Pinorum, ac Juniperi, Laricisque maxima abundantia est in Aquilonaribus sylvis, tantæque proceritatis, ut altis turribus æquari possint; & ob id, quæ mati sunt propinquiore, ad antennas, malosque magnarum navium adaptantur, & præcipue pineæ arbores; quæ ob cognatam resinam & picem, sui natura imbribus, ne cito putrescant, sed diutius durent, resistere solent. Abietum tamen fructus, vel pinorum, in nullo usu sunt, quemadmodum in Italicis oris, unde voluptuosa medicina conflatur. Arbores pineæ navigiorum tabulatis operiendis, ferrarum sectione, dolabrisque aptantur. Harum etiam dulcibus medullis in cacumine (quæ cerebrum vocantur) regnicolæ, præsertim Lappones, in
prin-

principio æstatis recollectis, loco panis, ut Parthi palmis, utuntur. Rami Abietum pro vasorum circulis, imo & sæpibus agrorum, ac arcubus ballistarum, sicuti & larices, quasi flexibiliores coaptantur. Trabibus vero abietinis perpetuus honos attribuitur, quia tecta templorum durabili earum firmitate & levitate teguntur, eoque proceriores sunt, quo locus natus fabulosior inveniatur; macro tamen corpore, quia arenosis fomentis haud nutriuntur, unde pinguis succus resinam, seu picem emittens, connasci videtur. Præterea betulæ arboris copia maxima est in toto Septentrione: cujus hæc est virtus, ut incisa infra corticem & librum, lachrymas potabiles emittat, uti fructus ejus tempore famis habentur pro pane, cortexque tegumento. Similiter & Juniperi legumina, imo & radices ejus, loco panis habentur, licet anxium accessum ob aculeos præbeant; in quibus aculeis, seu spinis, prunæ vivaces, ignisque per annum durat; quem nisi restinguant incolæ, suborto cæli turbine, ac tempestate, sylvestre incendium excitatum, quasi vagabundum, circumjacentes agros depopulatur.

C A P. V.

Adhuc de arboribus Septentrionis.

Quercus incorrupta sub aquis durat, & ob id utilissima navium costis. Corticibus vero ejus coria præparantur, & perficiuntur, ut infra de glacialibus structuris ostendetur. Sunt & aliæ arbores durioris naturæ equibus detor-

detornantur annuli pro usu antennarum, ac utres, & amphoræ, resina, ne intus putrescant, liniendæ. Præterea aliæ ignoto nomine sponte nascentes: quæ tamen ob effectum in pondere, colore, duritia, rotunditate, proceritate, & fructibus utiles æstimantur. Cotoneæ autem, & sambuci, cum jujubis dulcissimis, ibidem reperiuntur. Itidem & salices duplici genere annotatæ: quibus ad premendam famem lepores utuntur. Et hæ licet steriles sint, densissima tamen sobole excisis ramis & plantatis renascuntur, ut reliquæ lignorum cæduæ sylvæ germinantes, rursus à radice succisæ. Multæ etiam arbores inveniuntur, quæ cuius altas multasque radices habent inextricabiles, nisi turbine, vel fulmine tangantur, continue perseverant: quarum facilis ratio non datur, cum aliæ alibi nascantur. Hedera præterea veluti adulatrix, adeo communis est & onerosa, ut nivium fomento paulatim muros & mœnia, nisi extirpetur, absumat.

C A P. VI.

De diversitate arborum.

Sunt præterea multiplicis generis arbores in seisdem frigidis locis, & hæ præcipuæ, præter superius dictas, ut populeæ, fraxineæ & aliarum juniperorum, quæ ob proceritatem commodam propter annexum odorem quasi cypressinum, aptantur ad electas mansiones, & ignea fomenta, tam tempore pestis, quam alio quotidiano usu. Sponte enim huiusmodi arbores genitæ, perpetuitate stirpis indefinenter

ter accrescunt, & inextirpabiles coalescunt, ita ut productæ ad robustam ætatem (ut jam dictum erat) sublimibus & imis structuris, tanquam fortiores trabes, coaptentur. Quercus vero, & fagi, ultra septuagesimum elevationis poli Arctici gradum, versus zonam frigidam non reperiuntur: imo pauca reliqui generis, nisi betulæ, veluti incurvati frutices, in extremis Oceani Scythici littoribus, ob frequentes tempestates. Verum in terris versus meridionalem plagam, maximus est proventus arborum fructiferarum: quarum fructu, glandium scilicet, & corylorum nucum, ac fagorum tempore sterilitatis incolæ loco panis pariter cum cæteris animantibus utuntur: quæ tamen animantia, ut mures, glires, & aves, futuræ famis arcendæ ultra humanam sagacitatem hoc habent, ut hos fructus ad antra cavernasque comportent, unde & providi terrarum incolæ imminere famem futuram cognoscentes, diligentius solito prospiciunt eventibus suis. Fagorum nuces triangulæ sunt, rubeo cortice munitæ, subintra barbatum calicem habentes: quarum esu, sicuti glandium, mire impinguantur porci, sola inspecta differentia, quod laridum his durius, illis vero mollius, seu fluidius reperiatur.

C A P. VII.

De fructuum qualitate.

NUces corylinæ adeo abundanter ibidem crescunt, ut indigenis & advenis sufficiant ad omnem optabilem usum: quo fit, ut quæstus causa ac mercatorum lucro, aliquot millia

vasorum è Septentrione in Germaniam exportentur : etiam stipites corylini, quorum tortuosa flexibilitate fere omnium vasa commodissime colligantur. Poma vero, ac pira, diversorum generum ibidem vel seminata, vel transplantata, satis abunde crescunt : quorum etiam aliquod genus generosissimum est, ut instar olivæ (quæ nusquam in Aquilone crescit) in summo frigore maturescat : etiam sylvestria poma, quæ sibi ætatem à natura retinent propagatam, ut in Decembri primum maturescant : & hæc vinosum sæporem habent, ideoque in potum, musti nomine, torcularium presura disponuntur. Aliqua etiam tantæ acerbittatis reperiuntur, ut aciem gladii succo suo perstringant, iisque loco aceti utuntur. Quædam rotunditatem habent mali, quædam turbinatorem piri, quædam figuram ovatam, quibus natura honorem tribuit peculiarem. Sed quæ exotica sunt, & ultramarina, quia carnosiora, dulcioraque judicantur, pretio majori æstimantur. Similiter & pira, ac pruna siccata : non enim nisi duo genera in Aquilone nascuntur, alba scilicet & nigra. Cerasa etiam in duplici genere, sylvestria scilicet, & hortensia : quæ tamen nimia acerbitate edentibus generant stuporem, aceti loco deputata : & hoc, quia in opacis, umbrosisque locis sine Solis attractu enascuntur. Quæ vero Sole tanguntur, satis grato sapore placere solent. Sunt præterea quædam arbores ignotæ virtutis, quæ sine floribus producant nivales fructus. Fructiferæ tamen arbores gaudent mutatione, & dulcescunt. Sylvestres vero ferinum habent saporem, forte propter

pter canos arborum villos, Solis ardorem excludentes : alioquin aliqua possent blandiri suavitate vescentibus.

C A P. VIII.

De Gummi abietino, sive Resina, & origine Ambræ, seu Succini.

Quia maxima varietas in scriptoribus de origine & natura, ac qualitate Succini, seu Ambræ reperitur, præcipue Perotto referente, qui insigni diligentia, concordare nisus est multorum opinionem singularem, unde, & quomodo nascatur hic liquor gracilis & mirandus: idcirco quid verisimilius est ex Aquilonarium sententia, hic veniet attendendum. Abietes, seu pinæ arbores, natura sua resinosa, excelsa proceritate sive super litora maris, sive super rivos, vel alias sylvarum declivitates crescentes, succinum sudant, maxime dum maturis frugibus Solis fervor (ut infra latius dicitur) torrentibus ipsis Junio Julioque mensibus incendiosior, Cancris atque Leonis tetigerit metas. tum istæ arbores æstu valido fissis corticibus, succinum sui liquoris in subiectos latices, seu fluvios, indurandum emittunt, sicque stilandando, quodcunque objectum corpus sui tenacitate tanquam glutinum involvit : quo fit, ut ranæ, mures, culices, aranæ muscæ, aristæ, legumina, & his similia, in resinoso hoc visco rapta involvantur, ac indurentur, etiam si in arenam ceciderint continuatæ guttæ, quia imbre supereffuso ad rivos, inde in flumina, & tandem in mare deferuntur ubi instar aliarum arbo-

arborum tantum certo tempore indurantur, ut saxosa duritie coctum, dira tempestate per mare Gothicum, seu Finnonicum, ac Livonicum, evomatur in Prutenicum littus, scilicet Meridionale, directe oppositum Septentrioni: & hoc omni tempore, quo flatibus unde volvantur ad Prutenicam terram: in qua ob Principis edictum, nulli nisi deputati & jurati laboratores succinum hujusmodi colligere possunt.

LIBRI XII. FINIS.

OLA I MAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Agricultura & humano victu.

EPITOME LIBRI XIII.

CAP. I.

De diversitate messium colligendarum.

Naturæ admiranda dispensatio est, ut aliter, alioque tempore, modo & industria colatur terra Septentrionalis, ut dictum est: aliter Æthiopica, vel Afrorum: aliter etiam novarum Insularum. Quoad Aquilonares, hoc certum est, in plerisque agris Vestrogothorum,

rum, parte objecta meridionali plagæ hordeum spatio 36. dierum à semine projecto maturum colligi, hoc est, à fine Junii usque medium Augusti, & aliquando celerius. Ea nanque maturitas ex soli natura, aërisque clementia, ac humore lapillorum fovente radices, Soleque torrente necessario provenit, ut ita nascatur, ac matureretur : talesque spicæ sex ordines in numero aristæ habent, aliis tamen communibus minores : quæ cervisiæ coquendæ satis commode adaptantur. Reliqua vero semina in principio Maji projecta, circa medium Augusti mutua ope rucolarum, non tam labore, quam alacritate, & voluntario impetu colliguntur, ne superveniens frigidus flatu messem exurat. Nec aliam diurni labores mercedem desiderant, quam jucundam convivationem vespertinam, in qua juvenes utriusque sexus, ob fideles agrorum labores, providorum parentum iudicio & assensu, ac permissione, eliguntur futuro conjugio copulandi : non tamen ad delitiosa connubia, etiam si illustres sint, sed ad solitudinem domesticæ honestatis & utilitatis, pro familia sagaciter & suaviter dirigenda.

C A P. II.

De pistrinis, & coctione panum.

Quia receptum est apud veteres, quomodo Ceres frumenta invenerit, & Pan conspersas fruges coxisse perhibetur (unde & nomine ejus panis est appellatus :) ita & illa prædicata est quod reperit, & iste laudatus, qui decenter hu-

humanis usibus applicavit. Ideoque videndum hic erit, quæ frugum genera ad hunc necessarium usum afferuntur, & quibus hoc officium competit apud homines Septentrionales: qui ut in regiones multiples tam situ quam moribus distincti differunt, & separati sunt: ita etiam terræ nascentia, pro qualitate regionum & climatum, variata videntur. Quanto igitur magis ad Aquilonem acceditur, tanto minor tritici ubertas, & major ad austrum ubilibet invenitur. Sueonibus tamen, sive Suecis, immensa vis tritici, sed major filiginis est concessa. Gothis vero tam Orientalibus, quam Occidentalibus, utentibus hordeo & avena, in deficiens abundantia pro cibo & potu propitio numine est largita. Omnium tamen harum frugum utrobique usus est. Sed diligentior filiginis præparatio apud Sueones: quorum feminæ ita noverunt purgare filiginem, ut colore, sapore, ac sanitate exuperet frumenti bonitatem.

C A P. III.

De torrendis frugibus duraturis.

Diebus calidissimis fervente Sole, pannos instar velorum navalium, sive ipsa vela, late super faciem terræ vel planos ac nudos montes extendunt, ac desuper torrendam frugem diebus sex, vel pluribus, aut paucioribus, juxta Solis ardorem imponunt: deinde eam purgatam, in quercinis repositoriis collocant, vel in farinam redactam simili custodia servant: multosque in annos sic torrefacta, integritate

salva perdurat. Attamen si molita farina non fit, sed fruges, expedit ut interim Soli obijciatur semel in anno retorrenda : eoque modo nova fruges tosta poterit illi, ne deficiat, quories opus fuerit, sagaciter commisceri. Farina autem in quercinis vasis, aut cupis, forti ligneorum malleorum impulsu intrusa, locoque, sicco reposita, sine quacunque verminum corruptione pluribus annis durare solet.

C A P. IV.

De ritu bibendi Septentrionalium.

NEc displicet curiosis inspectoribus interpretationem admittere, qualis sit modus Septentrionalium gentium in bibendo. In primis quod religiosum sit, stando, pro reverentia Numinum ac Principum, bibere; & quasi in agone per sudorem contendere, quis uno vel altero, vel multiplici haustu amphoram evacuet capitulinam. Videntur itaque in mensa quasi coronati sedere, ac certa forma vasis potare; quod forsitan inexpertis generare posset admirationem. Sed mirabilius esset longo ordine intueri ministros, quasi cornutorum cervorum pastores gregatim incedere, ut ea vasa cereali liquore repleta propinent convivis. Sed neque his contenti ceremoniis, etiam contendunt monstrare sobrietatem, ut vase tam alto repletoque, nudo capiti superposito, choream gyrando reducant: similiter & alia vasa manibus utrisque allata, vino, cervisia, medone, aut mulso, vel musto repleta, convivantibus ad æquales haustus exhibeant epotanda.

C A P. V.

De diversis modis coquendi salis.

A Pud Sueones sive Suecos & Gothos nulla fit decoctio salis: non quia è fundo maris extrahi non possit aqua salsa, sed quia gens aliis rebus abundans, facilius exoticum sal comparat, quam superfluis expensis id decoquat in littore suo. Adventu enim grandium navigiorum Hollandiæ ac Germaniæ, ab Hispanicis & Gallicis ac Britannicis portibus, Ulysbonico præsertim & Brovaso portu, sal acceptum justo precio venundatur. In Polonia vero montes profundissimi salis sunt, præsertim in Vielisca & Bochna: ubi videndi causa, M. D. XXVIII. quinta Januarii transcensit L. scalis fui, & vidi in profundioribus locis laboratores, nudos ob calorem, ferreis instrumentis eruere opulentissimum thesaurum salis, veluti aurum & argentum ex mineris inexhaustis.

C A P. VI.

De difficultate advehendi salis in Aquilonaria regna.

AT ubi inciderint maritima bella in Baltico mari, ut defectu salis videantur ab hostibus premi posse Septentrionalia regna, tunc arte quæsitâ domesticum sal conficiunt, ne ea penuria suam libertatem subjiciant inimicis. Ut tamen id expeditius, etiam ad perpetuum lucrum, continue efficerent incolæ Nortlandiæ; id est, Septentrionales. R. D. Jo. Magnus Gothus Archiepiscopus Upsaliensis, charissimus frater

& antecessor meus, alias 1523. Hadriani VI. Pontificis legatus, & demum electus evolutis duobus inde annis, Upsalientem diocesim visitans, propriis suis sumptibus, emptis scilicet & datis instrumentis ubique sufficientibus, modum & artem ab expertis acceptam, præcipuis in locis aptioribus incolis communicavit: quibus ex tunc & in perpetuum necessario salis beneficio, quacunque imminente hostilitate libere & facili labore uti possent.

C A P. VII.

De maxima copia butyri.

TRanscurrendo singulas provincias Septentrionalis plagæ à 52. usque ad 84. gradum elevationis poli Arctici, ubique propter fertilissima terrarum pascua, & armentorum abundantissimos greges, maximam butyri copiam reperire licebit: non tamen æquali virtute, tum propter salis varietatem, tum etiam propter floridiores ac tenuiores herbas, longe à se invicem distantium provinciarum nutritivas. Ubi enim pascua sunt grossiora, saleque butyrum conditum grossiore ejus efficacix non est, ut alterius, conditi in pascuis herbarum minutarum. Modus tamen conformis est omnium regionum, vel sale grosso, vel tenerrimo & candido, multo magnorum vasorum millia negotiatoribus ultramarinis vel pretio, vel rerum commutationibus (nisi Regio edicto, instante vel flagrante bello, prohibitum fuerit) distrahendi vel venundandi, quemadmodum in annona, lardo, atque aliis necessariis nutri-

men-

mentis, ne hostibus afferantur, caveri solet. Insula præterea est Meridionalis Gothiæ, Oelandia appellata, ubi aëris salubritas cum pinguis arvi fœcunditate consentiens, herbas producit dulcissima qualitate conditas; quarum pastu vaccarum turba saginata, lac tanta salubritate conficit, ut quibus multa medicorum auxilia vel consilia prodesse nesciunt, solus videatur potus ille è butyro expressus optabilem afferre sanitatem, hocque butyrum tanquam aromaticum, & cæteris omnibus salubrius, appretiatur.

C. A. P. VIII.

De magnitudine & bonitate caseorum.

SI Parmensis aut Placentina, vel aliæ terræ, Sac villæ Longobardorum, de magnitudine, multitudine, ac utilitate caseorum ubique commendari poterunt, profecto origini suæ nativæ, scilicet Scandianæ peninsulæ, & præcipue regioni Vestrogothorum in regnis Septentrionalibus, gratias sunt acturæ. Hi enim Vestrogothi super omnes incolas Aquilonares maximam commendationem obtinent, quod nulla gens illis similis est in confectione caseorum: quod provenire videtur ex uberri-
 mis pascuis; in quibus & militares equi, fortes, alti & robusti, bovesque proceri innumeraibili multitudine procreantur. Caseos itaque tam magnos plerunque conficiunt, ut duo valentes viri vix unum ad breve spatium deferre possint. Virorum tamen manu & arte nunquam fiunt, sed mulierum; quæ vicatim

porem, submisso paululum myrtino fumo, ut sine vermibus servari valeant ad plures annos, præsertim in obsidionibus castrensibus tolerandis. Apud Septentrionales scilicet Vestrogothos naturæ beneficio ita temperati sunt, ut aromaticis speciebus, ad senium vergentes, redoleant, cum gratissimo sapore. Talibus etiam utuntur nautæ, dum tempestatibus, ne alia coquant arcentur ab igne.

C A P. IX.

De textoribus.

TExturis lineis laneisque Aquilonares fœminæ, miro ingenio callentes, incumbunt: exceptis Lapponum mulieribus: quæ ex nervis animalium (ut alibi dictum est) faciunt telas, & de pellibus diversarum bestiarum accommodas vestes: quia in ea regione extremalimum non crescit, neque oves gignuntur: Ubi vero in calidioribus locis Septentrionis linum habetur, talia fila ex eo confecta colorant, & texunt, ut opus in medio Latio ingeniose contextum judicaretur. Vidi olim apud eas gentes textile opus lineum, varietate linearum cœlestini coloris pulcherrime elaboratum: quale demum Italiam & Romam ingrediens, quasi una manu reperi ad similitudinem illius omnimode per texturam factum & ordinatum: hoc solo discrimine viso, quod uti Romanæ fœminæ, vel potius viri, textores sunt ingenio vivaciores. ita & in opere manuum reperiuntur subtiliores: & forte quia exemplaribus insignium pictorum utuntur, ubi mulieres.

lieres Aquilonares ex floribus, iride, aut frondium umbris super aquas sole splendente reflexis, excipiunt formas. Retiaria tamen in-texta florum opera, qualia videntur in domibus Principum Romæ, facillime reliquos orbis artifices videntur excellere mulieres Aquilonares, dum huic exercitio etiam illustres personæ ad evitandum otium, quasi hæreditario domorum ornatui præcipua subtilitate intendunt. Ædes enim diurno usui deputatas, candidissimo illo opere retiario, quod *Spraagning* vocant, totaliter, etiam sub tectis perpetua communique consuetudine exornant, exceptis proceribus, sericeis pannis ornantibus palatia sua: & hoc quoad thalamos, & ornatum illustrium foeminarum, ac nuptialium festivitatum.

LIBRI XIII. FINIS.

OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Variis conditionibus Aquilonarium
populorum.

EPITOME LIBRI XIV.

P R Æ F A T I O,

M Irari quispiam non debet, in amplissimis Septentrionalium terris, præsertim peninsula Scandiana, (quam Plinius, ob incompertam magnitudinem, alterum orbem, & Iornandes, ac Paulus Diaconus, vaginam sive officinam gentium appellant) diversitatem fore habituum, ac vestimentorum, pariter & morum ac conditionum, circa incolarum convictum, & cohabitationem adventantium alienigenarum, ac judicia utriusque, & quam sincera tranquillitate veteribus institutis olim adherentes, singuli concorditer vivere dicebantur; ubi nunc, crescente discordia, paucissimi sua sorte contenti videntur: in quo rursus mirandum non est, dum eo processit astuta hominum pernicies, ut quisque sua destructionis factus sit artifex ingeniosus, foris scilicet habitu discissus, & intus in mente corruptus: foris legibus parere simulans, & ubique disseminans dolos: quorum tandem effectu, & exitu, ad ultimum infamia plenus, & omnibus odiosus, è vita discedit.

CAP.

C A P. I.

De diversitate habituum.

Longe aliter olim vestitus in Septentrionalibus regnis & populis, quam nunc est, formatus erat, præsertim in exteriori interiorique ornatu mulierum. Exteriori inquam, quia vetusto tempore illustres fœminæ tunicis utebantur, ad pectus & brachia strictissimis: sed in extensione fimbriarum monstrosa videbatur longitudo, adeo ut vix una sufficeret ancilla in fimbriis hujusmodi comportandis: quæ etiam in hoc abusu aliquammodo dominæ suæ conformabatur. In capitibus vero subtilissimis pannis lineis, negociatorum quæstu ab exteris regionibus longo maris circuitu importatis, sub his tamen tegumentis, aureas coronas lapidibus pretiosis intextas, secundum qualitates stirpis & opulentiae portabant: ad umbilicum vero pro cingulo, vel zona, aureis filis, contexta vel fusa extensaque in longum aurea aut argentea lamina, latitudine duorum digitorum, utebantur. Reliquæ mulieres latissimas habebant manicas, sed has in medio cuneatas, ac argenteis vel deauratis nodis quasi tenaculis clausas. Præterea capitis ornamentum erat è panno rubro superius strictum ac cuneatum, similiter argenteis nodis claudendum vel aperiendum: & hæc quoque coronis deauratis sub lineis pannis, valde subtilibus, ornabantur, & uti earum togæ, præsertim nobilium pariter & plebejarum, (excepto valore panni) erant strictissimæ ac brevissimæ: ita urbanorum
lon-

longissimæ, deauratas & quadratas in anteriori parte laminas, à collo usque pedes super fimbriis ex utroque latere dependentibus, habentes. Scapulari autem virgines utuntur, quo pudicitia observantia designatur.

C A P. II.

De pudico virginum ornatu, & rigo e pudicitia.

Virginum ergo ornatus in pretiosis & amplissimis aureis vel deauratis coronis in capitibus erat: & pro pudicitia custodia è collo antrorsum retrorsumque dependebat sericeum vel lineum candidi coloris pallium: quale nunc religiosi *Scapulare* vel *Patientiam* nuncupant; quo habitu vel pallio, omnia corporis membra, tanquam freni moderamine, incedendo vel conversando, cum admirabili modestia & verecundia (visu vel colloquio virorum nusquam, nisi parentum licentia permissa, utentes) dirigebant. Tantaque inerat eis pudicitia, ut vix rogata virum publico in cœtu, donec conjugali vinculo stringerentur, raroque tunc, inspicere vellent. A deo casta celebritate oculos ubique, etiam à licitis, refrænabant. Mira etiam & pertinax Aquilonarium sceminarum suæ pudicitia custodia, ut etiam admisso honesto conjugio, certis temporibus refrenent amplexus, ea scilicet constantia, ut in toro interpositione districti gladii mutuam sibi coarctent congressum, veluti Saxo de quadam Thira Regis Angliæ filia meminit, & in super de singulari castitate multarum virginum illius ævi.

C A P. III.

De benedictione Catholicorum Regum.

CAtholico ritu in populo fideli regnaturus, multis & magnis benedictionibus, ut Deo acceptior, & populo utilior, ac sibi ipsi securior fiat, repleti solet. Sed in primis sponte per sancta Dei Euangelia jurat, & coram Deo, & Angelus ejus, promittit, ut legem, justitiam & pacem, Ecclesie Dei, populoque sibi subjecto, cum observatione jurium & privilegiorum, ac omnium bonorum, custodiat: & hinc benedictionem Ecclesie postulat, & illi tribuitur, ut in donis gratiarum multiplicetur, dextera potentie Dei ubique circundetur & protegatur: ut Abrahæ fidelitate, Mosis mansuetudine, David humilitate, Salomonis sapientia decoratus, Deo in omnibus complacere, juste incedat, in hostes crucis Christi fideliter triumphet, & optabilem pacem in omnibus servet. Deinde visibili oleo, sanctissimis verbis benedicto, inungitur, ut dona invisibilia percipere, & temporali regno justis moderationibus executo, æternaliter cum Deo, Regum omnium Rege, gloriatur. In super orat Ecclesia, ut efficacia illius sacre Uctionis, principatus sit super humerum ejus, atque ut sit justus, fortis, fidelis, providus, & indefessus, regni & populi gubernator, infidelium expugnator, justitie cultor, Ecclesie sancte & fidei Christiane defensor, ad decus & laudem gloriosi nominis Dei. Demum virtute Dei dato gladio, ad vindictam malorum, & laudem bo-

bonorum, ut in hoc æquitatem exerceat, iniquitatem destruat, & sanctam Dei Ecclesiam ejusque fideles propugnet ac protegat, atque falsos Christianos disperdat, viduas & pupillos clementer adjuvet & defendat, desolata restau-
ret, & ea conservet, quatenus in hoc virtutum triumpho cum mundi Salvatore, cujus typum gerit, sine fine regnare mereatur. Insuper corona capiti ejus imposita: qua gloria & honor, ac opus fortitudinis intelligitur: ut participationi ministrorum Ecclesiæ Christi in omni ad-
versitate defensor adsistat, regnoque à Deo dato, & Pontificali benedictioni, vice Apostolorum, qui per fidem vicerunt regna, omnium-
que Sanctorum ejus regimini commissis, utilis executor perspicuusque regnator semper appareat: ut inter gloriosos athletas virtutum gemmis ornatus, & præmio æternæ felicitatis coronatus, cum Christo sine fine glorietur. Deinde accepta virga, seu sceptro, intelligit, se obnoxium, mulcere pios, terrere impro-
bos, errantes reducere, lapsis manum porrigere, superbos disperdere, & relevare humiles. Postea inthronizato Regi in solio sedenti dicit Archiepiscopus, qui eum cum assistentiâ Coëpiscoporum introduxit: Sta, & retine amodo locum tibi à Deo delegatum, per autoritatem omnipotentis Dei, & traditionem nostram, omnium scilicet Episcoporum, cæterorumque Dei servorum: & quanto clerum sacris altari-
bus propinquiorem prospicis, tanto ei potenter in locis congruis honorem impendere memineris, quatenus mediator Dei & hominum, te mediatorem cleri & plebis in hoc re-
gni

gni folio confirmet, & secum regnare faciat Jesus Christus. Ultimo Metropolitanus inter alia orationem super Regem ad Deum facit: Sis ei contra acies inimicorum lorica, in adversis galea, in prosperis sapientia, in protectione clypeus sempiternus: & præsta, ut gentes teneant illi fidem, proceres habeant pacem, diligant charitatem, fugiant cupiditatem, loquantur justitiam, custodiant veritatem, ut semper maneant tripudiantes, & in pace victores. Reginae etiam, mutatis mutandis, quæ sexui foemineo congruunt, plurima ex supra dictis à Deo reverenter optantur, &c.

C A P. IV.

De equitibus auratis, & eorum juramento.

FActa igitur juxta præmissas ceremonias (apud Deum & homines omni ævo commendabiles) coronatione, ipse Rex secundum formam antiquarum legum regnorum suorum, nova privilegia diverso hominum statui, quatenus, & quibus opus sit, liberaliter concedit, vel pridem ab antecessoribus suis concessa restaurat, & auget. Demum milites auratos, feudis abundanter distributis, cingulo, & ense, ac clypeo præstitis, tali tamen interveniente juramento, in manibus alicujus Prælati assistentis factò, creat: Ego N. opto mihi ita Deum propitium, & beatam Virginem, ac sanctum Ericum, quod volo juxta extremum meum posse per vitam & bona mea, defendere fidem Catholicam, & sanctum Euangelium, & tenere ac protegere Ecclesiam & ejus ministros in sua li-
ber-

bertate, & stare contra omne quod iniquum est, & confortare pacem & justitiam, & defendere pupillos & orphanos, virgines, viduas, & pauperes, & fore fidelem meo Regi, & regno seu patriæ meæ, & juste exhibere & exercere meum militarem statum, ad honorem Dei, secundum ultimum posse meum. Sic me Deus adjuvet, & omnes sancti ejus, Amen. Hocque juramentum adeo fideliter & stricte observare solebant, ut audita proclamatione belli contra hostes fidei, maximò schismaticos Moscovitas in Orientali limite regni Suetiæ, & Finlandiæ, imo & à summis Pontificibus prædicata Cruciatà contra Turcas, ilico propriis expensis armata & valida manu alacriter prælia Domini bellaturi sese in expeditionem conferrent, vel ad terram sanctam peregrinantes, accepto ad sepulchrum Christi militiæ cingulo, se in numerum fidelium armatorum contra eosdem Turcas pro religione præliaturi, voluntarie immiscerent: quo plerunque evenit, ut gloriosi victores redirent in terrenam patriam, & tandem coronam suscepturi, in patriam cœlestem ac sempiternam.

C A P. V.

De nuptiis plebeiorum.

MOS plebeiæ multitudinis apud Gothos, Sueones, & sponsalia contrahere cupientis, pluribus uti ceremoniis, diverso tempore, modo, ordine ac testimonio repetitis, præsertim hac ratione, ut stabiliores permaneant in mutua cohabitatione, ut nullo sit opus divor-
tio,

tio, etiam à lege permissio. Parentes nanq; puellæ ad conjugium petendæ, cujus stirpis, honoris, famæ, vel infamiæ, probitatis aut improbitatis, morum & industriæ sit procus, imo an legitimo toro procreatus, diligenter inquirunt: compertaque virtute viri, præsentibus duobus ex paterna maternaque linea testibus, pater præsentat filiam sub his verbis astanti proco: Do tibi meam filiam ad honorem, & uxorem ad medium lectum, ad januas, & claves, & ad omnem tertiam pecuniam possidendam in mobilibus bonis ac immobilibus, & ad omne jus, quod superior Suecia à S. Erico habet, & ipse S. Ericus dedit. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Eoque casu sponsalitia pacta vigorem suscipiunt, & accelerata maturitate, melioribus supperadditis solennitatibus absolvunt, talibus præsertim, ut affines, agnati & consanguinei, sub prudenti virorum ductore, ac honesta mulierum ductrice, statuta die in equestri pompa undequaque ornatius ad Ecclesiam confluant parochialem: ubi ardentibus faculis mirificè factis & incensis, sacerdotali benedictione coronata sponsa producitur; eaque ante summum altare lateraliter cum sponso collocata, utriusque solenniter requisito cohabitationis in prosperis & adversis consensu, per annuli impositionem, & nuptialem benedictionem, omnes præmissæ ceremoniæ ratificantur. Nec silendum est, quod ipsa annuli impositione dorso tenus pugno sese astantes impetunt, ut eadem ratione actum corroborent: uti in Aurati militis creatione, ut memor sit, servari solet. Qui talibus adsunt nuptiis, ut agnati, cognati, affi-

affines & amici, dona plurima, videlicet equos, boves, pecora, lectos, pannos, & fruges liberaliter offerunt; ut iis felicibus auspiciis incipiant & perficiant lætiores cohabitationem. Specialibus tamen ceremoniis equus, ac bos, & securis traditur; ut sciant, se venire ad eum laborem, periculorumque societatem, qua idem nolle & velle permanere debeat, donec vel divortio, si lex urserit, vel morte solvatur. Sunt & multæ ceremoniæ circa tori introitum, ut parochialis sacerdos, si adsit, vel clericus, canat hymnum, *Veni creator Spiritus*; cum invocatione divini auxilii, ut novis conjugibus prospera cuncta desuper elargiantur. Præterea mos est, ut aliquot delicatiora fercula in lecto sedentibus nuptis exhibeantur, ut iis cum astantibus brevi mora vescantur. tandemque valedicentibus amicis, sua pace fruuntur. Sequenti tamen die nova nupta crinibus absconsis, affabili incessu convivis argenteos scyphos electiore liquore repletos, in signum, quod materfamilias effecta sit, liberaliter propinat.

C A P. VI.

De adulteris, & eorum pœna.

Mulier adulterans, testimonio sex virorum deprehensa, perdit dotem, & quicquid secum tulit in cohabitationem viri; qui ea suscipiet; imò vitæ utriusque potestatem habet & hæreditatis eorundem, vigore municipalium legum patriæ Gothorum & Sueonum. Si verò mulcta contentari velit, etiam eam ex municipalibus præscriptam habet; quam & volens
hic

hic pertranseo, licet Regi, Episcopo, & Fisco civitatis pars ejus debeatur, cuilibet suparatum. Si pœnam pecuniariam dare nequierit adulter, tunc duo saxa mulieri humero tenus imponi debent; & ipsa, virilibus adulteri funiculo ligatis, ipsum per plateas civitatis aspicientibus cunctis pertrahere, ac demum abjurare, civitatem deinceps non ingrediendam, cogetur. Si unus conjugum simile scelus commiserit, eadem pœna patrialiter fiet, altero innocuo declarato. Verum ministro civitatis in talibus servienti, speciale pecuniarum munus sive præmium deputatur.

LIBRI XIV. FINIS.

OLA I MAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

D. E.

Diversis hominum exercitiis.

EPITOME LIBRI XV.

CAP. I.

De pærarum exercitiis.

NE autem Gothorum pueri & adollescentes ignavia & otio torpescere permittantur, aut damnatis artibus primos annos transigant juventutis, pro consuetudine semper servatum est, ut diversis exercitiis instruatür exilis ætas, præcipue militaribus exercitiis reservanda, in sagittatoria arte, juxta uniuscujusque ætatis capacitatem, ut se diligenter exerçant: eo videlicet modo, ut non panis quidem pueris exhibeatur, nisi sagitta prius tetigerint metam, instructorum industria collocatam. Reperiuntur itaque pueri vix duodecim annos egressi, tanta peritia sagittandi instructi, ut jussi telo trajicere caput, pectus, pedesque minimarum avium à longe positarum, infallibiliter tangant: nec minus senes oculorum aciem adhuc retinentes. Hujus rei monstrosum exemplum Saxo Danorum historicus de quodam sene adducit: cujus ballista tam portentoso cornu portendebatur, ut denos nervo cala-

P

mos

mos adaptaret : hi vegetiore jactu pariter in hostem detorti, totidem numero vulnera conferunt.

C A P. II.

De ritu fugandæ hyemis, & receptione æstatis.

SUecis Meridionalibus, & Gothis, longissimo provinciarum spatio à polo remotis, alius ritus est, ut primo die Maji, Sole per Taurum agente cursum, duplices à magistratibus urbium constituentur robustorum juvenum & virorum equestres turmæ, seu cohortes, tanquam ad durum aliquem conflictum profecturæ. quarum altera sorte deputato duce dirigitur : qui hyemistitulo & habitu, variis indutus pellibus, hastisque focalibus armatus, globatas nives, & crustatas glacies spargens, ut frigora prolonget, obequitat victoriosus : eoque duriozem se simulat, & efficit, quo ab vaporariis stiriæ glaciales dependere videntur. Rursumque alterius equestris cohortis præfectus æstatis, Comes floralis appellatus, virentibus arborum frondibus, foliisque & floribus (difficulter repertis) vestitus, æstivalibus indumentis parum securis, ex campo cum duce hyemali, licet separato loco & ordine, civitates ingrediuntur, hastisque edito spectaculo publico, quod æstas hyemem exuperet experiuntur.

C A P. III.

De eodem.

U Nde & acriter utraque parte triumphare cupiente, illa vehementius alteram urget, quæ eo die ex aëris clementia vel austeritate videtur mutuare vigorem. Si hyemis asperitas adhuc suum gelu spirat, depositis hastis, cineres vivis ignium scintillis commixtos, urnis vel sacris extractos, obequitando, hyemis persona, super aspicientes effundit. Similiter & hi, qui eodem cultu & habitu quasi auxiliares turmæ adjuncti sunt, in equis ignivomos globos ejiciunt in aspicientes. Ne autem æstatis persona ob defectum ramorum virentium florumve, cum sua equestri cohorte privetur honore cupito, longe antea betuleas frondes, seu tiliæ virgas, vaporarii calore & irrigatione artificiose virentes, quasi è sylva productas, clanculo elatas, sed aperte reductas ostendit: quo casu ob defraudatam naturam, hyemis propugnatores infestius instant, ne dolo quæsitâ victoria emergat, aut sistat in placida pompa: quæ tamen, favorabili astantis populi asperimum hyemis dominium per amplius sufferre negantis judicio, digna justaque sententia vincitur, ut æstati pro publica lætitia victoria cedat, victoriamque partam splendido instructo convivio æqualibus perficiat, & corroboret haustibus, quam assequi vix potuit hastis.

C A P. IV.

De Majalibus festis.

DEmum omnibus tam sylvis quam pratis & campis virescentibus, & florescentibus, Sole per Cancrum transeunte, hoc est, in Vigilia natalitii ortus D. Joannis Baptistæ, (quem diem miris festivitatis servabat antiquitas, celebrique cultu posteris servandum docuit, & præcepit) populus omnis viriisque sexus & ætatis, turmatim in publicis plateis urbium, aut planicie camporum, ubique copiosis accensis ignibus, pro choreistripudiisque exercendis, concurrere solitus, vetustorum heroum domi forisque magna gesta ubilibet in orbe peracta, saltando decantat: etiam quid illustriores fœminæ pro æternis assequendis laudibus, amore servandæ pudicitie per fecerunt. Præterea quid degeneris ignavique nobiles, crudeles tyranni, & turpes fœminæ exclusa honestate fecerunt, patriiscantionibus & rythmis, sonantibus citharis, ac tibiis alternatim adductis, exolvunt. Insuper puellæ, matrum doctrina præmonitæ, quot quantaque mariti vitia, in lusibus alearum, rixata tabernarum luxu vestium, societate scurrarum, & continua ebrietate & crapula exercent psallendo resolvunt. Sed rursus ingeniosiores adolescentuli concinere norunt, quam pigerrimæ, fallaces, indomitæ, rixosæ, garrulæ, furgaces, nugaces, & infidæ sunt mulieres, ne sola querela maritos suggillent. Deinde quid perfidicives, versuti artifices, vagi negociatores,

res, stertentes nautæ, rusticique infideles, & avari crudelesque terrarum præfecti efficiunt, varietate cantionum, & musicis instrumentis exponunt: ea potissimum ratione permoti, ut tenera juvenus agnoscat, quam excelsa ac splendida virtus sit, æternisque laudibus digna, bonorum inhærere vestigiis, & à pessimis resilire ac præcavere exemplis.

C A P. V.

Delusu Aleæ & Schacorum.

MOs est apud illustriores Gothos & Sueones, filias suas honesto conjugio collocaturos, procorum animos miris ingeniis & passionibus examinare præsertim in Latrunculorum, seu Schacorum: Eo enim ludo ira, amor, petulantia, avaritia, socordia, ignavia, aliæque plures dementiæ, passiones, & animi motus, fortunæque vires & proprietates demonstrari solent: scilicet an procus agrestis animi sit: quod subito triumphando indiscretè exultet, aut injurias illatas cautius pati, vel modestius avertere norit.

C A P. VI.

De chorea gladiatoria, vel armifera salutatione.

HAbent præterea Septentrionales Gothi & Sueci pro exercenda juventute alium ludum, quod inter nudos enses, & infestos gladios seu frameas, sese exercent saltu: idque quodam gymnastico ritu & disciplina, ætate

successiva , à peritis , & præfultore , sub cantu addiscunt : & ostendunt hunc ludum præcipue tempore carnisprivii, *Maschararum* Italico verbo dicto. Ante etenim tempus ejusdem carnisprivii , octo diebus continua saltatione sese adulescentes numerose exercent , elevatis scilicet gladiis, sed vagina reclusis, ad triplicem gyrum. Deinde evaginatedis, itidemque elevatis ensibus, postmodum manuatim extensis, modestius gyrando alterius cuspidem capulumque receptantes, sese mutato ordine in modum figuræ hexagoni subjiciunt : quam Rosam dicunt : & ilico eam gladios retrahendo elevandoque resolvunt, ut super uniuscujusque caput quadrata rosa resultet : & tandem vehementissima gladiatorum laterali collisione , celerrime retrograda saltatione determinant ludum : quem tibiis , vel canulenis , aut utrisque simul , primum per graviolem , demum vehementiorem saltum, & ultimo impetuofissimum , moderantur. Sed hæc speculatio sine oculari inspectione vix apprehenditur , quam pulchra honestaque sit, dum unius parcissimo præcepto , etiam armata multitudo quadam alacritate dirigitur ad certamen : eoque ludo clericis sese exercere , & ei immiscere licet , quia totus deducitur honestissima ratione.

C A P. VII.

De arcuali chorea.

ALia etiam juvenum exercitatio est , ut certa lege arcualem choream ducant atque reducant , aliis quidem instrumentis , sed eadem
ut

ut gladiatorum saltantium disciplina reducta. Arcubus enim seu circulis inclusis, primum modesto cantu heroum gesta referente, vel tibiis aut tympanis excitati, gyrando incedunt, seque dirigentis (qui Rex dicitur) sola voce reducunt. tandem solutis arcubus aliquantulum celerius properantes, mutua inclinatione conficiunt (veluti alias per gladios) rosam, ut formam sexangularem efficere videantur. Utque id festivius sonoriusque fiat, tintinnabula, seu ereas campanulas genu tenus ligant. Est & alia quædam choreæ seu ludi species, qua machina quadam lignea homines per aëra, rotarum more & impulsu, jactantur: vel alio modo agilitate corporum insignes ludunt: ut hastis, circa quas se volvunt: funibus etiam, supra quos reciproci ambulant: item circulis, per quos se more piscium transmittunt: item tabulis, è quibus in aëre pendent, uno brachio sustententes: hicque ludus Petauristicus, appellatur, quod juvenes levioribus saltibus moventur. Pilarum etiam projectilium atque fustium impulsus, aliarumque infinitarum specierum ludi, secundum varietatem temporum ibidem, currendo, luctando, saltando, pedibusque sursum erectis super manus ambulando fiunt. Sunt etiam bellicrepe armorum saltationes, quæ clypeis ac ensibus, tibicinis moderatione, tardius vel celerius variantur ad saltum.

C A P. VIII.

De Pyrrhy saltatione.

MOs est ante aulas Septentrionalium Regum & Principum, tempore frigore copiosos ignes, ex arboribus abietinis præcipue, quarum ibidem copia est, instruere; quia ex earum combustione tantus nascitur sonus & stridor, ut à longe non videntes sed audientes, existiment corruere trabes, & tecta. Ne autem fragor ille naturæ videatur ociosus, quasi tympanis excitati circumsedentes ignibus fortissimi quique viri, in gyrum saltumque convertunt, tantoque impetu saltando constringunt, ut necesse sit postremum quemque, quasi rupta fortissima catena, in ignem illabi: moxque exiliens saltantium applausu in sublimiori sede reponitur, ut ilico pro Regii ignis violatione, amphoram unam atque alteram, bene magnam fortiores cervisiæ epotet. Eo enim potu sanissimo, sobrie tamen exhausto, animam viresque resumens, celerrime revertitur ad suos congyrantes & saltatores, qui similiter motu, igne, sitique agitati, non inviti retrahuntur ad pænas affixas, exceptis his, qui alias flammaram saltibus fuerant excitati: quibus ars & robur inest, ut amplius haud possint in ignem intrudi. Fortius nanque tenendo, per experientiam didicere in tali spectaculo subsistere cantiores. Ideoque majori mensura bibendi honorantur, licet minime deliquerint in Regium ignem. Reliqui vero successiva alacritate etiam in profundam noctem saltum continuantes, quasi

quasi omnes alternatim præcipitantur in flammam: talique modo roboris firmitatem, varioque agitationis genere tirones militiæ plurimum consequuntur, ut constantissimos mores in igne, saltu, & duro tactu firment, quatenus seriosis instantibus bellorum congressibus, æquanimiter sufferre valeant turbationes vehementiores. Sortiuntur etiam taxillis adhibitis, quis ignem vestitus transfiliat. Si vero quis januam Principis malitiosa præsumptione jocum excedens offenderit, vix ignem, quod in eo non comburatur, evadet.

LIBRI XV. FINIS.

O L A I M A G N I,
G O T H I, A R C H I E P I S C O P I
U P S A L I E N S I S,

D E

Ecclesiasticis Disciplinis.

EPITOME LIBRI XVI.

C A P. I.

De ritu orandi in Ecclesiis.

Gentes Septentrionales ex pagis remotissimis ad Parochias baptismales provectoræ, aliud genus armorum, præter ballistam, gladium & securim, non ferunt. Ballistas inquam, propter feroces bestias, urfos præcipue immanes, & insatiabiles lupos, qui tribus mensibus, Januario, Februario, & Martio,

plus solito ferociunt, quam reliquo anni tempore: quod interimantur eo, apud Deum præmissio voto, atque servata fide, ut pelles feræ percussæ, quasi pro sacrificio, scabellis sacrorum altarium sub pedibus celebrantis offerantur. Et hinc est ortum, quod maximo ac horrendo vigente frigore, super ursinam pellem stant sacerdotes celebraturi. Si vero lupina pellis, aut lyncea, vel vulpina, aut alterius generis retibus excepta fuerit, pretium ejus pro cereis Ecclesiæ fideliter adaptatur. Dixi præterea gladios, ut vim vi, si in insidiis occurrerit, repellant. Deinde secures, propter arbores diris tempestatibus per transversam viam ejectas, ut libere transeant excidendas & amovendas, vel pontes subita inundatione perfractos celerius restaurent. Ferunt etiam lanceas loco baculi, ob aqueas fossas transfiliendas. Habent nihilominus baculos annales, seu Calendarios, (de quibus libro primo dictum est) pro gestamine manuum: quibus docent, disputant, interrogant, & concludunt lunares conjunctiones, & oppositiones, ac cursus: festa mobilia, ac fixa; pariter & signa dierum, infallibili experientia, quasi è libro declarata legerent, exponuntur & interpretantur.

C A P. II.

De Principum funeribus & sepulturis.

MOS antiquorum erat, cadavera principum in frondosis arboribus, præsertim quercinis, tanquam sacris locis numinibus consecratis, suspendere, aut flammis juniperini ligni comburere, vel certis monticulis grandibus sa-

xis, vel quadrato vel rotundo ordine circumseptis, humi cum gladio & clava recludere, quemadmodum Saxo lib. 8. de victo & mortuo Danorum Rege Haraldo meminit; cui victor Rex Sueciæ Ringo fastuosissimum adhibuit funeris cultum. Hæc etenim pietatis conditio est, ut victum victor inferiis prosequatur; & qui defuncto hosti (teste eodem Saxone libro 3.) iusta persolverit, superstis sibi favorem adsciscit; vivumque beneficio vincit, quisquis extincto studium humanitatis impendit.

C A P. III.

De varietate ægrotantium, morborum, & medicinarum.

MOrbi Aquilonarium peculiare hi sunt, Tussis, calculus, dentium oculorumque dolor, tormina intestinorum, febris, pituita, scabies, & Gallicus morbus, ac puerorum morbilli; pestis etiam quo rarius venit, eo feritius interimit homines, in crapula præsertim infatuatos. Est & alius morbus castrensis, qui vexat obsessos & inclusos; talis scilicet, ut membra carnosæ stupiditate quadam densata, & subcutaneo tabo, quasi cera liquecens, digitorum impressioni cedant; dentesque veluti casuros obstupescit; colores cutium candidos ac ceruleos reddit; torporemque inducit cum nausea cupiendarum medicinarum: vocaturque vulgari lingua gentis *Schoerburgh*, Græcè *Καχῆξία*, forsitan à subcutanea mollitiæ putrescente; quæ videtur esu salforum ciborum, nec digestorum, nasci, & frigida murorum exhalatione foveri.

Sed vim tantam non habebit, ubi muri interius tabulis quorumcunque lignorum sunt cooper-
ti. Insuper si diutius grassatur iste morbus, ab-
sinthiaco potu continuato illum arcere, sicuti
& calculi radices, per decoctionem veteris cer-
visiæ cum butyro epotæ, tollere solent: quæ
passiones hujusmodi calculi & rerum totaliter
auferre, vel in magna parte alleviare solent.

LIBRI XVI. FINIS.

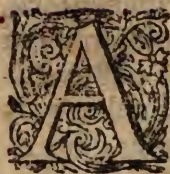
OLAIMAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Animalibus Domesticis.

EPITOME LIBRI XVII.

P R Æ F A T I O;

*Animalium genera uti multa va-
riæque sunt in toto terrarum orbe,
suis provinciis & naturis appro-
priata, ac distributa, ut elephan-
tes, cameli, leopardi, leones, stru-
thiones, tigrides, simia, id genus reliqua, sine pi-
lorum densitate in calidis terris numero incom-
parabili multiplicata: Ita & in frigidis regioni-
bus complures reperiuntur bestia, sed valde pilo-
sa, propter asperrimas hyemes exuperandis: ut
sunt*

sunt ursi albi, uri nigri, alces alti, rangiferi proceri, lupi feroces, gulones voraces, lynces perspicaces, lutra fallaces, castores medicinales, damula pavida, vulpecula astuta, nigra & alba, atque alia alibi inusitata natura & nominis bestia, successivis capitibus inferius per ordinem diligentius insinuanda: ea potissimum causa, ut pius inspector agnoscat, quam admirabilis excelsi Creatoris affectus & amor est in omnibus creaturis suis, ubique terrarum sue dispositio subiectis, maxime in frigidissimo climate Septentrionalis plagæ (concessa naturali sagacitate) conservandis: scilicet ut undique conclusa nivibus & gelu, tellure pastum prohibente, nedum vivere, sed & genus producere atque alere possint, & inter asperrima elementa illaesa manere.

C A P. I.

De Arietibus & Agnis.

INsula est in Gothico mari, regno Gothorum, seu Sueciæ, subjecta, Gothlandia, id est, bona terra, ab omnibus eam frequentantibus sic nominata, eo quod inter Aquilonares insulas merito felix & abundans, ob plurimas naturæ dotes, computari debeat, & magnificari. Hæc arietes, sive verveces, cæteris robustiores, & proceriores, producit: quibus quaterna, vel octona cornua crescunt: tantumque ferociæ à cornibus mutuant, ut tempore coitus, nisi ferra vel lima demantur, cæteris animantibus sint nocumento, ipsique pastori rebelles. Lannam habent longam, & mollem: quam aliquando Romæ, exigua veste resolutam, artifices

ces birreta facientes mire commendarunt. Habet etiam tota Septentrionalis regio magnorum arietum & ovium multitudines ; in quibus & fœminæ cornua gerunt arcuata. Sunt & multa loca versus polum Arcticum, ubi nec arietes, nec oves cornua habent, neque tauri, aut vaccæ.

C A P. II.

De Bobus & Vaccis.

REgna Aquilonaria, præsertim Vermelandia ac Dalia, propter pascua uberrima, boves habent electissimos, etiam, provinciæ Vestrogothorum ; hicque boves singulis annis non tam proceritate corporis, quam numero magno multiplicantur. Habet Norvegia, Suecia, & Finlandia, similes, ad æstivalia seu hyemalia plaustra, seu etiam agrorum usum aptissimè dispositos ; quibus, sicuti & equis, ad vomeresvolvendos utuntur. Sed nunquam vaccæ plaustris trahendis aut agris præparandis aptantur ; imò nec ulli oneri, ob spem vitulorum gignendorum, subduntur. Sed hi adhuc tenerrimi à matribus segregati, sæviente frigoris horrore, in æstuariis ad hoc specialiter ordinatis, nutriri solent ; hyemeque productiore asperioreque invalescente, putaminibus quercinis, loco fœni vel culmi, jumenta vescuntur. Æstate verò, in lucidissimis noctibus pascua sumunt sub cura pastorum, propter improbos vermes, & bruchos ; quos ipsi custodes piceis fumis, ubique pinorum combustione flammantibus, exurunt, aut arcent. Sed non ex integro,

tegro , quia ingruente autumnali tempore,
 bruchi ingrediuntur cutes macrorum boum,
 ibique hybernant , ut tempore vernali cutem
 exedant, ac hospitem vexent : veluti erucæ, fo-
 lia arborum depascentes , quarum seminario
 foliolo inhærentes, hyemem transigant quietio-
 rem, Boves tamen, quibus vermes hujusmodi
 sunt infesti, è cœtu aliorum, quantum industria
 permittit, seorsum impinguandi maectandique
 segregantur : tuncque dorso tenus velut cri-
 brum cutis perforata apparet , pretium sui di-
 minuens aliena labe. In iis autem locis sanius
 conservantur, celeriusque impinguantur , ubi
 nec muscârû aculeis, nec bruchorum stimu-
 lis agitantur & fatigantur , & herbarum viren-
 tium satietate non privantur.

C A P. III.

De Equis Septentrionalibus.

NOrvegici equi statura mediocres admiran-
 dæ fortitudinis & pernicitatis sunt in
 montibus ac viis saxosis penetrandis : Suecici
 verò ac Gothici, paludes & colles altos, profun-
 dosque saltus, indifferenter longiore diætâ, ma-
 gnaque celeritate absolvunt. Oelandici , quia
 parvuli sunt , ludicrò magis spectaculo, quam
 labori deputantur ; licet & in illis egregii labo-
 riosique , distincto genere reperiantur. Equi
 etiam Finnonici bonæ qualitatis sunt.

C A P. I V.

De Equis præliaribus.

MAximi verò equi, quos Septentrio producit, præsertim in regno Vestrogothorum, non solum publico edicto hippagogis educi prohibentur, sed ut militaribus exercitiis, & disciplinis, ad omnem armorum usum pro patriæ defensione enutriri, custodiri & adaptari debeant, satis strictè jubetur. Tales etenim equi hyemalibus bellis, quæ in Aquilonaribus regnis fiunt, ob connatam frigus assueti, hyemis patientes, animositate ac fortitudine armatum fessorem, quocumque direxerit, inoffenso accessu, ac valido cursu, intrepide comportant: & ob id omnibus generosis equis, quos Hispania, Neapolis, Gallia vel Germania gignit, assimilari possunt, si præferri non merentur. Licet Africanis, Numidicis, aut Turcicis equis in celeritate cursus non comparantur: hanc tamen velocitatem mira audacia & fortitudine recompensantes, pro natura populi, loci, & temporis qualitate, maximis bellis satisfacere deprehenduntur.

C A P. V.

De Felibus seu Cattis.

FEles seu Catti, Græco vocabulo Aeluri nuncupati, satis magni, frequentesque, candidi præsertim coloris, in Septentrionalibus terris reperiuntur: qui nedum domos, humanasque habitationes, horrea atque granaria, sed & a-

gros

gros ædibus viciniore, mira sagacitate murium gliriumque præda compurgant. Qui vero sylvestres sunt, avibus & minutulis animalibus infidiantes, vescuntur. Harumque felium pelles vestibis subductæ, mirè prosunt adversus hyemales asperitates.

C A P. VI.

De Hircis & Capris.

Hircorum & Capratorum in Aquilonaribus terris longè major est abundantia, quam in reliquis Europæ locis, ob montana pascua, & pastorum caprariorum diligentissimam curam. Hirci itaque ibidem sunt magno corpore, crassis cruribus, brevi & plena cervice, auribus flexis & depressis, parvo capite, longo, spisso ac nitido, collo, cornibus altis & latis, animosi, bellicosi, & robusti, ita ut lupis mediocribus, canum tamen auxilio, congredi non formident. Ferè omnes colore albi sunt: ita & captæ. Hyeme pascuntur pinearum arborum corticibus, atque musco populeis virgis. Pelles eorum maximis navigiis quæstus & lucri causa, decademque numero, exportantur ad Germanicas oras: ubi rursus amplius disperguntur in orbem. Similiter & casei, propter efficaciam nutrimenti, ac medicinæ, scilicet stupidæ ac ingrossatæ carnis, vel turgentis. Carnibus caprinis crudis, Sole, sale ventoque siccatis, incolæ avidius vescuntur, quam ilico mactatis: idque tempore æstatis, & agriculturæ.

C A P. VII.

Quæ munera dentur novis nuptis.

POpulis Aquilonaribus mos est, novæ nuptæ plebejæ, conditionis, pro initiandis augendisque armentis, & domestica supellectile, liberaliter donare porcã, ovem, & vaccã, atque marito equinos pullos, canem, felem, & anserem.

C A P. VIII.

De Rangiferis.

IN partibus Septentrionis utriusque Bothniæ, (sic enim extremi Aquilonis terræ, quæ à fundo vasis vocantur) & magnæ Lapponiæ, bestia tricornis est, de genere cervorum, sed longe procerior, robustior, ac velocior, Rangifer duplici ratione dicta; una, quod in capite ferat alta cornua, velut quercinarum arborum ramos; alia, quod instrumenta cornibus pectorique, quibus hyemalia plaustra trahit, imposita. Racha & Locha patrio sermone vocantur; quorum cornuum duo cæteris majora, eo loco quo cervus habet; sed ramosiora ac extensiora, ad ramos quindecim aucta. Aliud vero in medio capitis, ramusculis circumstantibus cæteris brevioribus, situm est. Caput undique contra inimicas bestias, præcipue lupos, armatum reddens, imo admirationis decus inter cætera monstræ præsentans. Cibus hujus bestię est, muscus montanus, candidus, præsertim in hyeme, nivibus in superficie soli coopertus; quas nives, licet densas, naturæ instinctu (quasi
fyl-

sylveſter equus) perforat, cibum quæſiturus. In æſtate vero foliis ac frondibus arborum ſtando eundoque melius, quam ſe inclinando floribus ac herbis, propter cornua nimis antrorſum incurvata, veſcitur; idque laterali & obliqua capitis inclinatione. Jubatum habet collum, veluti equus; ungulas bifulcas, & fere rotundas, à natura tributas, eo quod ejus tranſitus, aut curſus, etiam admiſſo ſeſſore, ſit ſuper altas nives, in vallibus, campis, aut montibus condenſatas.

C A P. IX.

De utilitate hujus animalis.

MAnſuefacta hæc animalia, veluti armentarii greges, maximam præſtant dominis ſuis utilitatem, videlicet in lacte, pelle, nervis, offibus, ungelis, cornibus, pilis, ac carnibus ad victum delicatiorem. Quidam terrarum incolæ poſſident 10. 15. 30. 70. 100. 300. vel 500, qui paſtorum cura ad paſcua ducuntur, & reducuntur, ſtabulisque, ob agmina montanorum luporum (cæteris ferociorum) graſſantia, clauduntur. Educti in terras alienas, præfertim ultramarinas, ob cœli ſolique mutationem, aut inſolitam eſcam, (niſi paſtore conſueto cibentur) non diu ſuperſunt: quemadmodum olim Illuſtriſſimum Principem Sueciæ Stenonem Sture juniorem, Duci Holſatiæ Friderico ſex hujusmodi animalia miſiſſe, notatum eſt, duosque, maſculum & fœminam, Lapponicæ gentis conjuges, eiſdem animalibus adjuxiſſe cuſtodes: quibus è ſua nativa terra tranſlatis, atque alienæ directioni ſubjectis, quia optata

quies,

quies, vivendique ratio subtracta erat, nec ipsi, nec bestię singulari cura distitutę, diutius in vita mansere. Similiter & à Rege Suecię Gustavo, circa annum Domini 1533, postquam aliquot illustribus viris terrę Prussię, cum ad spectaculum, tum ad generis propagationem, decem similes utriusque sexus rangiferi emissi essent, sylvestri libertate donati sunt: at nihil inde compertum erat, an ipsa mutatio loci profuerit stirpis propagationi.

C A P. X.

De curulibus plaustris Rangiferorum.

Videndum est, duo esse genera Rangiferorum, sylvestrium videlicet, & domesticorum: qui usibus humanis subdita mansuetudine fideliter inserviunt, ubi ferę naturę reliqui in solitudine relictı augmento generis se sociant, ut interim venatione premantur. Qui domestici sunt, curulibus plaustris aptantur, optimeque gravissima plaustra per rura camposque deducunt, res scilicet pretiosarum pellicum, pannorum, piscesque diversę speciei continentia: eo quod pro majori parte Lappones ichthyopagi sunt, inexhausta fertilium aquarum piscatura viventes, ut & infra de eorum diversis exercitiis erit aperiendum. Iter itaque eorum est in vallibus planis. Norvegiam (ad quam frequentius proficiscuntur) respiciens, tanquam in rerum commutatione locum viciniorem, ac populum fidelioris amicitię servandę commodiorem. Qui vero his curribus præfecti sunt, vulgari gentis nomine *Quenar*

appellantur , singulis diebus , si ita beneplacitum est , aut exigit necessitas , centum & quinquaginta millia passuum , id est , triginta miliaria Gothica , sive Germanico , conficientes : cursu sive eorum animalium non minoris gravitatis , quam equorum reputantur .

C A P. XI.

De vehiculis hyemalibus Rangiferorum.

HYemalium vehiculorum usu miram commoditatem assequuntur prædicti Lappones , maxime quod lubricitate hujusmodi vehiculorum cum nive conformi , longa peragunt itinera , ad loca rerum commutationibus deputata , prout superius libro I I. de forma eorum extitit declaratum : & edicto , ne externis hominibus ob maximam celeritatem accommodentur . Hic vero ostenditur , quod ea velocitas causatur ex pellibus tenerrimorum Rangiferorum , vehiculis his hyemalibus subductis , hac præcipue arte , ut anterior pars pellis antrosum consuatur sub rheda : quo fit , ut pili foras everfi , nedum lubricitatem generent progrediendi , sed & resistendi firmitatem , ne retro labatur auriga : alioquin in collibus altis nunquam haberetur , aut perficeretur optatum iter . Imo eo compendio viatores arcibus sagittisque extensi , sylvestres rangiferos venatu acquirere solent .

C A P. XII.

De commoditate partium hujus animalis.

LAc deputatur ad usum domestici nutrimenti, ac serum illius, ad potum convenientem. Pellis pro tegumento humano, tam corporis, quam lectorum: imo equestrium sellis, culeis, & follibus artificum diversorum aptatur: valde enim tenax & fortis est, ac durans. Nervi loco lini (ibidem ob frigora non crescentis) ad indumentorum usum, instar fili præparati, deputantur, prout superius lib. 4. de colligatione navium, ferro deficiente, fuerat interpretatum. Ossa atque cornua, arcuum & ballistarum artificibus, avide ea pro rerum commutatione quærentibus, applicantur. Similiter & ungulæ spasmodicis profunt. Pili pro farciendis mollificandisque sellis equestribus, atque pulvinaribus, pro hospitibus honorandis, & hyeme reprimenda. Carnes ejus animalis optimæ & salubres sunt sale ventoque ficcatae, durabiles ad plures annos: licet interim mos genti sit, ex venatione veteribus ad jungere recentiores.

LIBRI XVII. FINIS.

OLAI

OLA I M A G N I,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

D E

Animalibus Sylvestribus.

EPITOME LIBRI XVIII.

C A P. I.

De Alcibus seu Onagris, & captura earum.

Vagantur Alces instar Cervorum gregatim in vasta solitudine, insidiisque extensorum telorum, industria venatorum sæpissime capiuntur, vel maximorum canum insultu retruduntur in antra rupium, ut inde raro vivæ evadant: imo quiescentes humi vel erecti stantes onagri maximi, à minima quandoque mustela guttur insiliente mordentur, ut sanguine decurrente ilico deficiant morituri. Adeo infatiabilis est hæc bestiola in cruore sugendo, ut vix similem suæ quantitatis habeat in omnibus creaturis. Hacque bestia cannis imposita, chordaque directa, quidam prædantur nidos hirundinum, columbarum, & gallinarum, ut eorum extrahant pullos: quibus mire insidiatur, hoc solo instinctu, ut sanguinem fugat, quasi ventrem haberet elephante majorem.

C A P.

C A P. II.

De pugna Alcium, seu Onagrorum, contra Lupos.

SED nec sufficit commodo atque utili animali homines sustinere venatores telis asperis, sagittisque latis, millenis insidiis sese in vasta solitudine impetentes: imo & bestiolas contemptibiles, mustelas scilicet præmissas, respectu tam proceræ altitudinis suæ: nisi ferocissimos lupos, montanos præsertim, sufferat insidiatores: eo videlicet modo, ut quum asperrimæ hyemes sint, densæque nives, ipsi lupi fame pressi, eremi latebras vasto agmine circumeuntes, expostulent prædam: lacubusque congelatis onagros inesse speculantur: in quos irruentes, & unguis & cornibus vel interimuntur, vel effugantur. Tanta enim vis est in ictu unguis, ut ilico tactum lupum interimat, aut fodiât: quod sæpius in canibus robustissimis venatores experiuntur, imo elabente cane opposita arbor eliditur, quasi fungus adestet. Onagri naturæ instinctu, norunt apta certamini loca, scilicet in lubrica glacie, in qua mucronatis unguis sunt solidiores, ubi lupi quasi in vaginis unguis retinent viribus vacuatas: atque ita in conflictu manentes, non procul absunt venatores qui fatigatam partem proelio excedentem, ad interitum usque subsequi solent, alieno periculo prædas opulentiores conquirituri. Fit enim atrox certamen, ut pauci onagrorum, at multi luporum lacerati linquantur: quod ob pellium valorem venatores acceptant,

ptant, atque interim onagri seu alces in tuta recedunt. Lupi procul dubio super congelatum nivium cacumen, tanquam levius insultantes, exciperent victoriam, ubi alces gravi pondere nivibus immersæ, lupis fierent esca. Ita providens natura unicuique animanti, idoneum campum pro sui defensione distribuisse videtur.

C A P. III.

De Cervis & Damulis.

Licet in Septentrionalibus terris, plus quam in alia orbis ulla regione, videntur asperissima frigora prædominari: tamen innumera-bilis ibidem etiam ignoti generis animalium multitudo reperitur, ut partim dictum est, atque per amplius ostendetur. Inter quæ ad esum humanum prædicti onagri, & hic dicendi cervi, damulæ, atque capreoli, nobiliorem sortiti sunt æstimationem: & ob id eorum venatio solis nobilibus, atque eorum officialibus, & privilegiatis regnicolis, ut sunt hospitem receptores, & Ecclesiarum præsides, antiqua lege reperitur admittæ: atque etiam ne aviditate venatorum (quorum maximus ibi numerus est) solitudines evacuentur in sobolis propagatione. Cornibus tamen in nemoribus, tanquam pignore futuræ prædæ relictis, utuntur occupatores: licet non facilius sit ea invenire quam cervas prospicere parturientes, aut onagram liberum in terra falsuginis rugientem.

C A P. IV.

De Castoribus.

Maxima horum animalium abundantia est in Septentrionalibus aquis, eo quod quietiores sunt, quàm Rheni, vel Danubii : ubi strepitus est, & incessabilis navigantium labor. In Aquilone infiniti fluvii sunt, & arbores aptissimæ pro domibus ædificandis : quas & mira fabricant arte, docente magistra natura. Gregatim ad cædenda ligna incedunt, dentibusque ligna præscindunt, & præscissa ad sua latibula miro modo comportant. Nam unum ex suo grege laboribus inutilem, desidem aut ignavum, vel senio confectum, sed maximè alienæ societatis & gregis, profugum, pro vehiculo pedibus elevatis supinum, in terram dorso tenus sternunt: inter coxas & crura, ligna ordinant, & componunt ; & eum trahentes ad suas mansiunculas à lignis exonerant : iterumque exeunt & redeunt, donec institutæ domunculæ fuerint elaboratæ, situ scilicet bicamerali, vel tricamerali, ut corpus ab aquis emineat, atque cauda in eis quiescat. Quæ, ut pedes posteriores, pro piscibus in escis habetur. Est enim cauda instar piscium squamosa, coriacea, tum densitate suffulta, atque nodis latentibus mire distincta, delicatissimam præbens escam, atque medicinam iis, qui faucibus intestinis elanguent. Nec peritici coci ejus præparationem ignorant, sive pro cibo, sive pro medica refocillatione sit præparanda. Dentes habet acutissimos, ut arbores juxta flumina, quasi terrea novacula cædat :
quia

quin & hominis, venatoris præsertim, parte comprehensa, non ante quam fracta concreverint ossa, morsu resolvit.

C A P. V.

De gulonibus.

INter omnia animalia, quæ immâni voracitate creduntur infatiabilia, Gulo in partibus Sueciæ Septentrionalis præcipuum suscepit nomen, ubi patrio sermone *Ierff* dicitur, & lingua Germanica *Vielfras*, Sclavonicè *Rossomaka* à multa comestione: Latino verbo non nisi fictitio, Gulo, videlicet à gulositate, appellatur. Grosfities ejus, ut magni canis: aures & facies, velut catti: pedes & unguæ asperrimæ: corpus villosum, & prolixorum pilorum subfuscorum: cauda ut vulpis, licet brevior, sed crinium densiorum; unde optima conficiuntur hyemalia capitum tegumenta. Hoc igitur animal voracissimum est. Reperto namque cadavere tantum vorat, ut à violento cibo corpus instar tympani extendatur: inventaque angustia inter arbores, se stringit, ut violentius egerat; sicque extenuatum, revertitur ad cadaver, & ad summum usque repletur: iterumque se stringit angustia priore, repetitque cadaver, donec eo consumpto, aliud sollicita venatione inquirat. Creditur à natura creatum ad ruborem hominum, qui vorando bibendoque vomunt, redeuntque, ad mensam, noctes & dies continuaturi, prout Mechovita in sua Sarmatia opinatur. Caro hujus animalis omnino inutilis est ad humanam escam; sed pellis multum commoda

Q 2

atque

atque pretiosa. Candet enim fuscata nigredine, instar panni Damasceni, diversis ornata figuris: atque pulchrior in aspectu redditur, quo artificum diligentiore industria, colorum conformitate, in quocunque vestium genere fuerit coadunata: soli Principes & magnates eo indumento tunicarum more confecto, hyemis tempore utuntur: quia calorem adducit, citius, & eum diutius servat inductum: idque non solum in Suecia & Gothia, sed & in Germania, ubi raritas harum pellium majorem fortitur æstimationem, quando navigiis una cum cæteris mercibus fuerit appretiata.

C A P. VI.

De honestandis hospitibus in harum pellium tegumentis.

NEquæ incolæ terrarum quæstus causa permittunt has pelles educi in alienas regiones, cum & earum tegumentis tractent in hyeme hospites honorabiliores: argumentum ostendentes sufficiens, sese nihil amœnius clariusque ducere, quam bonos hospites quovis tempore & ordine magnificare, etiam in vehementi frigore, quando inter alia beneficia lectos tam pretiosis pellibus stratos, eisdem exhibent præparatos. Sed neque silendum existimo, quod dormientibus sub harum pellium tegumentis, evenire solent somnia, quasi ejus animalis vitæ naturæque conformia, in insatiabilitate devorandi, & bestiis insidiis faciendis & præcavendis: quod forsan sub ratione fit, ut qui species calidas, zinziber, aut piper comedunt, comburi

buri videantur ; & faccharum manducantes, aquis suffocari credantur. Videtur & aliud subesse naturæ secretum , ut iis pellibus induti, bibendo & comedendo nullum saturitatis vestigium relinquant. Intestina hujus animalis, citharæcedorum opera ad usum chordarum (voluptate gentium) formata seu extensa, raucum generat sonum: qui temperamento chordarum dulcium cito resolvitur in amœnitatem. Ungulæ in modum circuli vertiginosis capitibus, ac tinnientibus auriculis, appensæ, celeriter recuperandæ sanitati profunt. Sanguis ejus aquæ calidæ admixtus, venatoribus est pro potu: imo etiam melle rarissimo conditus, in nuptialibus triumphis propinatur. Arvina seu pinguedo ejus, putridis ulceribus per modum unctionis adhibita, celerrimè sanitati confert. Dentium usus incantatoribus patrocinator. Ungulæ prædictæ recenter extractæ, catos canesque fugant: si monstrantur, quemadmodum aviculæ viso vulture, vel erythrotaone.

C A P. VII.

De modo venandi Gulones.

Venatorum arte varia acquiritur hoc animal insidiosum solo respectu pretiosæ pellis, hoc modo: Portatur in sylvam cadaver recens, ubi frequentius hæ bestiæ vagari videntur, præsertim in nivibus altis. (æstate enim nil valent pelles.) quo cognito per odorem, & apprehenso, vescitur, donec ventrem instar tympani extensum, inter arbores angustas, non sine cruciatu cogatur exonerare: sicque occupatum,

lata dimissa sagitta venator occidit. Est & alius modus hujus bestię capiendę, per trabes tenuissima chorda distinctas, ut ejus levi motu, cadaver edendo, stranguletur; vel etiã in effossas scrobes seu cavernas obliquas incidens, capitur, si cadavere immisso fames urgeat ut vescatur. Aliaque via vix conceditur, ut à canibus apprehendatur, cum ungulas dentesque adeo acutos habeat, ut ejus congressum formident canes, qui in ferocissimos lupos vires extendere solent.

C A P. VIII.

De Leporibus.

Quia in frigidis nationibus Septentrionis maxima est Leporum multitudo, volui paucis eorum naturam saltem in mira colorum mutatione declarare. Est igitur certissimum, omnes lepores Aquilonares post æquinoctium autumnale, primo præsertim nivium casu, candidum (dimisso griseo) induere pilum. Vidi & ego mures candidum saccharum continue comedentes album induisse colorem, atque itidem eundem exuisse, sacchari comestione subtracta. Quantum ergo ad escam leporum Septentrionalium regionum, certum est, eos (frigore ac nivibus conclusa terra) vesci corticibus arborum pinei, quercini, tremulei, ac populei generis, & aliis sagacitate naturę conquestis, non autem nivibus, ut Plinius opinatur lib. VII. in mensibus hybernis. Somnumque capiunt sub densis abietum ramis, altitudine nivium (fovea relicta) condensatis. Habet nanque

que hoc genus arborum majus frigoris temperamentum, propter densitatem ramorum, & latebras secretas, in animalibus conservandis, quam quodvis aliud fruticum genus. Æstate vero in rupibus & petris domicilium eligit securum, cum se novit, naturali cooperante timiditate, omnibus animantibus datum in prædam: quam sola velocitate & fuga, ubi poterit, evadere meditatur. non autem quando ludit cum mustela: quia hæc, etsi lusum ostendit, tamen collo ejus in tantum premendo se astringit, ut ilico guttur leporis quantumcunque valide currentis, dentibus, ut sanguinem eliciat, confungat, & manducet. Ita dolo, non viribus bestiolæ, superatur: etiam accipitris velocitate: contra quem, ut flexuo ocurso adversus canem, vix aut raro se reservat immunem. Leporum cibus valde communis est, & usitatus in Septentrione, maxime elixus, cum jusculo atro pro more gentis, satis salubri, atque ejus generis carnibus assis. Unam tamen infelicitatem pleræque mulieres uterum gerendo incurunt, ut vel esu, vel saltu super caput leporis facto, generent infantulos oris leporini, inter os & nares divisa labia perpetuo retinentes; nisi statim à principio assuant particulam pectoris tenerrimi pulli, ilico occisi, & sanguinolenti. Qui podagram patiuntur, pedes imponunt jusculo leporis cocti, temperato calore relicto. Renes etiam leporini inveterati, pedibus alligati, podagram levant. Contra dolorem pedum frigore adustorum (ut plerunque ibidem accidit) cineres pili combusti apponuntur, & prosunt. Pellium leporinarum, candidarum præ-

sertim, maximus quæstus & usus est apud insti-
tores Moscovitarum : qui plura millia vestium
vel vendunt, vel pendunt Tartaris, ut redimant
quietem pace securiore fruituri.

C A P. IX.

De Lyncibus, & pellibus eorundem.

LYNces in Septentrionalibus sylvis non adeo
frequentes generantur, ut lupi, licet impa-
res haud sint in aviditate prædarum. Natura
igitur lynces est, ut non respiciat retro, sed con-
tinuo progressu & saltu præcipitet cursum. Ci-
bus illi sylvestrium cattorum frequentior, aut
suavior est : quia sicut illis libentius vescitur, ita
& eorum latibulis, ut rapiat, insidiatur. Pelles
ejus, mollioribus plumis & pulchrioribus macu-
lis præditæ, satis care venduntur, præsertim in
asperrima hyeme prædatæ : tunc enim in vir-
tute & colore sunt aptiores, uti æstate viliores,
imo deteriores.

C A P. X.

De Lupis, & scævitia eorundem.

Sicut Africa & Ægyptus inertes parvosque
Lupos gignunt; ita frigidus orbis Septentrio-
nis hos aspersos & truces emittit. Et vere sic
esse, scævitia & malitia eorum ostendit, præser-
tim tempore coitus, & frigoris immensi, quan-
do viatores armatos incedere oportebit, ut se,
jumenta que sua, illæsos conservent, præcipue
mulieres partui viciniore, quibus lupi capto
odore magis insidiantur. Ideoque nulla scæmi-

na sola permittitur itinerari, quin armatus custos illi assistat. Evenit enim plerunque mense Januario, ut hyemalibus vehiculis homines itinerantes, agminatim ab utroque latere accurrentes lupos, si vivere velint, arceant sagittis & bombardis: unde fit, ut non secus viatores, ad privata negotia, etiam Ecclesias rurales, transituri, armis prædictis sint provisi, quam ad publica certamina forent profecturi: imo in tantam sæpissime ferociam & rabiem, urgente fame, frigore, & naturali congressu, incidunt, ut humanas habitationes intrantes, rapta jumenta ibidem celerius devorent, vel secum in sylvas lacerata deportent. Sed neque impune hoc faciunt: habent etenim & in his malis remedia ruricolæ, quod falces ferreas alligato cadavere ponant in nivibus, ut lupi, prædam voraturi, pedibus amputatis poenas luant; vel sagittis impetiti ilico moriantur; vel subterraneis specubus, aviditate prædæ, immersi, fame macerentur.

C A P. XI.

De multiplici genere Luporum.

Sunt in montibus Doffrinis, Suecica ac Norvegiana dominia dividantibus, lupi albicantis coloris, gregatim, ut pecora, partim in vallibus, partim in montibus evagantes: quorum esca sunt animalia imbecilla, ut mures, talpæ, &c. Sylvestres & communes lupi sunt, qui armentis incolarum mira importunitate insidiantur, ut vaccis, vitulis, capris, ovibus, &c. Contra quos, pauperiem incolis facientes, venatio

publica, loco, die, & hora instituitur, ut retibus, canibus, ac reliquis insidiis interimantur. Non enim tantam curam habent pro veteribus lupis intercipiendis, quam catulis, ne coalescant, interficiendis. Quidam etiam ex catulis sic interceptis, etsi domestici fieri videantur in vinculis clausi, tamen sævissimi generis non oblit, quibusvis aliis etiam volatilibus insidiantur. Foetus tamen ex iis & cane domestica procreatus, valde inimicus efficitur in omne aliud luporum genus, quod gregibus insidiatur. Est & genus luporum *Thoes* dictum, cæteris longitudine procerius, sed brevitate crurum dissimile velox saltu, venatu vivens, innocuum homini; habitum, non colorem mutat; per hyemes hirtum, æstate nudum.

C A P. XII.

De Lutris & earum diversitate, ac pellium falsitate.

Lutræ quadrato ore mordaces, ut castores; quibus similes in pellibus, triplo tamen longiores: & in Septentrionalibus aquis, præsertim superioris Sueciæ, Helsingiæ, Medelpadiæ, Angermanniæ, Jemphthiæ, & Bothniæ utriusque, reperiuntur. Quarum pelles, sicut castro-
rum, atque aliorum animalium, mira multitudine versus Moscovitas, & exinde versus Tartaros exportantur: quia in iis locis frigidioribus, pro humanis tegumentis, rerum commutationibus potius, quam nummis, avidissimè comparantur. In Suecia autem apud quosdam magnates adeo cicurantur seu domesticantur

lutræ

lutræ, ut signo dato per cocum, vadant in pisci-
 nam, piscem magnitudine ab eo designata sus-
 cipientes, rursumque alium & alium, donec
 sufficit imperatis satisfecisse. Caro ejus solum-
 modo valet pro bestiis venatione apprehenden-
 dis. In magno etiam usu gentium Aquilona-
 rium pelles earum sunt, ad fimbrias (propter
 corii tenacitatem) vestium ampliandas. Nume-
 ro decadum, ut castorinæ, atque vulpinæ, seu
 mardurinæ, &c. divenduntur: carbonibusque
 & piceo fumo falsificantur, ut appareant nigre-
 dinem tenere resplendentem; sed mox linteo
 albo attritæ, colore relicto, sophisticationem
 ostendunt. Ita & luporum pelles, carbone ac
 creta pulverisatæ, linteo confricatæ demon-
 strant falsificationem. Ita & sciurinæ (*Dossa* Ita-
 lice dictæ) pelles, creta respersæ, se ipsas panno
 adhibito atro ostendunt, quis naturæ vel artis
 color sit inveniendus & æstimandus.

C A P. XIII.

De Sciuris.

Horum animalium minorum infinita est
 multitudo in Septentrionalibus sylvis, pi-
 lorum densitate & colore distincta: una adjecta
 infallibili regula, quod quanto magis tractus
 terrarum vergit ad Septentrionem, tanto pul-
 chriores (frigore causante colorem) sunt ha-
 rum bestiarum pelles, sub elevatione poli scili-
 cet 77. graduum incipiendo versus supremum
 polum; in quo spatium venatores magis fati-
 gantur, quam satiantur, hac infinita præda ubi-
 que in arboribus veluti grege piscium in aquis

abundante, ea præfertim commoditate, quod arbores non sunt sublimes, in quibus hæc animalia ludunt. Sed reflectendo ad Meridionalem regionis situm, quanto magis reditur ad Austrum, tanto deteriores & magis fuscæ occurrunt pellis. Caro hujus bestiolæ assa venatoribus est pro esca suavi. Dentes vero præstigiatoribus serviunt, ut iis detegant futuros eventus.

C A P. XIV.

Adhuc de eodem animali, præscio futurorum.

TRanatat hæc bestiola per amnes exiguo ligno, caudam habens pro velo expansam: non enim ei natura alium concessit natandi, modum, propter exiguum corpus & nimiam pilorum densitatem in cauda villosa: qua cito imbuta aqua, mergeretur in fundum. Neque pedes habet huic necessitati accommodatos. Alioquin sagacissima est tempore caloris, ut cibos habeat pro parte longæ hyemis reconditos, ubi dormiendo & quiescendo reposuerat nidos: quos claudit ad latus, vel aperit, juxta flatuum asperitatem. Nuces autem corylinæ, & faginæ, sive pinei pampini, sunt cibus earum. Estque alia earum species, quæ somno pascuntur pro cibo. Miræ pernicitatis sunt in saliendo de una arbore in aliam: caudaque librant motum, & agilitate unguularum acutissimarum in ramis exultant, ludosque pulcherrimo spectaculo super congelatas nives ostendunt. Harum pelles decadum numero ad
plura

plura millia fere ad totam Europam navigiis infitorum exportantur, pretii augmentum viarum longitudine atque voluptate eas concupiscentium accumulantes. Senibus quidem utilis & honestus est: sed minime deservit armatis aut fortibus viris, quibus congruit lupinæ pellis, vel gulonina.

C A P. XV.

De Marduris, & Zebellis, ac pellibus eorum.

MArduri ac Zebelli, frigidarum regionum animalia sunt, universis in nomine tantummodo nota: paucis tamen in proprietate virtutis: nisi ex qualitate pellium, quales bestia sunt, agnosci possint. Id autem in eis deprehenditur, quod valde agiles sunt in cursu, & saltu prævalentes. Fere etenim ut sciuri, cauda quasi pro temone utentes, de arbore in arborem, ramos unguis apprehendendo, saltant: sed morsu terribiles sunt, pro sui generis exilitate. Dentes enim natura eis quasi novaculas dedit, & ungulas valde subtiles & acutas. Sed ut caro ad nullum usum valere dicitur, ita & pelles horum animalium sunt plurimum præparatæ, apud remotas præcipue nationes: quæ luxui magis intendunt quam commoditati. At earum differentia in hoc deprehenditur, quod mardurinæ grossioris pili sunt à vertice ad caudam, non autem e contra contrectatæ, pulchrum ordinem habentes: haud ita zebellinæ, quia à cauda ad verticem contrectatæ, æqualem servant decorem: quia villosiores sunt,

&

& densiores pili : quæ ob id citius à vermibus consumuntur, quam reliquæ pelles, nisi sint in continuo motu, aut absinthii ramis interpositis conferventur. Et si pelles zebellinæ ad apertum Solem ficcandæ appenduntur, plus uno die consumuntur, quam si tritæ vel portatæ forent per unum annum. Vivens enim bestia semper latitat in umbroso saltu, ex insidioso quæstu avicularum quærens victum : libidinosum animal, & valde fœtidum in naturali congressu, ut infra de muribus Ponticis seu hermelinis ostendetur. Utræque tamen pelles, hæ scilicet & istæ, pilos habent tactu blandiores, fatis supervacaneum generantes luxum : quia vermibus tandem consumitur, ac moritur horis suis, postquam tanti empta sit voluptas aliena. In extremis Moscovitarum sylvis zebellus nascitur, & magno terrarum mariumque spatio deportatur ad alienigenas.

C A P. X V I.

De Hermelinis, quos secundum Plinium mures Ponticos opinor.

Conduntur (ut Plinius libro VIII. cap. XXXVII. scribit) in hyeme Pontici mures, & ii duntaxat albi : quod qualiter intelligi poterit, salvus sit sensus unicuique, sine injuria tamen naturæ philosophanti. Si hyeme perpetua clauderentur, & asperrimo gelu, nunquam appareret albior pellis hujus bestiolæ, quæ æstate subrufa videtur in fine Maji, quando deposite albedine, propagationi intendit inter novas herbas, prout fateor me obiter inter equitandum

dum vidisse apud Helsingos populos Septentrionales. Anno Dom. M. D. XVIII, ita ut in congressu propter nimiam conjunctionem, in cursu velocissimo cohærent, atque dentibus striderent, tantum foetorem in magna parte sylvæ diversarum arborum (quia ibidem plures congregiebantur) relinquentes, ut vix meminero me deteriores sensisse unquam. Afferit idem Plinius lib. x. capite Lxv. mures lambendo generari, quod in his animalibus simile vero haud videtur, quia more communi bestiarum coeunt, licet volens taceo modum copulationis. Hæ autem bestiolæ singulo quoque triennio, ut plurimum, præ nimia comestione, ad maximum, lucrum mercatorum ampliantur, ac prolongantur in pelle: quod eo modo nedum in Norvegia, sed & in prædicta Helsingia atque vicinis provinciis Dioecesis Upsaliensis evenit, scilicet ut bestiolæ quadrupes, *Lemmar*, vel *Lemmus* dictæ, magnitudine foricis, pelle varia, per tempestates & repentinos imbres è cælo decidant: incompertum unde, an ex remotioribus insulis, & huc vento delatæ, an ex nubibus fæculentis natæ, deferantur. Id tamen compertum est, statim atque deciderint, reperiri in visceribus herbas crudas nondum concoctas. Hæ more Locustarum, in maximo examine cadentes, omnia virentia destruant, & quæ morfu tantum attigerint, emoriuntur virulentia. Vivit hoc agmen, donec non gustaverit herbam renatam. Conveniunt quoque gregatim quasi hirundines evoluturæ: sed statuto tempore, aut moriuntur acervatim cum lue terræ, (ex quarum corruptione

ptione aër fit pestilens, & afficit incolas vertigine, & ictero) aut bestiis, dictis vulgariter *Lekkat*, vel *Hermelin*, consumuntur: unde iidem *Hermelini* pinguescunt, & reddunt pellium mensuram longiorem. Et hæ quoque pelles decadum numero, præsertim XL. pelles in quolibet fasciculo, ut zebellinæ, mardurinæ, vulpinæ, castorinæ, ac sciurinæ, vel leporinæ, venundantur, atque navigiis in regiones longinquas exportantur.

C A P. XVII.

De venatione Hermelinorum.

Qualiter autem Hermelini (ut vocabulo Italico, imo & Gothico utar) à venatoribus capiantur, & ad quem usum deputentur, paucis ostenditur, & in primis supradicta positione transverforum lignorum subtilissima chorda adhibitorum: quæ (ingredientibus hermelinis tribus, quatuor, vel octo simul) mota, repente eos in sua pressura claudit: taliaque ligna ob nimiam multitudinem harum bestiolarum, passim sunt extensa. Item sunt & foveæ seu fossæ oblongæ, quibus substernuntur subtilissima ligna, atque super ea nix, ut quasi appareat continuus atque solidus campus, in quam fossam magno numero cadentes bestię, à patrono loci vel ejus substituto captæ, occiduntur. Item sunt & canes adeo celeres & sagaces, ut eas comprehensas morsibus occidant, & comportent, vel ante pedes patroni cumulo colligant. Item sagittarii inter adolescentes, plurimi adeo triti sunt ut nec in sagitta nec in
præda

præda arripienda fallantur. Caro autem hujus animalis, propter usum vilium escarum nihil valet: sed pellis sola: quæ propter candidissimum colorem in summis Principum utriusque sexus veneratur aulis. Licet ipsa bestiola sit luxuriosissima, ut prædictum est: in uno tamen admiranda, quod ad finem Maii certis diebus operam præstet propagationi: & ita naturæ legibus est contenta. Illustres personæ utriusque sexus his pellibus continuo candore, interpositis raris caudis nigris, utuntur, maximè in amplissimis vestium fimbriis, antiqua honestate servatis.

C A P. XVIII.

De natura Taxorum.

TAXI, quia in specubus ac subterraneis antris naturaliter habitant, mansionem mirabili modo confingunt, ita videlicet, ut unum taxum constituant terræ pedibus suis effossæ vectorem: qui supinatus extensis cruribus, & erectis, supra ventrem suum terra effossa accumulatur, oneraturque: per pedes ab aliis expotatur, totiesque hoc faciunt, quousque mansionis latitudo habitatoribus sufficere possit. Sed habitationem hujusmodi tanto labore partam, non sine difficultate postea tuentur. Primam nanque hostilitatem patiuntur ab insidiis vulpeculæ: quæ quum domum nunquam fabricat, dolis confisa malignis & solitis, taxorum foveam ingreditur, ac foetore stercoreis tantum inquinat, ut præ horrore suam domum relinquere cogantur, & securitatem. Attamen ne insidiosæ vulpis impunita perduret astutia, sæpissime venatorû industria

stria canum prodicione comprehenditur, & excoriatur.

C A P. XIX.

Adhuc de eisdem.

ESt igitur Taxus animal agreste, magnitudine vulpis, licet staturæ humilioris: quia tibiae habet curvas, pilosque plures albos, quam nigros, præsertim in dorso & in latere: caput in medio nigrum, & in lateribus album. Pili ejus duri sunt, & spissa pellis, ac fortis: dentes acuti, ideoque mordax. Unde à canibus vel aliis bestiis molestatus, se ipsum resupinat, & dentibus pedibusque repugnat: præcipue contra vulpes: à quibus haud aliis armis quam fœtido stercore è propriis ædibus abiguntur. Duplex eorum genus est: Domesticum videlicet, valde ludicum: & sylvestre, regidioribus fetis respersum. Dicitur etiam taxus caninus, quia in varia findit pedem, ut canis: etiam porcinus, quia in duo findit unguam, uti porcus. Ibi etiam vulpibus sunt majores, pellem habentes villosam, & setis rigidam, atque tenacem: de qua pharetras omnes & militares cooperiunt, & venatorias, ut sagittas à pluvia & nivibus illæsas conservent. Fiunt & vestes integræ habitus virilis, prout & ex lupis, ex hac pelle, contra frigora & omnem casum nivium sufferendum. Morsus ejus fortissimus est, & exitialis, ac venenatus, propter nimiam vermium, reptilium, scarabæorum, & murium comestionem.

C A P. XX.

De Urfis piscantibus.

URfi albi maximi & fortissimi, qui unguibus glaciem rumpunt, foramina multa faciunt, in Islandia sæpius prænominata reperiuntur: per quæ glacialia foramina se in mare immergunt, & sub glacie pisces capientes, eos extrahunt, & ad littus deferentes, inde vivunt; idque toties, quoties opus fuerit, reiterant, pro sua suorumque catulorum sustentatione; quos etiam, ut similiter piscari debeant, naturali instinctu informant. Pelles horum urforum albæ, per venatores offerri solent summis altariibus Cathedralium vel Parochialium Ecclesiarum, ne sacerdos celebrans in pedibus, tempore horrendi frigoris, gelu patiatur. In Ecclesia Nidrosiensi, id est, Metropoli regni Norvegiæ, continuis annis tales reperiuntur albæ pelles, voto venatorum fideliter in omni præda raptæ atque oblatæ, etiam pelles luporum pro cereis emendis, atque ad reverentiam Sanctorum comburendis.

C A P. XXI.

De Urfis ingeniose interficiendis.

DE nigris ac ferocibus urfis, in Aquilonariibus regnis capiendis, is servari solet modus, ut, cum in Autumno maturis certis arborum rubeis fructibus, instar uvarum conglomeratis, arbores ascendendo, vel humi stando, arbore ad terram tracta, vescitur, sagax venator bal-

ballistis adaptaras latas sagittas, quæ pilos bene penetrent, in eum relaxet: ex quo terrore & vulnere tantum subito concutitur, ut impetu quodam esos fructus, quasi grandines & lapillos per secessum emittat: ex mox in occurrentem statuam, instar hominis vel spectri ex industria collocatam, irruit: atque in ea dilanianda laborat, donec aliam lethalem recipiat sagittam ab ipso venatore post saxum vel arborem sese abscondente. Mira etenim furia accepto vulnere; atque viso sanguine, quodcumque occurrens ferit, maxime ipsa urſa, quando catulos alit.

C A P. XXII.

De insidiosa venatione Urſorum.

Attendunt quam diligentissime urſi cervorum transitum, & maximè enixis catulis ipsa foemina; quæ non tam fame urgente, quam metu ne rapiantur catuli, in omne objectum animal sævire consuevit. Illa etenim hujusmodi violentiis provocata, urſi fortitudinem, dolos, & insidias, ut raptum vindicet, longe superat & excellit. Latitat enim inter densos arborum ramos, & virgulta; cui si cervus, cornuum gloria, aut narium virtute, vel cursus celeritate confidens, incautius appropinquat, mox in eum irruit jugulandum; & si primam sui defensionem triumphumque in cornibus ponat, illorum tamen nodositate & pondere fessus, urſinaque rabie agitated, ad humum deprimitur, ut viribus & vita destitutus, ilico corruat devorandus. Accedit deinde cornutum taurum, simili

mili astutia utens, se super dorsum ejus projiciens; cumque ursam abigendo, cornibus se liberare nititur; ipsa cornua scapulasque tenet unguis, donec pondere fatigatus corruat moriturus. Deinde dorso, velut sarcina, imposito tauro, bipes sylvarum latebras ingreditur, ut eo vescatur. Verum quum hyeme committitur in hanc præda: ursæ canibus vel nivalibus vestigiis prodita, non facile evadet ilico venatores undique concurrentes. A trigesimo die conceptionis, quinos ut plurimum catulos, paulo majoribus majores, informes, & candidos carne, sine oculis, sine pilo, unguibus tamen apparentibus, parere solet; quos paulatim lambendo matres figurant. Nec quicquam rarius hominibus, quam parientem videre ursam. Ideo mares dragenis diebus latent, foeminæ quaternis mensibus. Specus si non habent, ramorum fruticumque congerie ædificant mansiones impenetrabiles imbribus, mollique fronde & musco constratas. Septenis diebus gravi somno premuntur, ut vulneribus vix excitari queant: tuncque mire pinguescunt, suctu præsertim dextri pedis. Foetus rigentes apprimendo pectori fovent, idque veluti volucres ova sua.

C A P. XXIII.

De Erinacei sive Echini cum Urso conflictu.

Licet erinaceus pinnas habeat cacumine aculeatas, quibus sibi poma colligit ad victum, atq; recondit in cavis arboribus, & ursum in nido molestat: attamen mole opprimitur
ursi,

urfi, ingenio adhibito, quando scilicet convolvitur erinaceus in formam pilæ, ne quid in eo præter aculeos comprehendi possit: quo tamen remedio, aut urinæ, aspersione, contra ursum, ulciscentem hospitium violatum, prævalere nequit: neque ursus eam prædam, licet miseram & inopem, quasi spinosam escam, vorare potest. Quocirca rediens in cavernam suam quiescit, atque suctu ungu læ vivit, & impinguescit: casuque quo caperetur, & caro ejus affaretur, præter morem omnium carnum nigresceret, licet nullum argumentum minimi humoris, in alvo ejus inveniat, neque circa cor, nisi exiguæ guttæ, nihilque sanguinis in reliquo corpore. Procedunt vernali tempore mares præpingues: cujus rei causa non prompta est, quippe qui nec somno quidem saginentur ultra 13. dies. Est etiam pugna urforum contra apros, sed rara victoria: quia plus præfidii habent in dentibus, quam cervi vel tauri in cornibus aut celeritate. Equas gravidas dentibus ac calcitracione pedum validi caballi defendunt ab urfis. Pulli agilitate cursus se defendunt, attamen pavorem semper retinent ut inutiles sint ad bellum: in quo sub strategemate solet aliquis armatus occurrere in pelle ursina, propter equos ab urfis alias vexatos.

C A P. XXIV.

De occisione Urforum per ferream clavam.

CUM in Aquilonaribus terris, maxime Podolia, Russia atque vicinis locis, ob infinitam apum multitudinem, domestica alvearia non

non sufficiant ; facile terrarum incolæ sinunt, ut ad cavas arbores arte ad eum usum aptatas, vel à natura sic relictas, evolent, stirpem multiplicaturæ. Urfis igitur ad rapinam mellis assuetis , eo modo parantur mortiferæ insidiæ , ut (cum debilissimum caput habeant , uti leo fortissimum, quod aliquando alapa accepta exanimentur) clava lignea, ferreis cuspidibus circumdata, super foramen egredientium apum ex altiori ramo , vel alias, suspendatur ; quæ impatientis urfi, mella rapturi, à capite rejecta, revertens interimit rebellantem, ut vita privatus carnem & pellem domino exhibeat , pro exiguo melle. Carnes sale conditæ , quasi suillæ asservari solent, sicuti & cervinæ, alcinæ, vel rangiferinæ, pro castrensibus cibis ; arvinaque , pro medendis vulneribus quacunque occasione susceptis.

C A P. XXV.

*De raptu puellæ, & generatione Ulfonis,
astutissimi ac fortissimi viri.*

Nisi Saxo Danorum scriptor , atque reliqui post eum , tot circumstantiis recenserent puellæ raptum , parum referret hujus historiæ meminisse. Attamen quia simile non nihil apud alios autores ostenditur , indignum non erit opus naturæ potius admirari, quam temere tantillulum in abditis ejus rebus convitiari. Quantum igitur ad raptum puellæ attinet , sic ut sequitur, ex nova historia charissimi fratris & antecessoris mei , Joannis Magni , Archiepiscopi Upsaliensis, libr. 18. ex relatione Saxonis accepta,

cepta, diffusius manifestatur. Ait enim: Cujusdam patrisfamilias in agro Suecico filiam liberalis formæ, cum ancillis lusum egressam, eximix granditatis Ursus, deturbatis comitibus, complexus rapuit; exceptamque unguibus, præ se leniter ferens, ad notam nemoris latebram deportavit; cujus egregios artus novo genere cupiditatis aggressus, amplectendi magis quam absumendi studium egit; petitamque laniatui prædam in usum nefariæ libidinis vertit. Continuo enim ex raptore amator effectus, famem concubitu solvit, ardoremque gulæ Veneris satietate pensavit. Quoque eam indulgentius alcret, crebris incursionibus vicinum acrius incessabat armentum; nec nisi lautioribus ante vesci solitam, sparsis sanguine dapibus assuefecit. Adeo enim captivæ species efferatam raptoris sævitiam fregit, ut quem sanguinis sui cupidum extimescebat, amoris avidum experiretus, pastumque ab eo perciperet, cui fore protinus alimonia metuebat. Tandem fera à canibus & retiariis circumventa, ac venabulis occupata, confoditur. Ut ergo duplicis materiæ benigna artifex natura, nuptiarum deformitatem seminis aptitudine coloraret, generationis monstrum usitato partu edidit, sylvestremque sanguinem humani corporis lineamentis excepit: natoque filio paternum nomen à necessariis imponitur: qui tandem agnita suæ propaginis veritate, à patris interfectores funesta exegit supplicia: cujus filius Trugillus Sprachaleg, nihil à paterna virtute deficiens, Ulfonem genuit: à quo Rex Sueno, & cætera Danorum Regum stemmata,

ceu quodam derivata principio, longo successionis ordine (teste Saxone) profluxerunt. Quomodo autem similes partus judicabuntur, Aug. de civ. Dei plurima dicit de simili propagine, utri sexui magis sit attribuenda.

C A P. XXVI.

De raptu fistulantium Subulcorum.

Satis tritum est, ursos, sicuti & delphinos, cervos, oves, atque vitulos, imo & agnos plurimum delectari musicis melodiis, rursusque certis horrifonis cornibus, seu tubis, adeo ab armentis arceri, ut sono percepto, in longos sylvarum recessus abscedant. Quod quia non ignorant pecorum pastores, bicornibus fistulis ludentes, aliquando per ursos rapti, continue sufflant, donec fame urgente ursus discedat alimoniam conquisturus. Quocirca accepto caprino cornu, interdumque vaccino, sonum horridum excitant, ut territa fera, immunes ad armenta dispersa recurrant. Quod bicornem fistulam, vulgari gentis *Seecpipe* dictam, secum ad pascua ferant, ita naturæ usus docuit, ut oves & armenta avidius escam fumant, atque compressius pascantur in herbis.

C A P. XXVII.

De chorea Ursorum Lituanicorum.

Russi ac Lituani, Sueonibus & Gothis in Orientalibus plagis viciniores, pro singulari voluptate ducunt, ferocissimas bestias semper ad manum habere domesticatas, ac

R

omni

omnium arbitrio singulariter obtemperantes. Unde ut id celerius fiat, in caveis vel catenis eas recenter à silvis captas (præsertim urfos) aliquantulum fame macerandas observant, unum vel plures magistros conformiter vestitos, eis escas porrecturos, deputantes, ut eo pacto ad lusum ac tactum cum eis etiam solutis assuescant. Adhibent & dulcem sonum fistularum, quo plurimum gaudent: ut eos ad ludicos gestus & choreas assuefaciant: ac tandem dissona turbarum voce ad pedes erigendos, tanquam acriore signo, inducunt: idque finaliter, ut à choreæ inspectoribus, matronis præsertim & virginibus, pilo anterioribus unguis porrecto, bipedali incessu mercedem saltus exquirant: quæ si illiberalior visâ fuerit, directoris nutu murmurant, atque capite moto nummum petunt augeri. Ita mutus interpret, linguæ ignarus in exteris terris, ubi hæc spectacula fiunt, mutæ feræ signaculo præscribit astutum quæstum. Nec tamen id fieri videtur, quod solum eo exili quæstu vivant ita proficiscentes: quia ii urforum ductores sunt ad minus sex vel duodecim valentes viri: in quorum societate quandoque sunt filii magnorum nobilium & magnatum, ut remotas nationes, mores, locorum distantias, arma, concordiam Principum, iis ludicris artibus agnoscant. Verum cum aliquando deprehensi sunt in Germania viatores spoliasse, atque urfis objecisse devorandos, technis his oppositæ sunt leges gravissimæ, ne amodo eo ingrediantur.

CAP. XXVIII.

De agilitate Urforum.

Occurrit & aliud spectaculum, quo urfi capti deportantur navi, atque per funes ascendendo, vel descendendo, ludicras exhibent exercitationes, aliquando etiam utiles, pro rerum inopinato eventu. Nam accidisse meminere provincialium historiæ, quendam appirata æmulo suo liberatum fuisse, hac occasione, quod territus erat is pirata in accessu sceleris perpetrandi, ex eo quod à longe funibus vidit ascendentes & descendentes hominis (ut putabat) pro defensione navis, ut moris est, è sublimiori malo navis. Nec alii erant, quam juvenes urfi, in funibus colludentes. Præterea amœnitas est spectaculum, quod eis ad aquas extra naves aspicientibus, maxima multitudo marinorum vitulorum admirabunda occurrit, ut quasi innumeri porci videantur hinc inde circumnatare navem: fitque ut hastis longis, atque hamatis, affixa chorda capiantur à nautis. Similiter & cæteræ bestiæ, quæ captum vitulum marinum ejulantemque more porcorum juvare conantur: imo & ipsi urfi ad natandum dimittuntur, ut ab eis admirantes vituli capiantur, vel alias orta tempestate, cœloque tonante, eminentes extrahantur.

C A P. XXIX.

De ursis volventibus rotas.

NE autem domesticati ursi escas, quasi solis spectaculis reservati, inutiliter consumant, rotis applicantur in curiis magnatum, ut uno vel duobus fociis aut pluribus annexis, pondera aquarum, vel alias res elevent à puteis: idque convenientibus urnis magnæ quantitatis capacibus, ad hoc specialiter ordinatis. Nec solum in hoc iuvaminis genere, sed & magnis plaustris pertrahendis applicantur: quia magna fortitudo eis inest in brachiis, unguis, & lumbis. Sed nec invisum est, ut in pedes erecti, saccos vel ligna ad locum designatum comportent, aut in portis magnatum pro custodiibus, ne noxiæ intrent bestię, deputentur. Mirum tamen ludum dum parvuli sunt, cum pueris domesticis impunè exercent.

C A P. XXX.

De Vulpibus, & earum dolis.

Sunt in Septentrionalibus sylvis vulpes nigre candidæ, rubre, crucigeræ, in dorso aliæque cælestino colore resperse omnes tamen in eadem malitia atque astutia participantes. Nigre pelles preciosiores cæteris æstimantur, quia Moscovitarum Principes frequentius his utuntur. Deinde crucigeræ pelles, hoc est, quæ nigra cruce dorsotenus sunt à natura signatæ, propter majorem ornatum, & pellium magnitudinem; quam non nisi in maturiore ætate vul-

vulpes consequitur. Hæque pelles, ut nigræ, magno commercio Moscovitarum & Russorum, & Tartarorum, appreciantur; quamvis nigræ annexam habent suspicionem, quod atro colore, fumo videlicet picearum tædarum, sint adulteratæ. Candidæ pelles minoris sunt reputationis, & coloris cælestini, aut asurini, propter multitudinem, & pilorum casum: minus enim cutibus adhærentes durant. Attamen qui curiositati student, aut utilitati, mixtura diversarum pellium operimenta arcendi frigoris, pro usu dormientium conficiunt, quia magnum calorem cito inductum conservant, levesque sunt, senioribus convenientes. Rubæ vulpes prædictis omnibus frequentiores, ubique reperiuntur, facileque vestigiis post se in nivibus relictis, venatorum sagacitate, & canum celeritate capiuntur, prout & lepores, ursi, cervi, lupi, lynces, propriis vestigiis se venatoribus produnt, æstate vero odore canum.

C A P. XXXI.

De dolo ingenio Vulpium.

Vulpes pressa fame, frigore, & nivibus, accedendo ædes humanas fingit latratum canis, ut confidentius domesticæ bestię eam accedant. Insuper fingit se mortuam, ac resupina flatum attrahit, lingua porrecta. Tunc aves incaute descendentes quasi cadaver comesturas, aperto ore rapit & vorat. Præterea quando esurit, nec invenit quod manducet, rubea terra se involvit, ut appareat quasi cruenta; projiciens se in terram, retinet flatum; quam

videntes aves non spirantem, linguamque ore ejectam, mortuam putant. Sed mox ut descenderint, eas attractas devorat. Præterea quum videt non posse propter aculeos superari echinum, se resupinat, atque ita mollem corporis partem lancinans enecat. Vesparum etiam quandoque multitudinem cavens, simulans se abscondit, extante cauda: circa quam ut illas certatim occupatas, villoque denso implicitas animadvertit, egreditur, atque ad saxum sive arborem perfricando obterit, ut extinctis deinde pascatur. Eodem fere commento cancris & piscivolis insidiatur, ripam oberrans: caudaque in aquam demersa, illi novitati occurrunt, villisque obvoluti ilico extrahuntur. Præterea cum pulices habet, fasciculum mollis fœni ore accipit pilis involutum, seque paulatim posterius inchoando in aquam mergit, ac totum corpus; ut pulices aquam fugientes, ad caput ascendant. Deinde caput immergit, ut in fœnum fugiant: quo facto, fœnum relinquit in aqua, & mox enatat. Præterea cum famem patitur, ludum simulat cum lepore: quem ilico rapit & devorat, nisi fuga, ut frequentius fit, suam vitam conservet. Canes etiam quandoque evadit latratu, se canem fingens, sed certius, dum ramo se suspendit canes errare cogit, incerta vestigia insequentes. Solet etiam venatorem & canes eludere, dum gregem caprarum intrans unam ex eis occupat, ejus dorso insiliens, ut per cursum capræ fugientis propter odiosum sessorem, citius evadat. Nam & aliæ capræ sequuntur: quas quum venator turbari timet, canes revocat, ne

per-

pereant plures. Capta quoque in pedica, quandoque morſu ſibi pedem præſcindit, ut vel ſic evadat. Quum vero fuga nulla patet, ſe mortuam ſimulat, ut à pedica extracta fugam arripiat. Præterea quum canis eam inſequitur, & aſſequutam apprehendere nititur, villoſam caudam ſuam per inſequentis ora trahit: ſicque canem eludit, donec ſylvarum latebras ingreditur. Vidi & ego, in ſcopulis Norvegiæ vulpem inter rupes, immenſa cauda ex aquis plures educere caneros, ac demum devorare. Idque non rarum eſt ſpectaculum, quum nulli piſces, ita ut cancri, immiſſe rei, præſertim villoſæ, adhæreant: etiam aridis piſcibus in aquas ad emolliendum emiſſis. Qui podagra vexantur, calida hujus beſtiæ pellicula extracta, atque pedibus circumligata, ſanantur. Adeps etiam ejuſdem animalis, auribus & membris podagram patientis adhibita, prodeſt. Pinguedo ejuſ torminoſis & omni dolori confert. Cerebro ejuſ infanti ſæpius dato, nunquam caducus erit. Et ita hæc & ſimilia pro ſimplicibus medicinis per experientiam obſervant Aquilonares.

C A P. XXXII.

*De ferocia hominum per incantamenta in
Lupos converſorum.*

IN feſto nativitatſ Chriſti ſub noctem, ſtatu-
to in loco, quem inter ſe determinatum ha-
bent, tanta luporum ex hominibus diverſis in
locis habitantibus converſorum copia congregatur, quæ poſtea eadem nocte mira ferocia

quum in genus humanum, tum in cætera animalia, quæ feram naturam non habent, sævit, ut majus detrimentum ab his, istius regionis inhabitatores, quam unquam à veris & naturalibus lupis accipiant. Nam uti compertum habetur, ædificia hominum in sylvis existentium, mira cum atrocitate oppugnant, ipsaque fores effringere conantur, quo tam homines, quam reliqua animantia ibidem manentia consumant. Cellaria cervisiarum ingrediuntur, ac illic aliquot cervisix aut medonis tonnas epotant, ipsaque vasa vacua in medio cellari unum super aliud elevando collocant; in quo à nativis aut genuinis lupis discrepant. Locum vero, ubi forsàn illa nocte quieverunt, harum ferrarum incolæ fatidicum arbitrantur; quia si alicui in eo quid adversi contigerit, veluti vehiculum obvertatur, atque ipse nivibus injiciatur, plane sibi persuasum habent, cum isto anno morte moriturum, quemadmodum id à multis temporibus per experientiam explorarunt. Intra Lituaniam, Samogetiam, ac Cùroniam est paries quidam, ex quodam castello diruto reliquus: ad hunc certo anni tempore aliquot millia eorum conveniunt, ut uniuscujusque agilitatem in saltando explorent; qui hunc parietem transilire nequiverint, uti pinguioribus fere evenit, flagellis ab eorum præfectis cæduntur. Denique constanter asseritur, inter hanc multitudinem etiam istius terræ magnates, atque ex prima nobilitate viros, versari. Hæc igitur metamorphoseos ratio, ipsi naturæ maxime contraria, à quodam hujus veneficii perito, per poculum cervisix

siæ propinando (dummodo is qui huic illicito
 consortio applicatur, illud acceptet) certis ver-
 bis adhibitis datur. Postea quando sibi consul-
 tum videbitur, hominis ideam in cellarium
 aliquod, aut abditam sylvam se conferendo,
 in lupi formam totaliter transmutare potest.
 Denique hanc juxta placitum post aliquot tem-
 pus relinquere, atque illam vicissim assumere
 sibi integrum est.

C A P. XX XIII.

*Exempla hominum eorum, qui in lupos con-
 versi sunt, & contra.*

AC ut ad exempla perveniamus. Cum nobi-
 lis quidam longum per sylvam iter faceret,
 aliquotque servilis conditionis rusticos, hujus
 beneficii haud ignaros, (quales plerunque istis
 in oris reperiuntur) secum ducebat; dies ad
 vesperam tendebat; tum etiam in sylvâ perno-
 ctandum erat, quia in proximo nullum hospi-
 tium fuit; denique fame ac penuria premeban-
 tur. Tandem unus eorum repentinum consi-
 lium proponit, cæteros debere esse quietos, nec
 ullum tumultum, si quid viderent, excitare; se
 è longinquo gregem ovium pascentem conspi-
 cere; curaturum, ut absque magnis laboribus
 unam ex his ad cœnam haberent assandam.
 Statim deinde in opacam sylvam, ne ab aliquo
 conspiciatur, se confert, ibique formam ho-
 minis in lupum transfiguravit. Postea in ovium
 gregem magno impetu irruit, & unam ex
 eis retro in sylvam fugiendo diripuit; quam
 aliquanto post in lupi forma ad currum defert.

Socii autem hujus prædæ confecti, talem grato animo suscipiunt, & in curru clam abicondunt: qui vero in lupum se transformaverat, ad sylvam iterum revertitur, humanamque formam rursus assumit. Contigit quoque in Livonia haud multis ab annis, inter nobilis cujusdam conjugem atque servum suum, (quorum illic majorem copiam, quam in ulla Christianorum regione habent) quod altercarentur, homines in lupos mutari haud posse; prorumpit ergo ille, extemplo ejus rei exemplum velle ostendere, dummodo sibi facultas concederetur: cellarium solus ingreditur: unde paulo post lupi forma indutus egrediens, à canibus per agrum, ad sylvam tendens effugatur; qui ei oculum (etsi satis acriter se defendebat) eruunt. Postera autem die, ad dominam suam monoculus redit. Denique recenti adhuc memoria compertum relinquitur, quomodo Dux Prussiæ, tali veneficio, parum fidei adhibens, quendam hujus maleficii expertum, vinculis clausum, coëgit, ut in lupum se transformeret; quod ita factum est. Hunc tamen, ne hujusmodi idololatria impunita maneret, igne postea comburi mandavit. Talia enim flagitia tam divinæ quam humanæ leges severissime puniunt.

LIBRI XVIII. FINIS.

OLA I MAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

De Avibus.

EPITOME LIBRI XIX.

C A P. I.

De Accipitre, & diversis ejus speciebus.

IN partibus Aquilonis hujus avis natura generosior ac fortior, quam in cæteris mundi partibus esse censetur, maximè propter cœli folique rigorem, & abundantissimam escam volucrum, scilicet suæ naturæ convenientium, pro solido nutrimento. Sanguine enim, corde, ac pectore earum avidius nutritur, magnamque venandi audaciam affectumque sumit: qui & naturali superbia, ac tyrannide magis quandoque quam necessitate stimulatur ad raptum, & delectatur in illo. Sunt etiam qui cor tantummodo, latere per rostrum aperto, devorant: aliquando etiam cerebrum appetunt, reliqua parte corporis rejecta. Qui venationi student per accipitres, caneros eis offerunt manducandos: ex quarum esca mira satietate delectantur, avideque volatilia venantur, ut gratam pro exquisita esca restituant prædam: idque facillime faciunt ob volatus

agilitatem, quam supra reliqua volatilia habent pennasque acutas, quæ singulis annis, veteribus abjectis, eis renovantur. Estque huiusmodi naturæ, quod avem, quam vesperi prædatur, unguis sub pectore ob inducendum calorem servat, maneque liberaliter sine iterata rapina absolvit.

C A P. II.

Adhuc de natura accipitrum.

Domesticus accipiter domino rapinam sylvestrem porrigit; unde cor & intestina recipit in escam. Et hi tepidioribus locis plus delectantur, citiusque carne bovina vel porcina impinguantur, uti gallinacea carne juvene marcescunt, & veteri temperantur. Ante aucupium commodius in locis non nimium tenebrosis servantur, ut alternis diebus producantur. Sed ante omnia cavendum, ne teneris infantulis exitio sint. Nulla nanque bestia quantumcunque domestica, adeo grassatur in infantulos, ut simiæ, & magni accipitres; qui advolant cunabula, ungulasque tam fortiter imprimunt oculis & naribus prolium, ut vix evolaturi eximant. Hique sunt corpore amplo, oculis variis & pellucidis, vultu hilari, grossis pedibus, longis unguibus, delitiose comedentes, cunctasque aves invadentes; quia nullas timent aves, nisi pavonem. immo & lepores, cuniculos, vulpeculas, porcellos, anseres, grues, anates, & gallos sylvestres venantur, præsertim fame & frigore urgente, quando advolant domos humanas; ubi subtilibus filis ala permotis, intra januam

nuam reclusi capiuntur : tandem longo jejunio domesticantur fere eodem modo quo falcones. Est & aliud genus accipitrum in Septentrionalibus terris, quod domesticis avibus insidiatur, ut anseribus, anatibus, & pullis : hyemeque tempus suum cognoscens, latitat in nidis ; audax in parvis, & timidum in magnis. Aniso etiam fugatur, & gallo : tandemque emoritur fame. Nisus rapax, ultra omnium ferarum naturam sæviens in suum genus, prout homo, ibidem in magna multitudine reperitur. Solus frequentius volat, ne in præda sustineat sodalem. Passeres, cæteræque aviculæ ejus insidias fugientes, quam celerrime sese recipiunt ad rubos spinosos.

C A P. III.

De aquilarum natura, & differentia earundem.

Aquilam avem nobilem & rapacem, ab acumine visus sic dictam, omnibus notam, relinquo. Verum tamen quia in Septentrione maxima multitudo, propter ferarum abundantiam, reperitur, aliquid de earum natura, præmissa distinctione, præsentibus interponam.

Sex igitur sunt genera Aquilarum :

Primum Herodius, qui & Girsalcus dicitur, avis inter omnes nobilissima, colore cæruleo, ad albedinem tendens, præterquam in pectore & alis, ubi cœlestem colorem evidentius imitatur ; adeo fortis, ut aquilam rapiat ; etiam adeo animosus, ut si in aëre post quatuor vel quinque grues, vel alias aves, dimissus fuerit
non

non desinat à præda , donec omnes ad terram successive dejiciat, à cane ad hoc edocto rapiendas. Nec revocatus herodius is præ indignatione descendit , donec rapiat elapsam. Nec plures generat , quam unum pullum. Secundum genus post hos nobilius est , quod anseres, cygnos , cuniculos & lepores præcipue rapit, quando pullos habet. Herodio quantitate minor, coloris varii , ex albis & cinereis pennis intermixtis candidas pennas habens in brevi anno.

Tertium , quod truncatis infidet arboribus, unde denominationem accipit : estque cinerei coloris : anates & anseres venatur , duobus prædictis generibus in quantitate & audacia minus.

Quartum , quod accipit pisces , varium in ventre, album & nigrum in dorso, & in struma nigras habens maculas: unum pedem habet anserinum ad natandum , alium unguis acutum ad rapiendum. Infidet arboribus super flumina piscibus insidians : quorum maxima est multitudo in Aquilonaribus aquis.

Quintum genus parvum est , variique coloris , sed ingenio pollens : nam ossa in sublimi portata , versus saxum , ut rumpantur, ad medullam exugendam emittit.

Sextum genus candidum, vivens ex venatione leporum, cuniculorum, porcellorum , catellorum , vulpium, si similibus. Aquila tantum pullos diligit, ut sagittarum ictibus sese pro illis interponat, tanquam scutum.

C A P. IV.

De proprietate Aquilarum, & incubatione.

OMne autem genus earum hoc proprium habet, quod pellibus vulpinis & leporinis casu inventis, vel ab eis extractis, ova fovenda involvunt, nidisque beneficio caloris solaris cubanda reponunt. Non enim continuo cubare possunt manentes in nidis: quia unguæ tantum curvantur, ut rebus prædandis ineptæ reddantur. Curam tamen erga pullos educandos maximam gestant, pisces, aves, lepores eis in escam adferendo. Quod quum considerant sagaces venatores, nidos ascendunt, anosque pullorum ligaculo stringunt, ut comedendi incurrant impedimentum. Solliciti itaque parentes erga sobolem ægritudine liberandam, omnia genera ferarum in cœlo, terra, marique recepta, nidis important, ut diverso medicamine, uno vel altero modo suscepto, sanentur. Congeritur in hanc rem maxima escarum copia: quam aucupes extrahunt, comeduntque, vel vendunt. Nec sterili quæstu id accidere solet quum aliquando lepores, gallos sylvestres, anseres, anates, ucios, & pisces magnos, plurimum florenorum æstimatione inveniunt, inventosque domesticis cibis apponunt, vel magno pretio vendunt. Colligitur, aucupem unum quandoque plus duorum pullorum proventu lucrari, quam colonum aliquem prædiis binis. Ne tamen pulli hujusmodi fame pereant, anum solvunt, animæque in famelico corpore pendenti appositos cibos permittunt, iterum-

iterumque restringunt, quanto longius id natura concedit. Est nanque aquila adeo generosi animi, ut pullos proprios non ante dimittat, quam sibi ipsis enutriendis sufficiant; nec eis putridas escas apponit, sed recentes. Nobilitate naturæ aquila nedum aliis avibus secum permittit pastum, verum eo deficiente ex eis unam rapit devorandam; unde & pennæ aquilæ, in pharetris, telis, aliis appositæ, pennas alitum consumunt, præcipue anserinas. Item visâ aquila, cæteræ aves pro eo die tantum terrentur, ut vix famem pulsuræ exeant in prædam.

C A P. V.

De Anate; & genera ejus.

ANas ab assiduitate natandi dicta, omnibus nota, tam sylvestris quam domestica, alioque modo & genere divisa, hic veniet annotanda, maxime quod in Septentrionalibus aquis, tanta earum, præsertim sylvestrium, copia est, ut fere cunctas aquas cooperire videantur. Non enim eas aucupes exturbant, nisi raro; quia anarum curnes frigidæ sunt, & grossi nutrimenti: imo verius, quia longe meliores ex sylvestri venatione, quam aquatica, habent carnes. Et licet anates diversi sint generis, tamen omnes conveniunt in forma rostri, seu oris lati, & figura pedum membranaliū ad natandum, colore secundum qualitatem regionis ab invicem discrepantes. Domesticæ tamen prope candidæ sunt universæ; sed sylvestres non nisi in tepidis aquis morantur, quarum subterraneæ venæ calidam quasi sulphuream
exha-

exhalationem continue subministrant. Ne tamen glacie constringantur aquæ hujusmodi, naturæ instinctu circulariter & oblique nantes, eas aquas servant apertas, tantumque vociferantur, ut ad magnam viarum distantiam inde audiantur. Cum vero vehementia frigoris fuerint superatæ, in sublime se elevant, vastum mare velut unicum præsidium pro securissima statione petentes.

C A P. VI.

*De mirabili generatione Anatum
Scotia.*

PRæterea prope Glegornum (teste Scotorum recentiore historico) ad duas leucas est rupes Bassensis, in qua est arx inexpugnabilis; circa quam magnarum anatum, (quas Sollendas vocat) piscibus viventium, est mira multitudo; quæ cum anatibus ferinis communibus, aut domesticis, non sunt eadem in specie specialissima; sed quia eis in colore & figura persimiles sunt, nomine communi anatum congaudent. At discriminis causâ *Sollenda* vocantur. Hæ anates in vere turmatim à Meridie in rupem de Bassæ quotannis veniunt, & rupem duobus vel tribus diebus circumvolitant; quo in tempore rupem inhabitantes, nullum tumultum faciunt. Tunc nidificare incipiunt, & tota æstate manent, ac piscibus vivunt; & incolæ rupis, piscibus ab illis captis pascuntur. Ascendunt enim illarum nidos, ut superius de pullis Aquilæ dictum est, & ad libitum pisces acceptant. In capiendis autem piscibus mirabilis est hujus

hujus avis industria. In fundo maris lynceis oculis piscem contemplatur : contra quam se præcipitat, sicuti contra ardeam nifus : quem protinus ore & unguis extrahit : & , si à rupe aliquo alio intervallo distet , alio pisce meliore viso priorem elabi permittit, quatenus posterius visum capiat ; & sic semper recentissimos pisces habent, tota æstate rupem inhabitantes. Juniores anates aut anserculos in terra vicina vendunt. Si ex his bis vel ter quis comederit, sapidissimæ apparebunt : aves enim iste pinguis simæ sunt. Earumque pinguedinem artificiose extrahunt, quia in multis medicaminibus prodest : & partes macras vendunt. In fine autumnii rupem triduo circumvolant, & postea agminatim ad partes Meridionales pro tota hyeme avolant, ut illic vivant in æstate : quia quando nobis est hyems, Meridionalibus est æstas. Diutissime hæ anates vivunt : quod per quasdam signaturas incolæ perpenderunt. Triginta aut quadraginta in rupe bellatores harum avium fructus alit, & domino rupis nonnihil vectigalis penditur. Præterea alius Scotorum scriptor, qui diligentius rerum secreta pertractat, dicit, in Orcadibus ex quodam fructu, arboris, cadente in mare generari anates : qui paululum susceptis alis evolant ad domesticas, vel sylvestres.

C A P. VII.

De Anseribus.

Sylvestrium domesticorumque Anserum mira est multitudo in Septentrionalibus regnis,

&

& maxime tempore cubationis, quo Sylvestres redeunt à Meridionalibus plagis, idque circa initium Aprilis: hique cinerei, nigrique coloris & rubei rostri ac pedum sunt; veluti domestici fere omnes candidi & magni reperiuntur. Sylvestres sunt in multiplici differentia, videlicet in quantitate, colore, volatu, & origine. Quidam enim aliis sunt majores, ut cinerei coloris: quidam nigri & cinerei, alte volantes: quidam candidi, nigerrimas pennas in extremitate alarum habentes, & hi altissime volant: quidam ex arboribus nascuntur, ut præcedenti capite de anatibus Scotiæ dictum est. Utuntur homines Septentrionales adipe anserino domestico in cibis condiendis loco butyri: etiam in medicinis ad perfrictiones, convulsiones, cæcosque dolores subitos. Hic adeps butyro conjunctus, sanguinem sistit: eoque ignis facer, carbunculus, ulcera linguæ, & labiorum, cutisque in facie, & gravitas aurium sanatur. Anserino adipe utuntur Aquilonares ad rimas labiorum, totiusque vultus, ortas ex frigore. Isque adeps melli conjunctus, & morsui canis rabidi adhibitus, ad celerem sanationem prodest. Carnibus anserinis sale conditis, ventoque ficatis, tam coctis quam crudis, post æstivale solstitium, uti omnium aliorum animalium, utuntur Aquilonares. Sed ante solstitium hyemale augurium sumunt ex ossè pectoris anserini, quam sæva & quam durabilis erit hyems, hoc scilicet modo: Si clarum est os carnibus, hyems rigida apparebit. Si spissum & opacum, nix plurima, hyemsque tepida sequetur. Anser tædio longissimæ noctis ante diluculum in
forti

forti frigore plus solito cantat : quia fame & frigore concutitur , etiam in tantum , quod albescit rostrum , & unguis ; cuius unicum remedium est , paleis uti substratis. Nec minus intentatis insidiis aut orto incendio clamat.

C A P. VIII.

De Corvis marinis.

EST quoddam genus corvorum aquaticum, sive cornices anguillarum appellatum. Hæ aves nigerrimæ sunt, præter pectus & ventrem : quibus cinereum colorem natura præscripsit , & incomparabilem vorandi aviditatem. Venantur pisces, tardi sunt volatus, diuque sub aquis manent , quando se immergunt. Habent rostra dentata, ut falces messorum; quibus retinent lubricos pisces, anguillas præsertim : quas adeo gulose venantur , & vorant, ut eas per alvum, tanquam per canale, egerant vivas. Sunt etiam hæ aves ingratißimæ naturæ, quia stercorebus egestis, cortices ac arborum ramos ubi habitant, insiciunt, ut subito arecant. Idque ardea facit ; quæ æque ac illæ in altis arboribus nidum collocat prope piscosas aquas, ut fere omnia genera avium aquaticarum. In vere producant ova. Est & aliud genus corvorum , quod in principio hyemis septem diebus nidificat, & septem diebus pullos cubando producit. Hyemis autem principium intelligitur, quando quarta cœli hyemem facit, cum scilicet Sol intrat Tropicum Capricorni hyemalem usque ad Arietem. Accedit etiam huic corvo, ingrato avium generi, alia avis aquatica , Morfex dicta,

dicta, totaliter nigra; quæ ei insidiatur, rostrum habens ferratile, ungues fortes; quibus aquis immersa, grandes pisces venatur, & edit. Gregatim in arboribus nidificat juxta aquas, pullos piscibus pascens. Relinquens nidos, si sentit se gravari, novum cibum evomit, alioqui peritura. Hæc saturata, alas Sole siccandas expandit, diuque aquam cauda percutit, antequam ad volatum elevetur. Sortitur ergo aliud nomen, quod Humusculus vel Humidusculus dicatur. In omnibus littoribus Septentrionis tam æstate quam hyeme hæc avis versatur.

C A P. I X.

De inimica ave horum corvorum.

Avis est Platea dicta, Septentrionalis aquæ incolæ: quæ acerrimus vindex est avium se mari mergentium, ut piscibus vescantur. Ideoque his insidiatur hoc modo; Involat in eas, capitaque mordet, & corripit, donec ad suum usum extorqueat prædam; quam mox dimittunt taliter laceffitæ. Hæc aliquando conchyliis se replens, cum testis gravari se sentit, calore ventris semicoctas ejicit, conchyliaque, & ostreum quod intus est, late exugit & edit. Præterea inter pisces Oceani latos & aculeatos Raja dictus reperitur; qui hominem à canibus marinis natantem ad devorandum raptum & suffocatum defendit, nec deserit donec viderit eum à periculo evasisse. Hic piscis corvum marinum, sub undas se mergentem, sæpissimæ ad partum rapit, ne etiam in aquis careat ultore suæ rapacitatis.

C A P. X.

De Falconibus, & eorum distinctione.

AQuilonares montes Falcones generant valde feroces, sed generosos, etiam candidos; qui ballistis incolarum, nisi omnimodam vim in rapiendo fecerint, tanquam aves sacrae, non impetuntur; alioquin damna facientes, quantumcunque nobiles aut candidi sint, sagittas incolarum non evadent. Habitant tamen in rupibus quasi inaccessis, viventes ex raptu piscium: quos ob nimiam multitudinem deminuere non sufficiunt homines etiam innumerabiles, nisi concurrerit adjutorium rapacium bestiarum. Adeo natura ludit in rebus, abundantia vel defectu sagacissime temperandis. Abundant etiam ibidem accipitres, & milvi, ac corvi, ob aquaticarum avium segnitiam, ac tardum volatum: quia nimium fertilitate fundi saginantur.

C A P. XI.

De Hirundinibus ab aquis extractis.

ET si multarum naturalium rerum scriptores memoriae prodiderunt, hirundines mutare stationes, hoc est, exurgente levi hyeme repetere terras calidiores: attamen in Septentrionalibus aquis saepius casu piscatoris extrahuntur hirundines, in modum conglomeratae massae; quae ore ad os, & ala ad alam, & pede ad pedem post principium autumnii sese inter cannas descensuram colligarunt. Notatum enim est,

est, eas eo tempore, suavissimo completo cantu, taliter descendere, & pacifice post principium veris inde evolare, atque repetere vetustos nidos, vel novos naturali sollicitudine fabricare. Massa autem illa per imperitos adolescentes (nam antiqui & experti piscatores eam remittunt) extracta atque in æstuaria portata, caloris accessu hirundines resolutæ, volare quidem incipiunt, sed exiguo tempore durant; quia immatura acceleratione non liberæ sed captivæ sunt reductæ. Accidit etiam tempore verno, libere revertentes, nidosque veteres intrantes, aut novos construentes, superveniente horrida hyeme cum denso casu nivium, omnes pariter emori, ut nullæ in tectis, aut fluminum ripis, tota ea æstate videantur, præter paucissimas, tardius à profundioribus aquis ascendentes, aut aliunde peregrinantes, quæ naturæ beneficio sobolem reparaturæ, hyeme penitus in Majo soluta, ad volare cernuntur. Agricollæ enim ex earum nidis sublimius vel depressius ædificatis, prognosticum capiunt, an in vallibus, an in montibus, vel collibus, (propter imbrium incrementum, vel decrementum) sint seminaturi. Imo nec bonum omen capiunt incolæ ex tectis, ubi hirundines habitare perhorrescunt: quia ea culmina casura creduntur.

C A P. XII.

De avibus sub nive reclusis.

Sunt in Septentrionalibus terris galli sylvestres, quantitate similes phasianis, licet multo brevior cauda, & absoluta nigritie in toto

cor-

corpore, & candentibus aliquot pennis in extremitate alarum & caudarum. Mares rubra & eminenti crista, foeminæ vero humili ac lata, colore griseo decorantur. Hæ aves mirabili natura sustinent frigus immensum in nemoribus, uti anates in aquis. Verum cum nives instar collium terræ superficiem ubique cooperiunt, ramosque arborum diutius deprimunt, & condensant, certos fructus betulæ arboris (*Gatulo* Italice dictæ) in forma longi piperis vorant & glutunt indigestos; idque tanta aviditate ac quantitate, ut repletum guttur toto corpore majus appareat. Deinde partitis agminibus sese inter medios nivium colles immergunt, præsertim in Januario, Febuario, Martio, quando nives & turbines, typhones, vel tempestates gravissimæ è nubibus descendunt. Cumque coopertæ sunt, penitusque, ut nulla videatur; conglobatæ, certis hebdomadis cibo in gutture collecto, egesto ac resumpto, vivunt. Venatorum canibus non produntur; attamen sagacitate expertorum venatorum sæpius evenit, ut canibus in odore errantibus, ipsi signis deprehensis maximum numerum vivarum avium comprehendant, extrahantque ad magnum lucrum. Sed id fieri oportebit celeriter; quia audito canum latratu, mox vigore alarum (non secus ac agmina apum) erumpunt, & se in sublime efferunt. Quod si præsentunt nivem imminere majorem, prædicto fructu iterum devorato, aliud domicilium captant, inque eo manent usque ad finem Martii, vel celerioris resolutionis nivium, Sole Arietem egrediente: tunc enim nive liquefacta, naturæ instinctu (ut multæ aliæ aves)

è latebris surgunt, ova pullosque producturæ : & hoc in montibus, ubi vepres sunt, & arbores densi. Mares & fœminæ vicissim ova incubant, & uterque pullos observat, & præsertim mas ne ab aquila vel vulpe rapiantur.

C A P. XIII.

De venatione earum extra nives.

HÆ aves in maxima turba congregatæ volant, atque in altis arboribus, præsertim betulinis manent : nec descendunt, nisi propagationis causa, quia in earum arborum summitate habent sufficiens nutrimentum. Et eo viso, scilicet quod sese dilatant per campos, etiam nive repletos, venatores sive rustici, ad quos rura spectant, baculis seu fustibus longitudine VIII. vel X. pedum obliquo situ è terra supra nives erectis è quorum summitate dependet laqueus ad omnem tactum mobilis, venantur hujusmodi aves : quia in congressu naturæ mire saltant, uti perdices currunt : & ita incidunt in laqueos, atque pendentes manent. Cumque uno funiculo videtur suspensa, aliæ eam liberaturæ advolant, & similibus laqueis irretiuntur. Est etiam alius modus eas capiendi, videlicet sagittis sub umbra equorum, ut minus insidias valeant præcavere. Tempore autem propagationis incessabili garrulitate alterutrum se superare volentes canunt, mares præsertim, ut longo latoque spatio per omnes sylvas audiantur : seque frequentius produnt. Est etiam alia avium species, Bono. a dicta, carnes habens exterius nigras, interius albas, satis delicatas &

lapidas more perdicum, licet sint magnitudine phasianorum. Tempore coitus masculus hianti ore currit, donec spumet: tunc foemina occurrens spumam recipit, indeque videtur concipere & parere ova, atque educere pullos. Carnes vero supradictarum avium, sylvestrium scilicet gallorum, sunt admodum dulces & temperatae, ut caponum: & ob id ingeniose, hyeme scilicet laqueis, & aestate sagittis capiuntur.

C A P. XIV.

De nivalibus Aviculis.

EST praeterea admiranda quarundam avium Aquilonarium natura, quod in sylvarum solitudine ita sese contineant, ut ibi genitae humanis habitaculis nunquam vel raro appropinquent. Sturnorum magnitudinem & colorem aestate habent: hyeme vero multiplicatis nivibus semper candidae apparent, veluti cygni. Pedes earum rubei, ut nigrarum ciconiarum: sed rostrum croceo colore decorum, breve tamen & acutum. Cibus earum, ut caeterarum avium, vermiculi inter cortices rimosarum arborum latitantes, vel aridi pinorum, aut abietum, aut coryli fructus: quae etiam sub asperima hyeme vim nutrimenti non amittunt. Sed difficile capiuntur retibus, laqueis, arcubus, aut balistis, ob nivium profunditatem, quum pulchriorem colorem habeant quam saporem. Ubi vero alites praedictae concavitates nivium, veluti abditas specus sortitae fuerint, eas ingrediuntur, sese balneantes, uti pulvere gallus, vel sturnus arena: deinde cacumina arborum
nivi-

nivibus oppressarum repetunt, tanquam locum naturæ beneficio majorem voluptatem administraturum, imo & necessitatem, ut eminentius præcaveant insidias importunas accipitrum: quibus visis se in medias nives intrudunt, ut passeris contra milvum inter spinas, & demum nivibus consumptis, inter arbores densas tempore veris. Quando ab albedine in cinereum colorem naturali varietate transeunt, vitam degunt placidam, nullum inter rapaces alites accipitre minore sentientes hostem severiorem.

C A P. XV.

De ponderosis Nivibus, & Culicibus hyemalibus.

HÆcque nivium magna pressura continue durat, usque quo Solis ascensu & Austrino vento consumitur. Deinde post tantum tamque diuturnum naturæ certamen, redivivo humore arbores incurvatæ, ad pristinam libertatem & decorum resurgunt, eo eminentius in sublime tendentes, quo terra, nivium humore resoluta, majori fertilitate fuerit impinguata: quod & agricolis pro liberaliori commodo cedit. Resolutione enim nivium agri fœcundiores redduntur, citiusque germinant, quam quivis alii agri diligentissimo labore præparati. Similiter & prata ac pascua tantum luxuriant graminum ubertate & diversitate, ut necessarium sit inde arcere jumenta, ne nimio herbarum esu crepent, aut debilitentur: imo, ubi prata sunt, falcibus sæpe truncare herbas.

Accedit præterea aliud naturæ portentum ver-
sus Septentrionem, quomodo in plerisque lo-
cis penes terrarum calida spiracula minutuli
culices generantur, Austroque flante modicum
à terra elevantur, & innumèrabili agmine su-
pra nives turbato volatu moventur; & sicut
nulli sunt molesti, ita unico flatu venti Borea-
lis asperi, veluti hemerobii extinguuntur. Sed
tamen rediens Auster novos producit ex eis-
dem cavernis & similibus, ut plurima pars hye-
malis etiam culices videat in aëre perstreptentes.
Licet autem flaccescant arbores nivium denfi-
tate, & teneri rami nimio pondere more ar-
cum deprimantur, atque plures arbores pro-
næ in terram inclinentur: tamen sub eis, tan-
quam in opacis locis, frigido vento liberis, ha-
bitant diversæ bestię in maxima securitate. Sed
nec silendum est, itinerantes sub his incurva-
tis arboribus, tanquam fornicibus, perficere
vias suas: leves tamen ictus casu nivium ali-
quando sustinere.

C A P. XVI.

De ovis insularibus diversarum avium.

Quia aquatilibus avibus tutum minimè est,
ova ponere in terra firma, aut pullos pro-
ducere longe ab aquis, propter noxias bestias,
vulpeculas scilicet & mustelas: ideo naturæ in-
stinctu insulis (quarum infinitus in Aquilone
numerus est) & rupibus, fruticum germine de-
nudatis, maximo agmine ac numero diversi
generis cohabitant; nidosque earum aliquæ in
nudo silice, aliquæ tortis aridisque stipulis,
vel

vel gramine sicco reponunt, ovaque innumera pariunt: quæ quibuscunque navigantibus libere cedunt occupanda, ita ut maxima vasa colligant, & in forum vendenda comportent, aut sale (corticibus exuta) ad domesticum cibum, non ingratum, longo tempore fervent: bonique saporis sunt, licet à feris accepta. Anas tamen in terra prope aquas aut insulas educit pullos. Inter eas aves fulica aquatica est, nigri coloris, de genere mergorum, anate minor: quæ in mari & circa stagna habitat, non vagabunda, sed permanens in loco suæ generationis. Cadaveribus vescitur piscium à rapacibus avibus dimissorum: præter quos ipsa infidiosè inter rupes alios venatur: è quibus vice versa cæteris avibus magna liberalitate escam partitur. Tempestatibus gaudet, eo quod ludendo se submergit, & enatat. Matutino clangore tempestatem præfagit.

C A P. XVII.

Adhuc de ovis certarum avium.

IN littoribus Norvegicis etiam sunt innumerales insulæ, usque ad suppolares terras progredientes: in quibus uti plurimæ aves alibi non reperibiles sunt, ita & ova producunt innumera: quæ occupantibus cedunt. Sed unum est cæteris spectaculis mirabilius, quod gallina ex anatum ovis pariter & propriis pullos producens, proprio foetu secum gaudet in fricatione ventris cubatione fatigari; alterum vero aquis se immergentem vocat ad escam, qui nec matrem agnoscit etiam vociferantem.

C A P. XVIII.

De Pavonibus.

IN Ostrogothia, & Vestrogothia, ac Suecia, plures generantur Pavones, & maxima diligentia educantur, ita ut primis diebus farina hordeacea in modum pilularum confecta vescantur: postea caseo recenti è lacte expresso, (nam serum nocet) deinde xxxv. die evoluto, hordeo solido nutriuntur ac ultimo in apertis agris & campis: ubi naturæ instinctu se ipsos liberius sustentare possunt, præcipue ubi vulpes non habeant ad eos accessum. Quod autem cæteris avibus diligentius fovetur, causam præstat utilitas & pulchritudo pennarum, quam pictores & textores Aquilonarium terrarum in colorum varietate distinguenda imitantur, quum magnorum artificum picturæ raro, ob itineris prolixitatem, à remotis terris afferantur.

C A P. XIX.

De avibus ignoti nominis in Lacu albo.

LAcus albus inter Scricfinnos, & Biarmos, Lac Moscovitas, versus polum Arcticum situs, dominiorum & gentium terminos habet: longus & latus, adeoque piscosus, ut quibusvis piscatoribus, æstivo præsertim tempore, exhibeat se sine sui diminutione liberalem. Quare ad eum multæ gentes accedunt, domesticam provisionem ex ejus abundantia facturæ in totum annum. In eo lacu, & penes eum, habitant infinitæ species avium, continuum gar-

ritum

ritum fere sex mensibus sub clarissima luce dierum ac noctium, usque ad grave fastidium emittentium. Quædamque earum ignoti nominis sunt, & maxime mollium plumarum, ut incolæ eas venantes, exinde acquirant ingentem quæstum. Opus enim est in his regionibus frigidissimis pro arcendo gelu, uti plumis, & mollibus lectis, præcipue pro adventitiis viatoribus, qui talibus asperitatibus non sunt assueti. Cernuntur hic diversorum hominum habitus, in navibus (*Strudzar* & *Haapar* dictis) Moscovitarum scilicet Finnorum, & Scricfinnorum, quibus stante regionum pace, pacifica est compiscatio ineunda, ut nulli (quod mirum est) injuria pro quæstu seu captura piscium aut avium irrogetur: nisi furto) quod raro accidit propter continuam lucem) aliquid ablatum fuerint, aut falsificatum. Gens enim illa Moscovitica more Græcorum astuta est, & varia in verbis. Videntur etiam aves Onocrotali, faccum sub gutture habentes, ne & deesse videatur inexplebilis avis: de qua suo loco, ficuti & corvo, & reliquis, non nihil fuerat allegatum. Item in hoc lacu infiniti cygni, anates, & anseres reperiuntur.

C A P. XX.

De Avibus Alle Alle dictis.

EST in hoc lacu quoddam avium genus admodum frequens, imo & in aliis finibus maris Bothnici, ac Suecici, quod tempore æstivo nunquam intermissâ voce clamitat, *Alle, Alle*: unde propter hoc ubique ab incolis aves illæ

Alle Alle, appellantur. In eo nanque lacu propter dulces aquas à calidis fontibus undique scaturientes multarum ac magnarum volucrum (prout ante dictum est) tanto multitudo reperitur, ut quasi spatiosa littora & flumina cooperire videantur, præcipue corvi marini, sive cornices anguillarum, morfices ac mergi, anates duarum specierum, & cygni, præterea minuta aquitilia infinita. Hos igitur corvos, & reliquas inexplebiles aves, venatores facilius ob gravem tardumque volatum, duobus vel quatuor cubitis super aquas elevatis, capiunt: eo videlicet modo, quod in arctis scopulis, velut insularum januis, in utraque ripa hastis atræ retia vel aqueo colore tincta appendunt: quæ trochleis sursum deorsumque repente mobilia redduntur, ut agmine magno advolaturas aves, depressis subitoque levatis in obliquum casum retibus involvant: quod necessario avibus illis evenit, ob gravem tardumque volatum, quem recto & lineari motu servant institutum: ita ut paucæ periculum evadant. Etiam anates, aliæque aves, quandoque retibus hujusmodi subjiciuntur. Hæ igitur aves nigræ & pigræ, sive natantes, sive volantes, semper *Alle, Alle* vociferantur, quod Latine sonat, Omnes, Omnes, etiam quando retibus sunt inclusæ: quam vocem irrisoriam sollicitus auceps interpretatur, quod nequaquam omnes habeat in sua potestate, neque unquam per retia quoque sexcenta sit habiturus. Sunt & hæ aves maxima multitudine in scopulis Sueciæ, & Gothiæ superioris, licet non tanta, ut lacu prædicto, aliisque fluminibus huic vicinis. Capiuntur

tur etiam aquaticæ aves in vasculis littoralium arborum, ramis per modum nidorum appensis : in quæ anates præcipue sese recipiunt, ad producendum ova & pullos, propter vulpeculas, à quibus in terra infestationem patiuntur. Item capiuntur & visco, præsertim parvulæ.

C A P. XXI.

De Upupis & aliis avium generibus.

UPupæ quando ad Septentrionales campos stato tempore è regionibus alienis adveniunt, veris tempus accedere indicant. Avis gemitu plena & clamore, ob ovorum aut pullo- rum custodiam. Vulpes in herbis importuno clamore latitare indicat : ita & canes, ac cæteras bestias, ab omnibus locis abigendas exclamat. Bellum eis cum hirundinibus ac picis & monedulis est. In paludum tuberibus ova ponit, & pullos educit. Domesticata venando muscas domum purgat, etiam in murium raptu. Pluviam gemitu indicat : quod & nepæ campestres faciunt, cuculi equarum dictæ : quæ transverso volatu, citatoque forti sonitu, imbres ilico adesse præsagiunt. Item nepæ majores longissimis rostris pluviam adesse prædicunt ; ita & pici arborum. Est etiam avis quæ pluvialis dicitur, perdicis magnitudine, variis pennis ornata, croceo, albo, nigroque distincta colore : hæc creditur solo aëre vivere, licet pinguis sit, & in ventre ejus nihil inveniatur. Hanc gravibus baculis venantur aucupes, quos altius in aërem ad deterrendum eam jactant, ut ita avem ad ina volantem, & fugientem, acquirant.

CAP. XXII.

De Cuculo, & multiplici genere Picorum.

EST etiam in Aquilonaribus sylvis optatæ lætitiæ annunciatrix avis omnibus nota, Cuculus appellata, circa principium Maji erumpens in vocem sonoram : quam fere in finem mensis Julii continuat. Sed hoc in vastis nemoribus. ob inimicas aves, naturali odio eam in omnibus molestantes, eo quod & ipsa (Coccyx Græcè dicta) aliis sit infidiosa. Nidum enim proprium non facit, sed in alienis, palumbi scilicet, alaudæ, vel passeris solitarii, ponit sua ova cubanda, & alterius labore producit pullos : qui è testa exeuntes, pulchritudine, ut educentur, provocant nutricem : quæ specie & forma impinguescentis sobolis gaudens, foetus suos damnat, atque absumi patitur, donec ab adulterino foetu evolaturus interrimatur ; & demum ipse Coccyx à suo genere, videlicet accipitre, dilaniatur. Præterea picorum genere plurima sunt in Aquilone magnitudine monedularum asperrima hyeme in corticibus arborum quærentes victum, quorum aliqui nigerrimi sunt, rubeam habentes cristam, aliqui glauci, aliqui virides, aliqui vario colore respersi, signa asperioris hyemis venturæ gemitu prænunciantes.

OLA I M A G N I,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

De Piscibus.

EPITOME LIBRI XX.

C. A. P. I.

*De triplici Bothnia terræ Septentrionalis, &
abundantissima ejus piscatura.*

Bothnia, quæ finum Gothicum sive Suecicum ad Septentrionem terminat, latissima est terra, divisa in tres magnas provincias, Occidentalem Aquilonarem, & Orientalem. Qui Aquilonarem incolunt, piscatu maxime vivunt: non quod agrum sterilem habeant, sed quia tanta est his copia piscium optimorum, ut in omnium necessariorum rerum permutationem abunde sufficiat. Suntque in omnibus rebus locupletes: siquidem ex Hispania ac Lusitania optimum vinum, & sal ex Anglia, & Flandria pretiosum pannum: ex Germaniæ civitatibus variam domorum suppellectilem & ornatum, præter domesticum cultum: ex Suecia & Gothia triticum, siliginem, hordeum, & omne genus necessarii leguminis illuc navibus advectum, comparant. Omne littus, insula, sinus, amnis, rivulus, illic exuberantem piscium copiam toto anno, maxime tempore æstivo, quo omnia ibi amœnissima sunt, præbet. Insulæ circa ma-

thiam regionem : & hi omnes, partim oblongis naviculis, incitatissimis fluviorum casibus aptatis, partim curribus domitorum rangiferorum utuntur, partim etiam pandis perticis, quibus conspersa nivibus juga montium cito superant, celerique allapsu concurrunt, uti in principio hujus voluminis explanatum reperitur.

C A P. II.

De multitudine piscium hujus emporii.

Comportati pisces diversarum specierum ex piscaturis superiorum fluminum in hunc locum, mercatoribus longinquarum provinciarum rerum commutatione venundantur : & hoc in colligatis fasciculis quingentarum gravium librarum ; quod pondus illic est usitatus ; & præterea in maximis vasis sale conditi pisces, seu alio modo suavioris saporis conciliandi gratia fumigati. Ad hanc insulam frequentio- rem navigationem Holmenses, Aboenses, Raugmenses, & Eregrundenses, quotannis in maximo capiendo lucro instituunt, ac mercimonia non pecuniarum numeratione, (eo quod gens illa nummos non æstimat) sed commutatione rerum necessariarum, prout libro quarto fuit enarratum, distrahunt. Et id quidem fit, quia ad hoc emporium, ob populi simplicitatem, ac credulitatem, plerunque à dolosis mercatoribus importata moneta, deprehensa sit falsa ; vafro præsertim ingenio Moscovitarum, qui illuc circa æstivale solstitium (uti ego an-
no

no millesimo quingentesimo decimonono vidi) in magno numero, navigia in humeris aliquando inter distantes aquas portantes; concurrere solent. Sed dolus eorum cum detegitur, repentinam illico recipit ultionem.

C A P. III.

De piscatura Salmonum.

VIx alicubi in tota Europa uberior salmonum piscatura reperitur, quam in Bothnico mari versus Lappones, è quorum montibus & terris, vastissima flumina dulcium aquarum descendunt: contra quæ pulcherrimo spectaculo, quasi milites micantibus armis, sub solari æstu ascendere videntur salmones, tanto præsertim agmine, ut superiores montium aquæ prædam reservent piscatoribus suis. Dicitur nanque salmo à saltu: caudam enim ore replicat, & reflectit firmiter eam ore tenens, donec saltus agilitate locum abruptum conscendat: ad quem tendens contra fluminis impetum, à proposito non desistit, quousque dulcibus aquis (quas avide desiderat) reficitur: ac postea vicissim desiliendo, ad nota domicilia intra cavernosas rupes revertitur. Gaudet enim alternatim, salis, & dulcibus aquis. Crescit hic piscis in longitudine 6. vel 7. pedum, magno prævalens robore, sed ponderosus & gravis: omnisque quam habet agilitas, à potentia virtutis ejus est potius, quàm à levitate corporis. Carnes ejus rubeæ sunt: quæ licet dulces & gratæ sint: valde tamen satietatem cito manducantibus ingerunt: quod verum, si recentes
avi-

avidius sumptæ. Dum vero sale condiuntur, gratiores æstimantur, ita ut magno prætio ac multitudine emptæ, ad superioris Germaniæ partes usque, primum navigiis, & demum curribus advehantur. Neque genus hoc piscium, quantumcunque capiatur, deficere videtur in loco nativo suo. Vidi enim ego circa æstivale solstitium extremis Bothniæ littoribus circa Thornam, adeo magnam eorum multitudinem capi, atque in tanto numero extrahi, ut fortissima retia rumperentur. Nititur enim hic piscis, dum sentit se retibus pressum, omnibus viribus se liberare, caudam ad os applicando, ut circulari saltu exiliat: idque, licet tardus sit, & piger, ob suam pinguedinem, celerrime ostendit. Cor ejus extractum diutius omnium cordibus animalium movetur. In Rheno & Vistula, ac Duna, vel Dzuma prope Regiam in Livonia, magno pretio comparantur salmones: hique fumo querno ad gratissimum saporem indurantur, prout generaliter fieri solet apud omnes aquas Septentrionales. In regionibus autem Ostrogothorum ac Vestrogothorum, etiam plurimi capiuntur. Flumina enim illic in plerisque locis 20. vel 30. pedum altitudine reperiuntur, maxime penes Vestrogothos in provincias *Wermelandia* dicta, quæ olim regio titulo decorabatur: ubi lacus dulcium aquarum, centum millibus passuum in longitudine, & 40. in latitudine patet, cui nomen *Vener* est: in quem 24. magna flumina à montibus Norvegiæ illabuntur, unum solum exitum versus Meridiem habentia: qui *Trolhetta*, id est, dæmonum caputium appellatur: In flumi-

mini-

minibus illis recentibus in maxima copia sal-
mones capiuntur : inque genere suo maxima
producunt ova, cicerculas vel ipsa in quantitate
superantia, ac maculas nigras in cutē respersas
habentia cum magno decore Maximus deni-
que horum piscium, ubicunque capiuntur,
quæstus est, & adhibito ingenio capiendi major
indies excrescit.

C A P. I V.

De piscatura Vitulorum marinorum.

Quia in mari Bothnico & Finnonico maxi-
ma vitulorum marinorum, sive phoca-
rum multitudo reperitur : idcirca naturam e-
jus, & demum venandi modum quem vide-
ram, paucis annectam. Vitulus marinus, qui
& *Helcus* Latine dicitur, à similitudine terre-
stris vituli sortitur nomen, habetque corpus du-
rum & carnosum, ideoque difficulter interfici-
tur, nisi elisis temporibus capitis. Vox ejus est,
ut tauri: quatuor habet pedes, non autem auri-
culas: quia regimen vitæ ejus & mansio est in
aqua. Si enim auriculas haberet, multum hu-
morem fusciperet, natationemque sibi in aqua
prohiberet. Animal generat completum; parit
ut homo omni tempore, sed maxime cum pri-
mis capris. Vitulus marinus pilo vestitus, adver-
so coitu, ut canis, invitus adhæret; parit animal
in terra more pecudem, nunquam tamen plu-
res geminis foetus, licet author de natura rerum
dicat, tres. Foetum non ante duodecimum
diem à partu in mare producit, subinde assue-
faciens. Ipsis in somno mugitus, unde nomen
vituli.

vituli. Accipiunt tamen disciplinam, voceque pariter & visu populum salutant, incondito fremitu : nomine vocati respondent. Nullum animal graviore somno premitur. Pinnis, quibus in mari utuntur, humi quoque pedum vice serpunt, sursum deorsumque claudicantium more se moventes Pelles eorum etiam detractas corpori, sensum æquorum retinere traditur, semperque æstu maris recedente inhorrescere. Dextra pinna vim soporiferam, somnosque alliciendi, capiti subdita habet, Pavidum fulminum, tutissima putant tabernacula è pellibus vitulorum marinorum confecta, eo quod solum hoc animal in æquore, ut aquila in æthere, à fulminis ictu immune est, & securum. Hoc animal, catulos mammis lactat.

C A P. V.

De modo piscandi eos, & eorum medicina.

Piscator mentita pelle nigra, cum longa hasta Ferro hamata, super glacie curvatus jacet, mugituque vitulum vocat, qui mox accedit, putans novam suscipere conjugem, propria interfecta : est enim super omnes beluas crudelior uxoricida, ut unam alteri superinducat, donec ab aliqua earum in defensione fuerit interemptus. verum non consortem, sed jaculum, non luxuriam, sed laqueum invenit, ut occidatur. Nam spiculum per hastam immissum, manet in corpore, donec debilitata belua ex suscepto vulnere, per funem attrahatur. Capitur etiam dormiens, præsertim humano mucrone, quia profundissimè dormit, ut & alii quidam pisces,
de

de quibus infra de *Rosmaro* dicitur. Caniceis, uti homini & equo, sic quoque vitulo marino accidit: senectutique reverentiam juniores semper habent. Ubi enim in scopulis 30. vel 40. vel plures dormiendo jacent, tanquam pecorum greges, fideliter notatum est, senes pariter & juniores seorsum dormire: unde & seniore in aquas descendente, nec unus è toto grege in scopul montano, lato, vel in glaciei parte natante, remanet, nisi pariendi causa. Nam si mare turbatum in fluctus surrexerit, & pilus similiter erectus exurgit: si vero mare pacificum fuerit, pilus in planum sternitur: sicque maris status in re insensata, & mortua apprehenditur. Bothnici naturæ prognosticon suscipiunt ex vestitu proprio, de pellibus hujusmodi composito, an mare tranquillum, & prospera navigatio sit speranda, vel periculum in mari subeundem.

C A P. VI.

Adhuc de virtute hujus bestiae.

Item bestiae hæ adeo animosæ sunt, ut audito tonitru visoque fulmine ac coruscatione, gaudentes ascendant planos monticulos, sicuti ranæ exultant accessu pulviarum. Navigaturi Bothnienses, seu Aquilonares nautæ, versus Germaniam in asperrima hyeme, pinguedine hujus beluæ liniunt tabulas navium, ne glacie conglentur ad navis demersionem. Item pinguedo hæc, *Seeltraan* vulgariter dicta, plurimum valet ad inungendum diversa genera coriorum, ac pellium, quas alutas appellant:

unde

unde caligæ molliores conficiuntur : quemadmodum videtur quomodo in Prussia hac pinguedine per aquarum rotas aluta præparatur, atque distrahendi gratia in Flandriam, & tandem in Italiam, Galliam ac Germanorum transportatur. Tergora etiam bovina, nisi uncta fuerint hac pinguedine, vel ceti, non valent ad conficiendum ocreas viatorum in pluvia, eo quod arcet omnem humiditatem, & diutissime conservat eas : nec mures hac pinguedine calceos vel ocreas unctas rodunt, aut lora equorum ad præsepia ligatorum, sicuti alia, scilicet bovina vel arietina pinguedine uncta. Imo hoc bonum naturaliter inest huic corio, ut fulmine non tangatur, ubicunque fuerit alligatum.

C A P. VII

De perplexitate comedentium carnes hujus Vituli tempore jejunii.

CUM hoc animal carnem habeat, & lardum, more domesticorum porcorum, nonnulli scrupulose se torquent, ne his scilicet interioribus carnibus vescantur in Quadragesima, ea securitate, sicuti lardum vel pinguedinem, quæ foris est, & avulsa carnem retinet sibi conjunctam. Quocirca rectoribus Ecclesiasticis hæc causa discutienda committi consuevit; dumque in unam & alteram partem physica ratione multa adduci probarique solent, nec satis concorditer diffiniri, simplicioris ingenii viri, multis posthabitis causis, in utranque partem prolatis, dicunt, & probant, ex ipso vitulo marino sumendam fore demonstrationem, hanc

hanc videlicet, ut cum partum fecerit in litore, si ad sylvas à venatore compulsa belua fugerit, abstinendum ejus esu erit tempore prohibito: si vero ad aquas, securissime ea vescendum erit. Et ita servatur, ut infinitæ hominum multitudines hac pinguedine utantur in opsoniis suis loco olei: atque ob eam causam carnes in maxima quantitate, veluti latera porcorum, in vasa reclunduntur. Pinguedo tamen hujus vituli marini solidior, defertur ad amplam Germaniam.

C A P. VIII.

De Lupis, sive Lucis.

Sunt lacus dulcium aquarum in montanis Lapponiæ, 400. miliarium Italicorum longitudine, latitudine vero 100 & amplius: in quibus tanta est luporum aquatilium (quanvis & aliorum piscium) copia, ut non solum alendis hominibus per quatuor amplissima Septentrionalia regna sufficiant, sed etiam latius, sale soleque siccati, navigiis velut lignorum magnæ strues in amplam Germaniam vendendi exportentur. Itidem de lacubus Finlandiæ censendum erit. Est igitur lupus, piscis fluviatilis, ore lato, dentibus acutissimis, minorum piscium devorator: cui tamen perca squamis & pinnis asperrimis armata resistit, ut sibi non prævaleat: tamen ex insidiis transversam percam, ore compressam lupus ipse minutim lacerat, & deglutit: adeo nullus, etiam armatus piscis, à voracitate ejus permanet immunis. Vescitur lupus, seu lucius, bestiis venenosis, ut bu-
foni-

fonibus, ranis, & hujusmodi: nihilominus ægrotantibus consilio medicorum deputatur inter sanos cibos. Retibus inclusus facillime evadit, si attrahendo retia piscatores lento utuntur tractu: celerrime etenim retia attracta non evadit. Lupus hic aquatilis nominatur, & si fluviales aquas cibumque pro vita sufficientem habuerit, successu temporum ad longitudinem octo pedum evadet: piscemque fere ad sui magnitudinem vorat. Nam ubi victum subegerit caput primum ore comedit: quo digesto, paulatim sequentia, donec totum consumat. Pari quoque generi suo parcere recusat, vel ob naturalem crudelitatem, vel quia avidus est cibi, rapinæque impatiens. Præterea & propria semina persequitur, ubi induerint formam piscis, neque ab habentibus spinas acutas ac squamas aculeatas abstinet; stomachum nanque habet ita gutturi continuatum, quod aliquando ejicit eum, aviditate glutendi piscem.

C A P. IX.

De ejusdem piscis captura.

FOemina hujus piscis cum ova spargit, multum à loco, ubi morari consuevit, abscedit, ibique ova parit, ut filii sui non sint sibi impedimento ad prædam capiendam; idque fit vel naturali crudelitate, vel rapinæ invidia. Capiuntur multis modis, hamo videlicet, lato, ex aurichalco, vel rutilante ære ad hoc fabricato, cui appositus est piscis candidi coloris. Item furca ferrea dentata, sub tenebris ad ignem piceis accensum:

sum : quem quum avide miratur ferreo furca-
 que percutitur. Insuper quando sub glacie lu-
 dit in fine Martii : tunc enim projicit ova. tan-
 tum aquæ strepitum valido capitis motu osten-
 dit, ut ultro piscantibus signum suæ capturæ
 demonstret. Domunculis etiam capitur, ex
 asserculis longis confectis, ac in arundine fir-
 matis : quas ingressus grassatur in quoslibet pi-
 sces devorandos. Proceres gulæ, qui hosce pi-
 sces in piscinis pro claris hospitibus excipien-
 dis, præcipue in Germania, servant, plus in eos
 singulo mense expendunt, quam in equos ad
 equestrem militiam enutriendos. Sexaginta e-
 nim lupi magni, mense uno plures pisces, quos
 carpiones vocant, aliunde quæsitos, pede hu-
 mano longiores, piscinis immisos consumunt,
 quam alias equi decem in pabulo. Habent e-
 tiam nonnulli, nedum pro voluptate, sed do-
 mestico usu fabricatas penes aquarum littora
 lacunas, ubi piscium agmen sub libera captivi-
 tate ludentium, & delectatione reficit animos
 intuentium, & hospitibus parat appetitum.
 Currunt avidi ad manus hominum, & ante-
 quam cibi fiant, escas expetunt. Pascit homo
 delicias suas, & dum habet in potestate quod
 capiat, frequenter evenit ut repletus omnia de-
 relinquat. Lupi autem sale conditi, longo tem-
 pore inter castrenses cibos servantur. Sed sic-
 cati Sole, sale, & vento, longo utiliores sunt :
 qui crudi, fuste vel malleo contusi escam ex-
 hibent convenientem. Sale vero conditi visco-
 sitatem sibi annexam etiamnum retinent.
 Dentes luporum combusti mediocriter, & in
 pulverem redacti, rupturas equorum sub e-
 phip-

phippio, aspersi, atque membrana cooperti, continuo sanant.

C A P. X.

De piscatione per flammam.

Quia superius de furca ferrea dentata, quia lupi aquatiles facilè capiuntur, mentio facta est: ideò prima virtus ejus erit hìc ostendenda: quia ea, ob plures hamos, sagaces piscatores in captura luporum ac anguillarum præcipue utuntur, maximumque quæstum facilitate talium instrumentorum assequuntur: eo tamen modo, quo in lintribus monoxylis, aut duobus ex lignis confectis, in prora piceis tædis, quoniam tenebræ sunt, alacriori suscitata flamma, videant lupos & anguillas admirationis causa in magna multitudine accedentes, atque eos, ferro hoc hamato transfossos, ad usus suos retrahant. Quandoque etiam suppositis lignis grossioribus, in natantibus crustis glacialibus extructo igne, simili ferro, quasi in navicula starent, acquirunt pisces: qui ita stupidi redduntur, ut nullum adesse periculum putent. Similiter & frondibus in navigio erectis capiuntur, quibus pisces quiescendi gratia sese submitunt. Sæpe etiam accidit, ut sævientibus tonitruis, anguillæ tanquam non securæ in gurgite, aquas exilire volentes, vel retibus vel hamis, vel cassibus, ac ligneis ædificiis quadratis perforatisque, in maximo numero capiantur: Et hinc est major incolarum proventus, quando tonante cœlo ab antris excitantur anguillæ, alias difficulter exituræ. Item appenso
suffi-

sufficientis ponderis faxo, cuneata vasa lignea perforata, culmis piscorum repleta, & ad fundum usque demersa, pro ingressuris piscibus servant. Nec frustra; alligatis enim funibus extrahuntur ad summum usque repleta. Is modus est noviter inventus, & mirè lucrosus. In hyeme latent in limo profundo, ubi stagna non congelantur; quæ si totaliter glacie constricta fuerint, simul omnes respiraculum ab aëre non habentes, pariter suffocatæ moriuntur, prout alias vidi, & infra de glaciali piscatura dicetur. Diu etiam, scilicet sex diebus, anguillæ extra aquas, præsertim Borea flante, in agris piscis confitis vivere solent; sed sabulo, vel cinere sparso, inde egredi non possunt. Mirè delectantur sub frumentariis molendinis, ob dulcedinem farinæ minutatim descendens. Maxima anguillarum multitudo in Aquilonaribus terris reperitur, tam sale conditarum, quam fumo siccatarum; & hæ crudæ comeduntur.

C A P. XI

De æstiva piscatione, & aucupio.

Duo præcipue observare solent providi piscatores, ut in aurora ante Solis ortum, quando visus piscium maxime fallitur, gregatimque cibaria quærunt, cum magno silentio piscari possint. Eliguntur ad hoc perficiendum aridi fungi betulini ligni, quos maximos ea regio gignit; qui per vadofas aquas projiciuntur, ut vagantes aves sint securiores. Auceps autem magno fungo, uti galea, caput contactus, ac

men-

mento tenus stagnum ingressus, insidias eis ut
 struat, ad volucrum natantium agmen progre-
 ditur: hæ viso fungo capiti aucupis imposito,
 persuasim sibi habentes, unum esse ex reliquis
 natantibus, appropinquantes manu ipsius au-
 cupis intercipiuntur: & ita successive plures ac-
 cedunt, similiter interficiendæ. Nam auceps
 exerta sensim manu, volucrum incautam cæco
 raptu pedibusprehendit & demersam subtrahit
 in manticam ad id præparatam, Cæteræ volu-
 cres sua sponte subnatasse comitem arbitratae,
 quærendi victus causa (uti solent) nil sollicitæ,
 omnes suum iter prosequuntur, ut sic in aucu-
 pis & ipsæ manus cadant. Quod autem altera
 manu amplo casse piscatur, non frustra agit:
 quippe aqua pedibus ejus turbata, piscium ocu-
 los, alioquin debiles, debilissimos facit, adeo-
 que incautos reddit, ut ultro in retia tendant.
 Præterea hamo post tergum brachiumque lon-
 go fune dimisso, non importune piscatur. U-
 bique etenim tanta piscium occurrit multitudo,
 ut quibuscunque piscatoriis instrumentis, etiam
 singulis membris applicatis, facillime capian-
 tur, maxime in sinibus maris, & fluminibus,
 quo magna societate se recipiunt pisces, ut
 tranquillius, tempestatibus liberati, ac securio-
 res degant. Sed nullibi tuti, ubi humano inge-
 nio poterunt deprehendi.

C A P. XII.

Adhuc de ingeniosa piscatione.

Est & alius modus piscandi sonoris insidiis
 inventus, quum constet, plurimos pisces
 T sen-

sensum auditus habere , ut soni dulcedine rapiantur. Retia tenduntur in longum aquæ vel in transversum, & ante retia super aquas instrumentum instar arcus, ita ut fluitet super undas: in superiori autem hujus arcus parte nola seu campanula suspenditur. Ob cujus sonum pisces gregatim adveniunt, tinnitum nolæ mirantes: unde apertis insidiis capiuntur. Nec pigeat unum referre casum, quem vidi: Citharædum videlicet aperto mari cithara acuto sono canentem, plurimos allexisse delphinos. Qui postquam spatio unius horæ sonum in tranquillissimo mari (ubi nec festuca ventis movebatur) audierant, flatu caudaque tubarunt aquas: cumque abiissent, signum gratitudinis forte monstrantes, extemplo sequutæ sunt tempestates tam horrendæ, tamque sævæ, ut vix vita ex adeo magno periculo liberari potuerit. Quidam etiam piscatores pisciculos filis alligant vivos, filaque per longum & latum trahunt, ut majores ob prædam & voracitatem grassantes reti circumveniant. Quidam etiam fossas faciunt, juxta Fluminis ripas, ut aqua ingrediatur, tabulisque obstruant, ut pisces quietem capturi ibi delitescant: qui deinde per insidias rapiuntur: idque frequentius autumno, quam æstate contingit, propter sæviores tempestates. Quidam etiam ponunt oblongas cuneatasque sepes, ex saxis lignisque congestas in modum pyramidalem, ad medium fluminis usque; ne tamen vicinis publicus piscium meatus, qui per medium flumen protenditur, venaque regia hujus gentis appellatione nuncupatur, omnino

mnino occludatur, atque sic in orificio pyramidali, ubi nassa depressa ac extensa manet, comprehendatur.

C A P. XIII.

De glaciali piscatura.

HIC modus ostenditur diversus, qualiter sub glacie capiuntur pisces, *Borbocha* dicti, seu Lake vulgari gentis idiomate appellati; quos piscatores sub tenui glacie visos, ictu gravis mallei stupefactos, subtus sistere cogunt, atque supinato motu pervertere ventrem, ut glacie perforata eos apprehendant semivivos. Et hic modus circa solstitium hyemale frequentius usu venire solet. Est & alius modus piscandi sub glacie, cæteris communior, per hamos; quibus pisciculi alligati, majores sui dulcedine invitant ad rapinam, lupos præsertim, qui reliquis piscibus perhibentur magis insatiabiles. Mittitur subtilis funis 60. vel 100. passuum, inter duo foramina longe directeque distantia, per noctem integram, sub glacie cum hamis plurimis dependentibus mansurus; quem quum piscatores sequenti die vicissim extrahunt, miram piscium multitudinem consequuntur; hique pisces varii sunt, & ut plurimum valde pingues, propter meliorem pastum, & tutiorem quietem, quam obtinent in frigidis locis, præsertim in lacubus degentes. Masculi quidem foeminis sunt pinguiores, præter halecem, ut in fine dicetur.

C A P. XIV.

De piscatura equestrium piscatorum.

Modus hic piscandi supra glaciem, in magnis lacubus, & dulcibus aquis, ac sinibus falsi maris, singulo quoque anno à mense Novembri in finem Martii, & amplius, quoties opus fuerit, pro multitudine piscium capiendorum, observatur. Sive enim glacies spissa, sive nive cooperta, sive clara, sive lubrica, prout frigore constricta, apparuerit, aut quomocunque natura eam produxerit, nunquam deest ingenium, aut voluntas publicæ utilitati in necessariis rebus fideliter inserviendi. Ita frigus & æstus pariter æquo animo tolerant populi Septentrionales. Pro calcanda vero glacie, calcis tabulatis utrisque pedibus congruentibus, ferreæ cuspidestriangulares, æqualiter in glaciem lubricam cuspidibus versis alligantur: quo fit, ut ad omnem motum solidior figatur gressus, quemadmodum in firma terra. Si ferrum non adsit, nudis sotularibus sine cadendi formidine firmiter gradiuntur piscatores. In calcis vero corii uncti, nequaquam stabiliuntur pedes, propter gelu, quod corium hujusmodi illico induratum in glaciale lubricitatem convertit: maximè si rara nix unius noctis, aut mediæ, super glaciem sit respersa: quia hæc improvisum reddit casum in momento. Alta vero, sive spissa, vestigiis solidiorem incessum & cursum permittit. Volentes igitur piscari sub glacie, duo magna foramina, latitudine 8. vel 10. pedum, centum & quinquaginta,

ginta, vel 200. passibus à se invicem directè distantia, aperiunt: inter quæ 30. vel 40. minora foramina, latitudine unius pedis & semis, ab utroque latere distantia 30. pedum, inter media constituunt: tum per ea à primo grandi foramine immisos funes hastis longis sub glacie dirigunt, directisque ad alterum magnum foramen, extremas horum funium partes sessoribus equorum extrahendos committunt: injunguntque, ut eo velocius equos ad trahendum incitent, quo magis retia ad exitum proferre videntur, ne pisces captos se sentientes, maxime lupi, impetuoso strepitu retia frangant, & evadant. Et sic extrahuntur plerunque pulcherrimo spectaculo, adeoque grandi multitudine, diversi generis pisces, ut non libra) cujus usus ibi non est) sed integris plaustrorum magnorumque vasorum mensuris dividantur.

C A P. XV.

De cursu glaciali pro piscibus, & cur tam sæpe piscatura instituat.

Accidit plerunque, ut in tanta multitudine piscium, viri juvenes pecuniam non habentes, à piscatoribus gratiam & favorem obtineant, quo celeritate glacialis cursus, posita meta longissima in lubrica glacie, aliquam piscium quantitatem, stadio completo, assequi sua fortuna valeant. Nec eis negatur, quod honeste vel laboribus meruerant, vel alia liberalitate eisdem sit ultro concedendum. Communiter xx. vel xxx. pisces (qui forte totidem

florenos valerent Romæ) proponuntur eisdem lucrandi. Quod autem tanto labore & industria sub glacie sit piscandum, multiplex ratio urget, tempus scilicet propagationis piscium, quorum plura genera in asperrimo frigore ova emittunt: qui societate plures pisces, non naturali amicitia sibi conjunctos, sed tanquam suorum ovorum devoratores habent. Utilitas etiam, & necessitas publica urget, ut de abundantia piscium populo provideatur: naturaque piscium exigit: qui nisi glacie perforata respiracula susciperent, quotquot in flumine vel stagno versantur, subito morerentur. Pisces longi miro modo impinguntur vento Septentrionali, quemadmodum lati aura Meridionali. Neque uno solo lacu, sed fere in omnibus tempore hyemis fit hæc vel similis piscatio glacialis, maxime in amplioribus stagnis, ut sunt *Meler*, *Vener*, & *Vether*, lacus recentes: tempusque hi demonstrant naturali sua proprietate, quo tuto in eis piscatio fieri non possit. *Vether* autem præcipue suam naturam hominibus, ne ob hoc grave aliquod periculum incurrant, significat: tempore enim resolutionis glacierum, vehementissimo strepitu incipit ebullire, & à fundo commoveri; magnaue violentia rumpi in parvas rimas, vel scissuras, quæ plerunque fiunt in glacie: & has in modico temporis spatio valde latas faciens. Licet autem tunc glacies in densitate etiamnum plus, quam palmas sex vel septem habeat: tamen cooperante superiore impetu venti, tota in plures particulas dividitur, ita ut multi pedestres, vel equestres super ipsam

existentes, sæpius submergantur, si ejus naturam ignorent, aut negligent, celerrime fugiendo ad littus, servare vitam, vel saltem audita & visa horribili glacierum collisione, majori particulæ natanti adhærere, quæ vi ventorum celerius jactatur ad littus.

C A P. XVI.

De mirabili eventu glacialis stagni Vether.

Ruricola quidam plaustrum fœni ex adversa parte hujus lacus (Italicorum miliarium xvi. in latitudine, longitudine vero Lx. habentis) in aliud littus transvecturus, audivit crepitum fieri, atque glaciem in rimas exiguas paulatim rumpi. Quocirca intelligens naturam ejus, cito viscerum inferiorum urgente impetu, illam ruptum iri, ac fuga opus esse, ut quam celerrime suæ consuleret salutem: relicto plaustro fœni, equis citatis velocissime festinavit ad proximum littus. Quod quatuor armati equites retro eum constituti videntes, hunc celerrime (quasi furem, aut latronem, propter eorum accessum præ nimio terrore fugientem) velocissimeque insequuntur, atque in littore apprehendunt: & causa intellecta, quod ob crepitum glaciei mox resolvendæ, secundum experientiam ejus, ac nullum maleficium, au fugisset, valde lætati sunt, se præter suam intentionem, atque etiam industriam, à suffocatione libertatos fuisse. Unde & rusticus ille eisdem in littore demonstravit, plaustrum suum non in glacie, sed apertissima aqua natantem: quod & illis periclitantibus (nisi quam

citissime aufugissent) evenisset. Per hunc lacum qualitercunque congelatum, ab Ostrogothis ad Vestrogothos; & e contra, solet fieri iter, sed nunquam fortunatum equestribus turmis, qui terris illis hostilia arma meditantur inferre. Neque etiam in vicino nemore amplissimo *Holveden* vulgariter dicto, felicia auspicia senserunt, videlicet cum Danica temeritas ibidem sæpius tentaverit vires suas demonstrare: quæ prima sepulchra eodem in loco invenit, ne ad ulteriora tormenta procedere opus haberet. Demum hic gregario Danorum militi, Ostrogothorum exercitus prima stipendia ferro numerare consuevit.

C A P. XVII.

De piscibus nigri fluminis ad Arcem novam in Finlandia.

ARX est in extremis terris Finlandiæ suppelaris, regno Sueciæ subjecta, Nova arx dicta, eo quod miris ingeniis extructa, arte naturaque munita sit: nam in rotundo monte collocata est, unicum habens introitum & exitum versus Occidentalem partem: idque per ratham grandibus catenis ferreis alligatam, quæ forti labore singulis diebus trochlearum beneficio, ob aquarum impetum, per noctem à custodibus Regis Sueciæ deputatis, vel feudum ibi tenentibus, ad unam partem fluminis attrahitur. Hoc castrum præterlabitur vastissimus fluvius, inscrutabilis profunditatis, ex albo lacu ortus, successiveque descendens: à fundo, nigri coloris efficitur, præsertim in circuitu hujus arcis,

cis, ubi omnes pisces nigros habet, & generat, non tamen ingrato sapore existimatos, ut sunt salmones, trutæ, percæ, lupi, & cæteri de genere mollium piscium. Producit etiam trebium piscem, æstate nigrum, ac hyeme candidum, qui (ut Alberto libro xxiv. placet) in Oceano efficitur macer, & cum pedalis sit, pinguedinem habet quinque digitorum : quæ sale condita, aurum ex aquis, quamvis in profundissimas deciderit, extrahit, & de fundo facit fluctuare. Tandem vero nigrum lacum efficit, transiens per Viburgum, quemadmodum Nilus nigrum flumen facit, ubi se exonerat.

C A P. XVIII.

De portentoso Citharædo hujus fluminis.

QUod autem superius cernitur imago instar citharædi modulantis in mediis undis, portentum signat, videlicet, quod arcis præfectus, vel capitaneus in fata subito ruet, aut è sublimibus muris negligens & somnolentus custos (castrensi lege) moribundus præcipitabitur. Interea aqua hæc à spectris ac monstris omni tempore apparentibus haud est immunis. Audiuntur & cantus tiliarum, & tinnitus cymbalorum, per oram maritimam.

C A P. XIX.

De piscibus diversorum generum.

Miram diversorum piscium multitudinem circumquaque per Aquilonaria littora inveniri, variæ eorum ac dissimiles figuræ

ostendunt, quorum usus, nomina, naturæ, & proprietates, nec apud Philosophos, nec alias nationes reperiuntur. Ut pisciculi forma, palmam longitudine non excedens, leporinam faciem ac spicula in dorso habens, qui quoslibet etiam magnos pisces solo aspectu terret, & infugam convertit. Deinde pisces aculeati dorso, instar ferræ, qui asperis illis aculeis, ac pinnis acutis, antrorsum (dum nocere intendunt) admotis, omnes offendunt. Et hi duo tanquam aquarum & piscium latrones, ubi capiuntur, uti inutiles ob spinas & aculeos, & carnem insipidam, abjiciuntur. Sunt & pisces cornu in capite gerentes antrorsum, sicuti rostratæ vel Liburnicæ naves, in ventre ora habentes, macilenti & insipidi, ob corporis macritudinem, quam incurrunt, alios pisces persequendo. Pisces præterea arcuata figura, capitis bubalini ac solex ferreæ similitudinem habentes: In usu escarum plurimum frequentes, cum in grege electorum piscium ad cibum capiuntur. Qui vero electiores ex usitatis aliorum vocabulis reperiuntur, hi sunt. Araneus piscis, spicula in brachiis habens, quibus appropinquantes percutit: etiam in dorso spinas altas, similiter nocivas. Aniger, bonarum & albarum carniū, rotundus & longus est, dulcisque saporis. Præmi pisces pingues ac lati, & longi unius vel duorum pedum. Borbochæ pisces fluviatiles, & in lacubus degentes, breviores anguillis, sed magnis ventribus: profunda petentes, præterquam in hyeme, quando sub glacie (ut supra dictum est) malleo stupefacti capiuntur. Carnem habent dulcem, pellem viscosam, non spissam,

hepar magnum , rotundum & dulcissimum. Evoluto duodecimo anno maximus evadit, mutatque nomen , ac Solaris vocatur.

C A P. XX.

De piscibus salsis, siccatis & fumigatis.

TRactabimus jam de multiplici genere salforum, siccatorum, ac fumo induratorum piscium, ea præsertim ratione, quod talibus cibis nutriuntur durissima illa corpora Septentrionalium: in primis siccis piscibus, ut lupis mugilibus, præsmis, borbochis, & quos Gothice *Sijck* appellant: qui omnes ut strues lignorum, tum mensura cannarum, seu cubitorum, tum ponderum majorum, ut centenariorum, millenariorum, ac eorum quæ vulgari Gothico *Schippunt* appellantur, libramento communius venundantur. Aptandi itaque hi pisces esui humano, biduo, forti lixivio, ac uno die pura aqua, ut ad gratam mollitiem redeant, resolvuntur: deinde cocti, ac falso butyro respersi, mensis etiam principum, ut nutrimentum desiderabile & voluptuosum, imponuntur. Postea diversi generis recentes pisces cum siccis alternato ordine, & festivitate, opsoniis interpositis eduntur, præsertim in eorum symposiis & ædibus, qui luxum & felicitatem in esca reponunt. Reliqua hominum turba, cæli rigore semper urgetur, ut non quam delicata, sed quam fortia comedat, curam habeat. Quidem pisces malleis, ex robusto ligno apparatus, ante decoctionem fustigantur: quidem etiam Sole saleque siccati, crudi tunduntur, ac man-

ducantur : quos *Sijck* vulgari sermone vocant : suntque genere duplici , præsertim in mari Bothnico , in quod influunt maxima flumina ex altissimis montibus Norvegianis. Fumati pisces non infimam sortiuntur æstimationem, ut salmones, præsmis, *sijk*, halecis, *murænæ*, mugiles, & boctes, Salmonum tamen genus cæteros omnes præcellit , eo quod vices omnium escarum sua bonitate supplet , tum quod ante quemlibet potum esus, gratum appetitum parat. Estque viatoribus grata & parata esca : crudi enim optimum saporem habent. Idem de harengis assis, quas Germani *Bucking* appellant, sentiendum est : quæ satis care à Romanis emuntur , & avidissime nullo generato fastidio (præter morem aliorum piscium) manducantur : navigiis vero Flandrorum per portus Hispaniarum in Urbem quotannis, nisi bella impediunt, deferuntur. Sunt & Boctes, ac Orches, pisces fumigati, qui in esum genti Septentrionali conceduntur.

C A P. XXI.

De piscibus sale conditis.

SALITIS piscibus infinita gentium multitudo nutritur. Idem fere omnes qui vento ficcantur, aut fumo macerantur, etiam sale ut longius diutiusque interni sapes illæsi permanent, condiuntur : ac æqua æstimatione, non libra, (ut dictum est) sed numero decadum, & quantitate, venundantur. Horum maximus & necessarius usus in castrorum obsidione, & classica pugna, attendi solet, quales sunt, harengæ,
an-

uillæ, prafmi, & quos in vulgari lingua *rsck* appellamus. Si quis vero hujusmodi orruptos falsificaverit, aut vasis putridis conseruandos crediderit, graviter à fisco mulctatus restituet pretium acceptum: & tales pisces in aquam projiciuntur, vel in publico foro comburuntur. In aquam autem perraro mittuntur, ne forte reliqui pisces boni sanique fame urgente, his vescentes inficiantur. Integri vero pisces infinita multitudine signo magistratus appposito validantur, ut in remotas terras pro lucroso quæstu in vasis ad hoc fabricatis exportentur. Et ut omnia juste recteque fiant, jurati officiales, sicuti præfecti annonæ, ita & piscium pelliumque scrutatores ac æstimatores, sunt deputati.

C A P. XXII.

De Halece sive Harenga.

HAlec in littoribus Meridionalis Gothiæ terræ Schoningiæ, veteri jure ad regnum pertinentis, sub principio autumnii in tanta multitudine plerumque capitur, & infinitis in vasis sale conditur, exportaturque, ut sufficiat, in salsamentorum genere, majori parti totius Europæ cibandæ. Congregantur enim illic super latas longasque ripas in domiciliis & tentoriis, spatio duorum mensium, ex omnibus vicinis nationibus diversæ sortis mercatores pretio vel rerum commutatione hujusmodi halecem ementes, ut navigiis abducant. Evenit plerumque ut levissimo pretio comparari queat, ex maximo ejus accessu, quoniam tam vasta in multitu-

titudine littoribus offertur, quo non solum retia piscantium lacerentur, sed etiam in agmine illo bipennis vel lancea militaris in medio piscium immissa firmetur: idque Regio fisco maximum in lucrum cedit. Lex enim gravibus vallata pœnis, mercatoribus hujusmodi imposita est, ut ante omnia vectigali Regio soluto, ad sua abeuntes saluum conductum sive testimonium à Regio præfecto accipiant: duas quidem ob causas, tum quod licentia recedendi eis libera concessa sit, tum quod ad propria revertentes, apertis documentis demonstrare queant, nemini isto in loco, ubi tam piscaturam quam mercaturam exercere, violentiam, injuriam, vel damnum intulisse. Capitur & halec, duobus aut tribus milliaribus ab eo loco: sed degener est in sapore & æstimatione, ac vilipenditur. Est etiam eodem tempore copiosissima halecis piscatura in littoribus Angliæ & Scotiæ; quæ per pisces Flandriæ instituitur: à quibus postea sortitur nomen, ut Romam ille piscis delatus, halec Flandrorum appelletur. Non tamen adeo pingue genus est piscium, licet longum & crassum, ob sterilem fundum, & pastum minus uberem, ac undarum confluctum, quemadmodum halec Septentrionale, quod propter gratum saporem ubique in majori prætio habetur.

C A P. XXIII.

De natura Halecis.

CUm unumquodque fere genus piscium marinorum habeat suum tempus, quo sit bonum

bonum & delectabile, hoc ab Augusto ad finem Octobris copiam sui præbet : gratique saporis tum temporis esse, cunctis qui eo vescuntur, notum relinquitur. Recenter captus delicatior videtur : falsus autem in usus hominum, ultra quam alii pisces (præter salmones) integer durare potest. Omnium fere piscium solus aqua vivit. Ductus extra aquam, statim expirat, nulla mora inter aëris contactum & ejus expirationem, quando aqua extrahitur, visa. Oculi ejus instar luminis noctu lucent in mari : imo quod magis est, hujus piscis maximo motu, & reflexu vasti sui agminis, quasi fulgura & coruscationes per æquora excitata apparent, fulgura halecis communiter nuncupata. Ubique super aquas in mari lumen videt, gregatim adnatat, & hoc astu ad retia statis temporibus allicitur, quasi paratus ad capiendum, ut jussu Dei (qui dat escam in tempore opportuno) ad usum & nutrimentum infinitorum hominum rapiatur. Hyberno tempore in abdito maris ad consuetum terminum, usque dum capiatur, se abscondit. Appropinquat etiam littoribus propter contemplandos ignes copiosos, ante tentoria mercatorum accensos, veluti in militaribus castris. Est & halec longitudine unius palmæ in mari Bothnico versus Thornam, quod non minus quam ante dictum, gratissimi est saporis & nutrimenti : atque hoc fere omni tempore capitur, maxime in æstate & autumno, ac hyeme sub glacie. Tanta etiam multitudine post æquinoctium autumnale capitur, quo funes retium scindere oporteat. Hic piscis non habet intestinum nisi jejunum, & ideo

ideo in ventre ejus nihil invenitur, tamen propter hoc sola aqua haud vivit quemadmodum superius notatum est. In hoc genere piscium foeminae, vulgi æstimatione carius emuntur, quia ova earum stomachum satiant, dum stato tempore à piscibus abstinendum erit: quod & similiter aliorum piscium ova, ut salmonum, & quos Gothi *Sjck* vocant, faciunt. Denique mas & foemina eandem afferunt utilitatem, sale, Sole & vento ficcati tanquam paratior esca ad præsentissimum usum. De halece Schoningæ *Celtes* loquitur.

Oceanum Codanumque videns, ubi Scandiae dives

Haleces totum mittit piscosa per orbem.

C A P. XXIV.

De piscinis, & semine piscium.

Sunt etiam in Aquilonaribus terris, qui piscinas pro singulari quorundam piscium quæstu extractas habent: quas aliquando emissis, aquis deficcant, atque piscibus evacuant, ut nullo penitus relicto easdem pro alio genere imponendo evacuatas relinquunt: unde & reductis aquis, atque piscibus impositis novis, simul exoriuntur ex semine priorum piscium latente in limo, veteris speciei pisces, atque amplius cæteris immixtis adolescere deprehenduntur. Egyptiacis Nili piscibus non dissimiles, qui post annum à semine sparso, & in limo recedente aqua relicto, accessu redeuntis aquæ quasi infinita multitudine reviviscunt. *Quidam*

dam etiam semen exenterando pisces receptum, in humido loco per hyemem custodiunt, ut tempore propagationis post vernale æquinoctium in aquas haud projiciunt, eo quod à piscibus famem patientibus, ob pigritiam quaerendi victus, ilico devoraretur, prout plurimi tam maligna naturæ sunt, ut vel propter præmissam rationem, vel odium proprii germinis augendi, vel luxuriam (ut in terrestribus animalibus dictum est) continuandam, vorent proprium semen. Hoc autem tam fertile genus, nisi in tam infinita multitudine instar grani papaveris, vel milii, infinito numero de uno pisce emitteretur, non posset coalescere in aquis ad sustentandam humanam vitam. Cui optime, sed temperate, natura subvenit, ubi sunt homines voraciores, veluti in terris frigidis, (gelu cito urente, & consumente) ibi providit de majoribus belluis marinis: ubi vero graciles morantur populi, pisces ordinavit tenuiores.

LIBRI VIGESIME FINIS.

OLA I M A G N I,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

De piscibus monstrosis.

EPITOME LIBRI XXI.

P R A E F A T I O.

Spectaculum admirabile vastus Oceanus in suo gurgite cunctis nationibus offert, diversos partus ostendit, hosque non tam magnitudine & comparatione syderum mirabiles, quam forma minaces adducit, ut nec caelo, nec terra, aut ejus visceribus, aut domesticis instrumentis aliquid abscondi videatur, quod non adsit in sua profunditate retentum. In eo namque Oceano tam lato, supino, molli ac fertili accremento accipiente semina genitalia, sublimi semperque pariente natura, pleraque esse monstrifica reperiuntur: quae perplexis, & in semet aliter atque aliter nunc statu nunc fluctu convolutis, ex se ac aliis principiis generare formas videntur, ut quicquid nascatur in nulla parte natura, etiam in mari esse nobis persuasum habeamus, & perquam, multa alibi nusquam reperebilia, ibidem inveniri. Nec solum animalium simulachra mari inesse licet intelligere intuentibus, sed urnam quoque in eo, gladium, ferras, equorum capita in parvis cochleis eminare. Præterea spongas, urticas, stellas, lamias, milvos, monachos, vaccas, lupos, erythinos, spondylos, mures, passerres, merulas, corvos, ranas,

porcos, boves, arietes, equos, asinos, canes, locustas, vitulos, arbores, rotas, cantharos, leones, aquilas, dracones, hirundines, & similes. E quibus quadam belua in terram exeunt, postaque radices fruticum ac satorum remeant: quadam Australi, & quadam Aquilonari vento hausto impinguescunt.

Sunt & belua in mari quasi hominis figuram imitantes, lugubres in cantu, ut Nereides: etiam marini homines, toto corpore absoluta similitudine, qui ascendere navigia nocturnis temporibus videntur: statimque degravari quas insederint partes compertum est, & si diutius permanent, etiam ipsa naves merguntur. Imo per fidelem Norvegicorum piscatorum assertionem addo, nisi tales capti ilico dimissi fuerint, adeo seva tempestas exurgit, cum horrido planctu ejus generis hominum, ac nonnullorum aliorum monstrorum ut coelum ruere videatur: piscatoresque vita sua vix etiam summo labore succurrere, multo minus piscibus insidiari poterunt. Quocirca in tali casu piscaria lege cautum est, & observatur, ut monstrosi pisces taliter attracti, secundum figuræ varietatem, ilico abscissis hamatis funibus dimittantur.

C A P. I.

De piscatura periculosa in Norvegiano Oceano.

Periculosa piscatura in Norvegiano Oceano ob multiplices rationes dicitur, quia in aperto mari longissimo tractu à littore committitur. Diris tempestatibus ortis, celerrime piscatores

tores fluctibus obruuntur : tum fluitante mole maxima glacierum disperguntur : balænarum monstrorumque pugna in diversa dividuntur : denique horribili quorundam piscium seu monstrorum è gurgite extractorum forma, & attractu, in manibus enervantur, ac nisi eos ilico dimiserint, mota tempestate suffocantur. Si igitur quidam piscatorum temerarii, certamine commisso cum belua, eam intra navim (cucullati hominis formam habentem) induxerint, mox ululatu & strepitu socialium bestiarum obruti, nec hamos ad capturam piscium projicere, nec remis laborare, vixque vela pro fuga arripienda, nisi monstrum dimiserint, expandere queunt. Hæc monstra etsi æque atque pisces electi (salpæ communiter dicti) in retibus apparuerint, tanquam inutiles ejiciuntur, sed electi in navi reservantur, magnoque venduntur lucro, tum in loco ubi capiuntur, tum in vicinis Regnis, ac ultimis Germaniæ oris. Plura millia piscatorum in pagis extremæ regionis Norvegiæ habitant, *Andanes*, *Trondanes*, *Duvanès*, *Gamblavick*, *Nyavick*, dictis, & aliis circumjacentibus terris apud *Wardahus*, id est, castrum sive domum præsidii totius regni. Mense Febuario & Martio, imo & Januario, robustis navibus horum locorum incole piscandi gratia à littore in altum vadunt, quantum scilicet intra biduum navigando conficere possunt, rebus necessariis ad victum xx, vel xxx. dierum spatium secum comportatis. Locus autem ubi frequentius hanc piscaturam exercere solent, inter Norvegiam & Islandiam situs est. Neque piscatores, dum tem-

tempestates sæviunt, in anchoris manent, sed fluxu refluxuque maris fluitando piscantur, donec naves sunt undique plenæ. Sola autem eis salus in repetendo littore indicio gnomonis nautici consistit: quia per hunc ortis ventis, quo iter suum dirigant, agnoscunt. Estque notatum, quotiescunque extrahuntur è mari monstrosi pisces leonina vel humana facie, & similibus, quod semper discordiam & bella in terris portentant.

C A P. II.

De periculo piscatorum, & qualitate piscium.

NEc leve periculum illis ipsis piscatoribus imminet, quando hamis attrahunt maximæ fortitudinis, molis, ac duodecim pedum longitudinis pisces, ut sunt rhombi, squatinæ, & reliqui pisces alati: qui cum apparuerint ab aquis extrahendi, sæpe piscatores in mare retrahunt, nisi se funibus firmati in navi antea præmuniant, aut mutua ope hoc in labore sibi invicem subveniant. Qui vero felici vento tantis maris periculis superatis, navibus piscosis ad littora propria appellunt, pisces extractos purgatosque, integros vel in partes divisos, salito liquore conspergunt, Sole, flatibus asperri-
mis, frigore, atque aëris rigore ad ficcandum exponunt: tum in excelsas quasi lignorum strues componunt: quas in naves vicissim collocant, atque ad celeberrimum totius Norvegiæ emporium *Bergen* nuncupatum, pro rerum commutatione aut pretio distrahendas exportant.

tant. Et hinc verius hoc genus piscium *Bergerfifck* vulgari gentis idiomate vocatur, & non *stockfifck*, à fuste vel baculo, ut mollior ad coquendum fiat pluries fustigatus. Non tamen uno eodemque genere hic Bergensis piscis, sed quantitate vel bonitate æstimatur. Nam aliud est genus longioris quantitatis, a sellus dictus: cujus ventres in bicubitales ligulas instar funium abscissos, & aëre deficcatos, quasi longe delicatiores cibos. Aquilonares eligere & vendere solent, *Roedscher* dictos. Similiter & extremas caudas eorum piscium in magnis vasis ad quæstum sive delicatam escam, reservant, quas *Sporo* Germani vocant. Præterea ex ventre rhomborum etiam fiunt ligulæ cubitales, vel bicubitales, sed latiores aliis, valde pingues, quas incolæ *Rass* vocant: eisque pro pane & opsonio utuntur. Fortibus enim hominibus iste cibus convenit, non delicatis: fere ejus saporis est, ut semen piscium induratum, Italicè *Bottargi* dictum: sed illi longe pinguiores. Capitibus horum piscium loco lignorum pro cibis coquendis utuntur incolæ Norvegiæ. Capitur etiam in littoribus Norvegiæ, præcipue in scopulis Asloënsibus, quidam piscis in maximam multitudinem, *Makreel* dictus, sale sufficienter conditus, optimus, & sine sale pessimus.

C A P. III.

De Piscibus Islandiæ.

EST & alia piscium distinctio & qualitas, qui in Islandicis aquis infinita multitudine ab incolis illius loci capiuntur, molliori scilicet carne,

carne, & longitudine ab istis, quos supra introduximus, differentes. Præterea aelli, rhombi, vituli marini, merlusia, Gothici *Torsck* appellata: inter quos balænx, pristis, atque alia monstra marina apparent: quorum indomabili immanitate miræ aquarum turbationes excitantur. Pisces vero electiores ibi capti, ab Italis & Hispanis *Marluex*, in Romam usque etiam per Hispanos aut Lusitanos delati, appellantur. Tempus capturæ eorum est in Februario, Martio, & Aprili: piscesque capti frigidis ventis exsiccantur, ac demum in apertis campis, quasi lignorum combustibilium strues compositi, per mensuras longorum cubitorum, sive cannas Italica mensura, ad plura millia mercatoribus Germanicis divenduntur, aut pro frumento, cervisia, panno, & similibus, in rerum commutatione distrahuntur. Si vero pondere vendendi sunt, id ipsum centenario ac millenario numero, & æstimatione distincto, fieri solet. Hujusmodi pondus vernacula eorum lingua *Waagh* dicitur, veluti apud Gothos, Suecos, & Germanos, *Schippunt* communiter appellatum, (c c c. majoribus libris constans) in ponderando, observatur. Gentis hujus quasi melior & major proventus est in piscibus, propter quos fiunt maximæ navales pinguæ inter diversarum nationum mercatores: quia ad hanc insulam navigaturi mercatores quæstus causa, non aliter se instruunt, quam si aliquod atrox prælium subeundum foret. Præterea quum humanus hostis sufficere haud videatur, occurrunt vastissimæ beluæ instar montium in magna multitudine, navigantibus, nisi prospexerint,

rint, periculum illaturæ. Sed his inter alia remedia per clangorem acute sonantis tubæ succurritur: cujus tinnitum eadem beluæ audiendo, sufferre minus valentes, ad gurgitem ac maris abyssum vicissim aufugiunt, prout infra de phisetero ostendetur.

C A P. VI.

De mira abundantia butyri Islandiæ.

IN eadem præterea insula Islandiæ tanta butyri falsi, ob pecudum multitudinem, & pascuorum ubertatem, reperitur copia, ut non sufficientibus vasis aut tonnis, cistas vel capas ex odorifero ligno confectas, triginta vel quadraginta pedum longitudine, quatuor vero vel quinque altitudine, quotannis pluribus in locis repleant, atque in domesticum usum, imo & mercatorum commutationem conservent. Piscibus enim tostis, hujusmodi butyro inunctis, loco pannis frequentius utuntur: unde etiam Ichthyophagi appellati. Capsæ autem hujus abundantis butyri, reperiuntur in Abbatia *Helgafiel* gentis idiomate appellata: quæ in butyro & piscibus siccis, quasi melioribus thesauris, est fundata, quemadmodum & duæ Ecclesiæ Cathedralis Scalholdensis & Hollensis, una cum nobilium mansionibus plurimis, habentibus similem proventum. Pro potu gens illa utitur exotica cervisia, è civitatibus Germaniæ maritimis navigio adducta. Præterea sunt apud eas gentes fontes cerealis liquoris dulcedinem habentes, qui omni earum necessitate in bibendo, certa etiam cum delectatione ac sano sapore, subve-

subveniunt. Hi autem Islandenses sani, jucundi, & liberales sunt: diu sine medicina, etiam supra centum annos vivunt. Facili causa provocantur ad arma ac bella, quæ fatis crudelia gerunt: denique tam ad pedestrem quam equestrem expeditionem in omnem eventum cuncta disposita habent.

C A P. V.

De horribilibus monstris littorum Norvegiæ.

Sunt monstrosi pisces in littoribus seu mari Norvegico, inusitati nominis, licet reputentur de genere cetorum, qui immanitatem suam primo aspectu ostendunt, horroremque inuentibus incutiunt, tum in formidinem diutius conspicientes pariter & stuporem vertunt. Horribilis etenim formæ sunt, capitibus quadratis, undique spinosis, & acutis, ac longis cornibus circumdatis, instar radicis arboris extirpatæ: decem aut duodecim cubitorum longitudine, colore nigerrimo, prægrandibus oculis: quorum ambitus octo vel decem cubitos excedit: pupilla vero unius cubiti, rubeum & flammeum colorem referens, qui à longe in tenebrosis temporibus inter undas, veluti ignis accensus, piscantibus apparet: pilos ut anserinas pennas, spissos & longos, in modum dependentis barbæ; reliquum vero corpus ad magnitudinem capitis (quod quadratum est) valde pusillum, cum ultra 14. vel 15. cubitos in longitudine minime habeat. Una harum beluarum plures naves & grandes, fortissimis nautis

confertas, facillime subvertit, aut mergit. Huic admirandæ novitati idoneum testimonium perhibet longa ac clarissima epistola Erici *Falckendorff*, Archiep. Nidrosiensis Ecclesiæ (quæ totius regni Norvegiæ Metropolis est) Leoni X. circa annum salutis 1520. transmissa: cui epistolæ annexum erat alterius cujusdam monstri horrendum caput, sale conditum.

C A P. VI.

De Phisetere, & ejus in nautas crudelitate.

IN genere Cetorum Phiseter, sive prister, ducentum cubitorum, severam admodum consecutus est naturam: in perniciem enim navigantium plerunque ultra navium antennas se extollit, haustosque fistulus fluctus supra caput collectos ita eructat, ut nimborosa alluvie plerunque naves fortissimas deprimat, aut maximo periculo navigantes exponat.

Os etiam hæc belua magnum & amplum habet, circulare, veluti muræna, quo escam vel aquam fugit, pondereque suo in proram vel puppim injecto & impresso, navim deprimat & submergit: quandoque sola aqua (ut diximus) nocere non contenta, dorso vel cauda navim, ut minusculum aliquod vas, crudeliter evertit, Spissum & nigrum corium habet in toto corpore, pinnas longas in forma latorum pedum, ac caudam bifurcatam latitudine 15. vel 20. pedum, qua circumventas navium partes vehementius stringit. Verum malignitati ejus remedio occurritur oportuno, tuba videlicet

licet militari, ob asperum acutumque sonum, quem ferre haud potest: & magnis ac immanibus vasis seu doliis ejectis, cursum beluæ impredientibus, sive pro lusu ei oppositis: aut validis tormentis, seu bombardis, quarum sono magis, quam ferreo vel faxeo globo terretur, cum globus hujusmodi, vel aqua vel pinguedine obstante, vim perdit, vel paululum vulnerat vastissimum corpus, immensa pinguedine instar valli munitum. Imo & addendum erit, in Norvegiano littore frequentius, tum vetera, tum nova cerni monstra, maximè propter inscrutabilem aquarum profunditatem. In profundo etiam maris multa piscium genera sunt, quæ nunquam, vel rarissime hominum aspectibus præsentantur.

C A P. VII.

De pugna Balænæ contra Orcam.

BAlæna, etsi quantitate maxima, centum scilicet aut trecentorum pedum longitudine, & vastissima corporis mole prædita, tamen orcam quantitate minorem, sed agilitate tam in saltu quam aggressu crudeliorem, sibi infestam habet. Est autemorca similitudine carinæ inversæ, belua truculenta dentibus, quibus ceu Liburnicarum rostris secreta balænæ, ac vituli ejus corpus lacerat, vel celeriter aculeato dorso discurret eam agitando, ut in vada littoraque protrudat. Illa vero, scilicet balæna, pondere vasti corporis ad flexum immobilis, ad repugnandum astutæ orcæ iners, in fuga unicum præsidium collocat: licet ea fuga infirmior

fit, eo quod ignava belua pondere suo onerata, ad vada periculaque evitanda directore indigeat.

C A P. VIII.

De multiplici genere Cetorum.

Multiplex est genus Cetorum, quidam enim hirsuti, & hi quatuor jugerum magnitudine: (jugerum vero habet in longitudine pedes 240. in latitudine 120.) quidam planæ pellis: hique sunt minores, atque in Occidentali ac Septentrionali Oceano capiuntur. Quidam rictum oris habent dentatum, ac longissimum, videlicet longitudinis 12. vel 14. pedum, ac dentes sex, vel octo, vel duodecim pedum. Duo tamen dentes canini cæteris sunt longiores, subtus sicut cornu, ad modum dentium apri, vel elephantis. Hoc autem genus ceti habet os aptum ad manducandum: oculos adeo amplos, ut ambitus uniuscujusque 15. homines sedentes admittat, imo 20. vel amplius, secundum beluæ quantitatem. Cornua præterea longitudinis sex vel septem pedum, 250 super quemlibet oculum habet, cornea duritie, ad rigidam vel placidam, anteriorem vel posteriorem motionem & ventilationem. Hæc simul cohærent ad oculorum protectionem tempore tempestuoso, aut cum alia eum invaserit belua inimica. Neque mirum, quod tot cornua, licet satis molesta, habeat, cum inter oculos in fronte spatium sit 15 vel 20 aut amplius pedum. Quantæ autem magnitudinis aut longitudinis costæ & ossa ejus sint, aut

aut in quem usum reservata prodesse queant etiam pellis, caro, pinguedo, inferius ostendetur.

C A P. IX.

De monstroso pisci in littore Septentrionalis Angliæ anno MDXXXII reperto.

ET si hæc monstrofa belua pro portento ab incolis illius regionis habita fit, atque cum stupore ob insolitam magnitudinem conspecta: attamen littora Norvegiana inter Bergensium ac Nidrosiensium ora, quasi continuum domesticumque hospitem talem beluam habent. Ideoque locum hic inter grandiores maris incolas obtinet, ea relatione, quo vere descriptus à quodam nobili Anglicano, sub hac forma. Projecit in arenam apud Thinnemuthum mare nostrum hoc mense Augusto 1532. mortuam beluam molis & magnitudinis ingentis, quæ jam magna ex parte discerpta est, remanet adhuc tamen, quantum centum ferme ingentia plaustra vix avehere poterunt. Ajunt, qui primum beluam viderunt, longitudinis illam fuisse 30. ulnarum, hoc est, pedum nonaginta: à ventre ad spinam dorsi (arenis immerfam) spacium esse circiter octo vel novem ulnarum: certum non habetur. Nam 27. die Augusti ipse ibi affui, foetente jam belua, ut vix ferri posset foetor. Conjectant, dorsum ipsius ad spatium trium ulnarum esse in arena immersum, quandoquidem quotidie alluitur, & operitur fluctibus arenosis. Rictus oris longitudo sex ulnarum & dimidiæ; mandibulæ se-

septem ulnas ac mediam continent: circuitus alicubi ulnæ unius & dimidiæ, alicubi minus: omnino sicut quercus grandis est. Triginta costas in lateribus habet, magna ex parte longitudinis 21. pedum, circuitu unius pedis & dimidii: tres ventres, veluti vastos specus: & triginta guttura, quorum quinque prægrandia sunt. Habet duas pinnas, utranque quindecim pedum in longitudine: vix poterant decem boves alteram earum abstrahere. Palato adhærebant quasi laminæ corneæ, una ex parte pilosæ, qualem jam unam vides, supra mille. Non est fabula Polydori, sed res verissima, quanvis non omnes unius magnitudinis. Longitudo capitis à principio usque ad rictum, septem ulnarum. De lingua variatur: major pars concenset, septem ulnarum fuisse longitudine. Ajunt, genitale ei fuisse prodigiosæ magnitudinis: membrum (inquam) masculinum vir quidam cum dilaniaret, ferme submersus fuisset, in ventrem beluæ cadens, nisi costa arrepta se sustentasset. Spatium inter oculos sex ulnas tenebat: oculi & nares tanto corpori valde impares, & quales bobus esse solent. Cauda bifurcata & ferrata, latitudine septem ulnarum. In capite duo magna foramina erant, per quæ putatur beluam plurimam aquam, veluti per fistulas, ejectasse. Nulli denique illi fuere dentes: unde colligitur, non fuisse balænam: nam balænis ajunt maximos esse dentes exceptis laminis aliquot corneis, quæ in ore hujus piscis erant.

C A P. X.

De Xiphia, Monocerote, & Serra.

Quia hæc belua versatur in Septentrionalibus aquis, merito aliis monstrosis veniet adjungenda. Est enim Xiphias animal nulli alteri simile, nisi in aliqua proportione ceto. Caput habet horridum, ut bubo: os profundum valde, veluti barathrum immensum, quo terret & fugat insipientes: oculos horribiles, dorsum euneatum, vel ad gladii formam elevatum, rostrum mucronatum. Littora vero Septentrionalia plerunque, veluti latrunculi, ac noxii hospites damna semper occurrentibus navigia perforando ac submergendo illaturi, ingrediuntur. Monoceros est monstrum marinum, habens in fronte cornu maximum, quo naves obvias penetrare possit, ac destruere, & hominum multitudinem perdere. Sed in hoc pietas divini numinis navigantibus providit, cum ferox sit hæc belua, tarditas sua, quam habet maximam, prævisa, timentibus ejus accessum fugam concedit. Serra belua similiter marina est, ingens corpore, caput habens cristatum, durum, sicut serra dentatum: subter navibus natans secatur eadem, ut intrante aqua mors hominibus, eorum cadaveribus satiatur. Est & aliud genus serræ, se erigens contra velificantes: quod mox 30. vel 40. stadiis peractis lassum descendit in mare. Orcarum gladio dorso tenus elevato sæpe piscatores vulnerati, deficient: ita & loliginum tactu manum retrahunt stupefactam.

C A P. XI.

De modo piscandi Cetos & Balenas.

Quia mira aviditate balæna fertur in esum halecis, & vitulorum marinorum, tanquam piscium cæteris omnibus pinguiorem; idcirco sæpius periclitatur in scopulis arenosis, qui maris æstu, sive fluxu, atque refluxu, quasi denudati ab aquis, immersæ beluæ exitum non concedunt, ut se recipiat ad gurgitem propinquiorem; unde tanto cum impetu fortitudinis caudæ laborat, quo fossa amplissima relicta, veluti in nido ligata (obstantibus undique arenis) enatare non possit. Hoc cum piscatoribus innotuerit, turmatim accurrunt, & funibus atque anchoris fortissimis (ne æstus reditu evadat) intra rictum oris, atque capitis spiracula, seu branchias, bestiam hanc ligant; magnaque manu multiplicatisque viribus eam in littus attrahunt, vel ita constringunt, ut nulla etiam magna potentia in aquas resilire valeat. Eoque casu feliciter arridente, divisa præda, quisque regreditur ad alias domesticas occupationes, donec iterum occurrat simillimus, vel alius optatior, quæstus. Saneque in tempestatibus contingit, ut aliqua immanis belua, vi inimicæ bestię vulnerata vel fatigata, seu cunctis viribus destituta, ventorum vi ad littus projiciatur, præda ut sit occupantibus eam. Verum ubi dubitatur quod illi redituræ sint vires, gladiolos, aut grandes acutissimosque tribulos, sub latus quiescentis immittunt, ut sanguine impetuoso ferri motu effluente, vita destituatur. Accidit

cidit etiam, & quidem facilius, quod beluam in arena ad objectum Solis profundissime dormientem, funibus & anchoris ita firment, ut in prædam venantibus cedat.

C A P. XII.

*De mira affectione Balænarum erga
fœsum.*

BALÆNÆ brānchias non habentes fistulis spirant, quod in paucis animalibus invenitur. Fœtus suos gestant cum infirmantur; & invalidi sunt; & si parvi sunt, eos in ora suscipiunt. Hoc idem imminente tempestate faciunt, & post tempestatem illos evomunt. Quando propter defectum aquæ fœtus impediuntur ne matrem sequantur, mater aquam ore receptam instar fluvii ad eos ejicit, ut sic inhærentes terræ liberet. Adultos etiam diu comitatur. Adolescunt autem celeriter, & decem annis crescunt.

C A P. XIII.

*De spermate Ceti, quod Ambra dicitur, &
ejus medicinis.*

CETUS humanæ propagationis more cum Balæna congregiēns, ob velocitatem coitus multum sperma emittit, & resolvit, atque sic resolutum vulva totaliter non admittit. Spargitur ample per mare in diversis figuris, colorem cæruleum habentibus, magis tamen ad albedinem tendentibus, sibi invicem conglutinatis; atque à nautis sollicitè (ut inter navigandum in Oceano sparsum vidi) colligitur, ut medicis

purgandum vendant, qui purgatum *Ambram* vocant, eoque contra guttas & paralyfin, tanquam præcipuo & pretiosissimo unguento utuntur. Est autem alba, & si invenitur coloris gypsei, melior est. Sophisticatur autem cum pulvere ligni aloës, & styrace, musco, & quibusdam aliis. Sed hoc agnoscitur, quia sophisticata ad molliciem facilè reducitur tanquam cera. ambra verò integra non ita liquescit. Habet virtutem confortandi, valetque contra synopen & epilepsiam.

C A P. XIV.

De usu partium Ceti.

CEtis seu Balænis è mari piscatorum arte & magno labore extractis, sive vi ventorum ac tempestatum, aut inimicorum piscium furia littoribus impulsis, incolæ prædam securibus & ascis partiuntur, ita ut ex unius balænae sive ceti carne, pinguedine, & ossibus, 250. vel 300 plaustra repleri possint. Carnem & lardum in multis & magnis vasis, inter cæteros immensos marinos pisces, sale condiunt: eisque pro commoditate & esca domestica utuntur, aliisque ad eum usum vendunt in remotas orbis partes deferenda: Pinguedo, vel adeps Ceti, magna est in toto corpore, sed maxima in capite circa cerebri medullam: unde quandoque duodecim lagenæ, quarum quælibet vix ab uno homine portari potest, quandoque triginta, vel quadraginta, hujus pinguedinis plenæ, (quælibet Barile Romanum magnitudine sua superans) per totidem viros fortes vix portatu
ido-

idoneæ, extrahuntur, eliciunturque. Utilitas vero hujus faginæ ea est, ut lampadibus infusa, & aucta semper ad altaria, sive alia loca sacra, tam noctu, quam interdiu, continuo lumen administret: privato etiam usui, ac domestico, quum in hyeme nulli ibidem dies sint, plurimum deserviens. Ossa præterea ejus minora, defectu lignorum domestico foco adaptantur: imo & aliorum piscium capita. Ex corio denique balænæ fiunt balthea, loculi, tractorii funes. pro usu campanarum, diu durantes; imo partita pelle unius beluæ, quadraginta homines ex ea vestiri queunt. Nautæ præcipue utuntur ejus pinguedine ad navium tabulas foris inungendas, ne in horrida sive asperrima hyeme glaciales aquæ navibus submergendis adhæreant, aut congelentur, quia aquarum constrictiorem prohibet. Aurigæ etiam necessarium ejus usum sibi vendicant in rotis curruum perungendis; imo & pellicum præparatores, ut etiam superius dictum est de pinguedine vitulorum marinorum.

C A P. XV.

De structuris ex ossibus Cetorum.

FACTA mentione quod quam maxima sint corpora Cetorum, sive Balenarum, in capite, dentibus, oculis, ore, cute, ossa locum exigunt ut & suam inveniant declarationem; quæ talis est. Cum vehementia frigorum in extremis partibus Septentrionis & validæ tempestates ibidem, haud sinant in altum crescere arbores, è quibus erigi possint necessariae ædes;

ideo provida natura incolis prospexit, ut ex ingentissimis beluarum costis fabricare valeant domos, & reliqua necessaria in eisdem. His enim beluis marinis ad littora tam inimica vi aliarum bestiarum appulsis, quam venatione hominum frequenti attractis, ut illic incolarum præda fiant, vel putridi consumantur, certum est, ex eis relinqui talia tamque vasta ossa, quo ex his integræ habitationes, tum quoad parietes, portas, fenestras, tecta, sedilia, tum etiam quoad mensas, confici queant. Hæ enim costæ 20, 30. aut plurium pedum sunt: præterea spinæ, spondyli, atque vasti capitis bifurcata ossa, haud parvam in se quantitatem habent: quæ omnia artificum industria ita ferris & limis aptantur, ut faber lignarius adhibita ferrea junctura compendiosius nihil extruere possit.

C A P. XVI.

De domibus ex erectione integrarum costarum.

EXesis igitur ac dissolutis carnibus & intestinis hujus vastissimæ beluæ, sola ossa remanent in modum magnæ carinæ: ex quibus demum, imbribus & aëre purgatis, viribus hominum ad hoc vocatorum, instar domus erigitur: tum industria constituentis, patroni, fenestris in culmine tecti vel lateribus beluæ collocatis, in plures & commodas habitationes dividitur: januæque fiunt ex corio ejusdem beluæ, longe prius ad eum aliumque usum extracto, atque ventorum asperitate indurato.

Sepa-

Separatim etiam intra hanc carinam, quasi domum erectam, distinguuntur camerae pro porcis & aliis animalibus, more aliarum ædium lignearum: relicto temper sub culmine hujus structuræ loco pro gallis, quasi horologiis, ut homines nocte (quæ ibidem hyeme continua est) ad opus excitentur. Dormientes inter has coctas non alia insomnia vident, quam si continue in fluctibus marinis laborarent, aut in tempestatibus ad naufragium usque periclitarentur.

C A P. XVII.

De anchoris dorso ceti impositis.

Habet etiam cetus super corium suum superficiem tanquam sabulum quod est juxta littus maris: unde plerunque elevato dorso suo super undas, à navigantibus nihil aliud creditur esse quam insula. Itaque nautæ ad illum appellant: & super eum descendunt, inque ipsum palos figunt, naves alligant, focos pro cibis coquendis accendunt: donec tandem cetus sentiens ignem, sese in profundum mergat, atque in ejus dorso manentes, nisi funibus à navi protensis se liberare queant, submergantur. Hic cetus (ut superius de phœtere & pristè dictum est) aliquando fluctus haustos ita eructat, quo alluvie nimbose plerunque classem navigantium deprimat: & quum in mari tempestas oritur, se super fluctus attollit, ut in his commotionibus ac turbinibus naves mergat. Arenas aliquando dorso sustollit, in quibus ingruente tempestate, nautæ terram se
inve-

invenisse gaudentes, ac anchoris demissis falsa firmitate quiescunt, ac ignes accensos belua sentiens subito commota se in aquas mergit, hominesque cum navibus, nisi anchoræ rumpantur, in profundum attrahit.

C A P. XVIII.

De porco monstroso Oceani Germanici.

DICTUM est superius de monstroso pisce reperto in littoribus Angliæ, cum clara descriptione totius corporis, & singulorum membrorum ejus, quod scilicet 1532. ibidem visus sit, & ab incolis in prædam raptus: nunc autem ad memoriam reducetur monstrosus ille porcus, qui 1537. postea anno, in eodem Germanico Oceano repertus est, totusque in omnibus sui partibus portentosus visus. Habuit enim porcinum caput quartam lunæ partem in occipite, quatuor pedes draconis, duos oculos ab utroque latere in lumbis, tertium in ventre ad umbilicum inclinantem, atque in posterioribus caudam bifurcatam instar usitati piscis.

C A P. XIX.

De Rosmaro sive Morso Norvegico.

NORVEGICUM littus versus loca ad Septentrionem magis vergentia, maximos ac grandes pisces elephantis magnitudine habet, qui morfi seu rosmari vocantur, forsitan ab asperitate mordendi sic appellati: quia si quem hominem in maris littore viderint, apprehendereque poterunt, in eum celerrime insiliunt,

ac

ac dente lacerant, ut in momento interimant. Rosmari itaque hi pisces, sive morfi dicuntur, caput habentes bovinæ figuræ, hirsutam pellem, pilosque spissitudine veluti culmos vel calamos frumenti, late diffuentes. Dentibus sese ad rupium cacumina usque tanquam per scalas elevant, ut rorulento dulcis aquæ gramine vescantur, seseque volutando mari vicissim exponunt, nisi interea somno profundissimo oppressi, pendendo in rupibus dormierint: quoniam tunc piscatores appropinquantes quantocius poterunt, pellem à lardo secundum caudam solvunt: & in hoc, quod solutum est, funes fortissimos mittunt, eosque in scabrosis rupibus vel propinquis arboribus firmant: faxis deinde funda ad caput, ut excitetur, projectis, eum descendere cogunt majori parte pellis funibus firmatæ spoliatum: unde debilitatus, exanguis ac semivivus, redditur in opimam prædam, maxime propter dentes, qui pretiosi sunt apud Scythas, Moscos scilicet & Ruthenos ac Tartaros, (uti ebur apud Indos) ob duriciem, candorem, & gravitatem: qua de causa etiam framearum manubriis artificum excellenti industria accedente adaptantur. Et hoc Mechovita quoque Poloniæ historicus in sua duplici Sarmatia attestatur, & Paulus Jovius post eum ex relatione cujusdam Demetrii, à Magno Duce Moscovitarum ad Clementem VII. missi.

C A P. XX.

De piscibus alatis.

INvenitur piscis in mari Germanico inter Angliam & Norvegiam, qui habet duos pedes & quatuor alas: quæ moventur flexæ ad inferiora ventris & pectoris sui, sicut aliarum avium alæ. Sunt autem duæ ante juxta branchias, & duæ posterius ante caudam, suntque alæ membranaceæ, spissæ quidem valde juxta corpus in parte quæ est loco adjutorii brachii, & tenuiores in parte anteriori alæ: & hanc dispositionem habent etiam alæ posteriores. Branchiæ autem istius piscis non habent fissuram versus ventrem vel pectus pertingentem: sed hi pisces habent branchias, quæ terminantur super humeros alarum anteriorum quatuor foraminibus quadratis: ita quo duo sint propinquiora capiti, & duo propinquiora alæ dextræ: similiterque disponuntur branchiæ in sinistro latere. Caput autem istius piscis, color, pellis, figura corporis, ac sapor carnis, est fere sicut piscis qui raia vocatur. Crura autem ejus sunt cartilaginee sine junctura, & subtus in pedibus habet foveas, ut fortius figatur. Cauda autem ejus non est uti raia, sed similis caudæ aliorum piscium, nisi quod est aliquanto longior. Denique ante caudam in loco dorsi, ubi stringitur solida pars corporis, quæ est post concavum ventris, habet & pinnam more aliorum piscium, valde tamen magnam respectu sui corporis. Capitur hic piscis inter raias & squatinas, ut plurimum minus utilis propter steri-

steriles carnes, & exiguam pinguedinem : verum difficilime è profundo fune & hamo , ob resistantiam alarum , eruitur , &c. Pisces præterea quidam lati corporis sunt , qui quatuor pinnas habent, duas in ventre , & duas in dorso : & hæ pinnae quibus utuntur , alae vocantur : quales per omnia similes habent pisces lepores marini dicti : hi enim duas pinnas in ventre habent, & duas directe super eas in latere versus dorsum. Est etiam de supradictorum genere ludolotra animal marinum , quatuor habens alas, duas in facie, & duas in dorso, quibus magna velocitate fertur in omnem quem elegerit volueritque locum.

C A P. XXI.

De Polypis.

IN littoribus Norvegiæ Polypus sive multiples animal est, fistulam in dorso habens, qua mare transmittit, eamque modo in dextram partem , modo in sinistram transfert. Cæterum per brachia (velut acetabulis dispersis) ac denticulatos forcipes , omne quod sibi appropinquat , involat animal, carens sanguine. Quicquid comedit, aggregat in cavernis ubi manet : deinde putamina , erosa carne , egerit , adnantelque pisciculos ad ea venatur ; testas etiam & crustas cancrorum residuas ejicit. Mutatur color ejus ex lapidis colore cui adhæret, maxime accedente timore ob aspectum congni inimici sui. Habet 4 pedes medios magnos, & in totum 8. Parvum corpus , quod pedum magnitudine compensatur ; aliosque adumbratos

bratos pedes, strictos, qui vix percipi queunt. His se sustentat, movetur, & tuetur, tum etiam apprehendit quicquid à se fuerit remotum: supinusque adhæret saxi, ut vix amoveri possit, nisi re aliqua foetida admota.

C A P. XXII.

De crudelitate quorundam piscium, & aliorum benignitate.

Hominem natantem in aquis salis, piscis genere canicularum marinarum *Boloma* Italice, & *Haafisck* Norvegice dictus, adeo avide turmatumque ex insidiis adoritur, ut non tantum morsu, sed pondere etiam in profundum demergat, devoretque teneriora membra, nares videlicet, digitos & genitalia, donec superveniat raia, ut injuriarum vindex, quæ per aquas armata naturalibus pinnis discurret, ac quodam impetu demersi hominis grassatores abigit, eumque ut enatet, pro viribus urget: ea quoque eum custodit, quatenus spiritu penitus extincto, post aliquot dies, dum mare naturaliter se purgat, sursum feratur. Cernitur illud miserabile spectaculum in Norvegicis oris, quando lavandi gratia homines, exotici videlicet nautæ, periculorum & insidiarum ignari, è navibus in undas exiliunt. Latitant enim caniculæ, sive bolomæ hujusmodi, sub navibus ad anchoras manentibus, velut aquatici arietes, ut homines rapiant, naturæ malitia stimulante. Verum tamen hoc periculum urinatores stylis præ acutis lineis annexis evitant, quibus arietes marinos & has caniculas interficiunt: quia nisi his

per-

perfossi, fuerint, haut recedunt. Ita sub aquis cum eis atrox oritur dimicatio. Inguina enim hominum, & calces, omnemque candorem, hæ belluæ appetunt. Hujus caniculæ cutis in asperitate, ad expolienda ligna & ossa, eandem naturam cum cute raiarum habet.

C A P. XXIII.

De spongis.

SPONGIA, valde multiplicata penes littora Norvegiæ, ejus est naturæ, quod conveniat cum cæteris animantibus in motu dilatationis & contractionis. Quædam vero earum immobiles sunt à saxis, & si abrumpantur à radicibus, recrescunt: quædam autem sunt mobiles de loco ad locum: & hæ in maxima copia in littoribus prædictis reperiuntur. Cibantur limo, pisciculis, & ostreis. Viventibus idem qui madentibus nigricans color. Adhærent nec parte, nec totæ; intersunt enim fistulæ quædam inanes, quaternæ fere aut quinæ, per duas pasci existimantur. Sunt & aliæ, sed superne concretæ. Est subesse membrana quædam radicibus earum intelligitur. Vivere constat longo tempore.

C A P. XXIV.

De vermibus longissimis.

ESt præterea in littoribus Norvegicis vermis glauci coloris, longitudine x l. cubitorum, & amplius, vix spissitudinem infantis brachii habens: lineæ modo ita ut ejus progressus difficulter

culter percipi queat, per mare se transmittit, nemini noxius, nisi humanis manibus pressus; unde contactu tenerrimæ cutis ejus, tangentes digiti intumescunt. Vexatus & detentus à cancris, tortuosum cursum evadendi gratia attentat: sed frustra. Cancer enim bracchiis suis quasi denticulatis forficibus, tum etiam pedibus, ita eum stringit, ut non secus ac navis anchora demissa firmetur. Hunc vermem sæpius vidi, ab ejus tactu nautarum informatione abstinens.

C A P. XXV.

De pisce quem Norvegiani Swamfisck appellant, & aliis quibusdam monstris marinis.

Varietas horum piscium, five potius monstrorum, hic inserta est, ob earum mirabilem formam, ac multifariam naturæ proprietatem, cum littoribus Norvegicis inter alias beluas sæpius appropinquant, capiunturque propter pinguedinem quam habent copiosam & abundantem. Eam nanque piscatores, ut carnes, supra ignem coquendo expurgant, venduntque ad usum corii inungendi, aut causa luminis in lampadibus, cum tenebræ continuæ fuerint, conservandi. Occurrit igitur in primis rotunda forma monstrum, Norvegici *Swamfisck* dictum, cæteris omnibus marinis beluis animal gulosius; continua etiam præda vix satiatur. Stomachum distinctum non habere dicitur; unde quicquid comedit, vertitur in sui corporis crassitudinem, ut nihil aliud videri possit, quam una massa pinguedinis adunata.

Dila.

Dilatatur & extenditur supra modum, cumque amplius extendi nequeat, pisces per os facile ejicit, quoniam, ut cæteri pisces, collo caret. Os ejus continuatum est ventri. Est autem adeo crassum hoc animal, quo urgente periculo carnem, pinguedinem, & pellem suam, uti ericius, super caput reduplicet, & contrahendo se caput abscondat; neque id sine sui detrimento facit, quia inimicas bestias timens, fame urgente se non aperit, sed esu carniū suarum sustentatur, magis eligens in parte consumi, quam à beluis totaliter deprædandum vorari. Scrutatur tamen ut salvetur, si periculum est sublatum. Est & aliud monstrum marinum *Cahab* dictum, pedes parvos habens respectu magnitudinis corporis sui; unum tamen longum, quo loco manus utitur in omnibus membris suis defendendis; & per ipsum ori suo cibum porrigit, herbasque eradicat. Habet autem pedes maxime cartilagineos, & formatos ad modum pedis vaccæ, aut vituli. Hoc animal natans in aqua, spirat, & cum spiritum emittit, ad aërem redit, aquamque ejicit in altum, ut delphini & balænæ. Apparet etiam huic aliud simile monstrum *Circhos*, habens cutem testaceam, mollem, partim nigram, partim rubeam, fissuras duas in pede, quæ tres digitos efficiunt. Pes dexter hujus animalis valde parvus, sinister vero magnus longusque; & ideo dum ambulat totum corpus fert si per sinistram, & alium post se trahit; aëre sereno absolutum incedit, commoto autem vento, nubiloque cœlo, applicatur lapidibus, & immotum quiescit, ac fortiter adhæret, ut vix avelli

queat.

queat. Natura hæc satis admiranda, quæ fereno tempore sana, tempestuoso infirma invenitur.

C A P. XXVI.

De Vacca, Vitulo, Equo, Lepore, & Mure marino.

Marina Vacca monstrum est magnum, robustum, iracundum, & injuriosum, edens partum sibi similem, sed non supra geminum, unum tamen sæpius, quem plurimum diligens solícite secum ducit, quocunque tandem se per mare transmittit aut in terra gressus dirigit. Decem mensibus imprægnatur: demum hoc animal aliquando cxxx. annis, per caudæ ipsius amputationem, probatum est vixisse. Vitulus marinus superioribus capitulis pro parte naturæ suæ demonstratus est, hoc uno præsentis loco adjecto, quod eo major halecis deprædator inter aquatilia haud inveniat. Accedit nanque retia, in quibus halec secundum branchias vel aliam partem corporis captus retinetur, unumque post alium devorat, ut parum remaneat dependens. Equus marinus inter Britanniam & Norvegiam sæpius videtur, caput habens equinum, & hinnitum emittens, pedes autem fissos cum unguis ad similitudinem vaccæ: tam in mari, quam in terra, pastum quærens. Raro capitur, licet ad magnitudinem bovis deveniat. Caudam denique ut piscis bifurcatam habet. Mus marinus in terra scrobe effossa parit ova, & rursus obruit terra. Tricesimo die reffossa aperit, foetumque ad mare pro-

producit, primo cæcum, & deinde oculis illuminatum. Lepus marinus varii generis esse in Oceano deprehenditur, sed captus mox, ob suspicionem veneni, quocunque saltem indicio lepori conveniat, dimittitur. Habet autem post caput quatuor pinnas: duas, quarum motus est secundum longitudinem piscis, & illæ sunt longæ sicut aures leporis: & duas, quarum motus est à dorso secundum ventris piscis profunditatem, quibus gravitatem capitis sui elevat. Hic lepus in mari formidabilis, in terra uti lepuscus, pavidus timidisque reperitur.

C A P. XXVII.

*De magnitudine Norvegici serpentis,
& aliorum.*

Qui navalibus exercitiis in littoribus Norvegiæ, vel mercaturæ, vel piscaturæ operam navant, conformi testimonio stupendam sane rem asserunt, serpentem videlicet vastæ molis ducentorum pedum & amplius longitudine. ac xx. pedum spissitudine, in rupibus & cavernis penes oras maris Bergensium versari; qui vitulos, agnos, porcos voraturus, ab antris solum lucido noctis tempore in æstate exit, vel, polypos, locustas, & genera marinorum cancrorum ut deglutiat, maria transmittit. A collo deinceps dependentes pilos cubitalis longitudinis habet, squamasque acutas, atro colore, & flammeos oculos rutilantes. Hic navigia infestat, hominesque se in sublime instar columnæ erigens rapit, ac devorat; neque id sine portentoso spectaculo regni instante mutatione, evenire

nire solet: nempe quod principes in fatum concedent, vel in exilium turbabuntur, aut bellicus tumultus e vestigio subsequetur. Est & alius miræ magnitudinis serpens in insula *Moos* dicta, diœcesis *Hammerensis*; qui ut cometa orbi reliquo, sic is regni *Norvegiæ* mutationem portendit, prout visus est anno M. D. XXII. alte super aquas se extollens, atque in modum spheræ convolvens. Existimatus est hic serpens conjectura collecta ex longinquo visu quinquaginta fuisse cubitorum; quem expulsio Regis *Christierni*, atque gravis prælatorum persecutio, secuta est; imo excidium patriæ demonstravit.

C A P. XXVIII.

De diversitate ac vario colore serpentum.

ARbitrantur plurimi, in solis regionibus calidis habitare serpentes, ob connatam frigiditatem eisdem animalibus inhærentem tum quod calore magis multiplicentur, ac citius incrementum suscipiant; sed revera frigida illa *Europæ* pars in *Septentrione* etiam pessimos habet & nutrit serpentes, licet quoad naturam veneni debiliores, quam sint *Africani*. Utcunque se habeat hujusmodi certamen, certum est, plures eosque noxios esse serpentes in frigidissima plaga *Septentrionis*, terrestres, scilicet, qui acrius aquaticos persequuntur; & hi in terris manent, ac diversis nutrimentis minutarum herbarum, in quibus acriorem veneni vim cognoscunt, avidius reficiuntur, maxime in locis montosis productarum: hique deteriores sunt

funt in lædendo homines veneno suo, quam littorales aut riparii. Serpentes autem jejuni, fatiatis sunt crudeliores : ita & irati, ac provocati. Coloribus diversis distinguuntur, nigro scilicet, cinereo, arenaceo, candido, rubeo, vario, guttis denique distincto. Remediis vero contra serpentum venena utuntur Aquilonares, theriaca videlicet Veneta, quæ cæteris omnibus præstantior reputari solet, ab exoticis mercatoribus in maxima quantitate ob quæstum terris illis importata. Nigri coloris serpentes, partim terras inhabitant, partim tubera in paludibus existentia (Gothice *tuvar* dicta,) partim rupes petrosas aquis contiguas. Hi serpentes de genere aquaticorum sunt, atque noxii existunt : inter quos & Berus serpens aquaticus locum habet, astutus, nequitiosus & lethifer. Serpentes in rupibus morantes plerunque nigri sunt, quos vulgari gentis idiomate *Snook* appellant, quamvis etiam ibidem varii in magna multitudine reperiantur. Hi mortalibus in rupibus versantibus, æstate præsertim, haud parum molesti sunt, cum etiam veneno suo sæpe homines occidant. Antra & cavernas incolentes lacertæ sunt, & hæ quoque multiplices : sed non ita noxiæ, ut serpentes, attamen cavendæ sunt. Scytale serpens est duplicis speciei. Unus admiratione suæ pulchritudinis detinet insipientes, piger, parvus, & ignei veneni, ita etiam, quo ille, quem lædit, statim moriatur : atque *Slaa* Gothice vocatur. Hic frigidissima hyeme pellem deponit, sicuti stupefaciens aspis, quæ pellem mutat. Hic etiam, veluti alii serpentes in hyeme latitantes,

se recipit in viscera terræ, à Solis videlicet ingressu in Libram, usque dum Arietis signum exeat: intra quem terminum si Solis attractu antra exierit, atque calore haud tempestivo nimis diu delectatus fuerit, nive geluque antrum constringente, moribundus extra illud relinquitur, prout superius de Hirundinibus est specificarum. Alius *Amphisbenæ* dicitur, eo quod duo capita habeat, unum in loco suo, alterum in cauda, currens ex utroque capite tractu corporis circulato. Hic solus serpentium frigori se committit, primus omnium procedens.

C A P. XXIX.

De habitatione ac mensione Serpentum.

Videtur (licet raro) mirum spectaculum in Aquilone, quomodo profunde sub radicibus arboris betulinæ manent serpentes, quorum multitudo suo afflatu calorem in radicibus excitat ut folia hujus arboris semper durante hyeme viridia permaneant. Quocirca gens naturæ secreta ignorans, arborem sacram putat, quasi magnonum mini consecratum. Hyeme tamen in cavatis arboribus, vel rupibus, serpentes latent, pro cibo somno utentes: alias in æstate cibus eorum herbæ, carnes, & aves sunt: quarum pennas & plumas postea evomunt; demum, si possunt, lac & vinum, vel modicam aquam bibunt.

C A P. XXX.

De pugna pastorum contra serpentes.

Sunt & aspidēs in partibus Aquilonaribus scabra cute, dura siccitate, cinereo colore, oculis scintillantibus, longitudine trium vel quatuor cubitorum, veneni acumine hominem interficientes ante horas 4. nisi remediis opportunis occurratur, theriaca scilicet Veneta, aut allio cum cerevisia antiqua bibito, aut succo fraxini expresso, & epoto, aut furfure more emplastri apposito. His remediis pro se pastores, sed theriaca pro pecoribus inungendis cum sale in circuitu tumoris utuntur. Nam hi serpentes elevati super pectus ad medium cubitum incedunt, venenumque, in magna quantitate, diversissimo colore, in gutture collectum, in resistentem aut obvium hominem expuunt, ac celerrime sub antra & saxa fugiendo se recipiunt. Hæc autem ita esse, meo ipsius exemplo comprobare queo, quia ante L. annos is casus in Arosiensibus pratis mihi accidit, dum more scholarium in medio Augusti collecturus eram grana juniperorum, quæ tunc primum in Aquilone maturescunt. Sunt etiam serpentes, qui arcuato seu rotato cursu velociter moventur, decem pedes saltando: & insuper pugnant, strepitum vehementem inter herbas Sole siccatas facientes. Verum benignitate naturæ factum est, ut sonitu prodantur, quando nocituri accurrunt. Venenum autem sic exputum, in vestem occurrentes multiplici colore distinctum descendit, nec anguis,

posteaquam venenum expuendi in hominem sibi audaciam assumpsit, apparet. Sunt etiam domestici serpentes, ut penates, in Aquilonis extrema plaga reputati, qui lacte vaccino vel ovino nutriti, cum infantibus sub tectis ludunt, & plerunque in cunis, ut fidi custodes, dormire videntur; quos lædere pro piaculo existimatur. Sed hi ritus reliquæ sunt veterum superstitionum, omnino suscepta Catholica fide interdicti. Si vero fulgure vel domestico incendio domus hujusmodi deletæ, aut peste grassante habitatoribus evacuatae fuerint, remanent serpentes in antris exustæ domus, tantoque agmine coalescunt, ut difficultatem novo cultori pariant, quo minus tuto cum ipsis cohabitare possit. Cernuntur etiam serpentes innumerabiles sub quercubus in æstatis initio, ducem (cui candida crista ut corona eminent) tanquam apes suum rectorem sequentes. Creduntur veterum relatione lapidem flatu suo gignere, ex aliqua venenata particula eo in loco ubi manent, inter folia producta, vel reperta.

C A P. XXXI.

De Thrissa pisce, nuper etiam in Prussia reperto.

QUandoquidem Itali in hunc usque diem se solos frui deliciis piscis persuasum habent, quem communiter Thrissam nostræ ætatis Græci corrupte Phrissam, Romani Laccia appellant: quidam ex eo Clupeam esse opinantur, quod id genus piscium Veneti etiamnum Chiepan nuncupent. talem etiam hoc anno in Prus-

Prussia circa mare (ut vocant) recens, eo in loco, ubi in sinum Balthicum seu Codanum juxta Celtem se exonerat, videlicet circa castra *Balge & Lockstede*, ad Ducem Prussiae pertinentia, in maxima multitudine captum esse compertum habetur. Nam horum piscium quos Pruteni *Porpel* appellant (nomen antea incognitum) piscator quidam duodecim millia & sexcentos, seu quod idem est, sexagies (uti appellant) mille octingentos, mense Majo intra quatuordecim dies, praeter alios pisces, quorum etiam haud parva copia erat cepit. Non est igitur quod in posterum Italia de hoc pisce, tanquam sibi soli a divino numine concessio, gloriatur, cum idem prorsus genus pe-
 Dei benignitatem aliis in oris quoque re-
 tum sit.

EPITOME LIBRI XXI. FINIS.

OLA I MAGNI,
GOTHI, ARCHIEPISCOPI
UPSALIENSIS,

DE

Insectis Animalibus.

EPITOME LIBRI XXII.

C A P. I.

*De molestissimis Culicibus extremi
Aquilonis.*

ST versus extremas Septentrionis terras & aquas maxima molestia grandiorum culicum, præsertim in punctura, & fastidiosissimo sono, quando in continua dierum ac noctium luce dormiendum est. Verum ad evitandam horum molestiam, Aquilonares absinthio utuntur, aceto peruncto, ac tosto, & fumigato, ut eo gravi odore percepto aufugiant. Simili modo recedunt, quando caput, cæteraque membra, decoctione absinthii asperguntur, vel rutæ, aut nigellæ, quum haberi queunt: vel atramento sutorio, permixto cum junipero unto & fumigato. Dormientibus autem tentoriolum ex panno lineo vel cortice confectum necessarium est, sub quo, tanquam velamento, contra injuriam culicum tuto dormire liceat, ac nullus omnino sonoris istis insectis aditus pateat, ne duplici malo, punctura videlicet, & fastidioso sono, quiescentes molestantur.

C A P.

C A P. II.

De remediis fugandi Culices, & Cimices.

PRæterea ut jumenta in pascuis à culicum muscarumve infestatione libera permaneant, juniperorum rubos ubique, tam in campis, quam sylvis abundantes, vel pineas arbores, ubi greges pascuntur, penes radices pastores incendere solent, similiter & juncos odoratos, ac aridas radices herbæ serpentariæ, quoniam horum omnium fumis mire arcentur. Deinde ad effugandum culices & cimices, è domibus, fit suffitus cum minutissimis partibus pini, quæ dum ferratur, in magna multitudine colliguntur : aut cum nigella : similiter cum myrto sicca, & cum sulphure, & bdellio, ac spina foetida, tum etiam stercore vaccino. Item pro eodem malo abigendo, aspergatur domus ex decoctione radicis lupinorum vel nigellæ, vel absynthii, vel rutæ. Cimices gravis odor rubrarum pellium, quæ à Germanis *Reusch leder* appellantur, mirifice tollit : hæ autem à Moscovitas per Bulgariam in Italiam & Romam vænales advehuntur : ita & calx viva cum sulphure mixta eos interficit. Occiduntur præterea, cimices mixtura ex oleo, argento, vivo, sale, aceto, & amaro pomo facta, simulque contrita, decocta, ac rimis lectorum bis vel ter immissa : sed simplicius & frequentius ferventissima aqua, quæ intimius penetrat, etiam femina vermium noxiorum corrumpente. Quod vero culices tam multi frequentesque in supollaribus illis terris vagantur, hanc præcipue

causam habet: quia nulli vespertiones, qui hos similiaque insecta noctu deprædari solent, propter continuam dierum & noctium lucem, ibidem manent, neque aliæ lucifugæ seu nocturnæ aves; quamvis quædam à natura deputatæ culices ac muscas in escam colligentes reperiantur. Verum ut à putrescentibus celeriter incrementum accipere apparent, ita & aspero flatu evanescere cito consueverunt; pastu nanque deficiente, ad cognatam putredinem pascendi evolant, atque ibi tabescunt.

C A P. III.

De Apibus, & earum nutrimentis.

Regiones Aquilonares uti in plurimis rebus tam necessariis, quam etiam superfluis, in usum cæterarum nationum communicandis, abundant; ita & singulari naturæ benignitate providente, maximam mellis copiam habent, magnamque curam semper & ubique circa apes adhibent, ut pura custodia serventur, & coalescant. Cum autem mella de alveariis exempta sunt, mos est genti, tantum novellis apibus dimittere, quantum eis sufficere videtur ad hyemalem victum, scilicet duas partes; quia in hyeme, ac principio veris, antequam flores appareat, ex melle, contritis, ficis, & uvis passis aliunde quæsitis, maxime vivunt. Sed quia res istæ exoticæ sunt, & raro inveniuntur, mel eis pro esca præcipue relinquitur; quod etiam minoris, quam prædicta, venditur; quanvis necessitate urgente, loco mellis, contritis fabis, pis, libis ex papavere confectis, triticea farina mulso humectata; etiam carnibus
pul-

pullorum recenter occisorum , in minutissimas partes confractis , nutriantur.

C A P. I V.

De melle , & ejus probatione.

Mellis abundantia magna est in Septentrionalibus terris , ut testatur Plinius , favos Septentrionales cæteros magnitudine superare ; ponitque in exemplis , octo pedum longitudinis visum favum. Sed revera adhuc longiores in Podoliæ terris Regi Poloniæ subjectis reperiuntur ; ubi apes , propter pascuorum ubertatem , odorem suavem , florem abundantem , ac saporem jucundum , maximas siccarum terrarum foveas favis melle plenis replent , ita ut immanes ursi in tales foveas cadentes , ob nimium mel devoratum suffocentur. Et hinc est , quod tot tantaque navigia Orientalium gentium , ceræ plena , per universam Europam dispergantur ; ceram quidem ad finitimas oras emittunt , verum mel pro infinito usu , præcipue omnigeno potu , vino deficiente , sibi in magna copia reservant , prout superius libri XIII. satis superque tractatum est. Post æstivale igitur solstitium , uti optimum mel (etiam per excellentiam bonum) colligitur , ita & in illis terris sine fraude dolove in sua puritate conservatur ; licet ultra mare translatum , insatiabili mercatorum avaritia adulteretur. Mella quæ post solstitia colliguntur , adeo salubria sunt ut nedum pro sano cibo in pane , potu , & escarum condimentis usurpentur , sed etiam pro electissimis medicinis diligenter custodiantur ;

quandoquidem in Aquilonaribus terris medici rarissimi sint, sed salubris aër, escarum sana virtus, & melleus potus, optimam medicinam præstent. Hic quanto vetustior est à tempore suæ decoctionis (nempe sex vel duodecim annorum) tanto efficacior ad multorum morborum remedia adhibitus reperitur.

C A P. V.

De Formicis.

Formicas tam alas, quam sine alis, in multiplici specie habent terræ aquilonares: quæ majores & alatae sunt, in solitudinibus ædes ex foliis capillatis pinorum, ac in sectis pectinum, modo abietum confectas, atque magno altove cumulo congestas, inhabitant. Has urfi levandi pruritus gratia in naribus impetuose molestant, sed celeriter ab earum domibus recedunt, ne aliquas in suum nidum comportent, quæ quandoque sobole multiplicata, eos à propriis cavernis exturbare possent. Præterea in turribus altis Ecclesiarum, regniisque pomariis, sua domicilia collocant, ubi aliquando notatae sunt eventum abbreviandi imperii Regum portentoso omine præfagivisse, quod videlicet Reges à plebeja multitudine vel occisi, vel è regno expulsi sint. Quando autem tale aliquod portentum imminet, tunc tenuiores formicæ injuria majorum excitatae, arborem, præsertim antiquam pirum, in qua grandiores morantur, infinita multitudine ad injuriam illatam ulciscendam adscendunt, præliumque grave in ea committunt: quod nullo modo antea diri-

dirimere, licet ab utraque parte plurimæ earum ab arboris frondibus moribundæ ruant, quam majores superarint, earumque mansionibus potitæ sint, in animo habent. Hoc genus portenti binis in locis, Upsaliæ scilicet, & Holmiæ, M. D. XXI. notatum est contigisse, quando Rex Daniæ Christiernus II. ab incolis Sueciæ è regnis Gothorum ac Sueonum expulsus est, atque omnibus fortunis spoliatus. Tales enim nullius æstimationis creaturæ per injuriam illatam provocatæ, invictæ pro diversis generibus detrimentorum acceptis, ad vindictam atrociter sumendam existunt: neque aliter, quam iratorum numinum prodigiosi nuntii, nihil boni suis præliis annuntiantes, reputari queunt. Sunt præterea formicæ rubeæ, parvæ, urina sua valde noxium pruritus excitantes: atque hæ ab Aquilonaribus venenatæ appellantur, & in tuberibus pratorum habitant. Verum hoc genus formicarum ab aliis jam enumeratis in laborum assiduitate haud dissimile esse videtur: quoniam etiam vestigia cursus sui in duro filice relinquit.

C A P. VI.

De margaritis & earum generatione.

NE autem margaritarum delicata materia, post descriptionem piscium ommissa, intacta relinquatur, in primis fatendum est, in Aquilonaribus terris quosdam esse amnes gemmiferos: quoniam hi conchas producant, è quarum testis albicantes, margaritæ, licet pallidæ propter aërem gelidum, extrahuntur. Aër

enim iste rori admixtus circa medium mensis Augusti in concham descendit, causamque præstat, ut quantocius margaritæ maturefcant. Hæ autem ita extractæ, in ornatu ac prætio apud Septentrionales habentur, atque ubi debito ordine collocatæ fuerint, pulchritudinem micantem obtinent: quæ illustratione mango- num augetur. Et hi quoque splendiores Orientis margaritas seu uniones maximo numero, præsertim in usum vel potius abusum illustrium sceminarum, imo communis fortis, mulierum, ad oras Aquilonarium apportant: quæ talibus anquam rarioribus gaudent ornamenti atque iis icoronis, brachialibus, humeralibus, ac capitum denique tegumentis utuntur. Nulla tamen mulier ibidem quantumcunque illustris, visa est unquam margaritas, uniones, aut gemmas, propter grave opprobrium evitandum, auribus apposuisse: quasi non unicuique membro suum decorem & venustatem absque aliunde à vermibus vilissimis mutuato splendore, artifex ipsa natura attribuisset.

F I N I S.

IN.

I N D E X

Ordo Librorum, & Argumenta capitulum Septentrionalis Historiæ.

EPI TOM E LIBRI I.

DE ritu gentium, & natura rerum, ac usu bellandi, populorum Septentrionalium.

CAP.	ARGUMENTA.	Pag.
1	<i>Biarmia descriptio.</i>	1
2	<i>Finmarchia descriptio.</i>	3
3	<i>Sericfnnia descriptio.</i>	4
4	<i>De vehementia venti Circii.</i>	5
5	<i>De Septentrionalium ventorum violentia.</i>	6
6	<i>Diversi effectus tonitruum, fulminum, & coruscationum in locis Septentrionalibus.</i>	7
7	<i>De frigoris asperitate.</i>	8
8	<i>De pruinis & casu nivium.</i>	ibid.
9	<i>De nivium & vitrorum varietate.</i>	10
10	<i>De castellis nivalibus juvenum.</i>	ibid.
11	<i>De cursu glaciali equorum pro pallis.</i>	12
12	<i>De cursu glaciali hominum pro bravio.</i>	13
13	<i>De glacialibus hospitibus itinerantium.</i>	15
14	<i>De transitu glaciali inter voragines.</i>	17
15	<i>De glacialibus instrumentis.</i>	20
16	<i>De Bellicis Gothorum obeliscis, & erectis saxis.</i>	21
17	<i>De obeliscis sepulchralibus.</i>	23
18	<i>De saxis figuratis, &c.</i>	25
19	<i>De Horologiis umbrosis.</i>	26
20	<i>De baculis temporum designatoribus.</i>	27
21	<i>De Alphabetis Gothorum.</i>	28

De mira natura rerum Septentrionalium.

C A P.	A R G U M E N T.	Pag.
1	De venis sulphureis, & combustione aquarum.	31
2	De quorundam montium admirabili natura.	32
3	Islandia, & ejus gentis descriptio.	ibid.
4	De sonitu horribili littoralium cavernarum.	33
5	De rupe Monachi marini.	36
6	De rupe Coronata, & multitudine piscium.	37
7	De fluxu & refluxi Oceani.	38
8	De Charibdi, & mira natura glacierum.	39
9	De scorteis, seu coriariis navibus piratarum Grunlandia.	40
10	De inscrutabili profunditate littorum Norvegia	41
11	De portubus annulorum ferreorum.	42
12	De periculoso transitu montium Scars & Sula, inter Sueciam & Norvegiam.	44
13	De statuis viarum in montibus nivosis.	45
14	De transitu tenebroso.	46
15	De luminibus & tedis piceis.	47
16	De irruptione aquarum stagnatarum.	48
17	De tribus famosis lacubus Gothorum.	49
18	De specubus insidiosis.	51
19	De excellenti antiquitate Regia arcis Vestrogothorum Aaranes.	52
20	De mirabili horto montis Kindaberg prope predictam arcem.	55

CAPITUM.

21	De pulchritudine & ubertate insula Gothorum Elandia.	57
22	De famosissima insula Gothorum, Gothlandia dicta.	59
23	De clypeis principum, montibus Hanga insculptis.	62
24	De rupibus galeatis.	65
25	De angustiis portuum lapidosorum.	66
26	De scopulis lapidosis, & via per Idebenkia periculosa.	67
27	De torrentibus rapidis.	68
28	De diversis formis littoralium saxorum.	70
29	De saxis gigantum, & scaturigine fontium.	71

L I B. III.

De superstitiosa cultura dæmonum populorum Aquilonarium.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De superstitiosa cultura Lituanorum paganorum.	73
2	De suppolarium hominum superstitiosa cultura.	74
3	De tribus diis majoribus Gothorum.	76
4	De tribus diis minoribus.	78
5	De magnifico templo deorum Septentrionalium.	80
6	De sacris & sacrificiis Gothorum.	81
7	De superstitionibus Gothorum circa tonitrua.	83
8	De impugnatione deorum.	85
9	De fatalibus sororibus & nymphis.	ibid.
10	De Elvarum, id est, spectrorum nocturna chorea.	88
		11 De

11	<i>De pugna contra Faunos.</i>	ibid.
12	<i>De divinatione.</i>	90
13	<i>De arte magica Erici ventosi pilei, & aliorum.</i>	93
14	<i>De Magicis mulieribus.</i>	95
15	<i>De magis & maleficis Finnorum.</i>	97
16	<i>De Magicis instrumentis Bothnia.</i>	98
17	<i>De Magicis marinis.</i>	100
18	<i>De eisdem Magicis & similibus.</i>	101
19	<i>De Mago ligato.</i>	102
20	<i>De castigatione Maleficarum.</i>	103
21	<i>De damnis à demonibus datis.</i>	106

L I B. I V.

De bellis, & moribus sylvestrium paganorum, ac vicinorum.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	<i>De infelici pugna Regis Danorum Regneri.</i>	107
2	<i>De immanitate sylvestrium incolarum.</i>	109
3	<i>Adhuc de sylvestrium hominum ferocitate.</i>	111
4	<i>De quintuplici lingua Septentrionalium Regnorum.</i>	213
5	<i>De commutationibus mercium sine nummis.</i>	114
6	<i>De nundinis glacialibus.</i>	115
7	<i>De nuptiis Lapponum per ignem & silicem.</i>	118
8	<i>De choreis luctuosis.</i>	119
9	<i>De exercitiis sublunaribus.</i>	120
10	<i>De navibus, nervis, & radicibus colligatis.</i>	122
		11 De

CAPITUM.

11	De instructione sagittandi.	124
12	De venatione Lapponum.	125
13	De transitu equorum super montes nivosos.	127
14	De periculoso transitu intra montes.	128
15	De lege corvorum necandorum.	129
16	De baptizandis pueris sylvestrium incolarum.	130
17	De conversione Finlandia Septentrionalis, & Orientalis, ac maxima hospitalitate.	131

LIB. V.

De Septentrionalium Gigantibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De Gigantibus.	133
2	De diversitate Gigantum & pugilum.	135
3	De sobrietate Gigantum ac pugilum.	136
	Starchateri carmen de frugalitate.	137
4	De virtutibus fortissimi Starchateri.	139
5	De patrocinio quod tulit oppressis.	141
6	De exercitiis ejusdem Starchateri.	143
7	De summa gestorum Starchateri.	146
8	De maximo & terribili bello Suecorum ac Gothorum, cui Starchaterus praefuit contra Danos.	148
9	De morte Starchateri.	151
10	De Haldano, aliisque pugilibus ab eo devictis.	153
11	De alio quodam Haldano, & gestis, ejus.	155
12	De Olone Vegeto.	157
13	De eodem, pro pudicitia victorioso pugnante.	159
		14 De

I N D E X

14	De Arngrimi, & Arvarodi pugilum gestis.	161
15	De eodem, & praestigiis Finncorum.	162
16	De occisione Urſi, & epotatione ſanguinis ejus.	164
17	De Regnoro Pilofa bracca dicto.	166
18	De Alfone pudicitia defenfore.	167
19	De ſtrategematibus Fridlevi.	169
20	De ejuſdem ſtrategematibus per aves.	170
21	De pugna Haraldſ Regis contra draconem domesticum.	171
22	De pugna Frothonis & Fridlevi contra ſer- pentem.	172
23	De eodem Fridlevo.	174
24	De piratica illuſtrium virginum.	ibid.

L I B. V I.

De Mineris & Metallis.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De mineris, & earum inventione.	178
2	De ſitu mineralium venarum.	180
3	De modo cavandi metalla.	ibid.
4	De diſtinctione mineralium venarum.	181
5	De rotis, instrumentis, & periculis laborato- rum.	182
6	De arte & ingenio fabrorum.	183
7	De diſtinctione fuſilium metallorum.	184
8	Adhuc de eiſdem metallis.	185
9	De metallicis demonibus.	186
10	De fulgure montium metallicorum.	187
11	De Aurificibus.	188
12	De argenteo ornatu virginum.	190

C A P I T U M.

L I B. VII.

De bellicis instrumentis, ritu, causa, & cautelis præliandi.

C A P.	A R G U M E N T.	Pag.
1	De artificibus ballistarum, & telorum.	192
2	De sagittis & telis bellicis.	193
3	De subita convocatione communitatis ad arma.	194
4	De custodia viarum & exploratorum.	195
5	De directione multitudinis convocata.	196
6	De littoralibus præliis.	197
7	De fundis lapidum, & igniti ferri.	198
8	De veltis Centurionum.	200
9	De modo & tempore adducendi veltas.	201
10	De sudibus, telis, & forveis insidiosis.	203
11	De strategemate Regis Hackonis per frondes.	204
12	De hostilibus incendiis puniendis.	206
13	De eodem periculo amovendo.	208
14	De custodia riparum tempore hostili circa lacum Meler in superiore Suecia.	209

L I B. VIII.

De statu Regentium & officiorum, & exercitio militari.

C A P.	A R G U M E N T.	Pag.
1	De electione Regis.	212
2	De adaptatione illustrium per arma.	214
3	De eadem adoptionis forma.	215
4	De militari educatione illustrium ac nobilium puerorum.	216
	5 De	

I N D E X

5	De ratione & modo equitandi.	217
6	De electione tironum ad arma.	219
7	De eadem per ritum externum.	220
8	De ritu veteris militia Gothorum.	221
9	De reliquis antiquitatibus equestrium.	222
10	De militaribus exercitiis & disciplinis.	223
11	De armis & cautelis equestrium.	ibid.
12	De tyrannica severitate, & exactione præfectorum.	124
13	De eisdem pessimis præfectis.	126
14	De causis perpetua discordia, quam Sueci, & Gothi contra Danos gerunt.	228
15	De eisdem causis.	230
16	Adhuc de eisdem causis ex libro vigesimo quarto Historiæ Gothicæ Joannis Magni Auctoris fratris.	233
17	De severitate Regis Christierni secundi.	238
18	Adhuc de severitate eisdem Regis.	240

L I B. IX.

De Bellis campestribus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De gladiis versatilibus in rotis.	243
2	De curribus falcatis.	244
3	De ereis equis ignivomis	245
4	De Septentrionalium Bombardis.	246
5	De Bombardis triangularibus.	247
6	De Bombardis organicis.	ibid.
7	De Bombardis curulibus.	248
8	De fundamentis arcium comburendis.	ibid.
9	De crudelitate adulatorum, proditorum, & advenarum, sæpius in regia civitate Stoc-holmiensi sævissimè perpetrata.	250
		10 De

CAPITUM.

10	De origine, & situ hujus urbis Regia.	251
11	De situ montis Bruncaberg, extra regiam Holmiensem, & praliis in eo factis.	253
12	De pascendi Pecoribus in tectis obsessorum.	254
13	De aquarum defectu sublevando.	255
14	De panum defectu sublevando.	256

LIB. X

De Bellis navalibus.

CAP.	ARGUMENTA.	Pag.
1	De praliis palustribus, & ruptis pontibus.	258
2	De forma & usu antiquarum navium Se- ptentrionalium.	259
3	De alia specie navium Septentrionalium.	261
4	De mutua strage mercatorum pro portibus Islandia.	262
5	De punitione rebellium nautarum.	263
6	De equestrium natatione.	264
7	De natatione pedestrium armatorum, & praesertim pinguium.	266

LIB. XI.

De Bellis Glacialibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De duabus arcibus in consiniis Livoniae & Moscoviis sitis.	268
2	De conflictu glaciali.	270
3	De irruptionibus Moscovitarum seu Ruthe- norum.	271
4	De	4 De

I N D E X

4	<i>De specu horrifono, Smellen vulgariter dicto.</i>	272
5	<i>De eodem.</i>	273
6	<i>De praliis Finnorum contra Moscos.</i>	274
7	<i>De modo latrocinandi Moscorum.</i>	275
8	<i>De eodem.</i>	276
9	<i>De modo recipiendorum Oratorum apud Moscovitas.</i>	278
10	<i>De Italico Oratore crudeliter occiso.</i>	281
11	<i>De ingeniis negotiatorum Moscovia.</i>	ibid.
12	<i>De diversis modis praliandi Finnorum.</i>	282
13	<i>Adhuc de eorundem armis, & munimentis.</i>	283
14	<i>De Praefectis Septentrionalibus Regis Suecia.</i>	284
15	<i>De arcibus violentorum Praesidium comburendis.</i>	285
16	<i>De machinis glacialibus.</i>	287
17	<i>De vehiculis igniferis.</i>	289
18	<i>De Bombardis ac globis evehendis, & modo sagittandi.</i>	290
19	<i>De eodem, & modo penetrandi ruptura glaci- erum.</i>	291
20	<i>De impedienda aquarum congelatione.</i>	292
21	<i>De moenibus glacialibus.</i>	293
22	<i>De glacialibus excubiis, & nocturnis.</i>	295
23	<i>De fortunatioribus praliis matutinis.</i>	296
24	<i>De oppugnatione arcium in glacie munitarum.</i>	297
25	<i>De oppugnandis navibus inimicorum congelatis.</i>	298
26	<i>De poena infidelium servorum per aquam congelatam inflicta.</i>	300
27	<i>De eisdem poenis.</i>	301
		28 De

CAPITUM.

28	De cursu Equorum pro pallio , vel bravio.	302
29	De onagris seu alcibus in nivosa glacie currentibus.	303
30	De Rangiferis in nive currentibus.	ibid.
31	De suffocatione hostium in vallibus nivosis.	304
32	De globis nivalibus , unguis equorum impressis.	305

LIB. XII.

De Structuris Aquilonaribus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De varietate & forma Saxorum.	307
2	De domibus fabricandis , & earum varia forma.	309
3	De eisdem.	310
4	De maxima multitudine & magnitudine arborum in Septentrionalibus terris.	311
5	Adhuc de arboribus Septentrionis.	312
6	De diversitate arborum.	313
7	De fructuum qualitate.	314
8	De gummi abietino , sive resina, & origine Ambra seu Succini.	316

LIB. XIII.

De Agricultura , & humano victu.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De diversitate messium colligendarum.	317
2	De Pistrinis , & coctione Panum.	318
3	De torrendis frugibus duraturis.	319
	4 De	

tores fluctu
 maxima gl
 monstroru
 denique h
 monstroru
 attractu, in
 dimiserint
 igitur quid
 commisso
 culixi hom
 mox ulula
 obruti, n
 projicere,
 fuga arrip
 pandere qu
 pisces ele
 bus appari
 sed electi
 duntur lu
 in vicinis
 Fluga mi
 gionis No
 nes, Dur
 alis circ
 id est, c
 gni M
 unio
 cale pit
 quantu
 here
 xto
 in
 qu
 illu

.....	300
.....	301
.....	302
.....	303
.....	304
.....	305
.....	306
.....	307
.....	308
.....	309
.....	310
.....	311
.....	312
.....	313
.....	314
.....	315
.....	316
.....	317
.....	318
.....	319
.....	320
.....	321
.....	322
.....	323
.....	324
.....	325
.....	326
.....	327
.....	328
.....	329
.....	330
.....	331
.....	332
.....	333
.....	334
.....	335
.....	336
.....	337
.....	338
.....	339
.....	340
.....	341
.....	342
.....	343
.....	344
.....	345
.....	346
.....	347
.....	348
.....	349
.....	350

CAPITUM.

<i>De chorea gladiatoria, & armifera saltatione.</i>	ibid.
<i>De arcuali chorea.</i>	342
<i>De pyrrhica saltatione.</i>	344

LIB. XVI.

De Ecclesiasticis disciplinis.

ARGUMENT.	Pag.
<i>De ritu orandi in Ecclesiis.</i>	345
<i>De principum funeribus & sepultaris.</i>	346
<i>De varietate agrotantium, morborum, & medicinarum.</i>	347.

LIB. XVII.

De animalibus domesticis.

ARGUMENT.	Pag.
<i>De Arietibus & Agnis.</i>	349
<i>De Bobus & Vaccis.</i>	350
<i>De Equis Septentrionalibus.</i>	351
<i>De Equis praliaribus.</i>	352
<i>De Felibus seu Cattis.</i>	ibid.
<i>De Hircis & Capris.</i>	353
<i>Qua munera dantur novis nuptis.</i>	354
<i>De Rangiferis.</i>	ibid.
<i>De utilitate hujus animalis.</i>	355
<i>De curulis plaustri Rangiferorum.</i>	356
<i>De vehiculis hyemalibus Rangiferorum.</i>	357.
<i>De commoditate partium hujus Animalis.</i>	358

I N D E X

L I B. XVIII.

De Animalibus sylvestribus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	<i>De Alcibus seu Onagris, & captura eorum.</i>	359
2	<i>De pugna Alcium contra Lupos.</i>	360
3	<i>De Cervis & Damulis.</i>	361
4	<i>De Castoribus.</i>	362
5	<i>De Gulonibus.</i>	363
6	<i>De honestandis hospitibus in harum pellium tegumentis.</i>	364
7	<i>De modo venandi Gulones.</i>	365
8	<i>De Leporibus.</i>	366
9	<i>De Lyncibus & pellibus eorundem.</i>	368
10	<i>De Lupis, & sevitia eorundem.</i>	ibid.
11	<i>De multiplici genere Luporum.</i>	369
12	<i>De Lutris, & eorum diversitate, ac pellium falsitate.</i>	370
13	<i>De Sciuris.</i>	371
14	<i>Adhuc de eodem animali, præscio futurorum.</i>	372
15	<i>De Marduris & Zebellis, ac pellibus eorum.</i>	373
16	<i>De Hermelinis.</i>	374
17	<i>De venatione Hermelinorum.</i>	376
18	<i>De natura Taxorum.</i>	377
19	<i>Adhuc de eisdem.</i>	378
20	<i>De Ursis piscantibus.</i>	379
21	<i>De Ursis ingeniosè interficiendis.</i>	ibid.
22	<i>De insidiosa venatione urforum.</i>	380
23	<i>De Erinacei sive Echini cum Urso conflictu.</i>	381
	24 De	

CAPITUM.

24	De occisione Urforum per ferream clavam.	382
25	De raptu puella, & generatione Ulfonis astutissimi ac fortissimi viri.	383
26	De raptu fistulantium subulcorum.	385
27	De chorea Urforum Lituanicorum.	ibid.
28	De agilitate Urforum.	387
29	De Ursis volventibus rotas.	388
30	De vulpibus, & earum dolis.	ibid.
31	De doloso ingenio vulpium.	389
32	De ferocia hominum per incantamenta in Lupos conversorum.	391
33	Exempla hominum qui in Lupos conversi sunt, & contra.	393

LIB. XIX.

De Avibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De Accipitre, & diversis ejus speciebus.	395
2	Adhuc de natura Accipitrum.	396
3	De Aquilarum natura & differentia earundem.	397
4	De proprietate Aquilarum, & incubatione.	399
5	De Anate, & genere ejus.	400
6	De mirabili generatione Anatum Scotia.	401
7	De Anseribus.	402
8	De Corvis marinis.	404
9	De inimica ave Corvi.	405
10	De Falconibus, & eorum distinctione.	406
11	De Hirundinibus ab aquis extractis.	ibid.
12	De Avibus sub nive reclusis.	407

I N D E X

13	De venatione earundem extra nives.	409
14	De nivalibus aviculis.	410
15	De ponderosis Nivibus, & Culicibus hyemalibus.	411
16	De ovis insularibus diversarum avium.	412
17	Adhuc de ovis certarum avium.	413
18	De Pavonibus.	414
19	De avibus ignoti nominis in lacu albo.	ibid.
20	De Avibus Alle Alle dictis.	415
21	De Upapis, & aliis avium generibus.	417
22	De Cuculo, & multiplici genere Picorum.	418

L I B. XX.

De Piscibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De triplici Bothnia terra Septentrionalis, & abundandissima ejus piscatura.	419
2	De multitudine piscium Thorne emporii Bothnie.	421
3	De piscatura Salmonum.	422
4	De piscatura Vitulorum marinorum.	424
5	De modo piscandi eosdem, & eorum medicina.	425
6	De virtute & efficacia vituli marini.	426
7	De perplexitate comedentium carnes vituli marini tempore jejunii.	427
8	De Lupis, sive Lucio pisce.	428
9	De ejusdem piscis captura.	429
10	De piscatione per flammam.	431
11	De aestiva piscatione & aucupio.	432
	12 Ad-	

C A P I T U M.

12	<i>Adhuc de ingeniosa piscatione.</i>	433
13	<i>De glaciali piscatura.</i>	435
14	<i>De piscatura piscatorum equestrium.</i>	436
15	<i>De cursu glaciali pro piscibus, & cur tam sæpè piscatura instituat.</i>	437
16	<i>De mirabili eventu glacialis stagni Veter.</i>	439
17	<i>De piscibus nigri fluminis ad arcem novam in Finlandia.</i>	440
18	<i>De portentoso Citharædo ejusdem fluminis.</i>	441
19	<i>De piscibus diversorum generum.</i>	ibid
20	<i>De Piscibus salsis, siccatis, & fumigatis.</i>	443
21	<i>De Piscibus sale conditis.</i>	444
22	<i>De Halece sive Harenga.</i>	445
23	<i>De natura Halecis.</i>	446
24	<i>De piscinis, & semine Piscium.</i>	448

L I B. X X I.

De Piscibus monstrosis.

C A P.	ARGUMENT.	Pag.
1	<i>De piscatura periculosa in Norvegiano O- ceano.</i>	451
2	<i>De periculo Piscatorum, & qualitate Pi- scium.</i>	453
3	<i>De Piscibus Islandia.</i>	454
4	<i>De mira abundantia butyri Islandia.</i>	456
5	<i>De horribilibus monstris littorum Norvegia.</i>	457
6	<i>De Physetere, & ejus in nautas crudelitate.</i>	458
7	<i>De pugna Balana contra Orcam.</i>	459

I N D E X

8	<i>De multiplici genere Cetorum.</i>	460
9	<i>De monstroso pisce in littore Septentrionalis Anglia anno 1532. reperto.</i>	461
10	<i>De Xiphia, Monocerote, & Serra.</i>	463
11	<i>De modo piscandi Cetos & Balenas.</i>	464
12	<i>De mira affectione Balanarum erga foetum.</i>	465
13	<i>De spermate Ceti, quod Ambra dicitur, & ejus medicinis.</i>	ibid.
14	<i>De usu partium Ceti.</i>	466
15	<i>De structuris ex ossibus Cetorum.</i>	467
16	<i>De domibus ex erectione costarum Ceti.</i>	468
17	<i>De anchoris dorso Ceti impositis.</i>	469
18	<i>De Porco monstroso Oceani Germanici.</i>	470
19	<i>De Rosmaro sive Morsu Norvegico</i>	ibid.
20	<i>De Piscibus alatis.</i>	472
21	<i>De Polypis.</i>	473
22	<i>De crudelitate quorundam piscium, & aliorum benignitate.</i>	474
23	<i>De Spongia pisce.</i>	475
24	<i>De vermibus longissimis in littoribus Norvegia.</i>	ibid.
25	<i>De pisce, quem Norvegi Swamsisck appellant, & aliis monstris marinis.</i>	476
26	<i>De Vacca, Vitulo, Equo, Lepore, & Mure marino.</i>	478
27	<i>De magnitudine Serpentis Norvegici.</i>	479
28	<i>De diversitate & vario colore Serpentum.</i>	480
29	<i>De habitatione & mansione Serpentum.</i>	482
30	<i>De pugna pastorum contra Serpentes.</i>	483
31	<i>De Thrissa pisce, nuper in Prussia reperto.</i>	484

CAPITUM.

LIB. XXII.

De insectis Animalibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	<i>De molestissimis Culicibus extremi Aquilonis.</i>	486
2	<i>De remediis fugandi Culices & Cimices.</i>	487
3	<i>De Apibus, & earum nutrimento.</i>	488
4	<i>De Melle, & ejus probatione.</i>	489
5	<i>De Formicis.</i>	490
6	<i>De Margaritis, & earum generatione.</i>	491

FINIS INDICIS CAPITUM.

INDEX RERUM.

Insigniorum quæ in hoc Olai Magni de
Gentibus Septentrionalibus libello
tractantur.

*Prior numerus librum, Posterior libri caput
designat.*

A.

A Aranes arx regia.	I. 17: 2. 19
Abbas Nydalensis cum septem monachis sus- penditur.	8. 18
Absinthium servandis pellibus prodest.	18. 15
Abietes miræ altitudinis.	4. 10
Abietum usus.	12. 4
Accipitres infanrum hostes.	19. 2
Accipitris aquilonaris ferocia.	19. 1
Acho Hanson Vestrogothus eques auratus.	11. 25
Adipis anserini remedia.	19. 7

Y 4

Ado-

I N D E X

14	De Arngrimi, & Arvarodi pugilum gestis.	161
15	De eodem, & prestigiis Finnorum.	162
16	De occisione Ursi, & epotatione sanguinis ejus.	164
17	De Regnoro Pilosa bracca dicto.	166
18	De Alfone pudicitia defensore.	167
19	De strategematibus Fridlevi.	169
20	De ejusdem strategematibus per aves.	170
21	De pugna Haraldi Regis contra draconem domesticum.	171
22	De pugna Frothonis & Fridlevi contra ser- pentem.	172
23	De eodem Fridlevo.	174
24	De piratica illustrium virginum.	ibid.

L I B. VI.

De Mineris & Metallis.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De mineris, & earum inventione.	178
2	De situ mineralium venarum.	180
3	De modo cavandi metalla.	ibid.
4	De distinctione mineralium venarum.	181
5	De rotis, instrumentis, & periculis laborato- rum.	182
6	De arte & ingenio fabrorum.	183
7	De distinctione fusilium metallorum.	184
8	Adhuc de eisdem metallis.	185
9	De metallicis demonibus.	186
10	De fulgure montium metallicorum.	187
11	De Aurificibus.	188
12	De argenteo ornatu virginum.	190

C A P I T U M.

L I B. VII.

De bellicis instrumentis, ritu, causa, & cautelis præliandi.

C A P.	A R G U M E N T.	Pag.
1	De artificibus ballistarum, & telorum.	192
2	De sagittis & telis bellicis.	193
3	De subita convocatione communitatis ad arma.	194
4	De custodia viarum & exploratorum.	195
5	De directione multitudinis convocata.	196
6	De littoralibus præliis.	197
7	De fundis lapidum, & igniti ferri.	198
8	De veltis Centurionum.	200
9	De modo & tempore adducendi veltas.	201
10	De sudibus, telis, & forveis insidiosis.	203
11	De strategemate Regis Hackonis per frondes.	204
12	De hostilibus incendiis puniendis.	206
13	De eodem periculo amovendo.	208
14	De custodia riparum tempore hostili circa lacum Meler in superiore Suecia.	209

L I B. VIII.

De statu Regentium & officiorum, & exercitio militari.

C A P.	A R G U M E N T.	Pag.
1	De electione Regis.	212
2	De adaptatione illustrium per arma.	214
3	De eadem adoptionis forma.	215
4	De militari educatione illustrium ac nobilium puerorum.	216
	5 De	

I N D E X

5	De ratione & modo equitandi.	217
6	De electione tironum ad arma.	219
7	De eadem per ritum externum.	220
8	De ritu veteris militia Gothorum.	221
9	De reliquis antiquitatibus equestrium.	222
10	De militaribus exercitiis & disciplinis.	223
11	De armis & cautelis equestrium.	ibid.
12	De tyrannica severitate, & exactione prefectorum.	124
13	De eisdem pessimis prefectis.	126
14	De causis perpetua discordia, quam Sueci, & Gothi contra Danos gerunt.	228
15	De eisdem causis.	230
16	Adhuc de eisdem causis ex libro vigesimo quarto Historia Gothica Joannis Magni Auctoris fratris.	233
17	De severitate Regis Christierni secundi.	238
18	Adhuc de severitate eisdem Regis.	240

L I B. IX.

De Bellis campestribus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De gladiis versatilibus in rotis.	243
2	De curribus falcatis.	244
3	De ereis equis igni vomis	245
4	De Septentrionalium Bombardis.	246
5	De Bombardis triangularibus.	247
6	De Bombardis organicis.	ibid.
7	De Bombardis curulibus.	248
8	De fundamentis arcium comburendis.	ibid.
9	De crudelitate adulatorum, proditorum, & advenarum, saepius in regia civitate Stoc-holmiensi saevissime perpetrata.	250
	10 De	

CAPITUM.

10	De origine, & situ hujus urbis Regia.	251
11	De situ montis Bruncaberg, extra regiam Holmiensem, & praliis in eo factis.	253
12	De pascendi Pecoribus in tectis obsessorum.	254
13	De aquarum defectu sublevando.	255
14	De panum defectu sublevando.	256

LIB. X

De Bellis navalibus.

CAP.	ARGUMENTA.	Pag.
1	De praliis palustribus, & ruptis pontibus.	258
2	De forma & usu antiquarum navium Septentrionalium.	259
3	De alia specie navium Septentrionalium.	261
4	De mutua strage mercatorum pro portibus Islandia.	262
5	De punitione rebellium nautarum.	263
6	De equestrum natatione.	264
7	De natatione pedestrium armatorum, & praesertim pinguium.	266

LIB. XI.

De Bellis Glacialibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De duabus arcibus in consiniis Livoniae & Moscoviis sitis.	268
2	De conflictu glaciali.	270
3	De irruptionibus Moscovitarum seu Ruthenorum.	271
4	De	4 De

I N D E X

4	<i>De specu horrifono. Smellen vulgariter dicto.</i>	272
5	<i>De eodem.</i>	273
6	<i>De praliis Finnorum contra Moscos.</i>	274
7	<i>De modo latrocinandis Moscorum.</i>	275
8	<i>De eodem.</i>	276
9	<i>De modo recipiendorum Oratorum apud Moscovitas.</i>	278
10	<i>De Italico Oratore crudeliter occiso.</i>	281
11	<i>De ingeniis negotiatorum Moscovia.</i>	ibid.
12	<i>De diversis modis praliandi Finnorum.</i>	282
13	<i>Adhuc de eorundem armis, & munimentis.</i>	283
14	<i>De Praefectis Septentrionalibus Regis Suecia.</i>	284
15	<i>De arcibus violentorum Praesidium comburendis.</i>	285
16	<i>De machinis glacialibus.</i>	287
17	<i>De vehiculis igniferis.</i>	289
18	<i>De Bombardis ac globis evehendis, & modo sagittandi.</i>	290
19	<i>De eodem, & modo penetrandi ruptura glaci- erum.</i>	291
20	<i>De impedienda aquarum congelatione.</i>	292
21	<i>De moenibus glacialibus.</i>	293
22	<i>De glacialibus excubiis, & nocturnis.</i>	295
23	<i>De fortunatioribus praliis matutinis.</i>	296
24	<i>De oppugnatione arcium in glacie munitarum.</i>	297
25	<i>De oppugnandis navibus inimicorum congelatis.</i>	298
26	<i>De poena infidelium servorum per aquam congelatam inflicta.</i>	300
27	<i>De eisdem poenis.</i>	301
	<i>28 De</i>	

CAPITUM.

28	De cursu Equorum pro pallio , vel bravio.	302
29	De onagris seu alcibus in nivosa glacie currentibus.	303
30	De Rangiferis in nive currentibus.	ibid.
31	De suffocatione hostium in vallibus nivosis.	304
32	De globis nivalibus , unguis equorum impressis.	305

LIB. XII.

De Structuris Aquilonaribus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De varietate & forma Saxorum.	307
2	De domibus fabricandis , & earum varia forma.	309
3	De eisdem.	310
4	De maxima multitudine & magnitudine arborum in Septentrionalibus terris.	311
5	Adhuc de arboribus Septentrionis.	312
6	De diversitate arborum.	313
7	De fructuum qualitate.	314
8	De gummi abietino , sive resina, & origine Ambra seu Succini.	316

LIB. XIII.

De Agricultura , & humano victu.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De diversitate messium colligendarum.	317
2	De Pistrinis , & coctione Panum.	318
3	De torrendis frugibus duraturis.	319
	4 De	

I N D E X

4	De ritu bibendi Septentrionalium populorum.	320
5	De diversis modis coquendi salis.	321
6	De difficultate advehendi salis in Aquilonaria regna.	ibid.
7	De maxima copia butyri.	322
8	De magnitudine & bonitate caseorum.	323
9	De Textoribus.	325

L I B. XIV.

De variis conditionibus Aquilonarium populorum.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De diversitate habituum.	328
2	De pudico virginum ornata, & rigore pudicitia.	
3	De benedictione Catholicorum Regum.	330
4	De Equitibus auratis, & eorum juramento.	332
5	De nuptiis plebejorum.	333
6	De adulterio & adulterorum poena.	335

L I B. XV.

De diversis hominum exercitiis.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De puerorum exercitiis.	337
2	De ritu fuganda hyemis, & receptione aestatis.	338
3	Ad idem.	339
4	De festis Maialibus.	340
5	De lusu Aleae & Schaccorum.	341
6	De	6 De

CAPITUM.

6	De chorea gladiatoria, & armifera saltatione.	ibid.
7	De arcuali chorea.	342
8	De pyrrhica saltatione.	344

LIB. XVI.

De Ecclesiasticis disciplinis.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De ritu orandi in Ecclesiis.	345
2	De principum funeribus & sepultaris.	346
3	De varietate agrotantium, morborum, & medicinarum.	347.

LIB. XVII.

De animalibus domesticis.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De Arietibus & Agnis.	349
2	De Bobus & Vaccis.	350
3	De Equis Septentrionalibus.	351
4	De Equis praliaribus.	352
5	De Felibus seu Cattis.	ibid.
6	De Hircis & Capris.	353
7	Qua munera dantur novis nuptis.	354
8	De Rangiferis.	ibid.
9	De utilitate hujus animalis.	355
10	De curulibus plaustris Rangiferorum.	356
11	De vehiculis hyemalibus Rangiferorum.	357.
12	De commoditate partium hujus Animalis.	358

I N D E X

L I B. XVIII.

De Animalibus fylvestribus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	<i>De Alcibus seu Onagris, & captura eorum.</i>	359
2	<i>De pugna Alcium contra Lupos.</i>	360
3	<i>De Cervis & Damulis.</i>	361
4	<i>De Castoribus.</i>	362
5	<i>De Gulonibus.</i>	363
6	<i>De honestandis hospitibus in harum pellium tegmentis.</i>	364
7	<i>De modo venandi Gulones.</i>	365
8	<i>De Leporibus.</i>	366
9	<i>De Lyncibus & pellibus eorundem.</i>	368
10	<i>De Lupis, & sevitia eorundem.</i>	ibid.
11	<i>De multiplici genere Luporum.</i>	369
12	<i>De Lutris, & eorum diversitate, ac pellium falsitate.</i>	370
13	<i>De Sciuris.</i>	371
14	<i>Adhuc de eodem animali, praescio futuro- rum.</i>	372
15	<i>De Marduris & Zebellis, ac pellibus eorum.</i>	373
16	<i>De Hermelinis.</i>	374
17	<i>De venatione Hermelinorum.</i>	376
18	<i>De natura Taxorum.</i>	377
19	<i>Adhuc de eisdem.</i>	378
20	<i>De Ursis piscantibus.</i>	379
21	<i>De Ursis ingeniose interficiendis.</i>	ibid.
22	<i>De insidiosa venatione urforum.</i>	380
23	<i>De Erinacei sive Echini cum Urso conflictu.</i>	381
		24 De

CAPITUM.

24	De occisione Urforum per ferream clavam.	382
25	De raptu puella, & generatione Ulfonis astutissimi ac fortissimi viri.	383
26	De raptu fistulantium subulcorum.	385
27	De chorea Urforum Lituanicorum.	ibid.
28	De agilitate Urforum.	387
29	De Ursis volventibus rotas.	388
30	De vulpibus, & earum dolis.	ibid.
31	De doloso ingenio vulpium.	389
32	De ferocia hominum per incantamenta in Lupos conversorum.	391
33	Exempla hominum qui in Lupos conversi sunt, & contra.	393

LIB. XIX.

De Avibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De Accipitre, & diversis ejus speciebus.	395
2	Adhuc de natura Accipitrum.	396
3	De Aquilarum natura & differentia earundem.	397
4	De proprietate Aquilarum, & incubatione.	399
5	De Anate, & genere ejus.	400
6	De mirabili generatione Anatum Scotia.	401
7	De Anseribus.	402
8	De Corvis marinis.	404
9	De inimica ave Corvi.	405
10	De Falconibus, & eorum distinctione.	406
11	De Hirundinibus ab aquis extractis.	ibid.
12	De Avibus sub nive reclusis.	407

I N D E X

13	De venatione earundem extra nives.	409
14	De nivalibus aviculis.	410
15	De ponderosis Nivibus, & Culicibus hyemalibus.	411
16	De ovis insularibus diversarum avium.	412
17	Adhuc de ovis certarum avium.	413
18	De Pavonibus.	414
19	De avibus ignoti nominis in lacu albo.	ibid.
20	De Avibus Alle Alle dictis.	415
21	De Upupis, & aliis avium generibus.	417
22	De Cuculo, & multiplici genere Picorum.	418

L I B. XX.

De Piscibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De triplici Bothnia terra Septentrionalis, & abundandissima ejus piscatura.	419
2	De multitudine piscium Thorne emporii Bothnie.	421
3	De piscatura Salmonum.	422
4	De piscatura Vitulorum marinorum.	424
5	De modo piscandi eosdem, & eorum medicina.	425
6	De virtute & efficacia vituli marini.	426
7	De perplexitate comedentium carnes vituli marini tempore jejunii.	427
8	De Lupis, sive Lucio pisce.	428
9	De ejusdem piscis captura.	429
10	De piscatione per flammam.	431
11	De estiva piscatione & aucupio.	432
		12 Ad-

C A P I T U M.

12	<i>Adhuc de ingeniosa piscatione.</i>	433
13	<i>De glaciali piscatura.</i>	435
14	<i>De piscatura piscatorum equestrium.</i>	436
15	<i>De cursu glaciali pro piscibus, & cur tam sæpè piscatura instituat.</i>	437
16	<i>De mirabili eventu glacialis stagni Veter.</i>	439
17	<i>De piscibus nigri fluminis ad arcem novam in Finlandia.</i>	440
18	<i>De portentoso Citharædo ejusdem fluminis.</i>	441
19	<i>De piscibus diversorum generum.</i>	ibid
20	<i>De Piscibus salsis, siccatis, & fumigatis.</i>	443
21	<i>De Piscibus sale conditis.</i>	444
22	<i>De Halece sive Harenga.</i>	445
23	<i>De natura Halecis.</i>	446
24	<i>De piscinis, & semine Piscium.</i>	448

L I B. X X I.

De Piscibus monstrosis.

C A P.	ARGUMENT.	Pag.
1	<i>De piscatura periculosa in Norvegiano O- ceano.</i>	451
2	<i>De periculo Piscatorum, & qualitate Pi- scium.</i>	453
3	<i>De Piscibus Islandia.</i>	454
4	<i>De mira abundantia butyri Islandia.</i>	456
5	<i>De horribilibus monstris littorum Norvegia.</i>	457
6	<i>De Physetere, & ejus in nautas crudelitate.</i>	458
7	<i>De pugna Balana contra Orcam.</i>	459

I N D E X

8	<i>De multiplici genere Cetorum.</i>	460
9	<i>De monstroso pisce in littore Septentrionalis Anglia anno 1532. reperto.</i>	461
10	<i>De Xiphia, Monocerote, & Serra.</i>	463
11	<i>De modo piscandi Cetos & Balanas.</i>	464
12	<i>De mira affectione Balanarum erga foetum.</i>	465
13	<i>De spermate Ceti, quod Ambra dicitur, & ejus medicinis.</i>	ibid.
14	<i>De usu partium Ceti.</i>	466
15	<i>De structuris ex ossibus Cetorum.</i>	467
16	<i>De dormibus ex erectione costarum Ceti.</i>	468
17	<i>De anchoris dorso Ceti impositis.</i>	469
18	<i>De Porco monstroso Oceani Germanici.</i>	470
19	<i>De Rosmaro sive Morsu Norvegico</i>	ibid.
20	<i>De Piscibus alatis.</i>	472
21	<i>De Polypis.</i>	473
22	<i>De crudelitate quorundam piscium, & alio- rum benignitate.</i>	474
23	<i>De Spongia pisce.</i>	475
24	<i>De vermibus longissimis in littoribus Nor- vegia.</i>	ibid.
25	<i>De pisce, quem Norvegi Swamsfisk appel- lant, & aliis monstris marinis.</i>	476
26	<i>De Vacca, Vitulo, Equo, Lepore, & Mure marino.</i>	478
27	<i>De magnitudine Serpentis Norvegici.</i>	479
28	<i>De diversitate & vario colore Serpentum.</i>	480
29	<i>De habitatione & mansione Serpentum.</i>	482
30	<i>De pugna pastorum contra Serpentes.</i>	483
31	<i>De Thrissa pisce, nuper in Prussia reperto.</i>	484

CAPITUM.

LIB. XXII.

De infectis Animalibus.

CAP.	ARGUMENT.	Pag.
1	De molestissimis Culicibus extremi Aquilonis.	486
2	De remediis fugandi Culices & Cimices.	487
3	De Apibus, & earum nutrimento.	488
4	De Melle, & ejus probatione.	489
5	De Formicis.	490
6	De Margaritis, & earum generatione.	491

FINIS INDICIS CAPITUM.

INDEX RERUM.

Insigniorum quæ in hoc Olai Magni de
Gentibus Septentrionalibus libello
tractantur.

*Prior numerus librum, Posterior libri caput
designat.*

A.

A Aranes arx regia.	I. 17: 2. 19
Abbas Nydalensis cum septem monachis suscipitur.	8. 18
Abinthium servandis pellibus prodest.	18. 15
Abietes miræ altitudinis.	4. 10
Abietum usus.	12. 4
Accipitres infantum hostes.	19. 2
Accipitris aquilonaris ferocia.	19. 1
Acho Hanson Vestrogothus eques auratus.	11. 25
Adipis anserini remedia.	19. 7
Y 4	Ado-

I N D E X

Adolescentes ad principum curias mittuntur.	8. 5
Adoptio illustrium virorum per arma.	8. 2
Adulterii labes. 2. 19. punicio.	6. 12: 14. 6
Ædes odoriferæ.	12. 9
Ædificia nociva.	12. 3
Ædificiorum diversitates.	12. 2
Æris & Cupri fusio.	6. 7
Ætas hominum Septentrionalium.	4. 4
Ætatem legitimum Gothis virtus facit.	8. 7
Ær maxime caliginosus.	1. 8: 2. 6
Agricolæ ex hirundinum nidis omen capiunt.	19. 11
mineras argenteas abscondunt.	6. 4
Alce animal.	18. 1
Alcium cursus vehementissimus.	11. 29
Albertus Crantzius Germanorum historicus.	3. 1.
Danicarum rerum scriptor.	5. 8
Albertus Suetiæ rex.	2. 22
Albuin rex Longobardiæ.	8. 2
Alfo pudicitia defensor.	5. 18
Alle alle avis genus.	19. 20
Allium cum cervisia antiqua ebibitum confert mor- sibus serpentum.	21. 30
Almerstach castrum.	8. 16: 9. 10
Alphabetum Gothorum.	1. 21
Alvastra monasterium.	2. 17: 12. 1
Alvilda virgo verecunda. 5. 18. piraticam exercet.	5. 24
Ambra origo. 12. 8: 21. 13. Eiusdem medicina.	21. 13
Amnes gemiferi apud Aquilonares.	22. 6
Amphibæna Serpens biceps.	21. 28
Anates domesticæ & sylvestres.	19. 5
Anatum Scotiæ generatio mirabilis.	19. 6
Anchoræ arboreæ.	4. 10
Anchoræ dorso ceti impositæ.	21. 17
Angermania, provincia Septentrionalis.	2. 4
Angues virginæ.	5. 17
Anguillæ capiuntur per auditum tonitruum.	20. 10
Aniger piscis.	20. 19
Animalculorum ad famem arcendam sagacitas.	12. 6
Annulorum ferreorum portus.	2. 11
Anseres Septentrionales.	19. 7

Apium

Apium historia.	22. 2
Apes nutriendi ratio 22. 3. maximas foveas melle replent.	22. 4
Aquæ nigræ, & in eisdem pisces nigri.	20. 17
Aquarum congelatio quomodo impeditur. 11. 20. inveniendarum ratio. 9. 13. stagnatarum irruptio.	2. 16
Aquis innatandi ars & usus penes Gothos.	10. 6
Aquilarum genera sex. 19. 3. proprietas & incubatio.	19. 4
Aquilonares futurorum præfagi.	3. 12
Araneus piscis.	20. 19
Arbores in extremis Septentrionis humiles.	21. 15
Arborum maxima multitudo & magnitudo. diversitas.	14. 4 12. 9
Arx magni magistri Livoniæ & magni principis Moscovitarum.	11. 1
Arces magnatum & nobilium apud Ostrogothos & Sueones. 1. 17. Arces Septentrionales magna ex parte lignæ.	11. 15
Arces violentorum quomodo debellantur.	11. 15
Arcium fundamenta comburendi ratio.	9. 8
Arcum Septentrionalem vis.	7. 2: 8. 11
Arenga piscis.	20. 21
Argenti fusio 6. 6. usus multiplex.	6. 11
Arietes Gothlandiæ.	17. 1
Aristæ hexagonæ.	13. 1
Arma Bellica Finnis interdicta. 11. 12. Arma hominum Septentrionalium. 4. 4. picata.	2. 28
Arngrimus pugil Sueticus.	4. 1: 5. 2: 5. 14. 5. 15
Arberodus gigas.	5. 2: 5. 14.
Arx nova, Finlandiæ arx.	20. 17
Asellus piscis.	12. 2
Aspides in partibus aquilonaribus.	21. 30
Astrorum peritiam qua ratione Gothi assequebantur.	1. 20
Athletæ duodecim in regno Helsingorum.	5. 2
Avaritia apud Lappones non regnat.	4. 5
Auctor sub frigore natus & versatus, 1. 7. dira tempestate jactatus.	2. 26
Aucupium æstivum.	20. 11
Aves domesticæ edicto prohibitæ 5. 20. sub nive reclusæ.	19. 12: 19. 14

I N D E X

Aviculæ volatu globulos nivium excitantes.	2. 13
Auri vis maxima in cupro Suetico.	6. 11
Aurificum copia.	6. 11
Axungia phocarum apud Gothos magna mercatio.	9. 1

B.

Baculi cavati pro vagina usus. 5. 12.	Baculi tempororum designatores.	1. 20
Baculus tripalmaris cum edicto mittitur.		7. 3
Balderus è superum semine creatus.		3. 9
Balænæ pugna contra orcam. 21. 7.	piscandi ratio. 21. 11.	21. 12
Balistarum artifices.		7. 1
Baptismus Moscovitarum. 11. 27.	sylvestrium incolarum.	4. 16
Bella hyeme quam æstate crebriora.		2. 15
Bellorum Lappones ignari.		4. 5
Bellum toto septennio ante præparatum.		5. 8
Beluæ marinæ sugantur sono cytharæ.		21. 3
Benedictio regum Catholicorum.		14. 3
Berghen emporium celebre Norvegie.		21. 2
Berus serpens aquaticus.		21. 28
Betulæ arboris lacrimæ potabiles.		12. 4
Biarmia descriptio.		1. 1
Bibendi ritus apud septentrionales.		13. 4: 15. 8
Biarcho pugil Aquilonaris.		5. 16
Biornonis somnium 3. 12.	Equus ejusdem,	10. 6
Biremium usus in mari Gothico.		10. 3
Birgerus Ierl Stocholmiæ conditor.		9. 10
Bleixem defunctorum Deus.		3. 6
Boctes piscis.		20. 19
Boloma piscis.		21. 22
Bombardæ curules. 9. 7.	organicæ.	9. 6
septentrionales. 9. 4.	Triangulares.	9. 5
Bonosa avis genus.		19. 13
Borbocha piscis.		20. 13: 20. 19
Borcharus, os contumeliosum dictus.		5. 11. 5. 24
Borcholm arx.		2. 21
Bornholm insula.		2. 10
Bothnia triplex.		20. 1
Bothniensium simplicitas.		4. 5
Boves proceri, alti & robusti.		13. 8: 17. 2
Braviken fretum Norcopiæ.		2. 28

S. Brigidæ monasterium.	2. 17
Broderus & Buchi pugiles.	3. 11
Bruncaberg montis extra Holmiam situs.	9. 11
Bruncho regni Suetiæ proditor.	9. 11
Bucking halecis genus.	20. 20
Butyrum electissimum. 2. 21. maxima ejusdem copia.	13. 7: 21. 4
C.	
Calcaria veterum Gothorum.	8. 9
Calcei lignei ferreos stylos habentes.	1. 15
Calx viva sulphuri admixta cimices tollit.	22. 2
Campanulæ appenduntur equis calcitrosis.	8. 8
Campanulæ argenteæ in caudis equorum.	6. 11
Canes Finncorum in bellis acres.	11. 12
Canes venatici investigant silvestres grassatores.	11. 8
Canes acerrimus.	5. 12
Canicula piscis Norvegicus.	21. 22
S. Canutus occiditur.	8. 15
Capita piscium lignorum vice.	21. 2
Capitum tegumenta ex anserum seu anatum exuviis.	4. 3
Caput ursi infirmum.	18. 24
Capræ Septentrionales.	17. 6
Capræ lignæ ad condendum butyrum triginta pedum longitudinis.	21. 4
Capitium Dæmonis, ostium Vener lacus.	2. 18
Carmina magica in bellis. 4. 1. Starchateri de vita sua.	15. 7
Carnes crudæ caprarum eduntur. 17. 6. langiferorum optimæ & salubres.	17. 12
Carnes ursi edules.	18. 24
Carolus Gothorum rex exulavit ob præfectorum suorum tyrannidem.	8. 13: 11. 1
Casel Scandianæ insulæ præstantia.	12. 8
Casimirus Poloniæ rex.	8. 13
Castella nivalia juvenum.	1. 10
Castor animal.	18. 4
Catillus magus.	3. 19
Cattus Suevorum insigne.	2. 23
Cauda pro velo utuntur sciuri cum natant.	18. 1
Caudæ vulpinæ contis alligantur.	8. 11
Centurionum veltæ.	7. 8
Cerasa acerba,	12. 7

I N D E X

Ceræ maxima copia incendio colliquata,	II. 1.	per universam Europam dispergitur.	22. 4	
Ceres dea frugum.			13. 2	
Cervisiæ calidæ medicamentum.	6. 10.		16. 2	
Cervus volans adoratur.			3. 2	
Chalybiselectissimi copia.			6. 8	
Characteres Gothici.			1. 20	
Charybdis, & mira natura glacierum.			2. 8.	
Chorea gladiatoria	15. 6. arcualis, 15. 7.	nocturna Elvarum. 3. 10. urforum Lituanicorum.	18. 27	
Chorea luctuosæ, & quamobrem.			4. 8	
Christiernus I. Daniæ rex ictu bombardæ quatuor anteriores dentes amisit.			9. 11	
Christiernus II. Daniæ rex crudelissimus.	6. 1. 21. 27.	Stocholmiam obsidet. 8. 16.	Ejusdem severitas. 8. 17: 8. 18. regno pulsus 7. 4. Ejus exercitus ferro ignito fusus 7. 7: 8. 13: 4. II. infelicitas	2. 11
Christina Daniæ regina.			11. 3.	
Cimices fugandi remedia.			22. 2	
Cincturæ argenteæ.			6. 11: 8. 8	
Cineres super glaciem noctu respersi, securissimam efficiunt præliandi stationem.			11. 24	
Circius ventus exitialis apud Septentrionales.			10. 2	
Clava pro cento, Gothorum proverbium.			3. 8	
Clavi ferrei apud Aquilonares nulli.			4. 10	
Clypei ex caseorum crustis.			13. 8	
Clypei militares argentei.			6. 7	
Clypei militares pani coquendo apti.			9. 14	
Clypei principum, montibus Hangæ infixi.			2. 23	
Cetorum genus multiplex. 21. 8. piscandi ratio. 21. 11. sperma. 21. 13. partium usus, 21. 14. stru- cturæ ex ossibus. 21. 15. ossium ceti compago pro domo erigitur.			21. 16	
Communitatis ad arma subita convocatio.			7. 3	
Commutationes rerum & mercium absque nummis.			4. 3	
Conjungia per ignem & filicem sederantur.			4. 7	
Continentia conjugalis.			14. 2	
Cor salmonis diutissime vivit.			20. 3	
Coronæ aureæ tres, Sueonum arma.			2. 23	
Corpora Septentrionalium populorum durissima.			20. 19	
Corporis frigore adusti remedium.			11. 23	

R E R U M.

Cortices arboris Betulæ scribendis literis apti.	1. 21
Cortices quercini pro lumine.	2. 14
Corvi marini.	19. 8
Corvorum necandorum lex.	4. 15
Cotes apud Vestrogothos.	2. 28
Craca Norvegiana mulier magica.	3. 14
Crudelitas inaudita.	8. 15
Christallini lapides apud Vestrogothos.	2. 28
Cuculus avis Septentrionalis.	19. 22
Culices infesti Aquilonaribus, 4. 9: 22. 1. remedia.	22. 2
Culices hyemales apud Septentrionales.	19. 15
Cultura superstitiosa Litanorum Paganorum.	3. 1
Cunabula infantum argentea.	6. 11
Cupri & æris fusio.	6. 7
Currendi ratio admiranda.	1. 3
Currus falcati.	9. 2
Currus rangiferorum uno die triginta miliaria Gothica excurrunt.	17. 10
Cursores temerarii.	1. 22
Cursus glacialis pro piscibus.	20. 15
Cursus glacialis equorum, 1. 11. hominum pro bravio.	1. 12
Cursus equorum pro pallio vel bravio.	11. 28
Cytharædus piscis.	20. 18
D.	
Dæmones metallici. 6. 2. sex genera dæmonum.	<i>ibid.</i>
Dalecarli invictum pugnatorum genus.	6. 6: 7. 4
Damna à Dæmonibus data.	3. 21
Dani ab Hachone bello subacti. 7. 11. non ducunt intervitia & sordes mentiri & fallere.	8. 14
Daniæ regnum parvulæ telluris angustiis clauditur. 11. 3. regum genus.	18. 25
Danorum proceres flammis oppressi.	7. 12
Defunctorum apud Gothos sacra memoria.	1. 16
Dentes luciorum combusti rupturas equorum sub ephippo sanant.	20. 9
Dentes Morsi beluæ marinæ loco eboris.	21. 19
Dentes sciuri præstigiatoribus serviunt.	18. 13
Delphini musicis melodiis delectantur. 18. 26: 20. 12.	
Deus pro virtute pugnantibus adjuvat.	5. 13
Dian rex Helleponti.	9. 3
	Dice-

I N D E X

Diceneus philosophus.	3. 6
Dies quinque mensium continuus.	I. 3: 4 9
Dii majores & minores Gothorum tres.	3. 3. & 3: 4
Difa regina excelsi spiritus.	4. 6
Disciplina militaris.	8. 10
Discipuli Starchateri.	5. 3
Discordiæ causæ intar Suecos & Danos.	8. 14: 8. 15
Divinationis studium apud Aquilonares.	3. 12. po-
tentia. 3. 13. ratio,	3. 16
Doffrini montes.	2. 13: 4. 13
Dolabræ five secures ad glaciem perfindendam.	1. 15
Donativum regium Gothorum.	14. 4
Domus cuneatæ.	22. 2
Domus ex ossibus ceti constructæ.	21. 16
Draco domesticus occifus.	5. 21
Draco Slavorum insigne.	2. 23
Duffinum Hybernæ opidum.	5. 19
Duna urbs.	5. 20
Dux hyemalis & æstivalis.	15. 2
Dyfting nundinarum glacialium locus.	4. 6

E.

Ebbo pirata insignis.	5. 10
Educatio militaris nobilium puerorum.	8. 4
Egbertus Biarmorum rex.	5. 15
Eggiaford scopulus Norvegiæ.	7. 14
Egtherus pugil oppreffus.	5. 10
Elandia Gothorum infula.	2. 21
Elgxnabben portus.	2. 24
Elvarum nocturna chorea.	3. 10
Enfes feptentrionalium.	8. 11
Epitaphia pia.	1. 17
Equeftrium arma & cautelæ.	8. 11
Equi ærei ignivomi.	9. 3
Equi ad narandum instructi apud Gothos.	10. 6
Equi Septentrionales. 17. 3. pascuntur piscibus & li-	
gnis, 2. 21. præliares.	17. 4
Equitandi rario ac modus,	8. 5
Equites aurati & eorum juramentum.	14. 4
Equorum greges validiffimi & ingeniofiffimi.	2. 21
cursus pro pallio vel bravio. 11. 28. transitus fu-	
per montes nivofos.	4. 13
Equus marinus.	21. 26
	Erga-

R E R U M.

Ergastula piscium ossibus constructa.	4. 2
Ericus hausto Cracæ pulmento sapientissimus & prudentissimus evasit.	3. 14
Ericus cognomine Emundus.	3. 13
Ericus Gothorum rex Bothnienses ad Christi fidem coëgit.	2. 23
Erici regis memoria in saxis campestribus.	2. 29
Ejusdem ars magica.	3. 13
Ericus Sueciæ rex.	8. 12
Ericus Falchendorff Archiepisc. Nidrosiensis.	21. 5
Esa filia Olai Vermorum regis.	5. 13
Esus leporinæ carnis gravidis noxius.	18. 8
Exercitia militaria , 8. 10. Exercitia puerorum.	15. 1
Exercitia Septentrionalium.	4. 4 : 4. 9
F.	
Fabri ingeniosi.	6. 6
Falcones aquilonares.	19. 10
Falonia provincia.	2. 29
Falsitas Lapponibus & Bothniensibus ignota.	4. 5
Farina ad Solem torrefacta in multos annos servatur.	13. 3
Farinæ usus ad famem sublevandam.	9. 14
Fatales nymphe ac sorores apud Gothos.	3. 9
Favi Septentrionales, cæteros magnitudine superant.	22. 4
Felescandidi.	17. 5
Fenestræ aquilonarium ædificiorum in tectis.	12. 3
Ferrum candens projicitur fundis.	7. 7
Festa majalia.	15. 4
Eidei integritas stricto gladio merita.	8. 7
Finlandiæ Septentrionalis ad fidem conversio.	4. 17
Finmarchiæ descriptio. I. 2. Ejus temperies.	1. 2
Finni vendunt ventos.	3. 15
Finnis domi bellare interdictum.	11. 12
Finnorum lignipedum in prælio agilitas.	4. 1
Finvidia, quæ olim Finnia.	7. 2
Floccus Russiæ rex à Starchatero superatus.	5. 4
Focus carbonarius in domibus super glaciem.	1. 13
Fæminæ pulchræ & fæcundæ. 4. 11. Venatrices .	4. 12
Formicæ apud Aquilonares.	22. 5
Foveæ insidiosæ.	7. 10
Fratres cucullati 1300.	9. 9
Fraudare Lappones nescii,	4. 5
	Fre-

Frenum virginale.	14. 2
Frena equorum argentea.	6. 11
Fridlevus rex.	3. 12
Fridlevi strategemata.	5. 19: 5. 20: 5. 22: 5. 23
Frigga Deus major Gothorum.	3. 3
Frigora maris Germanici.	1. 13
Frigore adusti subsidio ad vitam donantur.	11. 23
Frigoris asperitas.	1. 7
Frigus extremum æstate media.	2. 12
Froë Deus minor Gothorum.	3. 4
Frotho Danorum rex crudelis & impius.	3. 13: 5. 22: 8. 14
Fructus exotici maxime noxii.	2. 20
Fruges sex hebdomadis maturefcunt.	13. 1
Fulgur montium metallicorum.	6. 10
Fulica avis aquatica.	19. 16
Fulminum diverfi effectus. 1. 6. remedia.	20. 4
Fundæ haftatæ. 11. 12. lapidum & igniti ferri.	7. 7
Funera principum.	16. 2
Fungus agaricus noctu lucet.	2. 14
Furari apud Lappones infigne piaculum.	4. 5

G.

Galeæ Finnorum.	11. 13
Galli fylvestres fub nive reclusi.	19. 12
Gallarum pulli, dicti fcopuli quidam inacceffibiles Meler lacus.	7. 14
Gallinæ ex anatum ovis & propriis pullos producentes.	19. 17
Gatulo, arboris betulæ fructus.	19. 12
Gedanenfè emporium.	6. 12
Genitale monftri marini, prodigiofæ magnitudinis.	21. 9
Geftiplindus Gothorum rex.	3. 14
Gigantes olim in Dania.	5. 1
Gigantum faxa. 2. 29. vis portentofa.	5. 2
Gigantum & pugilum diverfitas.	5. 2
Gigantum fobrietas.	5. 3
Gilbertus magus, quafi alter Prometheus.	3. 19
Girfalcus. aquilæ genus.	19. 3
Giuritha virgo regii ftemmaris.	5. 11: 5. 24: 7. 11.
Glacialis pugnæ ratio.	5. 24: 11. 2: 11. 24
Glaciales machinæ. 11. 16. excubiæ nocturnæ.	11. 22. pœnæ. 11. 27

Gla-

R E R U M.

Glacialia instrumenta.	I. 15
Glacierum rupturas penetrandi modus.	II. 19
Glacies admirandæ fortitudinis.	I. 14: II. 2
Gladii Septentrionalium. 7. 2: 8. II. versatiles in rotis. 9. I. nivales equorum ungulis impressi. II. 32	
Gormo rex. 3. II. cognomento impius.	3. 12
Gostavus Ericson, princeps & rex Suetiæ proclamatus.	7. 4: 8. 16
Gostavus Erici Trolle Filius.	8. 16: 8. 17
Gothi pugnaces. 3. 7. Deos impugnabant. 3. 8. in arte sagittariora cæteris expertores. 4. 4. capillos non tondent.	8. 5
Gothia, ferri inops.	8. 8
Gothia 1370. annis prius quam Dania Reges habuit.	5. 1
Gothlandia insula famosissima Gothorum. 17. 1: 2. 22	
Gothorum imagines. 2. 23. Studia impia. 3. 6. de spectris opinio. 3. 10. pugna tumultuaria. 7. 5. Arma. 8. 8. Equi natandi artibus instructi. 10. 6	
Gothorum pontificum ut regum æqua potestas. 3. 7. constitutio.	14. 3
Govarus Norvegiæ rex divinandi studio clarus. 3. 12	
Grimmo pugil.	5. 10
Gulo animal.	18. 5
Gummi abietinum.	12. 8
Gunno latro.	5. 12
Gunolmus ferrum suis hebetavit carminibus.	5. 19
Guthones sagittarii.	5. 8
Guthruna maga mulier.	3. 14

H.

Haavifck piscis Norvegicus.	21. 12
Haapar navigii genus.	4. 10: 19. 19
Habituum diversitas apud Septentrionales.	14. 1
Habitus Septentrionalium.	4. 4
Hachonis Suetiæ regis strategema.	7. 11
Hadingus Deus minor Gothorum.	3. 4
Hadingus Danorum rex. 5. 20. ad infetos ductus & reductus.	3. 13: 3. 18
Hagberita mulier magica.	3. 14
Haldanus Gothorum pugil.	5. 10: 5. 11
Halecis historia.	20. 21: 20. 23

Ha-

I N D E X

Hama Saxonix pugil.	5. 4
Handuanus Helleſponti rex.	5. 20
Hangæ portus.	2. 23: 5. 24
Haquinus rex magus,	3. 18: 5. 8: 5. 10
Haquonis Daniæ regis crudelitas.	8. 15
Haraldus Suetiæ rex.	5. 6: 5. 8: 5. 11: 8. 15
Haraldi regis Norvegiæ pugna contra dtaconem domesticum 5. 21. occiditur.	10. 7
Haraldus Hilderan.	5. 24
Harpagines adunco mucrone formatæ.	1. 15
Hartbenus gigas.	5. 2: 5. 10
Hastæ Gothorum longiſſimæ.	7. 4
Hastæ Finnorum.	11. 12
Hastis vexillatis Gothi non utuntur.	8. 11
Hatherus Starchaterum morte à ſe empta necavit.	5. 9
Helcus vitulus marinus.	20. 4
Helgeſiel abbatia.	21. 4
Helgo Norvegiarum rex.	5. 5: 8. 14
Hella princeps Hybernus.	5. 17
Helsingia provincia.	2. 29
Helingi fabri ingenioli.	6. 6
Helingorum præſtigia ſeu maleſicia.	3. 16
Henricus præful Upſalienſis Finnos ad Chriſti fidem convertit.	4. 17
Herinacei cum urſo conſictus.	18. 23.
Hermelinus.	18. 16
Herodius aquilæ genus.	19. 3
Herodus rex Sueciæ.	5. 17
Hetha fœmina militaris.	5. 8
Hiallus & Schatus conſtupratores.	5. 13
Hialtho ſanguinem bibit urſinum.	5. 16
Hiarmerus Norvegianorum pirata.	6. 14
Hielnabben portus.	2. 24
Hildigerus ſeptuaginta pugilum oppreſſor.	5. 11
Hirci Septentrionales.	17. 6
Hirundines Septentrionales.	19. 11.
Hithin gigas.	5. 22
Hollerus magus pro Deo habitus.	3. 17
Holmenſis civitas Sueciæ regia. 2. 24. ejus deſcriptio.	9. 10
Holveden ſylva.	20. 16
Hominum per incantamenta in lupos converſorum ferocia.	18. 32: 18. 33

R E R U M.

Hominum sylvestrium ferocitas.	4. 2: 4. 3
Hordeum spatio 36 dierum à femine projecto marurescit.	13. 1
Horologia umbrosa.	1. 19
Horvilla, mons Laponum.	4. 14
Hospitalis regis fides & clementia.	8. 3
Hospitia glacialia itinerantium.	1. 13
Hostes in vallibus nivosis suffocant Septentrionales.	11. 31
Hostis nunquam procaciter contemnendus.	7. 7
Hotherus Sueciæ & Daniæ rex.	3. 9: 3. 11
Huirvillis Hallandiæ princeps.	5. 24
Hufaby regia sedes.	2. 19
Hybernorum crudelis commiseratio.	2. 8
Hyemis fugandæ ritus.	15. 2
I.	
Iagello Lituorum princeps.	3. 1
Iarmerici regis crudelitas.	8. 15
Idenbenkia via periculosa.	2. 26
Jemphthia provincia.	2. 12
Jerff animal.	18. 5
Ignem Lituani coluere.	3. 1
Ignes odoriferi.	12. 9
Ignis abietini stridor.	15. 7
Ignis qui servari possit toto anno.	12. 4
Imagines sanctorum aureæ & argentæ,	6. 11
Immanitas sylvestrium incolarum.	4. 2
Imperium violentium non dururnum.	8. 1
Incantationibus diris Lappones inimicos adoriuntur.	4. 5.
Ingellus Daniæ rex.	5. 6
Ingolvus pugil Septentrionalis.	1. 16
Injurias atroces quàm vehementi spiritu Gothi vindicare soleant.	7. 11
Insulæ innumeræ Aquilonares.	19. 16
Intestina gulonis citharædes conferunt.	18. 6
Joannis Archiepiscop. Upsaliensis occiditur.	9. 10
Joannes Danorum rex.	11. 3
Joannis Magnus cruci à Christierno II. affixus.	8. 17
Joannis Magnus Archiepiscopus Upsaliensis.	1. 17.
1. 21: 3. 3: 4. 6: 5. 8: 9. 11: 18. 25: Adriani V. pontificis legatus.	13. 6
Jonacopia opidum.	2. 17
	Islan-

I N D E X

Islandiæ descriptio. 2. 3. ejusdem pisces. 21. 3.	bu- tyro abundat.	21. 4
Itinerum pericula.		I. 9
Juniperi legumina & radices loco panis.		I2. 4
Juniperorum arbores congelatæ.		I. 14
Juramentum regum Sueciæ.		I4. 4
Jusculum leporis cocti podagricis confert.		I8. 8
Jussu Ericson exactor crudelissimus.		8. 12

K.

Kalpach capitis tegumentum.		II. 9
Karentina Rugiæ urbs.		2. 20
Keplinge insula.		9. 9
Ketelberg mons.		2. 28

L.

Laboratorum in metallis pericula.		6. 10
Lack piscis.		20. 13
Lacus albus.	2. 17: 4. 3:	16. 19
Lacus ignea sua virtute quidquid in eo dimittitur. coctum vel adustum remittens.		I. 2.
Lacus insignes Gothorum.		2. 16
Lacus in Lapponia ingentes.		20. 8
Lamina ferrea ad coquendum panem igne superim- posito accommoda.		9. 14
Lana Gothlandiæ Romæ in precio.		17. I
Lapides globuli figura formati.		2. 28
Lapidis symbolum.		8. I
Lappones ichthyophagi.		17. 10
Lapponum simplicitas. 4. 5. castimonia. 4. 7. dies maxima. 4. 9. venatio.		4. 12
Laridum saginum.		I2. 6
Laridum duritiem petrarum penetrat.		2. 17
Latgerta puella.		5. 16
Latomia montis Amaberg.		I2. I
Latronum spelunca.		2. 18
Leckio arx in alta rupe. ubi puteus 200. pedum al- titudinis.		2. 17
Legati Tartarorum.		II. 9
Legatio regis Polonorum ad ducem Moscoviæ an- no 1551.		II. 9
Lembi Moscovitarum humeris impositi portantur.		II. 7
		Lem-

R E R U M.

Lemmar vel Lemmus bestiola per imbres è cælo decidit.	18. 16
Leo coronatus insigne veterum Gothorum.	2. 23
Lepores Septentrionales. 18. 8. fâlicibus utuntur ad premendam famem.	12. 5
Lepus marinus.	21. 26
Lex naturalis quid præstet mortalibus.	4. 17
Lex piscaria.	21. 1
Leges nauticæ.	10. 5
Libertas caro empta.	4. 2
Lincopia opidum.	2. 17
Lincopia natale solum Auctoris.	2. 28
Lingua Septentrionalium regnorum quintuplex.	4. 4
Lintres in usu apud Septentrionales.	10. 3
Linum in extremis regionibus Aquilonaribus non feminatur. 4. 9. ubi non crescat.	13. 9
Littorum Norvegiæ profunditas inscrutabilis.	2. 10
Litواني tria gentilitatis tempore numina coluerunt.	3. 1
Lodbroch , id est , bracca pilosa.	5. 17
Loffoeth charybdis.	2. 7
Longobardi ex Scandiana insula concedunt in Italianam.	2. 22
Lotherus rex.	8. 14
Lucius piscis fluviatilis in Lapponia.	20. 8
Ludovicus Hungariæ rex.	8. 4
Ludus petauristicus.	15. 7
Lula parochia Upsaliensis diœcesis.	2. 6
Lulatresch lacus ingens & pisculentus.	2. 17
Luminum genus quo Septentrionales utuntur.	2. 15
Lunam adorant Suppolares.	3. 2
Lupi insectantur Alces. 18. 2. insidiantur mulieribus prægnantibus.	18. 10
Lutra animal.	18. 12
Lychnus Septentrionalium.	4. 9
Lyncis historia.	18. 9
Lyse , piscium pinguedo.	2. 35
M.	
Machinæ glaciales.	1. 16
Maga carmine potens.	3. 13
Maga in bovem conversa Prothonem cornibus occidit.	3. 14
Magia à suscepto Christianismo Gothis interdicta.	3. 15

Magiæ ars Erici Pilei ventosi.	3. 13
Magica instrumenta Bothniæ.	3. 16
Magi marini.	3. 17
Magnetum montes.	12. 1
Magnificèntia mentita.	11. 9
Magnus, Gothorum rex. 3. 7. ejusdem somnium.	3. 12
Magnus, Sveciæ Rex.	2. 22
Makreel piscis.	21. 2
Magus ligatus.	3. 19
Malleficarum conventus. 2. 21. castigationes.	3. 20
Maleficæ Finnorum.	3. 15
Mallei Ferrei Septentrionalium.	8. 11
Mallei Joviales.	3. 17
Manicæ muliebres.	14. 1
Mardurus animal.	18. 15
Mare Cymbricum congelatum.	1. 13
Maris Norvegici navigatio periculosa.	2. 8
Margaritæ apud Aquilonares.	22. 6
Marlucz piscis.	21. 3
Maschararum ludus.	15. 6
Mathematicorum genus triplex.	5. 1
Matrum purgatio post partum.	4. 7
Matthæus Bartholomievicza Orator Poloniæ regis ad Ducem Moscoviæ.	11. 9
Mechovita Polonorum historicus.	3. 1
Medici apud Aquilonares rari.	22. 2
Meler lacus. 2. 17. Nundinæ ad eundem 14. 6. Ejus- dem riparum custodia.	7. 14: 20. 15
Mellis abundantia. 22. 2. probatio. 22. 3. infinitus usus.	22. 4
Mensæ argenteæ.	6. 7
Memingus Sylvarum Satyrus.	1. 1: 3. 12
Mercatores se mutua strage afficiunt pro portibus Islandiæ.	10. 4: 11. 14
Mercimonia per commutationem rerum necessa- riarum.	19. 2
Mercium absque nummis commutationes.	4. 5
Messium colligendarum diversitas.	13. 1
Metalla cavandi modus.	6. 3
Metallici dæmones. 6. 8. homines imperterriti.	6. 5
Metallorum fusilium distinctio.	6. 7
Methot Deus minor Gothorum.	5. 4
Milites tondebantur olim.	8. 9

R E R U M.

Miliarium Septentrionalium ad Italica	reductio. 4. 13
Mineræ argenteæ, cupri ac ferri.	2. 17
Mineræ argenteæ absconduntur ab agricolis.	6. 4
Mineræ ferreæ.	6. 8
Mineræ probatiores.	6. 2
Minerarum inventio.	6. 1: 4. 6
Mœnia glacialia.	11. 21
Monachi rupes.	2. 5
Monoceros monstrum marinum.	12. 10
Monstra littorum Norvegiæ.	21. 5
Mons ignivomus, qui creditur animarum purgato- rium.	2. 2
Montes Hyberniæ emineutes.	1. 4
Montes profundissimi unde sal exhauritur.	13. 5
Montium quorundam natura admirabilis.	2. 2
Morasten lapis.	1. 18: 8. 1
Morbi Aquilonarium peculiare.	16. 3
Morbo mori militibus olim probrosum.	5. 9
Morfex avis sive Humusculus.	19. 8
Mors vita potior.	4. 8
Morsus taxi exitialis.	18. 19
Mortem suam emit Starchaterus.	5. 9
Morsus belua marina.	21. 19
Moscovitæ fugientes à Gothis proprias domus bom- burunt. 9. 14. taxantur astutiâ. 19. 19. vafricie. 20. 2	
Moscovitarum dux appellari vult Cæsar.	11. 9
Moscovitarum irruptiones. 11. 3. Ducis titulis 11. 6.	
Latrocinandî modus. 11. 7. Insolentia. 11. 8. Ba- ptismus.	11. 27
Mostastrom pars maris.	2. 7
Mugitus horrendus sub glacie.	11. 18
Mulier Anglica auguratrix & malefica.	3. 20
Mulieres magicæ.	3. 14
Mulierum, diversa à viris exercitia. 13. 8. ornatus.	
14. 1. prægnantium pericula.	4. 11
Murex candido saccharo album induere colorem.	18. 8
Murium quorundam in coitu fœtor pessimus. 18. 16.	
Mus ponticus.	ibid.
Mustulæ lufus.	18. 8

Narvens <u>arx magni</u> Livoniæ magistri.	II. 1
Natalis Christi dies quam religiose fervetur apud Gothos & Sueons.	II. 26
Naves colligatæ nervis & radicibus. 4. 10. congelatæ quomodo oppugnentur. II. 25. scortæ piratarum Grunlandiæ.	2. 9
Naviculæ Gepidæ in signis usi.	2. 23
Navigia curta lata & non profundo. 4. 10. humeris portantur.	20. 2
Navium antiquarum Septentrionalium forma & usus, 10. 2. diversæ species.	10. 3.
Nautarum rebellium punitio.	10. 5
Naratio equestris. 10. 6. pedestrium armatorum. 10. 7	
Necessitas homines fortes instruit.	9. 12
Negotiatorum Moscoviæ ingenium.	11. 11
Nervi rangiferorum texuntur.	4. 9: 4. 10
Nervi rangiferorum loco lini.	17. 12
Nidrosia Norvegiæ metropolis.	18. 20
Nicolaus Holste præfectus sanguinarius.	8. 13
Nix habens tineas.	2. 8
Nives ponderosæ.	19. 15
Nivium casus & varietas in terris <u>Aquilonaribus</u> . 1. 8	
Nobilitas Danica, 4. 4. articulos evulgavit contra regem Christiernum.	8. 18
Nobilitas mentita.	11. 9
Noctes viginti quatuor horarum.	11. 22
Nodi magici pro ventorum usu.	3. 15
Nomades.	4. 2
Nucium corylinarum abundantia.	12. 7
Numen novenarii sacra observatio.	3. 6
Nundinæ glaciales apud Septentrionales. 4. 5: 4. 6	
Nuptiæ per ignem & silicem.	4. 7
Nuptiæ plebejorum apud Septentrionales.	14. 5
Nuptis novis quæ munera dantur.	17. 7
Nymphæ fatales apud Gothos.	3. 9
O.	
Obelisci bellici Gothorum. 1. 16. sepulchrales. 1. 17.	
Oblationes ex ossibus piscium & animalium.	3. 2
Oceani fluxus & refluxus.	2. 8.
Ocreæ veterum Gothorum.	8. 9
Oculorum admiranda acies.	2. 14
	Oddo

R E R U M.

Oddo Danicus pirata maximus.	3. 17
Odium inter Suecos & Moscovitas.	11. 1
Oduin rex Longobardiæ.	8. 3
Odhen Deus major Gothorum.	3. 3
Oelandia insula fœcunda.	13. 7
Olaus rex Gothorum baptifatus. 2. 19. S. Olaus occiditur.	8. 15
Olla maleficarum est commune instrumentum.	3. 14
Olo gigas reges 70 & pugiles 12 peremit. 5. 12. interfectus in balneo.	5. 13.
Omen prodigiosum ex formicis.	22. 5
Onager animal.	18. 2
Onagrorum cursus.	11. 29
Onocrotalus avis.	19. 19
Orandi ritus in Ecclesiis.	16. 1
Orator Italicus crudeliter occifus à Moscovitis.	11. 10
Oratores apud Moscovitas recipiendi modus.	11. 9
Orbem alterum Plinius regiones Septentrionales vocavit.	4. 4
Orches piscis.	20. 19
Ornatus Aquilonarium in splendore armorum.	2. 28
Ossa Rangiferorum.	17. 12
Ossium cetorum structuræ.	21. 15
Ostenus Sivardi filius.	5. 18
Ostrogothorum casei.	13. 8
Osura. 12 filios genuit ex Arngrimo.	5. 14: 5. 15
Othinus divinatione clarus.	3. 12: 3. 18
Ova insularia diversarum avium.	19. 16
Oviken nundinæ super glaciem ad medium Martii.	4. 6

P.

Panis appellatio unde dicta.	13. 2
Panis pineus. 12. 4. ex nucibus corylorum.	12. 6
Panes subcinericii ex farinæ massa de populearum arborum corticibus.	9. 14
Panum defectum sublevandi ratio.	9. 14
Pannum rubrum adorant Suppolares.	3. 2
Pascua fertilissima apud Aquilonares.	13. 7

I N D E X

Pastorum Aquilonarium pugna contra serpentes.	21. 30
Paulus Jovius carpitur.	11. 26
Pavones apud Septentrionales.	19. 18
Pecorum pascendi ratio in tectis obsessorum.	9. 12
Pecunia quo in loco non negligitur.	20. 2
Pelles hermelinæ aut zebellinæ. 4. 7. rangiferorum.	
17. 12. guloninæ. 18. 7. vulpium nigrarum præ-	
ciosæ. 18. 30. sophisticæ qui deprehendi possunt.	
18. 12. vulpium crucigeræ. 18. 30. zebellinæ &	
mardurinæ. 18. 15. hermelinæ.	18. 16
Pellibus pretiosis vestiuntur Lappones non ornatus	
sed necessitatis causa.	4. 4
Pellis ursina pro sacrificio scabellis factorum altari-	
um.	16. 1: 18. 20
Pellium pretiosarum magna mercatura	11. 11
Pellium tegumentis hospites honestantur.	18. 6
Pennæ aquilarum alitum pennas consumunt.	19. 4
Petauriticus ludus.	15. 7
Perræ cavantur ardente axungia.	2. 17
Petræ marmorei generis apud Vestrogothos.	2. 28
Phaleræ bubulæ.	9. 7
Phocarum partus. 20. 3. pellium prognosticon.	
	20. 4
Phyfeter ceti genus.	21. 6
Physiculatores gigantum genus.	5. 1
Picis pineæ usus.	4. 10
Picorum genera plurima in Aquilone.	19. 22
Pienthen lacus.	2. 17
Pilarum projectilium ludus.	15. 7
Pileati apud Gothos pontifices.	3. 7
Pilei ventosi cognomen Erico inditum.	3. 13
Pilorum rangiferorum usus.	17. 12
Pinguedo vitulorum marinorum impedit ne aquæ	
congelentur.	11. 20
Pini miræ altitudinis.	4. 10
Pinus nauticæ.	12. 4
Piratarum pœna.	11. 8
Piscatio per flammæ. 20. 10. æstiva piscatio. 20. 11.	
ingeniosa. 20. 12. equestris. 20. 14. glacialis. 20.	
13. periculosa in oceano Norvegico.	12. 1
Pisces e perticis ejecti.	1. 5
Piscesalati.	21. 20
	Pisces

Pisces nigri in aquis nigris.	20. 20
Pisces falsi, siccati & fumigati.	20. 20
Pisces portentosi bella portendunt.	21. 1
Pisces vento siccantur. 4. 2. ad campanæ sonum capiuntur.	20. 11
Piscibus saginandis qui venti commodiores.	20. 24
Piscis monstrosus in littore Septentrionalis Angliæ.	21. 9
Piscinæ aquilonares.	20. 24
Piscium multitudo. 2. 6. semen. 20. 33. capita lignorum vice.	21. 2
Piscium quorundam crudelitas & benignitas.	21. 22
Platea avis Septentrionalis.	19. 9
Plaustra pro domibus.	4. 3
Plaustra curulia rangiferorum.	17. 10
Plenilunium, infallibile nundinarum glacialium tempus.	4. 6
Pluvialis avis aëre vivens.	19. 21
Prodagræ ex lepore remedia. 18. 8. ex vulpe.	18. 31
Polypus piscis	21. 21
Poma quæ mense decembri maturescunt.	12. 7
Pontes ad arcem Arcanes.	2. 19
Pontes rupti.	10. 1
Populi in seditionem acti furor implacabilis.	7. 9
Porcus monstrosus Oceani Germanici.	21. 18
Porpel piscis.	21. 31
Portuum lapidiorum angustia.	2. 25
Potus è butyro.	13. 7
Præfecti Septentrionales regis Suetiæ.	11. 14
Præfectorum in bello sedulitas & prudentia. tyrannica severitas.	7. 5. 8. 12
tyrannidem Gothi non ferunt.	7. 8
Prælia Finnoꝝ contra Moscos. 11. 6. littoralia. 7. 1. matutina. 11. 23. palustria.	10. 1
Præliis excedentium pœna.	11. 23
Præliandi apud Finnos modi diversi.	11. 12
Prælium commissuri Gothi quidnam faciebant.	3. 7
Præsides Septentrionales.	4. 3
Præstigiæ in bello.	5. 15
Prasimus piscis,	20. 19

I N D E X

Procorum mores quomodo examinantur.	14. 5
Pudicitia virginum Septentrionalium.	14. 2
Puella ab urso rapta.	18. 25
Puellæ teneræ magiam callent.	3. 16
Puellarum gigantea vis.	5. 2
Pugilum & Gigantum diversitas.	5. 2. sobrietas. 5. 3
Pugiones Septentrionalium.	8. 11
Pugna contra Faunos.	3. 11
Pugna Frothonis & Fridlevi contra serpentem.	5. 22
Pugna Gothorum tumultuaria.	7. 5
Pugnæ glacialis ratio.	5. 24: 11. 24
Pulices quomodo abjicit vulpes.	18. 31
Pugna Haraldis regis contra draconem.	5. 21
Pyramines Septentrionales.	1. 13
Pyrrhica saltatio.	15. 7

Q

Quadriremium usus in mare Gothico.	10. 3
Quenar, præfecti curtuum rangiferorum.	17. 10
Quercum excidit Borchanus pro clava.	5. 11
Quercus incorrupta apud septentrionales sub aquis durat.	12. 5

R.

Raff piscis pro pane & obsonio.	21. 2
Raia piscis hominum amator.	19. 9
Rangifer animal. 17. 8. ejus pondus. 4. 14. ejus utilitas.	17. 9
Rangiferi in nive currentes.	11. 30
Rapere aut furari Lappones nescii.	4. 5
Regionum Septentrionalium amplitudo & nomina.	4. 4
Regnerus Danorum rex. 2. 29. 3. 11: 5. 13: 5. 18.	4. 1
Ejusdem infelix pugna.	5. 17
Regnerus pilosa bracca dictus.	8. 1
Regis Sueciæ eligendi ratio.	14. 3
Regum Catholicorum benedictio.	5. 1
Regum gesta saxi insculpta.	8. 18
Regum prudentia & clementia servantur regna, & tyrannide dispereunt.	3. 13
Regno quidam, pietate vir insigni.	11. 25
Religio Gothorum in sepeliendis corporibus.	Re-

R E R U M.

Reling campus in quo Starchaterus sepultus.	5. 9
Res gestæ altis rupibus insculptæ.	2. 29
Rerum commutatio apud Bothnienses.	20. 2
Rerum commutationes absque nummis.	4. 5
Refinæ origo.	12. 8
Retho pirata immanis.	5. 11
Reuschleder corium cimices odore suo tollit.	22. 2
Rhombi pisces.	20. 2
Ringo Suetiæ rex.	5. 6: 15. 2
Riparum custodia tempore hostili circa lacum Me- ler.	7. 14
Ritus veteris militiæ Gothorum	8. 8
Roedscher piscis.	21. 2
Roest charybdis.	2. 7
Rosa gladiatoria.	15. 6
Rosmarus belua marina.	21. 19
Rosomaka animal.	18. 5
Rostarus Deus minor Gothorum.	3. 4
Rosticphus Deus minor Gothorum.	3. 4
Rostra corvorum occisorum præfidi exhibentur ad percipiendum constitutam mercedem.	4. 15
Rotabro locus.	10. 1
Rotæ tractoriæ laboratorum.	6. 5
Runden lacus.	2. 10
Rundisvalia locus in scopulis marinis.	2. 10
Rupes <i>coronata.</i> 2. 6. <i>galeata.</i> 2. 24. <i>monachi ma-</i> <i>rini.</i> 2. 5. <i>sub aquis latitantes.</i>	2. 25
Rusila virgo Piraticam exercens.	5. 24
Ruthenorum irruptiones.	11. 3

S.

Sacra & Sacrificia Gothorum.	3. 6
Sacrificiorum genera apud Gothos.	3. 7
Sagarum conventus.	2. 21
Sagittæ tricuspidales. 7. 2. <i>ignitæ.</i>	7. 7
Sagittandi instructio.	4. 11: 15. 1
Sagittarii peritissimi.	4. 11: 15. 1
Sala flumen, ad quod hodie Upsalia.	3. 5
Salis advehendi ad regna Aquilonaria difficultas.	
13. 6. <i>coquendi modus diversus.</i>	13. 5
Salinæ in Polonia.	13. 5
Salmonum copia. 2. 16. <i>piscatura.</i> 20. 3. <i>præstan-</i> <i>tia ejusdem apud Aquilonares.</i>	20. 20

Salmoxes Philosophus.	3. 6.
Salpæ quomodo lixentur.	20. 20 ^a
Saltatio armifera. 15. 6. Pyrrhica.	15. 7
Sampse insula.	5. 14
Sanguis gulonis venatoribus pro potu.	18. 6
Saxa figurata. 1. 18. gigantium. 22. 9. in locis Septentrionalibus erecta. 1. 16. signo Crucis insignita.	1. 17
Saxo Grammaticus Danorum historicus, 2. 22: 2. 29: 5. 1: 5. 8: 8. 7: 8. 14. 10. 2: 10. 7: 15. 1: 18. 25	
Saxones Danorum imperio Starchaterus subiecit.	5. 4
Saxorum littoralium diversæ formæ.	2. 28: 12. 1
Schaccorum ludus.	15. 5
Scapulare, virginum ornatus.	14. 2
Scara civitas antiqua Gothorum fedes.	2. 19
Scarinus rex Gothorum.	2. 19: 2. 29
Scars & Sula montes.	2. 12
Schars mons Lapponum.	4. 14
Schatus & Hiallus constupratores.	5. 13
Schena torrens.	6. 12
Scheningia Ostrogothorum opidum;	2. 27: 6. 12
Schippunt ponderis genus.	20. 20
Schærbouch morbus.	16. 3
Sciurus animal.	18. 13
Scomma crudele.	11. 10
Scopuli cavendi. 7. 14. lapidosi.	2. 26
Sericinnia descriptio.	3
Scutha navigii genus.	4. 10
Scytale serpens aquaticus.	21. 28
Scythæ nullo pane vivunt.	4. 3
Secures ad glaciem perfundendam.	1. 15
Sedilia argentea.	6. 7
Seeckpipe fistula bicornis.	18. 26
Senum inter vitulos maximos differentia.	20. 4
Sepes densa pro aggeribus	7. 6
Septentrionalium regionum amplitudo. 4. 4. in bel- lis gerendis prudentia. 7. 10. vestitus.	4. 4
Sepultura Lapponum.	4. 7
Sepultura principum.	16. 2
Serpens Norvegicus. 21. 27. ejus diversitas & color variis.	21. 18
Serpentes innocui pro diis, 3. 1. domestici.	21. 30

R E R U M.

Serpentum habitatio in Aquilone.	21. 29
Serra belua marina.	21. 10
Servorum infidelium pœna per aquam gelatam inflata.	11. 26
Sidagerus rex Norvegiæ.	2. 19
Sigarus Danorum rex.	7. 11
Sigfridus Eboracensis episcopus ex Anglia ad regem Olavum missus.	2. 19
Sijk piscis.	20. 20
Siliginis abundantia.	13. 2
Silfichena cincturæ genus.	6. 11: 8. 8
Silvæ Lituaniæ sacræ.	3. 1
Simiæ infantium hostes.	19. 2
Sivaldus cum septem filiis oppressus.	5. 10
Sivaldi regis Filii septem, magi.	3. 15
Sivardus rex Gothorum.	5. 18
Sivardus Norvegus natatot insignis.	10. 7
Sivarus Saxonicus à rivali occisus.	5. 11
Smellen specus horrifonus.	11. 4
Sobrietas gigantum.	5. 3
Sol officit pellibus zebellinis.	16. 15
Solem adorant Suppolares.	3. 2
Solaris piscis.	20. 19
Solitudines Aquilonis inhabitantium exercitia.	4. 4
Sollende anatum genus.	19. 6
Sonitus horribilis littoralium cavernarum.	2. 4
Sorores ac nymphæ fatales apud Gothos.	3. 9
Soth pugil.	5. 8
Spectacula voluptuosa super stagna.	1. 11
Spectrorum nocturna chorea.	3. 10
Specus angustæ rupium ac montium. 2. 10. immensæ profunditatis in lacu Veter. 3. 19. insidiosi.	2. 19
Spelunca latronum.	2. 18
Sperma ceti.	21. 13
Spongia piscis.	21. 23
Sponsalia Gothorum.	14. 5
Sponsarum apud Lappones ornamenta.	4. 7
Spore piscis.	21. 2
Spraagnia retiarium opus.	13. 9
Squamæ lucent in tenebris.	5. 21
Squatina piscis.	21. 2
Sticla virgo piraticam exercens.	5. 24

I N D E X

Stocfisck.	21. 2
Starchaterus gigas. 5. 2. tria secula vixit. 5. 3. unus contra novem. 5. 5. à lascivia remotus. 5. 6. ce- lerrimus cursor. 5. 7. sepultus in agro Reling. 5. 9. Vifinum interimit.	3. 16
Starchateri de frugalitate carmen. 5. 3. vires. 5. 4. Patrocinium tulit oppressis. 5. 5. Exercitia. 5. 6. gestorum summa. 5. 7. mors.	5. 9
Statuæ lapidum excelsorum. 1. 17. viarum.	2. 13
Steendor portus.	2. 25
Steno Sueciæ rex generosi animi princeps. 8. 16:	11. 1: 11. 14
Stocholmia Sueciæ emporium.	9. 9: 9. 10
Strages mutua mercatorum pro portubus Islandiæ.	10. 4
Strategema Hagonis Gothorum regis.	7. 11
Strategemata per aves.	5. 20
Strengenenses nundinæ.	4. 6
Stridor ignis abietini.	15. 7
Structuræ ex ossibus cetorum.	21. 14
Strudzar navis genus.	19. 19
Studia Gothorum impia.	3. 6
Swamfisck piscis.	21. 24
Suanto Gothorum & Sueciæ rex.	11. 1
Succini origo.	12. 8
Sudercopia opidum Vestrogothorum.	2. 28
Sudes insidiosæ.	7. 10
Suecorum insignia.	2. 23
Sueno Daniæ rex.	3. 12: 7. 12: 8. 15
Suercherus rex freno occisus.	2. 17
Suecia 1370. annis priusquam Dania reges habuit.	5. 1
Sula & Scars montes.	2. 12
Sula mons Lapponum.	4. 14
Sunamannus martyr.	2. 19
Suppolarium hominum superstitionosa cultura.	3. 1
Superstitiones Gothorum circa tonitrua.	3. 7

T.

Tanna gigas à Starchatero victus.	5. 4
Taxorum astutia. 18. 18. duplex genus.	18. 19
Taurus insignis Cymbrorum.	2. 23
Tecta domorum pro pascuis.	9. 12
Tela	9. 12

R E R U M.

Tela emissa quomodo recuperantur.	4. 11
Tela Septentrionalium gentium.	7. 1: 7. 2: 7. 10
Templum deorum Septentrionalium.	3. 5
Tengildus Scricfinnorum rex.	5. 15
Terra hyeme pervia, æstate invia.	4. 9
Texturæ ex nervis animalium.	13. 9
Theodoricus rex Gothorum.	8. 2
Thoes lupi genus.	18. 11
Thor Deus major Gothorum.	3. 3
Thoraces expellibus onagrini vel alcinis.	3. 4
Thoraces Finnorum.	11. 13
Thoræ pudicitia custodes.	5. 17: 8. 14
Thorilda Regneri noverca crudelissima.	3. 11
Thorna emporium celebre.	20. 1
Thoro pugil.	5. 10
Thrissa piscis.	21. 31
Thyræ regis Angliæ Filia singularis castitas.	14. 2
Tibiæ cervinæ pedum plantis affixæ.	1. 12
Tinguallia opidum.	2. 17
Titulus magni ducis Moscovitarum.	11. 6
Tonitrua Claudiana.	3. 7
Tonitruum diversi effectus.	1. 6
Torrentes rapidi.	2. 27
Torsek piscis.	20. 20
Traan piscium pinguedo.	2. 15
Transitus equorum super montes nivofos. 4. 13. glacialis inter voragines. 1. 14. intra montes. 4. 14. tenebrosus.	2. 14
Trebius piscis æstate niger, hyeme candidus.	20. 10
Tributa Septentrionalium.	4. 5
Tiremium usus in Mari Gothico.	10. 3
Triticum apud Aquilonares fere nullum.	13. 2
Trolhetta ostium Vener lacus.	2. 18: 20. 3
Tubæ sono beluæ marinæ fugantur.	21. 3
Tunicæ foeminarum illustrium.	14. 1
Tunicellæ militares veterum Gothorum.	8. 9
Turismundus Gepidarum rex liberalis.	8. 3
Turonis longi statua.	6. 12
Tyronum exercitia.	1. 10: 8. 5: 8. 6

V.

Vacca marina.	21. 26
Vaccæ pascuntur putaminibus quercinis.	17. 2
Z 2	Va-

I N D E X

vagnoftus Deus minor Gothorum.	3. 4
valdemarus rex.	3. 12
Vas ferri continet quingentas libras.	6. 8
Vasche athleta à Starchatero victus.	5. 4
Vastenum, S. Birgittæ urbs & monasterium.	8. 18
Ubbo rex conditor Upsaliæ.	2. 29
Ubbo 144 sagittis perfossus interiit.	5. 8
Vehicula hyemalia Rangiferorum. 17. 11. ignifera.	11. 17
Vehiculorum forma quædam ut calceorum.	11. 30
Vela lanea.	4. 10
Velta lignorum congeries.	7. 8: 7. 9
Vemundus Sivardi filius.	5. 18
Vena regia piscium.	20. 11
Venæ metallicæ in montibus ut membra in homi- nibus. 6. 11. pendentes, jacentes, & obliquæ, 6. 2. sulfureæ.	2. 1
Venarum mineralium situs. 6. 2. distinctio.	6. 4
Venatio cervorum quibus permiffa.	18. 3
Venario Gothorum & Sueonum, 2. 21. hermelinor- um. 18. 17. urforum. 18. 22. Lapponum. 4. 12. publica contra lupos.	18. 11
Veneficæ cujusdam desperata confessio.	3. 20
Venenorum remedia.	21. 30
Vener lacus 130 miliarium. 2. 17: 20. 3: 20. 15	
Veneti artifices stipendio conducti biremes & trire- mes ædificarunt apud Gothos.	10. 3
Venti Circii vehementia.	1. 4
Ventis quibus pisces faginantur.	21. 24
Ventorum Septentrionalium violentia.	1. 5
Ventus vernalis apud Finnos.	3. 15
Vermis in littoribus Norvegiæ quadraginta cubito- rum.	21. 24
Vespertiones apud Aquilonares nulli.	22. 2
Vestitus Septentrionalium.	14. 1
Vestes ex Taxorum pellibus.	18. 19
Vestrabott portus Norvegiæ.	1. 4
Vestrogothia caseorum, equorum bonum prædi- ves.	13. 8
Vetbiorga puella bellatrix.	5. 8
Veter lacus. 1. 14: 2. 17: 3. 19. ejusdem lacus conge- lati eventus mirabilis.	20. 16
Uffo pugil Septentrionalis.	1. 16

Via-

R E R U M.

Viarum statuæ.	2. 13
Viburg urbs littoralis.	11. 4
Vicharus Norvegiæ rex à Starchatero jugulatus.	5. 4
Victimas ante & post bellum Gothi immolabant.	3. 7
Victorum ferocia & ignavia.	7. 10
Vielfrass animal.	18. 5
Vinamannus martyr.	3. 19
Virgines contemplantur hospitem vultus.	5. 13
Virgines duæ coronatæ Sueonum armis antiqui- tus.	2. 23
Virgines piraticam exercentes.	5. 24
Virginis pudicæ insigne.	5. 18
Virginis mons excelsus.	2. 21
Virginum ornatus argenteus.	6. 11: 6. 12: 14. 2
Virtus Gothis ætatem legitimam facit.	8. 7
Visbyensium leges, & constitutiones nauticæ.	10. 5
Visingxoe insula Veter lacus.	3. 19
Visnus gladiator magus. 3. 16. à Starchatero supe- ratus.	5. 4
Visna fœmina militaris.	5. 8
Vistula fluvius.	6. 12
Vitolphus Helsingus hominum excæcator.	3. 16
Vitrorum varietas.	1. 8
Vitulus marinus in fœminam suam crudelis. 20. 4 tonitru & fulgure gaudet. 20. 6. an caro sit vel piscis. 20. 7. haleces deprædatur.	21. 26
Vitali marini qua arte capiuntur.	18. 28: 20. 4
Ulfonis generatio.	18. 25
Unamannus martyr.	2. 19
Ungulæ Rangiferorum spasmodicis profunt.	17. 12
Upsalia civitas nundinaria.	4. 6
Upupæ Septentrionales.	19. 21
Ursam in vexillis veteres Gothi habuere.	2. 23
Ursi albi. 4. 15. Ursi piscantes. 18. 20. quomodo in- geniose interficiuntur. 18. 21. melodiis musicis delectantur. 18. 26. quomodo cicurentur. 18. 27 rotas volventes. 18. 29. in foveas mellis cadentes suffocantur.	22. 4
Ursi sanguis epotatus.	5. 16
Ursi serviunt in clevandis metallis.	6. 5
Urso-	

INDEX RERUM.

Urforum pelles summis altaribus Ecclesiarum offeruntur.	18. 20.	insidiosa venatio.	18. 22.	pugna contra apros.	18. 23.	occisio per ferream clavam.	18. 24.	chorea.	18. 27.	agilitas.	18. 28
Vulpes, & earum doli.			18. 30:		18. 31						
Vulpium astutia.											18. 18
Waagh maximum pondus.											21. 3

X.

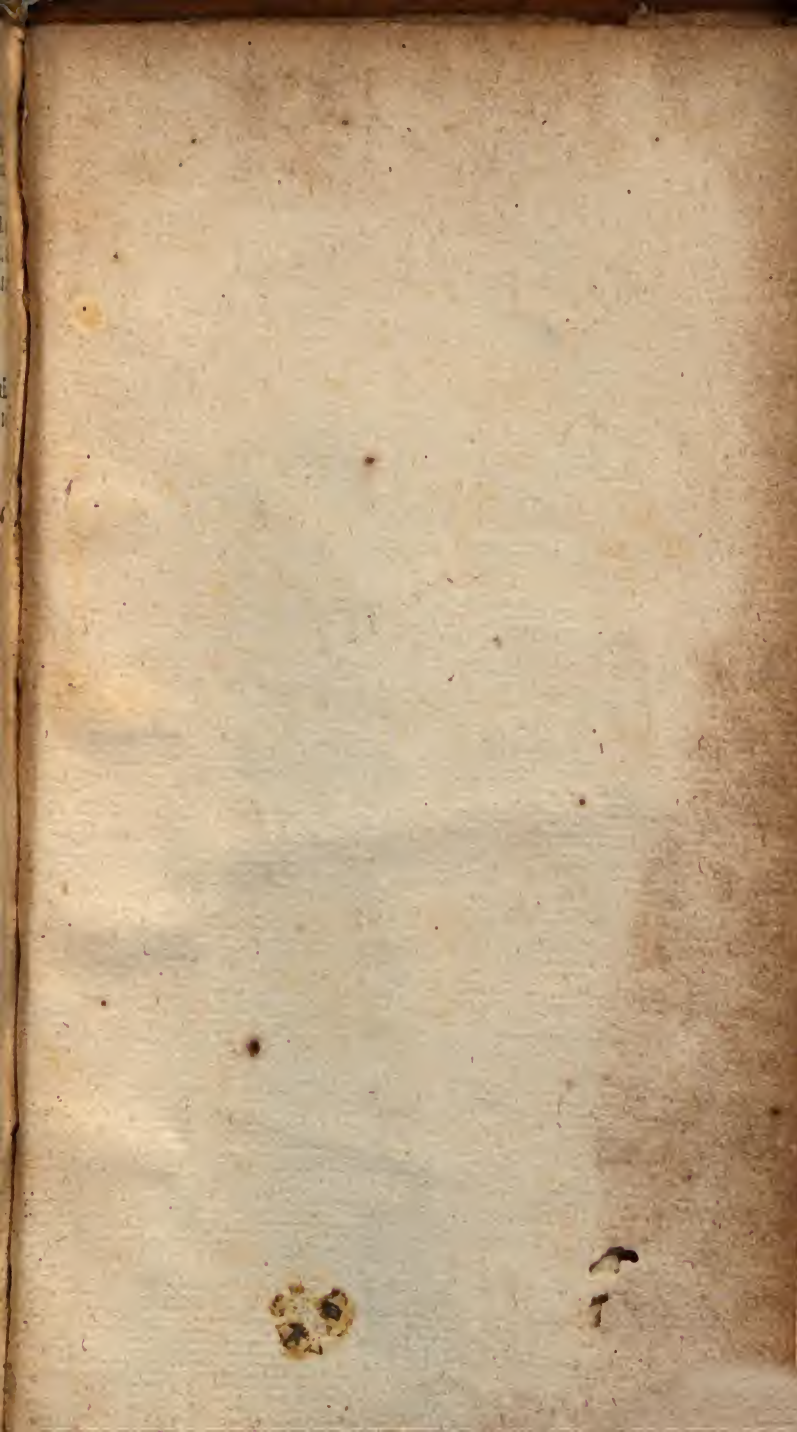
Xiphias monstri genus in Oceano Septentrionali.											21. 10
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--------

Z.

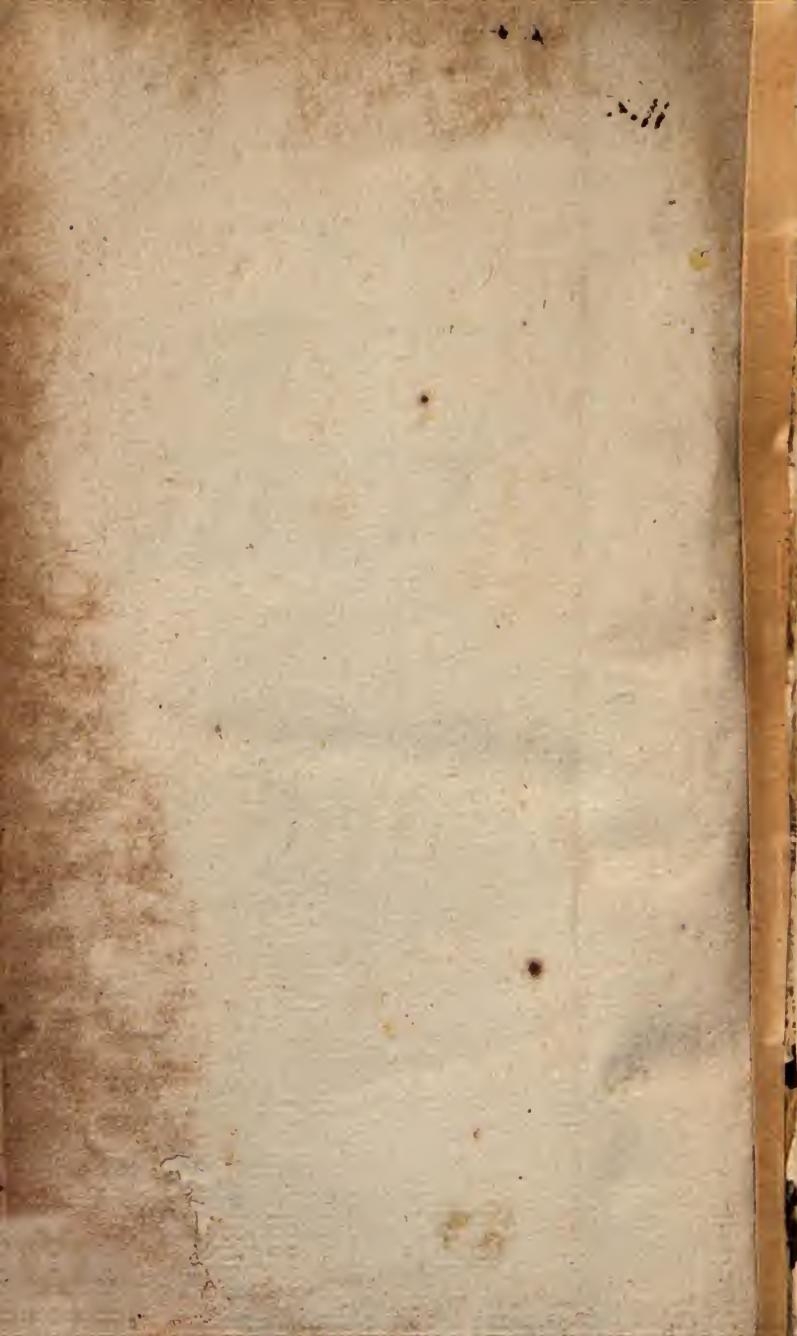
Zetraan pinguedo vituli marini.											20. 6
Zebellus animalculum.											18. 15
Zenta philosophus.											3. 6
Zlotababa idolum Lituatorum.											3. 1
Zoroastres Persa magus.											3. 15

F I N I S.

#2

tt

RT

LVI
C60